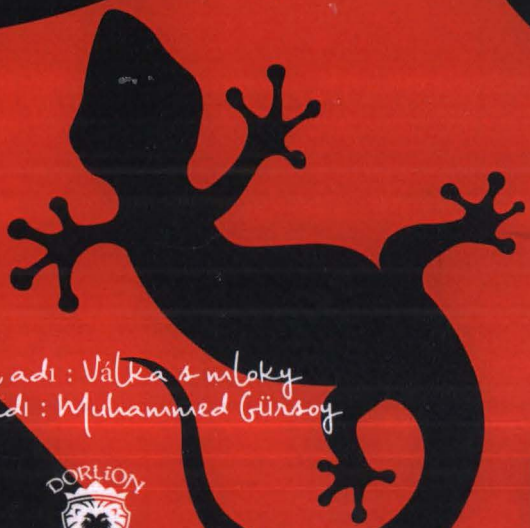
roman

Karel Čapek

SEMENDERLERLE SAVAŞ

Orijinal adı : Válka s mloky
Çevirmen Adı : Muhammed Gürsoy

DORLION

roman

SEMENDERLERLE SAVAŞ

Karel Čapek

DORLION

Karel Capek
Semenderlerle Savaş

Eserin İngilizce Özgün Adı: War with the Newts
İngilizce'den Çeviren: Muhammed Gürsoy
Eserin Özgün Adı: Válka s mloky

Karel Capek
Semenderlerle Savaş

Genel Yayın Yönetmeni: Aydın Şimşek
Editör: Dorlion Editör Atölyesi

Çevirmen: Muhammed Gürsoy
Kapak Tasarım & Sayfa Düzeni: Dorlion Tasarım Atölyesi
1.Baskı: Ağustos 2020

Sertifika No: 33967
ISBN: 978-605-249-958-0

© Dorlion Yayınları|Ağustos 2020
© Karel Capek|Ağustos 2020

Merkez Adres: İstiklal Mah. Yeşiltepe Sok. 24/ A Eskişehir

Şube Adres: Kültür Mahallesi, Liderler İş Merkezi,
Kızılırmak Cd. D:No: 63/9 06420 Çankaya/Ankara
Tel: (0312) 433 03 78 • Gsm: (0555) 037 73 19 • (0530) 307 10 93

İç Baskı & Cilt: Bil Ofset Basım Yayın Matbaa Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
Tesviyeci Caddesi No:7/5 İskitler- Ankara

Tel: 0312 433 03 78
Sertifika No: 46767

© Bu kitabın yayın hakkı Dorlion Yayınları'na aittir.
Dorlion Yayınları™ bir **İnsancıl Sahaf** tescilli markasıdır.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

web: www.dorlionyayinlari.com
e-posta: dorlionyayinlari@gmail.com

KİTAP İSTEME ADRESİ:

İNSANCIL

***Sipariş Hattı:** 0530 307 10 93 - 0530 643 30 84*
***web:** www.insancilkitap.com • **e-mail:** depo@insancilsahaf.com*

Karel Čapek (1890-1938), 1918'de ulusun kuruluşundan sonraki ilk yirmi yıl boyunca Çekoslovakya'nın önde gelen oyun yazarı, öykücü, köşe yazarı, eleştirmen ve romancılarından biri olmuştur. Çeşitli keyifli dedektif hikâyeleri, mizahi köşe yazıları ve büyük bir felsefi roman üçlemesinin (*Three Novels*) yanı sıra *R.U.R.*'un da (*Rossum'un Evrensel Robotları*) yazarıdır. Fakat bütün çalışmalarının arasından, Semenderlerle Savaş, birçok okuyucuyu uyarmaya ve eğlendirmeye devam etmektedir.

Çevirmenin Takdimi

Semenderlerle Savaş, insan ırkının başparmağını kullanıp eline alet almasıyla başlayan evrimsel süreci, insanın doğa karşısındaki pozisyonunu yorumlayan, bu yorumu yaparken de yazarın pek münhasır bir soruyu (İnsan kadar başka bir hayvan da gelişip medeniyet inşa etmiş olsa ne olurdu?) cevaplamaya çalıştığı müstesna bir kurgudur. İkinci Dünya Savaşı'nın arifesinde, dört aylık bir çalışma sonucunda; aydınlanma çağından beri temelleri atılan modernizm ile yerleşen ulus fikri ve birey merkezli bir sanayi toplumuna yapılan övgüleri, kültür ve doğa çatışması çerçevesinde bir parodi olarak sunuyor Čapek. Tana Masa adalarında yıllar boyu yelken açan kaptanın, van Toch, yerel halkın "iblis" diye adlandırdığı yaratıklara, ötekine, yanaşmasıyla başlayan kitap; bu ötekilerin, semenderlerin, inci yataklarından inci toplamada kullanılmaya başlamasıyla amansız bir maceraya gebe kalıyor.

Robot kelimesini Rossum'un Evrensel Robotları eserinde literatüre kazandıran ve insanın efendi olma arzusunu, doğal düzen karşısındaki sarsılmaz tahakkümünü irdeleyen Čapek, bu eserinde de bu sarsılmaz tahakkümü, insan ve semender arasındaki ilişkiyi usta ve efendi metaforuyla yorumluyor. Ucuz iş gücü olmaları hasebiyle yavaş yavaş bütün dünyanın ilgisini çeken semenderlerin üstün bilişsel kabiliyetleri de göz kamaştırmaktadır, evrimin basamaklarını hızlıca tırmanan semenderler artık insan gibi konuşabilmekte, çalışabilmekte ve hatta akademik eserler dahi yayınlamaktadır. Fakat Čapek'in kurgusunu ayrı noktaya taşıyan ayrıntı ise dönemin dinamiklerini ve bu dinamiklerin muhtemel sonuçlarını eserine güldürü unsurları ve yitik şehir Atlantis efsanesinin yeniden yorumlanmasıyla sunmasıdır. İkinci Dünya Savaşı'nın hazırlanışına tanıklık ederken Nazi Almanya'sında yükselen Nasyonal Sosyalizm seslerini ve Amerika'daki şiddetli ırkçılığı semenderler üzerinden eleştiriyor Čapek. Üstün bilişsel kabiliyetleri olsa dahi,

semenderler, insanların konuştuğu dili öğrenir, insanların bayrakları altında çalışır, insanları ordularında yer alır ve insanların ideolojileriyle şekillenir. Yiyecek ve barınma hakkından başka bir şey talep etmemeleri hasebiyle tüm hakları ellerinden alınır; her ulus, kendi dilini semenderlere öğretir ve bir kolonileşme yarışı başlar. Bu olaylar silsilesinden rahatsız olanlar da vardır elbet; kimi gruplar "Bütün ülkelerin Semenderleri, birleşin!" çağrısı yaparken, kimi gruplar çıkarlarına taş koyduğu gerekçesiyle semenderlerin varlığına itiraz eder, kimileri de ahlaklarını bozdukları gerekçesiyle semenderleri asar. Yazarın kitabın sonunda, takma bir ad kullanarak kendisi olduğunu itiraf ettiği X karakteri ise, insanlara bu bağlı olduğu konfordan, mülkten vazgeçmeleri gerektiğini çağrısında bulunur, fakat iş işten geçmiştir. İnsanlık bu mülke bağımlı olmuş ve ekonomik olarak da kendini bu mülkten kurtaramayacak raddeye gelmiştir. Semenderlere ise daha fazla yer açmak için doğaya karşı çıkan ve kıtaları yeniden şekillendirmeye çalışarak daha fazla kıyıya sahip olmak isteyen insanlık, bu işte de semenderleri kullanır. Semenderleri güçlü patlayıcılarla donatır, hatta bu sahilleri korumak için silahlarla donattığı semenderleri, yine, görevlendirir. Semender karşıtı eylemlerin artmaya başlamasının neticesinde, bir bahçeden elma çalan semender grubu taşlanıp öldürülür. Cennetten kovulan Adem ve Havva gibi aidiyetsiz olan ve ötekileştirilmiş semenderlerin, zamanında insanın yaptığı gibi, efendisiyle savaşı başlar. Bütün kıtalar parçalanmış ve her yer su altında kalmış ve insanlar dağlara kaçmıştır.

Yaratığı alternatif dünyayı uydurmaca bilimsel makaleler ve profesörlerle makul kılmaya çalışan Čapek, geriye dönük bir anlatıyla eserini sunar. Eserin son kısmında da üst anlatıya yer verir; son bölümde yazarın zihniyle karşı karşıya kalırız, yazar kendisiyle tartışır ve eserini sonuçlandırır. Kitabın yazım sürecine okuyucu da tanıklık eder ve Čapek, zihin akışını diyalojik formda ortaya döker. Eserin çözülme sürecinde ise ideolojilerle beslenen semenderler, insanların düştüğü gaflete düşer; kendi batısını ve doğusunu yaratır. Döneminin dinamiklerini okuyan Čapek, semenderlerin

çarpıştığı bir dünya savaşı ve yitip giden kıtalarla eserini noktalar. Olup biten her şeyi kendisiyle tartışarak tek tek sonuçlandıran Čapek, tufan sonrası dağlardan inen insan imgelerini yaratır okuyucunun zihninde; kolonyal dönem parodisi olarak başlayıp modern dünya eleştiri olarak gelişen eser, Atlantis'e ve Büyük Tufan'a atıfta bulunarak sonlanır.

Karanlığın Yüreği'ne giden yolculuktaki vahşete tanıklık edip "Korku!" diyerek can veren Kurtz gibi, semenderlerle mücadele eden insanlar da yarattığı vahşetin -ötekinin- karşısında acizdir. Bu vahşeti ve efendi olma arzusunu simgelemek maksadıyla neden semenderleri seçtiğine dair sorulacak soruların net bir cevabı da bulunmamaktadır; tıpkı Samsa'nın neden böceğe dönüştüğü ya da Hitchcock'un kuşlarının neden saldırdığını bilemediğimiz gibi. Kimi zaman, böylesi durumlar karşısında neden olduğunu sormaktan ziyade, durumlara verdiğimiz tepkilere odaklanmamız gerekir; çünkü mantığımız, doğaüstü durumlara müdahale edememektedir. Bu takdimde yer verdiğim düşüncelerin, hınzır bir eşkıya gibi okuyucuyu çevreleyip ele geçirmemesini, eser hakkında okuyucuya daha fazla öngörü sağlamasını temenni eder, iyi okumalar dilerim.

Muhammed Gürsoy

İzmir

İçindekiler

Çevirmenin Takdimi 5

Birinci Kitap: Andrias Sheuchzeri

Birinci Bölüm: Kaptan van Toch'un Tuhaf Davranışları 11

İkinci Bölüm: Bay Golombek ve Bay Valenta 24

Üçüncü Bölüm: G. H. Bondy ve Yurttaşı 32

Dördüncü Bölüm: Kaptan van Toch'un Ticari Girişimi 43

Beşinci Bölüm: Kaptan J. van Toch ve Terbiyeli Semenderleri 50

Altıncı Bölüm: Lagündeki Yat 56

Yedinci Bölüm: Lagündeki Yat (Devamı) 69

Sekizinci Bölüm: Andrias Scheuchzeri 79

Dokuzuncu Bölüm: Andrew Scheuchzer 85

Onuncu Bölüm: Nové Strašecí Fuarı 93

On Birinci Bölüm: İnsan-Kertenkeleler Hakkında 98

On İkinci Bölüm: Semender Birliği 104

Ek: Semenderlerin Cinsel Yaşamı 115

İkinci Kitap: Medeniyet Yolunda 123

Birinci Bölüm: Bay Povondra Gazetesini Okuyor 123

İkinci Bölüm: Medeniyet Yolunda 127

Üçüncü Bölüm: Bay Povondra Tekrar Gazetesini Okuyor ... 188

Üçüncü Kitap: Semenderlerle Savaş 192

Birinci Bölüm: Cocos Adaları'nda Katliam 192
İkinci Bölüm: Normandiya Çatışması 198
Üçüncü Bölüm: Manş Denizi Vakası 203
Dördüncü Bölüm: Der Nordmolch 206
Beşinci Bölüm: Wolf Meynert Şaheserini Yazıyor 211
Altıncı Bölüm: X'in Uyarısı 216
Yedinci Bölüm: Louisana Depremi 223
Sekizinci Bölüm: Baş Semender Taleplerini İletiyor 227
Dokuzuncu Bölüm: Vaduz Konferansı 232
Onuncu Bölüm: Yazar Kendisiyle Konuşuyor 250

Birinci Kitap
Andrias Sheuchzeri
Birinci Bölüm:
Kaptan van Toch'un Tuhaf Davranışları

Haritadan küçük Tana Masa adasına bakacak olsaydınız Ekvator'un tam üzerinde, Sumatra'nın biraz kuzeyinde bulacaktınız; ama *Kandong Bandoeng* 'un kaptanı, J. Van Toch'a, demir attığı Tana Masa adasının nasıl bir yer olduğunu sormuş olsaydınız, önce biraz küfreder, sonrasında da tüm Sunda Adaları'nın arasındaki en pis çukur olduğunu, Tana Bala'dan bile daha beter ve Pini ya da Banyak kadar beter olasıca olduğunu; bitli Batakları saymazsak, Küba-Portekiz kırması olup safkan bir Kübalı ile safkan beyaz ırkın karışımından daha arsız bir hırsız, daha vicdansız ve daha hınzır olan sarhoş bir ticari vekilin o adada yaşayan insanların tek mazereti olduğunu; bu hayatta daha beter bir şey varsa o da Tana Masa'da harcanan lanetli bir hayat olduğunu söylerdi. Sonrasında, ne diye kodumun demirini sanki beter olasıca üç günü burada geçirmek için durduğunu ihtiyatla sorabilirsiniz ve kaptan da "*Kandong Bandoeng* birkaç kopra ya da biraz palm yağı elde etmek için buraya yelken açacak kadar salak değil ancak bundan size ne, biz de emir eriyiz efendi, paşa paşa işinize bakınız, hadi" gibi şeyler mırıldanacaktır. Artık pek genç değil lakin hala canlı kanlı olan bir kaptandan bekleyeceğiniz üzere kendisi de ağzını yaya yaya küfretmeye devam edecektir.

Fakat münasebetsiz sorular sormaktansa, Kaptan J. van Toch'u kendi haline bırakıp homurdanıp küfretmesine müsaade ederseniz daha fazla şey öğrenebilirsiniz. Hala anlamamış olsanız gerek, kaptanın biraz temiz havaya ihtiyacı var. Kendi haline bırakın gitsin, düğüm olmuş zihnini kendisi çözebilir. "Kulak verin!" diye haykıracak kaptan aniden. "Amsterdam'daki şu herifler, tepedeki beter olasıca Yahudiler, durduk yere size der ki; inci, ne var ne yoksa hepsi bu, incilere dikkat et kardeşim. Anlaşılan inci gibi şey-

lerin peşinde deli olmuşlar," derken öfkeyle tükürdü kaptan. "Ne olup ne bitiyor biliyoruz, paranızı inciye yatırın! Sırf bu yüzden sizler savaş çıkartmanın filan peşindesiniz. Sizi endişelendiren tek şey para. Ve sonra da buna kriz diyorsunuz, aynen öyle." Belli bir süre, o günlerde herkesin konuştuğu konu olduğundan, politik ekonomiden bahis açıp açmaması gerektiğini düşündü Kaptan J. van Toch. Ancak hava bu tür şeylerden bahis açamayacak kadar çok sıcak ve ruhsuzdu. Tana Masa'dan demir aldılar, Kaptan da belli belirsiz elini sallayıp homurdandı: "Bu yüzden derler ya, inci! Seylan'dakileri beş sene önce bitirdiler, Formosa'da inci toplayıcılığına yasak getirdiler; o halde, Kaptan van Toch, inci toplayabileceğimiz yeni yerler bulsan iyi olur. Şu beter olası küçük adalara bir git, belki istiridye dolu koylar bulursun" Kaptan açık mavi mendiline kibirle burnunu sümkürdü. "Avrupa'daki şu sıçanlar, burada hala bir şeyler olduğunu, hala bilmedikleri bir şey çıkacağını düşlüyorlar. Tanrım, nasıl da beyinsizler! Ellerinde olsa, bir ihtimal inci vardır diye Batakların burunlarına bakmamı isteyecekler. Yeni inci yatağı, yersen! Padang'da yataklı yeni bir genelev var, bilirim, ama yeni inci yatağı? Bu adaları avcumun içi gibi bilirim, Seylan'dan ta beter olası Clipperton adasına kadar... Buralarda hala para kazanabilecekleri yeni bir şey olduğunu düşünen varsa, ona da kolay gele! Otuz yıldız bu denizlerde yelken açarım, şimdi bu gerzekler de yeni bir şey bulmamı istiyor!" Bu görev öylesine bir hakaretti ki Kaptan van Toch'un soluğu kesildi. "Şaşkınlık içinde bön bön bakmak istiyorlarsa ne diye yeni yetmenin birini bir şeyler keşfetmesi için göndermezler; ancak Kaptan van Toch'tan bunu beklemek... Şimdi sorarım size efendi. Avrupa'da hala keşfedilmemiş bir şeyler olabilir, ama burada? İnsanların buraya yiyecekleri bir şey bulmak ya da bulduğundan uzak durmak veya bir şeyler bulup satmak için geliyor. Bu rezil tropik adalarda fiyatı maliyetine değen bir şey olsaydı, sümüklü mendillerini yedi farklı ülkeye giden gemilere sallayan görevliler işlerini kesmek için hemen orada bitiverirdi. Bu işler böyle efendi. Af buyurun lakin Majesteleri Kraliçe'nin sömürge ofisinden daha iyi bilirim bu işleri." Kaptan van Toch haklı öf-

kesini bastırabilmek için yoğun çaba sarf etti, uzun çabalar sonucu başarılı olmuştu. "Şu yan gelip yatan iki tembel piçi gördün mü? Seylan'dan iki inci avcısı, Seylanlılar, Tanrı affetsin, tıpkı Tanrının yarattığı gibi; ancak ne diye böyle yaratırsın ki. Yükümüz bu şimdi ve Büro veya Bata Şirketi ya da Gümrük Müdürlüğü yazan bir tabelanın olmadığı bir sahil şeridine rastladığımda bunları derinlere yollayıp deniz kabuklarını çıkartırıyorum. Şu minik götveren, kırk kulaç derine dalabiliyor; Prenses Adaları'nda kamera ve sabitleyicisiyle birlikte kırk beş kulaç derinden çıktı geldi, sahiden, ama inci nerde? Yok! Eser miktarda dahi yok! Şu Seylanlılar, beş para etmez puştlar. Ve meşgul olduğum rezalet de böyle bir şey efendim: palm yağı alıyormuş gibi davran ve yeni inci yatakları için bakın. Bir sonraki sefere benden bakire bir kıta bulmamı mı isterler bilemem. Yük gemisi sahibi için pek de dürüst bir iş değil efendim, hayır, J. van Toch kör olası bir maceracı da değil." Ve söylenmeye devam edecek Kaptan, deniz alabildiğince açık ve zaman denen okyanus hudut tanımıyor; denize tükür, sana karşılık vermez ya da kaderine kabahat bul lakin bil ki asla değiştiremeyeceksin; ve sonrasında, birçok hazırlık aşamasından ve oyalanmadan sonra nihayet Hollanda gemisi *Kandong Bandoeng*'in kaptanı J. van Toch'un, Tana Masa'nda Malay köyünde, yarı Küba yarı Portekiz kırması şarhoşla belirli meseleleri konuşmak için kıyıya taşıyan o bota iç çekip bineceği noktaya vardık.

"Üzgünüm Kaptan," dedi yarı Küba yarı Portekiz çekmesi, "ama Tana Masa'da istiridye kalmadı. Bu rezil Bataklar" tarifsiz bir tiksinmeyle bilgilendirdi, "denizanası bile yiyecekler; evlerinde olduklarından çok sudalar, buradaki kadınlar balık kokuyorlar, nasıl olduğunu tahmin edene diyordum? Ah, evet, kadınları soruyordun."

"Buralarda herhangi bir sahil şeridi bile yok mu," diye sordu kaptan, "şu Batakların girmediği?"

Portekiz-Küba kırması başını salladı. "Yok. Şeytan Koyu'nu saymazsan tabii lakin pek ilgini çekmez."

"Neden çekmesin?"

"Çünkü...Kimsenin oraya gitmesine izin verilmiyor. Doldurayım mı, Kaptan?"

"Sağ olasın. Etrafta hiç köpek balığı var mı?"

"Köpekbalıkları ve onun gibi şeyler," diye mırıldandı kırma. "Pek sağlıklı bir yer değil, Kaptan. Bataklar herhangi birinin oraya gittiğini görmek istemez."

"Neden istemesin?"

"İblisler var oralarda, Kaptan. Deniz iblisleri."

"Deniz iblisi, o da neyin nesi? Bir tür balık mı?"

"Balık değil," diye yarım yamalak düzeltti kırma. "Bayağı iblis, Kaptan. Sualtı iblisleri. Bataklar *tapa* der. Tapa. Bu iblislerin, şehrinin orada olduğunu söylerler. Bir bardak daha?"

"Peki, şu deniz iblisleri... Neye benziyorlar?"

Yarı Küba Yarı Portekiz kırması omuzları silkti. "İblis gibi, Kaptan. Bir keresinde birini görmüştüm ya da sadece başıydı, en azından. Cape Haarlem'dan bir gemiyle geri geliyordum... Ve birdenbire, tam önümde, bir tür çirkin yumru belirdi."

"E sonra? Neye benziyordu?"

"Bir kafası vardı, bir Batak gibi, Kaptan, ama saçtan eser yok."

"Bir Batak olmadığından emin misin?"

"Adım gibi eminim efendi. Buralarda hiçbir Batak o kıyıda o kadar derine gitmez. Dahası... O şey alt göz kapağını kırptı." Kırma, şeyin korkusuyla ürpermişti. "Bütün gözü kapatan bir göz kapağı. Bir tapaydı bu."

Kaptan J. van Toch, bardak palmiye şarabını dolgun parmaklarında gezdirdi. "Kafan kıyak değildi, öyle mi? Sarhoş değildin?"

"Elbette sarhoştum, Kaptan. Başka türlü nasıl oraya kürek çekeyim? Bataklar pek hoşlanmaz... Bu iblisleri rahatsız edenlerden."

Kaptan van Toch başını salladı."Dinle hele, iblis diye bir şey yok ve olmuş olsalar dahi Avrupalı gibi görünürlerdi. Gördüğün şey bir balık ya da başka bir şey olmalı."

"Bir balık!" diye kekeledi Küba ve Portekiz kırması. "Bir balığın eli olmaz, Kaptan. Batak değilim, Badjoeng'da okudum... On Emir'i ve bilimsel olarak kanıtlanmış diğer ilkeleri hala ezberden sayabilirim; mürekkep yalamış biri bilir iblisle hayvan arasındaki farkı. Bataklara sor Kaptan."

"Zenci hurafeleri," diye iddia etti Kaptan, eğitimli birinin kaygısız güveniyle. "Bilimsel olarak zırva. İblisin suda yaşayamadığı aşikâr. Ne demeye suyun içinde olacak? Yerlilerin anlattığı bu saçmalıklara kulak asma. Birisi oraya Şeytan Koyu demiş ve dediğinden beri Bataklar da korkar olmuş. Hepsi bu." diye açıkladı kaptan ve iri ellerini masaya vurdu. "Hiçbir şey yok orada ahbap, bilimsel olarak her şey ortada değil mi?"

"Haklısın, Kaptan," diye tekrarladı Badyoeng'de okula giden kırma. "Ancak aklıselim kimsenin Şeytan Koyu'yla işi olmaz."

Kaptan J. van Toch'un yüzü kırmızıya çaldı. "Hayırdır?" diye bağırdı. "Rezil Kübalı seni, bu iblislerden korktuğumu mu sanıyorsun? Göreceğiz," dedi heybetli taşların ağırlığına denk bedeni bütün görkemiyle ayağa kalkarken. "Vaktimi seninle harcamayacağım, hele halletmem gereken işim varken. Ancak şunu unutma; Hollanda sömürgelerinde iblis diye bir şey yok, varsa da Fransızlarınkinde vardır. Evet, belki oralarda vardır. Şimdi beter olasıca Kampong'un başkanını getir bana."

Yukarıda bahsi geçen makam sahibini bulmak çok zor değildi; kırmanın dükkânının yanında çömelmiş duruyor, şeker kamış çiğniyordu. Çıplak, yaşlıca bir beyefendiydi ve Avrupa'daki kilolu olmak kuralmış gibi kabul eden başkanlardan daha inceydi. Biraz arkasında, belirli bir mesafede, kadın ve çocuklarla dolu bütün kasaba çömeliyordu, şüphesiz filme çekilmeyi bekliyorlardı.

"Söylediklerime kulak ver" dedi Kaptan van Toch Malay dilinde (Flemenkçe ya da İngilizce de konuşabilirdi, muhterem Batak

tek bir kelime dahi Malay bilmediğinden kaptanın dediği her şey Küba ve Portekiz kırmasınca Batak diline çevrilmesi gerekti ve her nedense kaptan Malay'ın daha uygun olacağını düşündü). "Kulak ver hele efendi, benle beraber balık avına çıkacak birkaç büyük, güçlü, yapılı gençlere ihtiyacım var. Dediğim anlaşılıyor mu? Balık avına."

Melez, kaptanın dediklerini çevirdi ve başkan da başını anladığını belli etmek maksadıyla salladı; sonrasında kalabalığa dönüp muzaffer bir komutan edasıyla bir şeyler söyledi.

"Şefleri diyor ki," diye çevirdi melez, "kaptan nereyi isterse bütün kabile gelecekmiş."

"Güzel. O zaman Şeytan Koyu'ndaki istiridyeleri toplamaya gidiyoruz de."

Ekseriyetle yaşlı kadınların dahil olduğu, bütün köy halkının on beş dakikalık hararetli tartışması takip etti bu cevabı. Nihayetinde Küba-Portekiz kırması "Şeytan Koyu'na gitmenin mümkün olmadığını söylüyorlar, Kaptan." dedi.

Kaptan sinirlenmeye başlamıştı "Neden mümkün değilmiş?"

Melez, omuzlarını silkti. "Tapa-tapalar var orada da ondan. İblisler, Kaptan."

Kaptan'ın yüzü sinirden iyice kızarmaya başlamıştı. "O zaman onlara de ki, eğer gelmezlerse... Bütün dişlerini dökeceğim... Kulaklarını kopartacağım... Tuttuğumu asacağım... Ve bit yuvası köylerini yakıp yıkacağım. Anlaşıldı mı?"

Melez görevine sadık kalarak kaptanın dediklerini çevirdi, devamında ise başka bir hararetli tartışma vuku buldu. Melez, en sonunda kaptana döndü. "Kaptan tehdit ettiği için Padang'a gidip polise şikayet edeceklerini söylüyorlar. Bu konuyla alakalı yasalar var. Başkan böyle bir şeye izin veremeyeceğini söylüyor."

Kaptan iyice çirkinleşmeye başladı. "Ona de ki," diye şiddetle çıkıştı, "tam bir..." ve tam on bir dakika boyunca nefes dahi almadan konuştu.

Melez, söylenilenleri kelime dağarı yettiğince çevirdi; Bataklar arasındaki şirket görüşmesi gibi geçen uzun danışıklıklardan sonra kaptana kararı tercüme etti; "Yerel yetkililere para cezası ödediğiniz takdirde yasal gidişattan vazgeçebilirlermiş. İki yüz rupi," dedi ve duraksadı, "istiyorlar, fakat biraz aşırıya kaçmışlar gibi Kaptan. Neden beş rupi teklif etmeyesin?"

Kaptan van Toch'un yüzü patlıcan moruna dönmüştü. İlk olarak dünyadaki bütün Batakları öldürmeyi teklif etti, sonra da teklif üç yüz tekme paylamaya düştü ve en sonunda kendini, başkanı tahnitler gibi doldurup Amsterdam'daki bir sömürge müzesinde sergilemekle sınırlı tuttu; Bataklar da iki yüz rupidense tekerlekli bir demir pompasına tabii oldu, nihayetinde ise kaptanın da başkana benzinli çakmağını, bir tür ceza olarak, vermesinde ısrar etti. ("Ver gitsin, Kaptan," diye yalvardı Küba-Portekiz melezi, "Fitili olmasa da benim dükkânda üç çakmak var.") Böylelikle Tana Masa'da barış tekrar sağlanmış oldu; ancak Kaptan J. van Toch, beyaz ırkın itibarının tehlikede olduğunu biliyordu.

O öğleden sonra, Kaptan J. van Toch, İsveçli Jensen, İzlandalı Gudmundson, Fin Gillemainen ve Seylanlı iki inci avcısının olduğu bir bot Hollanda gemisi, Kandon Bandoeng'den ayrıldı. Direk Şeytan Koyu'na ilerliyorlardı.

Saat üçte, akıntı en yüksek seviyedeyken kaptan kıyıda durdu, kıyının yüz metre ilerisine kadar köpek balıklarını gözlüyorlardı, Seylanlı dalgıçlar ise ellerinde bıçakla dalmaları işaret eden sinyali bekliyorlardı.

"Önce sen," dedi kaptan, çıplak duran siluetlerden uzun olanına. Seylanlı suya atladı, pek derin olmayan suda bir iki adım attı ve ardından suyun altında kayboldu. Kaptan saatine baktı.

Dört dakika yirmi saniye sonra, otuz metre solda, karaca bir kafa su üstüne çıktı; tuhaf bir çaresizlik ve kesilmişlikle, bir elinde istiridye diğerinde de istiridyeyi açacağı bıçakla kayalara tırmandı.

Kaptan kaşları çattı, "Hayırdır?" dedi sinirle.

"Beyim, beyim" diyebilmişti kıyıda batan ve güçlükle nefes alan Seylanlı. "Beyim... Bey..."

"Köpek balığı mı?"

"Cinler" diyebildi Seylanlı. "İblisler, efendim. Binlercesi, binlerce iblis!" Avuçlarını yumru yapıp gözlerini ovaladı. "İblisler haricinde hiçbir şey yok, efendim!"

"Ver de kabuğu göreyim." diye emrivaki konuştu kaptan. Bıçağıyla açtı, içinde küçük bir inci vardı. "Hepsi bu mu?"

Boynunda asılı duran çantasından üç kabuk daha çıkardı Seylanlı. "Aşağıda deniz kabuğu var efendim fakat bu iblisler başında bekliyor... Kabuklarını toplarken bana bakıyorlardı..." Korkudan tüyleri diken diken olmuştu. "Bu kıyıda olmaz, beyim."

Kaptan kabukları açtı; ikisi boş ancak üçüncüsünde bezelye büyüklüğünde bir inci vardı, cıva tanesi kadar yuvarlak. Kaptan van Toch önce inciyi sonra da olduğu gibi yere çömelen Seylanlıyı inceledi.

"Sen, evlat," dedi duraksayarak, "bir kere daha aşağı gitmek istemezsin değil mi?"

Seylanlı konuşmadan kafasını salladı.

Kaptan van Toch, dilinde küfrettirecek kadar şiddetli bir kaşıntı hissetti. Gel gör ki sakin hatta neredeyse kibar konuştuğunu fark etti, "Korkma evlat. Peki şunlar... Şu iblisler... Neye benziyordu?"

"Küçük çocuklar gibi," Seylanlı soluklandı. "Kuyrukları vardı, bu uzunluktaydı" ve yerden bir metre kadar yüksekliği işaret etti. "Etrafımda durup ne yaptığımı izliyorlardı... Etrafımda halka olmuşlardı..." Seylanlı titremeye başladı. "Beyim, burada olmaz beyim!"

Kaptan van Toch düşündü. "Öyleyse söyle bakalım, alt kapağıyla göz kırptılar mı ya da buna benzer bir şey oldu mu?"

"Bilmiyorum, efendim." Seylanlı tiz bir ses çıkardı. "On binlercesi... On binlercesi var orda!"

Kaptan diğer Seylanlıya bakındı. 100 ila 130 metre uzakta, ellerini göğsünde bağlamıştı. Doğruydu elbet, eğer çıplaksan ellerini göğsünden başka bir yere koyamazsın. Kaptan sessizce işareti verdi ve kısa Seylanlı suya atladı. Üç dakika elli saniye sonra tekrar göründü, kaygan elleri kayaların üstünde kayıyordu.

"Çık şu sudan o zaman, oyalanma," diye bağırdı kaptan. Ancak sonrasında daha dikkatli baktı, Seylanlı çoktan büyük kayaların üstünden sıçrıyordu; böylesine bir kıvraklık böylesine bir kütleye nasıl yerleşebilirdi? Bir saniyeliğine tutunmayı başardı, nefes nefese kalmıştı; Seylanlıyı sudan çıkardı. Sonrasında kayaya yatırıp terini sildi. Seylanlı hareketsiz yatıyordu; belli ki kayalardan birine sürtmüş, kaval kemiği görünmekteydi, fakat bunun haricinde tek parçaydı. Kaptan göz kapağını kaldırdı: ters dönmüş gözlerinin sadece beyazı görünüyordu. Ne bıçağı vardı ne de deniz kabuğu.

O sırada mürettebatın içinde olduğu bot kıyıya yanaştı. "Efendim," diye bağırdı İsveçli Jensen, "etrafta köpekbalıkları var. Avlanmaya devam edecek misiniz?"

"Hayır," dedi kaptan. "Şuraya yanaşın, şu ikisini alın."

"Dikkat edin, efendim" diye işaret etti Jensen gemiye dönerken, "bakın nasıl aniden sığlaşıyor burada. Buradan bütün kıyı boyunca," diye işaret etti küreğini çekerken. "Suyun altında sanki baraj varmışçasına." Kısa Seylanlı kendine gelene kadar bottan inmedi. Dizlerini çenesine kadar çekip çömmüş, bütün bedeni titriyordu. Kaptan adamları gönderdi, bacaklarını yayıp oturdu.

"Dökül bakalım," dedi. "Ne gördün aşağıda?"

"Cinler, beyim," diye fısıldadı kısa Seylanlı. Göz kapakları bile titriyor, bütün bedeninde korkudan derisi kabarıyordu.

Kaptan van Toch boğazını temizledi. "Ee... Neye benziyorlardı?"

"Tıpkı... Tıpkı..." Seylanlının gözlerinde beyaz çizgiler belirmeye başlamıştı tekrar. Beklenmedik bir çeviklikle kendine getirmek için Seylanlının iki yanağını tokatladı avcu ve elinin tersiyle tokatladı Kaptan van Toch.

"Teşekkürler, beyim," kısa Seylanlı soluklandı, göz bebekleri tekrar gözünün beyazının ortasına yerleşmişti.

"Kendine geldin mi?"

"Geldim, beyim."

"Deniz kabuğu buldun mu hiç?"

"Buldum, beyim."

Kaptan van Toch büyük bir sabır ve bütünlükle çapraz sorgusuna devam etti. Pekala öyleyse, burada iblis var demek. Ne kadar? Binlerce, binlercesi. On yaşındaki bir çocuk kadar uzun ve siyaha yakınlar. Suda yüzüyor, deniz yatağında da dimdik yürüyorlar. Dimdik, senin gibi, benim gibi ancak bedenlerini böyle savuruyorlar, aynen böyle, durmaksızın şöyle... Evet, efendim, elleri de var, tıpkı insan eli gibi, hayır pençeleri yok, çocuk eli gibi daha çok. Hayır, efendim, boynuzu ya da saçı da yok. Evet, kuyruğu da var, balıklarınki gibi ama ucunda yüzgeç yok. Ve kocaman kafaları var, Bataklar gibi yuvarlak. Hayır, efendim, hiçbir şey söylemediler; dudaklarını oynattılar sadece. Seylanlı suyun on beş metre altında deniz kabuklarını toplarken sırtına bir şeyin dokunduğunu hissetmiş, soğuk bir parmak gibi. Arkasını dönmüş, yüzlerce ama yüzlercesini etrafını çevrelerken görmüş. Yüzlercesi, yüzüyor ya da kayaların üstünde duruyor ve hepsi de Seylanlının yaptığını izliyormuş. Tam o anda Seylanlı da bıçağını ve kabukları düşürmüş, yüzeye çıkmaya çalışmış. Tam da yüzeye doğru yüzerken tepesinde yüzen iblislerden biriyle çarpışmış, sonrasında olanları da hatırlamıyor, efendim.

Kaptan van Toch titreyen küçük dalgıca dikkatle baktı. Artık hiçbir işine yaramayacak, diye düşündü; Padang'dan evine, Seylan'a gönderebilirdi. Homurdana homurdana kamarasına döndü. Kamarasında, çantasından iki inci çıkardı masaya. Biri kum tanesi kadar küçük, diğeri de gümüşümsü parlaklığı ve hafif tozpembeliğiyle bezelye kadardı. Hollandalı geminin kaptanı biraz daha söylenip dolabından İrlanda viskisinin çıkardı.

Saat altıya doğru tekrar Kampong'a giden bota bindi ve hiçbir yere sapmadan Küba-Portekiz çekmesine gitti. "Toddy," dedi, ağzından çıkan tek kelime buydu; tombul parmaklarının arasında kalın bir bardakla kıvrımlı demir verandaya oturdu, ve içti, ve tükürdü, ve çalı gibi kaşlarının altından palmiyeler arasında kalan çiğnenmiş toprak yolda, kim bilir neyi, bulduğunu gagalayan sarı tavukları didikledi. Melez bir şey söylemeyecek kadar dikkat kesilmiş ve bardakları çok da doldurmamıştı. Kaptanın gözleri yavaş yavaş kan çanağına dönmüş, parmakları gevşemişti. Ayağa kalkıp pantolonunu çektiğinde nerdeyse alacakaranlık basmıştı.

"Kalkıyor muyuz şimdiden, kaptan?" Şeytan'la iblisin kırması sordu incelikle.

Kaptan parmağını havaya dikti. "Çok şaşırırım," dedi, "henüz karşılaşmadığım bir iblis varsa dünyada. Söyle hele, şu kör olası kuzeybatı hangi tarafta kalır?"

"Şu tarafta," diye gösterdi melez. "Yolculuğunuz nereye, efendim?"

"Cehenneme," diye homurdandı Kaptan J. van Toch. "Şeytan Koyu'na bir göz atacağım."

Kaptan J. van Toch'un tuhaflıkları o akşam başlamıştı. Gün ağarana kadar Kampong'a dönmedi; tek bir kelime dahi etmeden akşama kadar kamarasına kilitlendiği gemiye çekti küreklerini. *Kandong Bandoeng* adanın kıymetlerini (kopra, karabiber, kafur, güta perka, palmiye yağı, tütün ve işçi gücü) yüklemekle meşgul olduğundan kimse tuhaf bir şey fark etmemişti; ancak akşam olduğundan geminin yüklenmesinin tamamlandığı haberi verilince belli belirsiz burnundan soluyup konuştu, "Filika. Kampong'a." Ve şafak sökene kadar tekrar dönmedi. Güvertede kendisine yardım eden İsveçli Jensen, nezaketten sormuş bulundu: "Bugün demir alıyor muyuz, kaptan?" Kafasının arkasında sanki iğne varmış gibi bütün bedenini döndürdü kaptan. "Sana ne ola ki bundan?" diye çıkıştı. "Kendi işine bak hele!" Hiçbir şey yapmadan, Tana Masa'dan bir halat uzaklığında demirleyip durdu *Kandong Ban-*

doeng. Akşam düştüğünde kamarasından çıkıverdi kaptan ve emretti: "Filika. Kampong'a." Küçük Yunan, Zapatis, bir şaşı bir kör gözle takip etti kaptanı. "Ahali," dedi; "yaşlı adam burada ya bir kız buldu ya da beynini kaşıklayıp yedi." İsveçli Jensen kaşlarını çattı. "Seni mi ilgilendirir?" diye çıkıştı Zapatis. "Kendi işine bak hele!" Sonrasında, İzlandalı Gudmunson ile küçük bir sandala atlayıp Şeytan Koyu'na doğru kürek çektiler. İrice kayaların arkasına yanaşıp olacakları beklediler. Bir aşağı bir yukarı dolanıyordu kıyıda kaptan; birini bekliyor gibiydi. Ara ara durup birine "şşt, şşt" diye çağıracakmış gibiydi. "Baksana," dedi Gudmunson gün ışığından kör edercesine kırmızı ve altın sarısına çalan denizi işaret ederek. Bıçak gibi keskin, Şeytan Koyu'na doğru ilerleyen; iki, üç, dört ve sonuncuyla beraber altı tane yüzgeç seçebildi Jensen. "Siktir," diye fısıldadı Jensen; "beter olasıca köpekbalıkları!" Arada sırada yüzgeçler suyun altına giriyor, kuyruklar suyu fiskeliyor ve hafifçe dalgalandırıyordu. Sonra kısa, tropik alacakaranlık çözüldü ve ay, adanın üstüne yükselmeye başladı. Jensen kürekleri kavradı, sandalı kıyının iki yüz metre yakınına yanaştırdı. Kaptan irice bir kayada oturmuş "sst, sst, pst" diyordu. Bir şeyler hareket ediyordu etrafından ancak ne olduğunu anlamak hayli güçtü. Fok balığı gibi duruyor diye düşündü Jensen lakin fok balıkları öyle sürünmezdi. Kayaların arasında sudan çıkan her neyse penguenlerinki gibi bir salınıtıyla sahil boyu paytak paytak yürümüştü. Jensen yavaş yavaş kürek çekti, kaptanın yüz metre yakınına ulaşmıştı. Evet, kaptan bir şeyler fısıldıyordu ancak Tanrı bilir ne söylediğini; Malayca ya da Tamilce bir şeyler söylemişti muhtemelen. Fok balıklarına (elbette fok balığı değildi, Jensen şüphelerini gidermek için böyle düşünüyordu) bir şeyler fırlatırmışçasına ellerini sallıyordu ve bütün bu olanlar sırasında Çince veya Malayca bir şeyler savuruyordu. Tam o anda Jensen'ın elinden kürek kaydı, denizi tokatladı. Kaptan kafasını kaldırdı, ayağa kalktı ve suya doğru otuz adım attı. Ve birdenbire parlamalar, gürültüler kopmaya başladı: kaptan Browning'ini sandala doğru ateşliyordu. Sanki suya binlerce fok balığı giriyormuşçasına hışırtı kopmuş, ufak girdaplar oluşmuş,

su sıçramıştı. Tam o ana kadar Jensen ve Gudmundson küreklere asılıyor, sandallarını en yakın buruna yanaştırmaya çalışıyordu. Gemiye ulaştıklarından kimseye tek bir kelime dahi etmediler. Bu Kuzeyliler sessiz kalmayı gayet iyi biliyor. Gün sökümüne yakın kaptan döndü: suratı asık ve öfkeliydi, ancak tek kelime etmedi. Anca Jensen güverteye çıkmasına yardım ederken iki mavi göz, keskin bakışlarla karşılaştı.

"Jensen," dedi kaptan.

"Evet, efendim."

"Bugün demir alıyoruz."

"Anlaşıldı, efendim."

"Surabaya'dan evrakları alırsın."

"Anlaşıldı, efendim."

Hepsi bu. O gün, *Kandong Bandoeng* Padang'a demir aldı. Kaptan J. van Toch, Padang'dan Amsterdam'daki şirketine bir paket yolladı, 1200 £'e sigortalanan bir paket. Paketi yollarken yıllık iznini talep eden bir telgraf da çekti. Sağlık durumunun aciliyeti ya da ona benzer şeylerden. Aradığı kişiyi bulana kadar Padang'ın altını üstüne getirdi. Aradığı ise silah olarak sadece uzun bir bıçak taşıyan, Dayak'a göre hala eski alışkanlıklara göre çalışan, İngilizlerin sadece ve sadece çalışırken izleyebilmek için köpekbalığı avcısı diye tuttuğu bir Dayak, Borneolu bir vahşiydi. Bir yamyam olduğu aşikar ancak tarifesini çoktan oturtmuştu; köpekbalığı başına iki kilo ve gemide bir yer. Aksi halde suratına dahi bakılmayacak kadar korkunç durumdaydı. Her iki kolu, göğsü ve baldırları köpekbalıklarınca yırtılmış; burnu ve kulakları köpekbalıklarının dişleriyle nakış gibi işlenmişti. Herkes bu Borneoluyu Köpekbalığı diye çağırırdı.

Bu Dayak ile birlikte Kaptan J. van Toch, Tana Masa adası için yola çıktı.

İkinci Bölüm: Bay Golombek ve Bay Valenta

Sıcaktı ve tartışmaların olmadığı, Avrupa merkezli bir krizin dahi olmadığı, hiçbir şeyin, ama olumlu hiçbir şeyin olmadığı boktan dönemin zirvesiydi. Gazete okuyucuları bile, sıcaktan, doğadan, kırsal sakinlikten hüzne düşmüş bir şekilde; gazetede yeni bir haber, bir savaş, bir deprem ya da bir cinayet, kısaca yeni bir şey bulmayı, her yeni gün yıkılan umutlarla, bekleyerek kumlu sahillere ya da ağaçların aralıklı gölgelerinin arasına bıkkınlığının ıstırabıyla serilmişlerdi. Bulamazlarsa hiç de okumaya değmeyecek o gazeteyi fırlatır, içinde hiçbir şey olmadığını, bir bok olmadığını ve artık almayacaklarını iddia ederlerdi.

O sırada, çalışma arkadaşları da tatilde, okuyacak hiçbir şey olmadığından şikayet edip gazeteleri fırlattığından yazı işlerinde de beş ya da altı kimsesiz oturmaktaydı. Ve matbaa müdürü hücresinden çıkıp "Beyler, beyler, yarının manşeti dahi yok elimizde." diyordu

"Neden şeyi... şey... Bulgaristan'daki ekonomik durumla alakalı yazıyı kullanmayalım ki?" diye önerdi kimsesiz beylerden biri.

Matbaa müdürü derin bir iç geçirdi: "Peki kim okuyacak o yazıyı, Bay Editör? 'Gazetede Okumalık Bir Şey Yok'un başka bir örneği olacak bu."

Altı kimsesiz beyefendi, sanki 'Okunacak Bir Şeyler' keşfedecekleri edasıyla gözlerini tavana dikti.

"Keşke 'Bir şeyler' olsa," diye telkinde bulundu içlerinden biri.

"Ya da belki... bir haber... bir yerlerden bir haber," diye devam etti bir başkası.

"Ne gibi?"

"Bilemem ki."

"Veya yeni bir icat... yeni bir vitamin," diye homurdandı üçüncü kimsesiz.

"Şimdi, yazın ortasında?" diye karşı çıktı dördüncüsü. "Neden, değerli arkadaşım, neden? Vitamin zeka gerektiren bir şey, daha çok sonbaharla alakalı..."

"Tanrım, çok sıcak," diye esnedi beşincisi. "Kutuplardan bir şeyler olmalı."

"Evet ama ne?"

"Herhangi bir şey. Eskimo Welzl gibi. Soğuktan kesilmiş parmaklar, uçsuz bucaksız buz yığını, öyle bir şey işte."

"Söylemesi kolay," dedi altıncısı. "Ama nerden bulacağız böyle bir haberi?"

Umutsuz bir sessizlik çöktü yazı işlerinin üstüne.

"Jevíčko'daydı, Pazar günüydü..." Matbaa müdürü duraksayarak konuştu.

"Eee?"

"Kaptan Van toch ayrılıyor gibi. Jevíčko doğumlu gibi duruyor."

"Bu Vantoch da kim?"

"Şişkonun teki. Gemi kaptanı olması lazım. İnci toplayıcılığı yaptığını söyleniyor."

Golombek, Valenta'ya baktı.

"Peki nerde topluyormuş bu incileri?"

"Sumatra'da... ve Celebes'te... Oralarda bir yerlerde. Orada otuz yıl mı yaşamış ne."

"İşte bu," dedi Bay Valenta. "bir ön sayfa haberi yapabilir. Golombek, gidelim mi?"

"Neden denemeyelim?" diye onayladı Bay Golombek, oturduğu masadan kayıverdi.

"Aradığınız beyefendi orada." dedi jevíškodaki efendi.

Bahçedeki masaya bacaklarını bir o yana bir bu yana ayırmış oturan beyaz şapkalı, birasını yudumlayan uknaz bir beyefendi vardı, tombul işaret parmağını düşüne düşüne gezdirmekteydi masada. İki beyefendi direk yanına geldi.

"Ben Valenta."

"Ben Golombek."

"Tombul beyefendi gözlerini dikti. "N... Ne?"

"Adım Valenta, gazeteciyim."

"Ben de Golombek. Ben de gazeteciyim."

Tombul beyefendi bütün itibarıyla ayağa kalktı. "Kaptan van Toch. Tanıştığıma çok memnun oldum. Oturun gençler."

İki beyefendi lütfedercesine oturdu, oturmadan evvel not defterlerini masaya koydular.

"Ne içersiniz gençler?"

"Ahududu suyu," dedi Bay Valenta.

"Ahududu suyu mu?" Şaşkınlıkla yineledi kaptan.

"Neyse ne. Efendi, biraz bira getir bana. Söyleyin bakalım, neyin peşindesiniz?" dedi, dirseklerini masaya yerleştirip.

"Burada doğduğunuz doğru mu, Bay Vantoch?"

"Doğrudur. Burada doğdum"

"Peki nasıl oldu da denize ulaşmayı başardınız?"

"Yani, Hamburg'la."

"Ve ne kadar süredir kaptanlık yapıyorsunuz?"

"Yirmi yıl, evladım. Evraklarım burada," dedi, yaka cebine imalı dokunarak. "Görmek ister misin?"

Bay Golombek bir kaptanın evrağının nasıl olduğunu görmek istemişti lakin merakını bastırdı. "Bu demek oluyor ki, kaptan, geçen bu yirmi yılda dünyanın çoğunu gördünüz, değil mi?"

"Görmüşüzdür. Çoğunu. Evet."

"Çoğunlukla nereleri?"

"Java. Borneo. Filipinler. Fiji Adaları. Solomon Adaları. Caroline Adaları. Samoa. Beter olası Clipperton adası. Ve daha beter olasıca nice ada, evlat. Neden sordun?"

"Şey, çünkü hayli ilgi çekici. Daha fazla anlatmanızı bekliyoruz, tahmin ettiğiniz üzere."

"Hepsi bu, öyle mi?" Soluk mavi gözlerini üzerlerine dikti Kaptan. "Polissiniz, değil mi?"

"Hayır, değiliz kaptan. Gazeteciyiz."

"Gazeteci, öyle mi? Muhabir, he? Tamam, yaz gitsin bakalım: Kaptan J. van Toch, *Kandong Bandoeng'un* kaptanı"

"Anlamadım, nasıl?"

"Kandong Bandoeng, ana liman Surabaya. Ziyaret amacı: *vacances*[1] - nasıl diyorsunuz onu?"

"Tatil."

"Aynen öyle, tatil. İyi o halde, 'demir atmış gemiler' başlığı altında yazarsınız gazetenize. Hadi, şu defterlerini alıp kalkın bakalım. Sağlıcakla."

"Bay Vantoch, özellikle sizi görmeye geldik, hayatınızla ilgili bir iki bir şey söyleyebilirsiniz."

"Evet ama neden?"

"Yazabilmemiz için. İnsanlar bu tür şeylerle hayli ilgileniyorlar; uzak adalar hakkında, Jevíčko'da doğup yabancı diyarları gören bir Çek hakkında, yurttaşları hakkında bir şeyleri okumayı seviyorlar."

Kaptan başını onaylarcasına yukarı aşağı salladı. "Gayet doğru dedin. Tüm Jevíčko'daki tek gemi kaptanı olduğumu biliyor muydun? İşin gerçeği bu. Başka bir Jevíčko doğumlu kaptanın şeylerden... şey... gemi salıncaklarından sorumlu olduğunu söylediler ancak," sır verirmişçesine ekledi, "Gerçek bir kaptan olduğunu sanmıyorum. Tonajla alakalı daha çok bu iş, biliyor muydunuz?"

1 Ç.n.: Orijinal eserde geçen Fransızca kelime kullanılmıştır. *Vacance.*

"Peki sizin geminizin tonajı ne kadardı?"

"On iki bin ton, genç adam."

"Öyleyse gayet de büyük bir gemi kaptanıydınız, değil mi?"

"Öyleydik. Büyük bir kaptan," dedi kaptan haysiyetle. "Hiç paranız var mı, gençler?"

İki delikanlı belirsizlikle birbirine baktı. "Evet, ama pek değil. Paraya mı ihtiyacınız var, kaptan?"

"Elbet. Birkaç kuruş fena olmazdı."

"Pekala, öyleyse. Bize dinlenesi hikayeleri anlatırsınız, gazete için köşeyi yazarız ve sonrasında da karşılık olarak biraz para göndeririz."

"Ne kadar?"

"Nereden baksanız, bin civarı ya da ona yakın." dedi Bay Golombek nezaketle.

"İngiliz Sterlini?"

"Hayır, sadece Çek Korunası."

Kaptan van Toch başını iki yana salladı. "Hiç de işime gelmez. O kadarını ben de kazanırım genç adam." Pantolon cebinden bir tomar banknot çıkardı. "Gördün mü?" Sonrasında dirseklerini masaya yerleştirdi, iki delikanlıya doğru yanaştı. "Beyler, büyükçe bir 'Geschäft'a sokabilirim sizi. Ne diyorsunuz?"

"Büyük bir iş."

"Aynen öyle. Büyük iş. Ancak bu iş için on beş... Bir dakika, on beş, on altı milyon Koruna vermeniz gerek. Ne dersiniz?"

İki delikanlı belirsizlikle birbirine baktı. Her gazeteci en tuhaf meczuplardan, fırıldaklardan ve kaşiflerden payını almıştır.

"Bekleyin hele," dedi kaptan. "Göstermem gereken bir şey." Dolgun parmaklarını yaka cebine daldırdı, bir şeyler çıkartıp masanın üstüne koydu. Kiraz çekirdeği büyüklüğünde beş soluk pembe inciydi bunlar. "İnciler hakkında ne bilirsiniz?"

"Ne kadar ediyorlar?" Bay Valenta'nın nefesi kesilmişti.

"Hayli fazla, evlat. Ancak bunları yanımda sadece... Sadece örnek olsun diye taşıyorum, anlarsınız. Öyleyse, anlaştık diyorum?" diye sordu, ellerini masaya yayarak.

Bay Golombek iç çekti. "Bay Vantoch, böylesine bir para..."

"Dur hele," diye lafını kesti kaptan. "Biliyorum, beni tanımıyorsunuz; ancak Kaptan van Toch adını Surabaya'da, Batavia'da, Padang'da ya da dilediğiniz herhangi bir yerde sorun bakalım. Gidin ve sorun ve herkes size Kaptan van Toch'un sözü bir olduğunu söyleyecektir."

"Bay Vantoch, size inanıyoruz," diye karşılık verdi Bay Golombek. "Yalnızca şu..."

"Bekle hele," diye buyurdu kaptan. "Kazandığınız parayı öylece savurmak istemiyorsunuz, farkındayım; evlat, bunun için size saygı da duymaktayım. Fakat parayı bu bota yatırırsanız, görebiliyor musunuz? Bu botu almış olursunuz; geminin sahibi olur ve benimle yelken açarsınız. Etrafta işlerin peşinde koştururken izlersiniz beni ve böylece paranızı kazanırsınız, yarı yarıya olur anlaşma. Güvenilir bir anlaşma değil mi sizce de?"

"Fakat Bay Vantoch," diye huzursuzca söylendi Bay Golombek. "Sadece o kadar paramız yok!"

"O zaman işler değişir," dedi kaptan. "Kusura bakmayın ama böyle bir durumda ne diye beni aradınız bilmiyorum."

"Bize bir hikaye anlatabilirsin, kaptan. Çokça maceraya girmiş olmalısınız..."

"Evet, girdim, evlat. Beter olasıca maceralarım oldu."

"Geminiz battı mı hiç?"

"O da neyin nesi öyle? Geminiz battı mıymış... Hayır, neyi ima ediyorsunuz? İyisinden bir gemi ver bakalım, hiçbir şey olmaz ondan sonra ona. İnanmıyorsanız Amsterdam'da sorun soruşturun beni. Gidin, bir soruşturun."

"Peki yerliler? Herhangi bir yerliyle karşılaştınız mı?"

Kaptan van Toch başını salladı. "Eğitimli bir insanın dengi bir konu değil bu. Bu konu hakkında konuşmayacağım."

"Başka bir şey anlatın o zaman."

"Kolaydı, anlatmış," diye homurdandı şüpheyle kaptan. "Sonrasında gidip kendi gemilerini gönderecek başka başka şirketlere satacaksınız. Hele bir kulak ver, delikanlı, insanlar müthiş dümen çevirir. Ve en büyük dümenciler de Kolombo'daki şu bankerler."

"Sıklıkla Kolombo'ya gider misiniz?"

"Elbet, pek sık giderim. Bangkok'a da, Manilla'ya da," dedi aniden; "Bildiğim bir gemi var. Pek kullanışlı, fiyatı da makul. Rotterdam'da duruyor. Gelin, bir göz atın benimle. Hemen şu köşeyi döndüğümüz gibi Rotterdam zaten," başparmağıyla omzunun üstünden arka tarafı işaret etti. "Gemiler kelepir fiyatına şu sıralar, delikanlılar. Eski nimet demir gibi. Henüz altı yıllık, dizelle çalışıyor. Bakmak istemez miydiniz?"

"Gelemeyiz, Bay Vantoch."

"Siz ikiniz, çok tuhafsınız," diye iç geçirdi kaptan. Sonrasında gök mavisi mendiline sesli sesli sümkürdü. "Gemi satın almaya meyilli birini de tanımıyorsunuzdur, değil mi?"

"Burada, Jevíškoda?"

"Evet, burada, buranın yakınlarında. Bu işin burada yapılmasını tercih ederim, kendi ülkemde."

"Çok iyi niyetlisiniz, kaptan."

"Elbet öyleyim. Diğerleri düzenbazın önde gideni ve kuruşları dahi yok. Siz ikiniz, gazeteci ve öyle bir şey olarak, buralardaki fırsatları biliyorsunuzdur, herhalde anlarsınız ya, bankerler, gemi sahipleri ve nasıl tarif ediyorsunuz onları, gemi yapıcılar, değil mi?"

"Gemi inşaatçıları. Hayır, Bay Vantoch. Öyle kişileri pek tanımayız."

"Yazık oldu." kaptanın üstüne kasvet çökmüştü.

Bay Golombek bir şeyler hatırlamıştı. "Bay Bondy diye birini tanımıyor musunuzdur, değil mi?"

"Bondy? Bondy?" Kaptan van Toch düşündü. "Bekle hele, ismi bir yerden ısırıyor. Londra'da Bond Sokağı var, yalnızca çok zengin insanların yaşadığı. Bond Sokağı'nda meşgul olduğu bir işi var mıydı bu Bay Bondy'nin?"

"Hayır, Prag'da yaşıyor ama sanırım burada, Jevíčko'da doğmuştu."

"Tabii ya," diye sevinçle haykırdı kaptan; "haklısın, evlat. Pazar Yeri'nde kumaşçısı vardı. Elbet, Bondy adına ne demişti? Max. Max Bondy. Prag'da bir işi var demek?"

"Hayır, babasıyla karıştırdınız sanırım. Bu Bondy'i, G. H. Bondy diyorlar. Başkan G. H. Bondy, kaptan."

"G. H." kaptan başını sağa sola salladı. "Hayır, G. H. diye biri yoktu. Tabii eğer, bahsettiğimiz Gussie Bondy değilse. Ancak başkan filan değildi kendisi. Gussie, sivilceli ufak bir Yahudi'ydi. Onun olması mümkün değil."

"Gayet de olabilir, Bay Vantoch. Dahası, en son gördüğünüzden beri yıllar geçmiş olmalı."

"Haklısın. Çokça seneler," kaptan da aynı fikirdeydi. "Kırk sene, evlat. Gussie şimdiye büyük adam olmuştur. Ne işle meşgul demiştiniz?"

"ME AS Yönetim Kurulu Başkanı -anlamışsınızdır, kazanları, kazan gibi şeyleri yapan bir şirket- yirmiye yakın şirket ve ticaret birliğinin başkanı olmasının yanı sıra. Bayağı büyük biri, bay Vantoch. Sanayi önderi[2] diyorlar kendisine."

"Önder?" Kaptan van Toch düşüncelere dalmıştı. "Jevíčko'dan çıkan tek önder ben değilim demek! Yapma be, demek bu Gus denen oğlan da önderlik ediyor bir şeylere! Kendisiyle buluşmam lazım. Ve parası da var mı?"

"Ne sanıyorsunuz? Tonlarca hem de, Bay Vantoch. En azından

2 Ç.n.: "Captain of Industry" deyiminin Türkçe karşılığıdır.

yüzlerce milyonu olduğu kesin. Ülkenin en zengin insanı."

Kaptan van Toch derin bir ciddiyete kapıldı. "Ve aynı zamanda bir kaptan. Çok memnun ettin beni, evlat. Hemen şu Bondy ile görüşmek için yola çıkacağım. Ufak bir Yahudi'ydi. Ve şimdi de Kaptan G. H. Bondy olmuş. Ne yaparsın, zaman akıp gidiyor." Hüzne boğulurcasına iç geçirdi.

"Kaptan, şimdi çıkmamız lazım yoksa akşam trenini kaçı..."

"Limanda görüşürüz," dedi kaptan ve demir almaya başladı. "İyi ki uğradınız, beyler. Surabaya'da bir editör tanıyorum, iyi bir çocuktur ve iyi de bir arkadaşımdır. Şu eski kepaze ayyaş. İsterseniz tabii, Surabaya gazetesinde iş bulabilirim sizlere. Hayır mı? Nasıl isterseniz."

Tren ayrıldığından Kaptan van Toch yavaşça ve törendeymişçesine kocaman mavi mendilini salladı. Mendilini sallarken büyük, biçimsiz bir inci kumun içine fırladı. Kimsenin asla bulamadığı bir inci.

Üçüncü Bölüm: G. H. Bondy ve Yurttaşı

Gayet de bilinen bir durumdur; bir insan itibarı yüksekse kapısına yazdığı unvan da azalır. Jevíčko'daki Max Bondy gibi eski toprakların, kapının ve pencerenin her iki yanına, her tür kumaş, gelin çeyizi, kanvas, havlu, peçete ve ev tekstili, baskılı pamuk ve pazen, birinci sınıf kumaş, ipek, perde, perdelik, örgü ve dikiş malzemesi taciri Max Bondy'nin mekanı olduğunu belli eden büyükçe yazıları koyması gerekirdi. 1885'te şirketin temeli atılmış. Endüstri lideri, MEAS Anonim Şirketi Başkanı, Ticaret Danışmanı, Borsa Danışmanı, Sanayi Federasyonu Başkanı, Ekvator Cumhuriyeti *Consulatosu* ve daha birçok şeyin yönetim kurulu üyesi oğlu, G. H. Bondy'nin evinde BONDY yazan yaldızlı küçük bir siyah tabak vardı. Fazlasına ne hacet. Dümdüz Bondy. Bırakın diğerleri kapısına General Motors Temsilcisi, Julius Bondy ya da Dr. Ervin Bondy veya S. Bondy & Co. yazsınlar; başka bir unvana gerek duy-

madan Bondy olabilen tek bir tane Bondy vardı. (Sanırım Papa'nın kapısında da unvan ya da rakam olmadan, dümdüz Pius yazıyordu. Ve Tanrı'nın da herhangi bir unvanı yoktu, ne dünyada ne de cennette. Burada yaşayıp yaşamadığını bulmak size kalmış. Ancak bütün bunların hepsi konu dışı muhabbetler, yalnızca lafı açılmışken bahsi geçmiştir.)

Sıcaktan kasıp kavrulan bir günde beyaz denizci şapkalı bir beyefendi bu cam tabağın önünde durdu, mavi mendiliyle geniş ensesini sildi. 'Amma da büyükmüş ev,' diye düşündü ve biraz tereddüt ederek kapının tokmağını vurdu.

Kapıcı, Povondra, kapıyı açtı; yapılı beyefendiyi ayaklarından kafasındaki şapkanın altın sarısı örgüsüne kadar süzdü, dinginlikle soruyu yöneltti; "Buyrun?"

"Genç," diye gürledi adam, "Bay Bondy burada mı yaşıyor?"

"Ne için görüşecektiniz?" diye sordu sesindeki dinginliği koruyarak Bay Povondra.

"Surabayalı Kaptan van Toch'un kendisiyle görüşmek istediğini söyle. Ha, doğru," bir anda hatırlamıştı. "Buyur kartım." Adının ve kabartmalı bir çapanın olduğu kartı Bay Povondra'ya uzattı.

Bay Povondra başını öne eğip bir anlığına duraksadı. Bay Bondy evde yok mu demeliydi? Ya da Bay Bondy'nin önemli bir görüşmede olduğunu üzülerek bildirmeli miydi? Bildirilmesi gereken ve sabırlı bir kapıcının ilgilenmesi gereken ziyaretçiler vardı. Böylesi durumlarda kendisine yönlendiren hisleri yarı yolda bırakmıştı Bay Povondra'yı, nasıl olduysa bu tombul herif beklenmedik misafirlerin bilindik tiplemeleriyle uyuşmuyordu; ne satış temsilcisi ne de bir yardım vakfı yetkilisi gibi duruyordu. O sırada Kaptan van Toch hoflayıp pufluyor, mendiliyle kelini siliyor, tüm sadeliğiyle gözlerini kırpıyordu. Ansızın tüm sorumluluğu almaya karar verdi Bay Povondra. "İçeri girin, lütfen," dedi. "Danışmaya bildiriyorum sizleri hemen."

Kaptan van Toch mavi mendiliyle yüzünü silip malikanenin girişine bakındı. Gussie oğlanı, pek iyi kazanmış; Rotterdam-Batavia arası gidip gelen gemilerin salonu gibiydi girliş. 'Tonla para harcanmış olsa gerek ve sivilceli ufacık bir Yahudi'ydi,' diye şaşkınlıkla düşkündü kaptan.

Bu süre zarfında, G. H. Bondy kaptanın kartvizitini dikkatlice inceliyordu. "Ne istiyormuş?" diye kuşku içinde sordu.

"Bilmiyorum, efendim." diye ihtiyatla cevap verdi Bay Povondra.

Bay Bondy, kartviziti hala elinde tutuyordu. Çapa kabartması. Kaptan van Toch, Surabaya. Surabaya dediği yer neresiydi ki zaten? Java'nın yakınlarında bir yer miydi? Uzak diyarların düşüncelerini çevreleyen çağrışımlarını hissetti Bay Bondy. Kandong Bandoeng; çan sesi gibi geliyordu bu isim kulağa. Surabaya. O gün de pek bir tropikal esintiler hissetmişti. Surabaya. "İçeri gönder bakalım, öyleyse." diye karar verdi Bay Bondy.

Kapı aralığında kafasında kaptan şapkasıyla selam veren cüsseli bir adam durdu. Tanışmak maksadıyla yanına yanaştı G. H. Bondy. "Tanıştığımıza çok memnun oldum, Kaptan. Lütfen, buyrun." dedi İngilizce.

"Merhabalar! Merhabalar, Bay Bondy!" diye coşkuyla karşılık verdi kaptan, Çekçe.

"Çeksiniz demek?" Bay Bondy şaşırmıştı.

"Elbet, öyleyim. Fakat birbirimizi tanıyoruz, Bay Bondy. Jevicko'dan. Bakkal Vantoch, hatırladınız mı?"

"Elbet hatırladım, elbette," G. H. Bondy coşkuyla memnuniyeti belli etti lakin içten içe bir hayal kırıklığı da hissetmişti. (Demek Hollandalı filan değil!) "Pazar Yeri'ndeki bakkal Vantoch, değil mi? Hiç değişmemişsiniz, Bay Vantoch. Dünden hiç farkınız yok! Bakkal işleri nasıl gidiyor?"

"Rica ederim," dedi kaptan nezaketle. "Babam uzun süre önce, nasıl desek..."

"Vefat etti? Yani, ne yapabilirsiniz ki... Siz de onun çocuğu olmalısınız, elbet..." Bay Bondy'nin gözleri birdenbire bir anımsamayla çakmak gibi çakılmıştı. "Yok artık, Jevicko'da daha çocukken kavga ettiğim Vantoch olmalısın?"

"Elbet kendisiyim, Bay Bondy," kaptan bütün ciddiyetiyle onayladı. "Bu yüzdendir evden Moravska Ostrava'ya yolladılar beni."

"Çok kavga ederdik. Ancak benden hep daha güçlüydünüz," Bay Bondy efendice kabullenmişti.

"Öyleydim, elbet. Siz de küçük, güçsüz bir Yahudi'ydiniz, Bay Bondy. Ve götünüze de hiç mi hiç az tekme basmadılar."

"Hem de ne tekme!" G. H. Bondy, geçmişi anımsadı. "Otur, otur hemşehrim! Ne iyi oldu hatırladığım. Hangi rüzgar attı seni?"

Kaptan van Toch deri koltuğa asil bir edayla oturup şapkasını yere koydu. "Bir uğrayayım dedim Bay Bondy. Hepsi bu. Evet bu."

"Hatırlıyor musun," Bay Bondy anıları eşmeye devam etti, "arkamdan nasıl bağırdığını; Yahudi, Yahudi, şeytan mı alacak seni?"

"Hatırlamaz olur muyum," dedi kaptan derin bir hisle, mavi mendiline sümkürdü. "Hatırlarım elbet. Ne günlerdi ama! Ancak geçmişin şimdiye bir faydası yok, zaman akıp gidiyor. Şimdi ikimiz yaşını almış, ikimiz de kaptan..."

"Tabii, kaptandınız," Bay Bondy hatırladı. "Kim bilebilirdi ki! Uzak Diyar Kaptanı; böyle mi diyorsunuz?"

"Evet, efendim. Açık Deniz Kaptanı. Doğu Hindistan ve Pasifik Hattı, efendim."

"Harika bir iş," diye iç geçirdi Bay Bondy. "Bir gün işleri değişelim, kaptan. Biraz daha bahsedin kendinizden."

"Hepsi bu," kaptan kendine gelmişti. "Başka bir şeyden bahsetmek isterim, Bay Bondy. Çok ilgi çekici bir konudan, eski toprak." Kaptan van Toch gerginlik içinde etrafına bakındı.

"Bir şey mi arıyorsunuz, kaptan?"

"Evet. Biranız vardır değil mi, Bay Bondy? Surabaya'dan buraya gelene kadar inanılmaz susadım." Kaptan bol pantolon cebini kurcalamaya başladı; mavi mendili, içinde bir şeyler olan keten torbayı, bir tütün kesesi, bir bıçak, bir pusula ve bir tomar para çıkarttı. "Biraz bira getirmesi için birilerini göndermeyi tercih ederim. Belki de beni *kamaranıza* getiren şu hizmetçiyi."

Bay Bondy zili çaldı. "Yakmayın, kaptan." O sırada bir puro yakmaz.

Kaptan kırmızı ve altın sansı şeritleri olan puroyu alıp kokladı. "Bu tütün Lombok'tan geliyor. İnanın ki rezil düzenbaz dolu orası." Bay Bondy'nin kapıldığı dehşetin üstüne pahalı puroyu dev yumruğuyla ezip piposuna tıkıştırdı. "Evet, Lombok. Ya da Sumba."

O esnada Bay Povondra sessiz sedasız kapıda belirdi.

"Biraz bira getir," diye emretti bay Bondy.

Bay Povondra kaşlarını şaşkınlıkla kaldırdı. "Bira? Peki ne kadar?"

"Bir galon." diye homurdandı kaptan, yanmış kibriti halıya attı. "Aden'de de ne sıcaktı ama. Ancak size bazı haberlerim var, Bay Bondy. Sunda Adaları'ndan, anladın? *Geschaft*'ın alasını yapabiliriz. Fena para hem de. Fakat önce bütün -nasıl denir- masalı anlatayım."

"Hikaye."

"Tabii, hikaye tabii. Ama ne hikaye, efendim. Bekleyin hele." Kaptan unutma beni diyen gözlerini tavana dikti. "Nereden başlasam bilmem ki."

(Başka bir iş anlaşması diye düşündü G. H. Bondy. Tanrım, ne sıkıcı ama! Tazmanya'ya taşıdığı dikiş makinalarını ya da Fiji'ye taşıdığı buhar kazanları ve iğneleri anlatacak muhtemelen. Mükemmel bir anlaşma, biliyorum. Bu sebeple sana iyi görünürüm ya. Hadisin oradan, sıradan bir tüccar değilim ben. İleri görüşlü, hatta kendimce şairim. Anlat bakalım Surabaya'yı ya da Phoenix Adaları'nı Denizci Sindbad. Manyetik Dağ yolundan çıkarmadı mı

seni? Roc kuşu taşımadı mı? Bezoarları, tarçınları, incileri yüklenip evine dönmüyor musun? Dökül bakalım, dinleyelim yalanlarını!)

"Akreplerle başlayabilirim, belki." dedi kaptan.

"Ne akrebi?" diye merak etmişti Ticaret Danışmanı Bondy.

"Demek istediğim, kertenkeleler yani. Kertenkele diyorsunuz, değil mi?"

"Kertenkele?"

"Aynen öyle, kertenkele. Kertenkeleleri görmelisiniz, Bay Bondy."

"Nerede?"

"Adada. Adını veremem, yaşlı oğlan. Çok gizli. Milyonlara değer." Kaptan van Toch mendiliyle alnını sildi. "Hay... Nerede kaldı bu bira?"

"Getirirler şimdi, kaptan."

"Getirsinler bakalım. Benden demesi Bay Bondy; pek iyi, pek hoş hayvanlar, şu kertenkeleler. Huylarını bilirim, yaşlı oğlan." Kaptan elini hızlıca masaya vurdu. "İblis olduklarını söylüyorlar, yalan. Yalanları batsın, efendi! Sen de ben de yakında iblise döneriz; evet, ben, Kaptan van Toch! Bana inanasın."

G. H. Bondy telaşa kapılmaya başlamıştı. 'Dengesiz,' diye düşündü. Povondra hangi deliğe girmişti ki?

"Binlercesi var etrafta, kertenkelelerin yani; fakat birçokları yem oluyor, şey tarafından, ne diyorsunuz ona?"

"Köpekbalıkları?"

"Aynen öyle, köpekbalıkları. Bu sebeptendir kertenkeleleri pek nadir görür, görürsek de adını zikredemeyeceğim o koyda buluruz. "

"Öyleyse bu kertenkeleler denizde yaşıyor?"

"Elbet, öyle ya, denizde yaşıyorlar. Gece düştü mü kıyıya çıkıyorlar fakat biraz vakit geçti mi tekrar suya dönüyorlar."

"Peki neye benziyorlar?" (Kör olası Povondra'nın dönmesini beklerken zaman kazanmaya çalışıyordu Bay Bondy.)

"Fok balığı büyüklüğünde fakat arka ayaklarının üstüne dikeldiklerinde bu kadar oluyorlar," diye gösterdi kaptan. "Pek sevimli olduklarını söyleyemem ama bedenlerinde levhacık da yoktur."

"Pulları mı kast ettiniz?"

"Pul, tabii ya. Yalın bedenleri var, Bay Bondy; bir tür kurbağa ya da semender gibi. Hatta ön patileri, dört parmak olmaları haricinde, tıpkı çocuk eli gibi. Zavallılar." diye devam etti kaptan, merhametle. "Fakat son derece zeki ve iyi hayvanlar, Bay Bondy." Kaptan dizlerinin üstüne çöktü, bu haldeyken sallana sallana dolanmaya başladı. "Şu kertenkeleler, aynen böyle salınıyorlar."

İri yarı bedenini, çömelerek yaptığı sallanma hareketinde kontrol etmekte zorlandı kaptan; çömelirken bir yandan da arka ayaklarının üstüne dikelmiş, yalvaran bir köpek gibi ellerini açmış ve unutma beni diye çığıran gözlerini Bay Bondy'ye, şefkat beklenildiğini düşünen Bondy'ye dikmişti. G. H. Bondy alt üst olmuş, hatta bir bakıma insan olduğundan utanmışsı bile. Suskun Povondra, elinde bir testi birayla, kaptanın pek tuhaf davranışı gördüğünden şaşkın şaşkın kaşlarını dikmiş kapıda belirince işler daha da sarpa sardı.

"Birayı masaya koyun ve bizi yalnız bırakın." diye haykırdı apar topar Bay Bondy.

Kaptan ayağa kalktı ve homurdanmaya başladı. "İşte böyle, bu yaratıklar da böyle bir şey işte. Sağlığınıza." dedi, içkisini yudumlarken. "Biranız iyiymiş, yaşlı oğlan. Doğruyu söylemek gerekirse, eviniz..." Kaptan bıyığını sildi.

"Peki bu kertenkelelerle nasıl karşılaştınız, kaptan?"

"Eften püften bir hikaye, Bay Bondy. Tana Masa'da inci toplayıcılığı yaparken başladı her şey," kaptan kendine çeki düzen verdi. "Veya oralarda bir yerlerde, tam değilim. Evet, evet, başka bir adaydı ancak sırrımı açığa çıkaramam, yaşlı oğlan. İnsanlar

düzenbazın önde gideni, Bay Bondy, bu yüzdendir bir konuşur bin düşünürüm. Hikayeye devam edersek, iki kör olasıca Seylanlı suyun altından incili istiridyeleri topluyor."

"İncili istiridye mi?"

"Tabii ya, istiridyeler. Yahudi'nin sıkı inancı gibi sıkı sıkıya kayaya yapışan deniz kabuklarından bahsediyorum, bıçakla hafif hafif kaldırıp gevşetmek gerekir. Devam edersek, bu kertenkeleler Seylanlıları izliyormuş, Seylanlılar da bunları deniz iblisi sanıyormuş. Ne cahil cühelalar ama! Seylanlılar ve Bataklar. Evet, deniz iblisi olduğunu düşünüyorlar, evet!" Kaptan mendiline kuvvetlice sümkürdü. "Nasıl olduğunu bilirsin bu işlerin, işin aslı astarı nedir öğrenmek istersin. Sadece biz Çekler mi bu kadar sorup soruşturan bir milletiz bilemem lakin bizim diyarlardan biriyle nerede karşılaşırsam karşılaşayım ne olup ne bitiyor öğrenmek için burnunu sokmadığı yer kalmıyor. Biz Çekler, hiçbir şeye inanmak istemiyoruz, sanırım bundandır. Ben de kafaya koydum gidip şu iblislere yakından bakacağım diye. Dahası, kafam da kıyak doğruyu söylemek gerekirse lakin bu iblisleri düşünmeden edemiyordum, ondandır. Ekvatorda kesinlikle olmaz diyeceğin bir şey yoktur, anlarsın ya. Ben de akşam çöktüğünde bakınayım diye Şeytan Koyu'na gittim."

Bay Bondy, kadim ormanlar ve taşlarla dizilenmiş tropik bir koyu hayal etmeye çalıştı. "Sonra?"

"Sonra oturdum, 'pst, pst, psst' demeye başladım iblisleri çağırmak için ve inanır mısınız bilmem ama tarif ettiğim gibi bir kertenkele bir süre sonra sudan çıkıverdi, arka ayaklarına dikelip öne eğildi. 'Pst, pst' demeye başladı. Kafam kıyak olmasa sıkar giderdim eski toprak ama zil zurna sarhoştum ve dedim ki; Gel bakalım, gel bakalım seni gidi tapacık, benden zarar gelmez."

"Çekçe mi dediniz bunları?"

"Hayır, Malayca. Oralarda konuşulan dildir Malayca. Hiçbir şey demedi, bir iki adım ya attı ya atmadı; çekinerek hareket ediyordu, tıpkı utangaç bir çocuk gibi. Suda da o vakit yüzlercesi vardı, ka-

falanını sudan çıkarmış bana bakıyorlardı. Ve ben de -dedim ya, kafam kıyak- diz çöktüm, o kertenkele gibi ben de öne eğildim, böylece benden korkmayacaktı, anladın? Sonrasında da başka bir kertenkele sudan çıktı, nereden baksan on yaşındaki çocuk kadar uzundu ve paytak paytak yürümeye başladı. Ön patisinde incili bir istiridye vardı. Kaptan, içkisinden bir yudum aldı. "Şerefe, Bay Bondy. Tabii kafam kıyak, ben de dedim ki; pekala zibidi seni, açmamı mı istiyorsun? Yanaş öyleyse, yanaş da açayım bıçağımla. Ancak adım dahi atmadı, hala çekiniyordu. Ben de tekrar eğilmeye başladım, birilerinden çekinen ufak bir kız çocuğuymuşçasına. Bunun üstüne sallana sallana yaklaştı, ben de elimi uzattım ve patisindeki kabuğu aldım. Doğruya doğru, ikimiz de korkmuştuk takdir edersiniz ki, Bay Bondy lakin kütük gibi sarhoşum. Sonra bıçağımı çıkarıp kabuğu açtım. İçinde inci olup olmadığını parmağımla yokladım, fakat deniz kabuklarında yaşayan şu sümüklü yumuşakçadan, tiksinç salyangozdan başka bir şey yoktu. İstiyorsan ye, 'pst, pst' dedim ve kabuğu fırlattım. Ama görmeniz lazımdı nasıl da silip süpürüyor. Kertenkelelere pek nefis olmalı."

"Ağız tadı."

"Aynen öyle, ağız tadı. Problem şu ki bu küçük haylazlar, küçücük parmaklarıyla kabuğu açamıyor. Onların da hayatı zor." Kaptan bir yudum daha aldı. "Kafamdaki düşünceler değişmeye başlamıştı. Şu kertenkeleler Seylanlıyı kabukları koparırken görünce galiba şöyle düşündü: Aha! Bunu yiyorlar! Sonrasında da Seylanlı kabuğu nasıl açacak görmek istediler. Tahmin edebilirsin az biraz, böyle bir Seylanlı, suyun içinde az biraz kertenkele gibi görünür; lakin bu kertenkelelerin kafası bir Seylanlıdan ya da bir Bataktan daha çok çalışıyor, en azından bir şey öğrenmeye çalıştılar. Halbuki bir Batak fırıldaklık haricinde hiçbir şey öğrenemez." Kaptan van Toch bir hışımla devam etti. "Sahilde 'pst, pst, pst' deyip kertenkele gibi eğilirken, galiba beni büyükçe bir semender sandılar. Bundandır çok ürkmediler, yanıma gelip bana kabuğu açtırdılar. Böylesine de zeki ve güvenen canlılar işte." Kaptan van Toch'un kızarmaya başlamıştı. "Bu kertenkeleleri daha iyi tanımaya başla-

yınca, Bay Bondy, onlar gibi olabilmek için çırılçıplak soyundum, anadan üryan, anlarsınız ya. Fakat böylesine kıllı bir göğsüm ve daha nice farklı uzvum var diye pek şaşırdılar. Evet, şaşırdılar." Kaptan van Toch mendilini kızıla çalan ensesinde gezdirdi. "Sanırım biraz kabak tadı vermeye başladım, Bay Bondy?"

G. H. Bondy büyülenmişti. "Hayır, hayır hiç de bile. Devam edin, kaptan."

"Bana uyar. Edelim bakalım. Kertenkele kabuğu yalayıp bitirirken diğerleri de izliyor, sahilde sürünüyorlardı. Kimilerinin patisinde de kabuk vardı; öylesine erişmemiş bir patiyle kabukları kayalardan koparabilmiş olmaları pek tuhaf. En başta pek bir çekingenlerdi fakat sonrasında patilerinden kabukları almama izin verdiler. Hepsi inci dolu istiridye değildi elbet, çer çöp dolu her türden istiridye vardı lakin bu normal istiridyeleri suya fırlattım ve dedim ki: 'Hayır, çocuklar, hayır, hiçbir hayrı yok bunların, bıçağımla açmaya dahi uğraşmayacağım.' Ancak ne zaman inci istiridyesi gelse bıçakla açıp içinde inci olup olmadığını kontrol ediyordum ama kabukları da yalasınlar diye kertenkelelere veriyordum. O vakit etrafımda yüzlercesi oturmuş, kabukları açarken beni izliyordu. Kimisi kendi başına açmaya çalışıyordu hatta etraftaki kırık bir kabuğu alıp elindeki kabuğu zorluyordu. İşte bu, dedim eski toprak, baya tuhaf. Hiçbir hayvan alet edevat kullanmayı beceremez; dahası, hayvan doğanın yalnızca bir parçası. Pek doğrudur ki Buitenzorg'da bir maymunun bıçakla bir kutu, işlenmiş gıda kutusu açtığını görmüştüm ancak maymun da hakiki bir hayvan değil ki artık, efendim. Baya garip gelmişti bana." Kaptan, içkisinden yudumlamaya devam etti. "O gece, Bay Bondy, o kabukların içinde on sekize yakın inci buldum. Kimisi hayli küçük, kimileri daha büyük ve üç tane de kiraz çekirdeği kadar, Bay Bondy. Kiraz çekirdeği!" Kaptan van Toch ağır ağır başını salladı. "Sabah vakti gemime döndüğümde tekrarlayıp durdum: Kaptan van Toch, bir rüya gördün, geçti gitti, kütük gibi sarhoştun vesaire ama o da ne, küçük cebimde o on sekiz inci vardı. Cebimdeydi."

"Şimdiye dek duyduğum en güzel hikayeydi." Bay Bondy nefes nefese kalmıştı.

"Aynen öyle, eski toprak," dedi kaptan neşeyle. "Gün boyu düşünüp durdum. Bu kertenkeleleri ehlileştirecektim, anlarsın ya? Evet, ehlileştirecek ve eğitecektim ve inci kabuklarını bana getireceklerdi. Yığınla dolu olması lazımdı, deniz kabuklarının demek istedim yani, Şeytan Koyu'nda. Akşam çökünce tekrar kıyıya gittim fakat biraz daha erkenden. Güneş batar batmaz kafaları sudan çıkartıyorlardı; biri burada, diğeri şurada, bir diğeri şurada, ta ki sahil kertenkele kaynayana kadar. Sahile oturup 'pst, pst, pst' diyordum. Bir an kafamı kaldırdım; köpekbalığı! Suyun tepesine çıkmış yüzgecini görebilirdiniz sadece. Sonra bir şarıltı duydum, kertenkelelerden biri ortalıkta yoktu. Şeytan Koyu'na ilerleyen on iki köpek balığı saymıştım. Bu vahşiler yirmiden fazla *kertenkelemi* yedi, Bay Bondy." Kaptan bir anda patlayıvermişti. Bir hışımla sümkürdü. "Evet, yirmiden fazla! Akla mantığa sığmıyor, değil mi; o küçük, nasıl savunsun kendini o küçük, yalın kertenkele, o küçücük patileriyle? Oturup izledikçe ağlıyor gibiydim. Kendin görmeliydin, eski toprak..."

Kaptan düşüncelere dalmıştı. "Olay şu ki hayvanlara pek bir düşkünümdür, eski toprak," dedi en sonunda, gök mavisi gözlerini G. H. Bondy'e kaldırarak. "Bu konularda nasıl hissediyorsunuz bilmiyorum, Kaptan Bondy..."

Bay Bondy aynı fikirde olduğunu belirtme niyetiyle başını salladı.

"Öyleyse iyi," diye memnuniyetle belirtti Kaptan van Toch. "Çok iyi, çok da zeki şu tapacık; bir şey söyledin mi dikkat kesiliyorlar, aynı sahibini dinleyen köpek gibi. Hepsinden öte, o çocuksu minik elleri; anlarsın işte, ailesi olmayan yaşlı bir herifim... Yaşlı bir adam, bilirsin, hayli yalnızdır." diye mırıldandı kaptan, hislerini dizginlemeye çalışarak. "Çok sevimli, kör olasıcalar! Şu köpekbalıkları da avlamamış olsaydı bir de! Taş atmaya başladığımda, yani köpekbalıklarına taş atmaya başladığımda, *onlar da*

taş atmaya başladı, şu tapacıklar. İnanmayacaksınız, Bay Bondy. Doğrudur, pek uzağa atamadılar o kısacık elleriyle. Hepsi pek bir tuhaf. 'Madem bu kadar zekisiniz gençler,' dedim, 'ne diye benim bıçakla kabuklarınızı açmayı denemiyorsunuz?' Ve bıçağımı yere bıraktım. Bir süreliğine çekindiler ve içlerinden biri gelip denedi, bıçağın ucunu iki kabuğun arasına sıkıştırdı. 'Esnetmen gerek,' dedim, 'esnet, anladın? Bıçağı çevir, aynen böyle ve sonrası tamamdır.' Ve zavallı hayvancağız deneyip durdu ta ki kabuk çatlayıp açılana kadar. 'Aferin,' dedim. 'Pek de zor değilmiş, değil mi?' Vahşi bir Batak ya da Seylanlı yapabiliyorsa, tapacık neden yapamasın? Elbette gidip bu kertenkelelere, bir hayvanın böylesine bir şey yapabilmesinin gayet olağanüstü ve hayli müthiş olduğunu söylemeyeceğim tabii. Fakat şimdi söyleyebilirim: Hiç kuşkusuz -yalan yok- yıldırım çarpmışa dönmüştüm."

"Tıpkı bir düş gibi," diye dikkatini çekti Bay Bondy.

"Aynen öyle, bir düş gibi. Olan biteni düşünmeden edemedim, bu yüzdendir gemimle birkaç gün daha orada kaldım. Ve gece çöktüğünde Şeytan Koyu'na döndüm ve yine köpekbalıklarının kertenkelelerimi yediğini gördüm. O gece, eski toprak, bir şeyler yapacağıma ant içtim. *Tapacıklar, Kaptan J. van Toch, bu heybetli yıldızların altında, size yardım edeceğine söz veriyor.*"

Dördüncü Bölüm: Kaptan van Toch'un Ticari Girişimi

Kaptan van Toch hikayeyi anlatırken ensesindeki tüyler bir heves ve heyecanla kabarmıştı.

"Evet, efendi, buna ant içtim. Ondan beridir pek sakin bir anım olmadı, eski toprak. Batavia'dan yola çıktım, oradan Amsterdam'daki Yahudilere 157 inci yolladım; yaratıklarımın topladığı kadarını. Sonrasında suda elinde bıçakla köpekbalığı öldüren heriflerden biriyle, Dayak kökenli bir köpekbalığı avcısıyla karşılaştım. Fena düzenbaz, fena katildir o Dayak. Bir şileple Tana Masa'ya beraber döndük ve dedim ki 'hadi bakalım, atla suya, öl-

dür şu köpekbalıklarını.' Oradaki tüm köpekbalıklarını öldürmesini istedim, böylelikle kertenkelelerim huzura erebilirdi. Dayak öylesine bir katil ve vahşiydi ki tapacıklar hiç de dikkatini dağıtmadı. İblis ya da değil, hiç de önemi yoktu. O sırada kertenkeleleri gözleyip, çıkarımlarını yazıyordum. Bekle hele, her gün not tuttuğum seyir defterim burada." Yaka cebinden kalın defterini çıkarıp sayfalarını çevirmeye başladı.

"Bugün günlerden ne?" Bakalım, Haziran 25. 25 Haziran'a bakalım misal; geçen senenin 25'ine, tabii. Bakalım. Dayak bir köpekbalığını öldürdü. Kertenkeleler köpekbalığının leşiyle hayli ilgiliydi. Toby -küçük kertenkelelerden biri, ama hayli zeki-" diye açıkladı kaptan. "Hepsine bir isim vermek zorundaydım, anlarsın ya? Böylelikle onlar hakkında not tutabildim. Devam edersek; Toby, bıçağın açtığı deliklerden birine parmaklarını soktu. Akşam çöktüğünde, ateş yakmam için çalı çırpı getirdiler. Hiçbir şey olmamış o gün be." diye homurdandı kaptan. "Başka bir güne bakalım, 20 Haziran, olur mu? Kertenkeleler hala inşa etmeye devam ediyordu... şeyi... Ne diyorsunuz adına? Set?"

"Baraj olabilir mi?"

"Aynen öyle, bir baraj. Bir tür baraj. Şeytan Koyu'nun kuzeybatısına diktikleri, bir bent. Ne baraj hem de. Kusursuz bir dalgakıran."

"Dalgakıran mı?"

"Dalgakıran tabii ya. Dalgasız bir su arzuladıklarından koyun o tarafına yumurtalarını bırakıyorlar. Anladın mı? Böylesine bir bendi inşa ederek kendileri için çalışmış oluyorlar. Sana diyeyim, Amsterdam'daki hiçbir yetkili ya da mühendis böylesine bir su altı seti planlayamaz. Akılların erişemeyeceği derecede zeka gerektiren bir iş, tabii su alıp götürdü seti. Gün içinde vakitlerini geçirebilecekleri derin kuyular kazmışlardı sahilde. Fena zekiler hem de, efendim, tıpkı *kunduz* gibi."

"Kunduz."

"Aynen öyle. Nehirlere baraj diken şu büyükçe fareler. Tonlarca barajları var Şeytan Koyu'nda, irili ufaklı, harikulade dümdüz uza-

nan barajlar, aynı bir şehir gibi duruyordu. En nihayetinde, Şeytan Koyu boyunca uzanan bir set inşa etmek istediler. Krikoyla taş blokları yuvarlamayı öğrenmişlerdi çoktan." diye okumaya devam etti Kaptan. "Albert'ın -tapacıklardan biri- iki parmağı ezildi. 21 Haziran: Dayak, *Albert*'ı yedi! Ancak yedikten sonra rahatsızlandı. On beş afyon damlacığı anca yetti. Bir daha yememeye yemin etti. Bütün gün yağmur yağdı. 30 Haziran: Kertenkeleler barajı dikiyor. Toby pek çalışmak istemiyor. Aynen öyle efendim, zeki olanı o." diye açıkladı kaptan hayranlıkla. "Zeki olanlar çalışmayı hiç sevmez zaten. Hep kafasında bir şeyler kurup duruyordu, düşünürdü Toby. Ancak ne fayda, kertenkeleler arasında bile eşitsizler mevcut. 3 Temmuz: Çavuşun bir bıçağı var. İri yarı, güçlü bir kertenkeleydi şu Çavuş. On parmağında da on marifet, efendim. 7 Temmuz: Çavuş bıçağını kullanıp bir mürekkep balığı öldürdü; İçinden karaca bir pislik çıkan balık var ya işte, anladın mı?"

"Supya?"

"Aynen öyle, muhtemelen odur. Temmuz 20: Çavuş, bıçağıyla irice bir denizanası öldürdü; şu jöle gibi olup da ısırgan otu gibi yakan hayvanlardan. Tiksinç yaratık. Şunu bir dinleyin, Bay Bondy. Temmuz 13: Tarihin altını çizmişim. Çavuş, bıçağıyla küçük bir köpekbalığı öldürdü. Otuz kilo civarı. Alın bakın, Bay Bondy." dedi ciddiyetle Kaptan van Toch. "Aynen burada yazıyor. Ne gündü ama, eski toprak. Geçen senenin 13 Temmuz'u." Kaptan defterini kapadı. "Hiç de utanmıyorum, Bay Bondy ama o gün sahilde dizlerimin üstüne çöküp sevinçten ağladım. Tapacıklarımın artık boyun bükmeyeceğini biliyordum. Bizim Çavuş, ödül olarak güzel bir zıpkını hak etti -köpekbalığı öldürmek istiyorsan zıpkından daha iyi silah yoktur, eski toprak- ve dedim ki Çavuş'a: 'Dik dur, Çavuş, Tapacıklara kendilerini savunabileceklerini göster.' İnanır mısın bilmem," diye bağırdı kaptan, ayağa kalkıp heyecanla masaya yumruğu vururken, "üç gün sonra, eski toprak; kocaman, ölmüş bir köpekbalığı salınıyordu suda, yaralarla dolu, öyle mi diyorsunuz?"

"Yarayla dolu?"

"Zıpkının açtığı delikler dolu." Kaptan öylesine büyük bir yudum aldı ki bardaktan şarıltılar duyuldu. "Aynen böyle, Bay Bondy. Bir şey yapmıştım... Antlaşma gibi bir şey. Demem odur ki bana incili istiridyeleri getirmeleri karşılığında sözümü vermiştim. Kendilerini savunabilmeleri için bıçak ve zıpkın verecektim. Anlarsın ya. Gayet de dürüst bir antlaşma, efendim. Neden olmasın ki? İnsan bu yaratıklarla antlaşma yaparken bile dürüst davranmalı. Aynı zamanda biraz odun da verdim. İki de el arabası"

"El arabası? Yük arabası?"

"Aynen öyle, yük arabası gibi bir şey. Böylelikle setleri için taşları taşıyabileceklerdi. Zavallı hayvancağızlar, her şeyi o küçük patileriyle sürüklemek zorundaydı, anlıyor musun? Öyle böyle, birçok malzeme edindiler. Asla kandırmadım onları, kandırmam da. Dur hele, eski toprak; göstermem gereken bir şey var."

Bir eliyle göbeğini kaldırırken diğeriyle de pantolon cebinden keten bir torba çıkarttı. "Buyur, işte burada." dedi torbanın içindekileri masaya dökerek. Her boydan yüzlerce inci vardı: kenevir tohumu kadar ufacık, bezelye kadar irileri ve kiraz büyüklüğündekiler; kusursuz olanlar, damlacık şeklindekiler, yumru şeklinde baroklar, gümüş olanlar, maviye çalanlar, açık beyaz tondakiler, sarı tonları olanlar, siyahtan pembeye uzanan farklı renklerdekiler. G. H. Bondy rüyada gibiydi, incileri parmaklarında gezdirdi, avcuna koydu.

"Mükemmel, tek kelimeyle mükemmel," soluğu kesilmişti. "Kaptan, rüyadayım sanki!"

"Öylesin elbet," dedi kaptan duygusuzca. "Gayet iyiler, yanlarındayken de otuza yakın köpekbalığı öldürdüler. Hepsini yazdım buraya," dedi kaptan yaka cebini işaret ederek. "Verdiğim bıçakları, zıpkınları sorarsan... Tanesi iki yüz Amerikan dolarına mal oldu. Beter olasıca bıçaklar, eski kaptan, pas tutmayan demirden yapılma."

"Paslanmaz demir."

"Aynen öyle. Su altı bıçağı olması lazımdı, suyun altında kullanacaklar ya. Şu Bataklar da tonla paraya mal oldu."

"Hangi Bataklar?"

"Adanın yerlileri. Tapacıkların bir tür iblis olduğunu düşünüyorlar ve aşırı derecede korkuyorlar. 'İblisleriyle' konuşurken gördüklerinde oracıkta öldürmek istediler beni. Çoğu geceler, iblisleri köylerinden uzak tutmak için zil gibi bir şey çalıyorlardı. Sersem edici bir yankı yapıyorlardı, efendim ve her sabah, çaldıkları o zil için para ödememi talep ediyorlardı. Ortaya koydukları emekten güya, anlarsın ya. Amaçları her neyse artık, şu Bataklar fena düzenbazlar lakin şu tapacıklarla, efendim, o kertenkelelerle, dürüst iş yapabilirsin. Aynen öyle, kusursuz iş, Bay Bondy."

G. H. Bondy sanki bir peri masalındaymış gibiydi. "İnci almayı mı kast ediyorsunuz?"

"Aynen öyle lakin ne Şeytan Koyu'nda inci kaldı ne de başka bir yerde tapacık var ve bu durum, eski toprak, her şeyin kilit noktası." Kaptan van Toch muzafferane bir şekilde nefes verdi. "Bu işi de kafamda şöyle hallettim. Neden, eski toprak," dedi kaptan dolgun parmağını havaya dikerek, "neden korumam altına aldığımdan beri çokça çoğaldılar sanıyorsun! Kendileri koruyabiliyor artık, anladın? Daha da çoğalacak, daha da artacak sayıları! Ne dersiniz, Bay Bondy? Sizce de harika bir teklif değil mi?"

"Pek anlamadım," dedi G. H. Bondy belirsizlikle, "olayı nasıl planladığınız, kaptan."

"Tapacıkları diğer inci dolu adalara göndererek," kaptan sonunda açığa çıkarmıştı planını. Kendi başlarına açık denizi geçemediklerini fark ettim. Biraz yüzebiliyor, deniz yataklarında sürünebiliyorlar fakat derinliklerde basınç onlar için hayli fazla. Biraz kırılgan kalıyorlar, anladın mı? Ancak içine bir tank, bir tür su konteyneri yükleyebileceğim bir gemim olsa, bu kertenkeleleri istediğim her yere taşıyabilirdim. Anladın? Gittiğimiz yerde incileri çıkartacaklar ve ben de onlara bıçak, zıpkın ya da her neye ihtiyaçları varsa taşıyacağım. Küçük zavallı haylazlar, Şeytan Koyu'nda sayılarını öyle *arttırdılar* ki..."

"Artırdılar."

"Tabii, artırdılar, öylesine arttı ki sayıları kendilerini besleyecek yiyecek bulamıyorlar. Küçük balıklarla, yumuşakçalarla ya da deniz salyangozlarıyla besleniyorlar; patates, bisküvi ve o tür günlük şeyleri de yiyorlar. Bu yüzden gemideki depolarda beslemek mümkün olabilir ve uygun konumlarda, pek fazla insanın olmadığı yerlerde kertenkeleleri tekrar suya bırakacağım ve böylelikle bir tür... Bir tür çiftlik kurmuş olacağım. Bu küçük yaratıkların kendilerini besleyebildiklerinden emin olmak istiyorum. Hayli çekici ve zekiler, Bay Bondy. Yakındır, sen de gördüğünde, eski toprak, diyeceksin: Merhabalar, Kaptan, hayli elverişli yaratıkların varmış burada. Eminim, diyeceksin. İnsanlar, incilerin peşinde deli oluyorlar, Bay Bondy. İşte düşündüğüm büyük iş de budur."

G. H. Bondy utanmıştı. "Çok özür dilerim, kaptan," diye tereddütle konuşmaya başladı, "ama, gerçekten emin değilim."

Kaptan van Toch'un gök mavisi gözleri dolmuştu. "Yazık oldu, eski toprak. İncileri bırakıyorum... Geminin güvencesi olarak ama kendi başına alamam maalesef. Rotterdam'da hayli kullanışlı bir gemi var, biliyorum, dizelle çalışıyor."

"Bu teklifi Hollanda'dan birine neden sunmuyorsunuz?"

Kaptan başını salladı. "Onları bilirim, eski toprak. Bu konuyu onlara açamam. Belki gemi de başka yük de taşıyabilirim, genel kullanım için efendim, inci toplamak için gittiğimiz adalarda da satarım. Öyle ya, yapabilirim. Çok kişi tanırım oralarda, Bay Bondy ve aynı sırada gemide depolar da olabilir, kertenkeleler için."

"İşte düşünülmesi gereken konu da bu," diye yanıtladı G. H. Bondy. "Eğer öyle olacaksa... Sektörümüz adına yeni pazarlar bulmamız *gerekir* ve şansımız yaver giderse... Birkaç kişiyle görüştüm geçtiğimiz zaman diliminde -bir ya da iki gemi almak isterim, biri Güney Amerika diğeri de doğu kısımları için-"

Kaptan kendine gelmişti. "Bu fikir hoşuma gitti, Bay Bondy. Gemiler inanılmaz ucuz şu zamanlarda, isterseniz liman dolusu alabilir..." Kaptan van Toch; belirli gemilerin, teknelerin ve vapur-

ların nerede, hangi fiyattan satıldığına dair detaylı bir açıklamaya girişti. G. H. Bondy dinlemiyor lakin az da olsa dikkat kesiliyordu; insan sarrafıydı. Kaptan van Toch'un kertenkelelerini bir anlığına da olsa ciddiye almamıştı ancak kaptanı düşünmeye değer bulmuştu. Dürüst, evet ve adalardaki koşulları biliyordu. Delinin önde gideniydi, hiç kuşkusuz lakin beter olası herif kendini sevdiriyordu. G. H. Bondy'nin yüreğinde bir noktaya dokunulmuştu. İnci, kahve, baharat ve Arabistan'ın parfümleriyle dolu gemiler, G. H. Bondy'nin dikkati dağılmıştı; her büyük ve başarılı karardan önce kendisini saran bir heyecan, bu heyecan şöyle ifade edilebilirdi: Bilmiyorum ama sanırım bir şans vereceğim. O sırada Kaptan van Toch'un irikıyım elleri tente güverteli ya da kıç güverteli dev gemilerin şekillerini çıkarıyordu...

"Ne diyeceğim, Kaptan Vantoch," dedi aniden G. H. Bondy. "İki haftaya tekrar gelin, görüşelim. Gemiler hakkında tekrar konuşuruz."

Kaptan van Toch, bu kelimelerin ne anlama geldiğini anladı. Keyiften bir anda coştu ve kekelemeye başladı: "Ve şu kertenkeleler; onları da gemime alabilecek miyim?"

"Muhakkak. Tabii kimseye bahsetmemeniz gerek, dilerseniz. İnsanlar kafayı yediğinizi düşünebilir; benim de haliyle."

"Peki incileri burada bırakabilir miyim?"

"Elbet bırakabilirsiniz."

"Yalnız birilerine göndermek için, nispeten daha iyi olan iki tanesini almam gerek."

"Kime göndereceksiniz?"

"İki gazeteciye, eski toprak. Siktir, bir dakika."

"Ne oldu?"

"Sikeyim! İsimlerini unuttum." Kaptan van Toch, gök mavisi gözlerini düşüncelere dalarak kırptı. "Ne de salağım, eski toprak. İki delikanlının adını hatırlayamıyorum."

Beşinci Bölüm: Kaptan J. van Toch ve Terbiyeli Semenderleri

"Bak sen şu işe," dedi Marsilya'daki adam, "Jensen de burdaymış."

İsveçli, Jensen, kaşlarını kaldırdı. "Dur bakalım," dedi, "adını çıkarana kadar tek kelime dahi etme." Elini alnına götürdü. "*Martı*, yok. *Hint İmparatoriçesi*, değil. Pernambuco, değil. Buldum; Vancouver. Beş yıl önce Vancouver'da, Osaka Hattı, Frisco. Adın da Dingle, seni eski zalim seni ve İrlandalısın."

Adamın ağzı kulaklarına vardı ve oturdu. "Doğru bildin, Jensen ve şişeden dökülen her sert içkiyi içerim. Nereden böyle?"

Jensen başını salladı. "Marsilya - Saigon arası yelken açıyorum. Ya sen?"

"Ben de izindeyim," diye böbürlendi Dingle. "Eve gidip daha kaç tane çocuğum var göreceğim."

Jensen ciddiyetle başını salladı. "Demek kapı dışan ettiler seni yine, ha? Görev başında sarhoş veya ona benzer sebepten. Benim gibi GHEB[3]'ye gitseydin, böyle..."

Dingle keyifle sıntı. "Burada GHEB var mı ki?"

"Unut gitsin, Cumartesi bugün," diye homurdandı Jensen. "Hangi hatta çalışıyordun?"

"Rotasız," diye cevap verdi Dingle, kaçınarak. "Her tür adaya gidiyorduk."

"Kaptan kimdi?"

"van Toch diye bir adam. Hollandalı mıydı, neydi."

İsveç Jensen düşünmeye başladı. "Kaptan van Toch. Birkaç sene önce ben de onunla çalışmıştım, kardeşim. Gemi: *Kandong Bandoeng*. Hat: iblisten Şeytan'a kadar. Kel kafalı şişko herif, Malayca da bile sövebilirdi, dahası da var tabii. Gayet iyi tanınm kendisini."

"Senin zamanında da kafası kıyak mıydı?"

---

3 ç.n.: Young Men's Christian Association, Genç Hristiyan Erkekler Birliği

İsveçli başını salladı. "Yaşlı Toch gayet iyi, kardeşim."

"O kertenkeleleri taşıyor muydu o zamanlarda da?"

"Hayır," Jensen bir anlığına duraksadı. "Bir şeyler duymuştum... Singapur'da. Boşboğazın teki bir şeyler zırvalıyordu."

İrlandalı biraz alınmış gibiydi. "Zırva falan değil, Jensen. Kertenkelelerin ardındaki asıl gerçek bu."

"Singapur'daki adam da gerçeğin bu olduğunu söylemişti," diye homurdandı İsveçli. "Yine de suratına tokadı yedi," dedi övünerek.

"Hoş, anlatayım," dedi Dingle, kendini savunurmuşçasına, "ne olup ne bitiyor. Bunca şeyden sonra, bilmem gerek, kardeş. O vahşileri kendi gözlerimle gördüm."

"Ben de," diye söylendi Jensen. "Nerdeyse siyah renkte, kuyruğuyla beraber bir buçuk metre, arka ayaklarının üstünde yürüyor. Bilirim."

"Korkunç," Dingle ürpermişti. "Bütün her şeyiyle. Tanrım, dokunmazdım bile. Kesin zehirliler!"

"Nedenmiş o?" diye homurdandı İsveçli. "İnsanlarla dolu gemilerde de çalıştım. Üst güverte, alt güverte, tıka basa insanlarla dolu; kadınlarla filan dolu ve dans edip kart oynuyorlardı; o zamanlar ateşçiydim ben de. Şimdi söyle bakalım gerizekalı, hangisi daha zehirli."

Dingle tükürdü. "Timsah olsa, yine bir şey demezdim. Bir keresinde bir hayvanat bahçesi için yılan bile taşıdım, Banjarmassin'in oralarda ve leş gibi kokuyorlardı! Ancak bu kertenkeleler; hayli tuhaf hayvanlar, Jensen. Tamam, gün içinde su depolarında duruyorlar ama gece çöktü mü sıvışmaya başlıyorlar; pat, pat, pat, pat... Bütün gece kertenkele kaynıyordu. Arka ayakları üstünde dikelip kafalarını sana çeviriyorlar..." İrlandalı istavroz çıkarttı. "Hong Kong'daki orospular gibi sana 'pst, pst, pst' diyorlar. Tanrı affetsin ama pek de güzel yaratık değiller. İş bulmak bu kadar zor olmasaydı, bir dakika daha harcamazdı orada. Bir dakika bile."

"Ondan demek," dedi Jensen. "Ondan evine, ananın yanına kaçıyorsun?"

"Kısmen. Bütün bunları bir kenara atabilmek için deli gibi içmek zorunda kaldı adam, bilirsin, kaptan peşlerinde deli oldu. O vahşilerden birini tekmelediğim takdirde çok yaygara kopar dediler. Tamam dedim, ben de tekmeledim, öyle zevkle tekme attım ki hayvanın omurgasını kırmışım. Yaşlı adamın nasıl delirdiğini görmen lazımdı; sayıp sövmeye başladı, ensemden yakaladığı gibi az kalsın gemiden aşağı atacaktı Gregory etrafta olmasa. Tanır mısın onu?"

İsveçli başını belirsizce salladı.

"Dersini aldı, efendim, dedi Gregory ve başımdan aşağı bir kova su döktü. Kokopo'da da karaya çıktım." Bay Dingle, mermi gibi dümdüz tükürdü. "Yaşlı herif mürettebatından çok o vahşilerle ilgileniyordu. Konuşmayı öğrettiğini biliyor muydun? Yeminle doğru söylüyorum, birkaç saat hayvanlarla kilitledi kendini, konuşup durdu. Sirk için eğitiyordu sanırım. Ancak tuhaf olan sonrasında da suya tekrar saldı hayvanları. Bir iki küçük adaya yelken açıp, kıyıya botla yanaşıp derinlik araştırması yapıyor, sonrasında da kendini o depolara yakın bir yere kilitleyip gemi bordasının kapaklarını açıp o vahşileri suya salıyordu. O küçücük pencereden suya dalıyordu hayvanlar, birbiri ardına peşi sıra, tıpkı eğitilmiş fok balıkları gibi; ya on ya da on iki tanesi çıkıyordu hep. Sonrasında da yaşlı Toch gece çöktü mü yanında bir iki kasayla kıyıya kürek çekiyordu. O kutuların içinde ne vardı, kimse bilmiyordu. Sonra da gemi tekrar harekete geçiyordu. Yaşlı Toch ile işler böyle ilerliyordu işte Jensy. Tuhaf. Hayli tuhaf." Bay Dingle'ın gözleri bir noktaya sabitlendi "Yüce Tanrım, Jensy, kafayı yiyordum! İçip durdum, oğlum; sünger gibi içiyordum ve gece gece pat pat sesleri duydukça, arka ayakları üstünde salınıp yürüdükçe... Ve 'pst, pst, pst'... Bazen düşünüyordum: İşte bu, Dingle, işte bu içkiden kaynaklı. Bir kere daha başıma gelmişi, Frisco'da, gayet iyi bilirsin sen de Jensy; o zamanlarda da örümcek görüp dururdum. He-ze-yan, Denizci Hastanesi'nde doktorlar böyle demişti. Bilmiyorum. Fakat

sonrasında Büyük Bing'e gece bir şey görüp görmediğini sorduğumda da gördüm demişti. Kertenkelelerden birinin kapıyı açıp kaptanın kamarasına gittiğini görmüş kendi gözleriyle. O yüzden bilmiyorum. Joe da fena ayyaş. Bing de hezeyandan muztarip midir, ne dersin Jensy?"

İsveçli Jensen belli belirsiz omuzlarını silkti.

"Ve şu Alman, Peters, Manihiki Adaları'nda, kaptanla beraber kıyıya kürek çektiğinde, yaşlı Toch'un küçük kutularla ne yaptığını görmek için bir kayanın arkasına saklandığını söylemişti. Yaşlı adam keskiyi verirse kertenkelelerin kendi başına kutuyu açtığını söyledi, oğlum. İçinde ne varmış biliyor musun? Bıçak, dedi. Bu uzunlukta bıçaklar, zıpkınlar ve o tür şeyler. Peters'a pek inanmam, gözlük taktığından ama gerçekten çok tuhaf. Sen ne düşünüyorsun?"

Jens Jensen'ın şakaklarında damarlar belirmeye başlamıştı. "Sana diyorum bak, senin şu Alman burnunu kendini alakadar etmeyen işlere sokuyor, anladın mı? Sana demiş olayım, yapmamasını önerirdim."

"Niye mektup yollamıyorsun o zaman?", diye dalga geçti İrlandalı. "En kesin adresi Cehennem; eninde sonunda oraya gidecek ne de olsa. Ama daha da tuhafı ne biliyor musun? Şu yaşlı Toch, ara ara kertenkeleleri bıraktığı yerlere ziyarete gidiyor. Yeminle söylüyorum, Jensy. Gece vakti kıyıya çıkıyor ve sabaha kadar geri gelmiyordu. Şimdi kimi ziyaret ettiğini söyle bakalım, Jensy. Avrupa'ya gönderdiği o kutuların içinde ne olduğunu da söyle bakalım. Bak, bu büyüklükte bir kutu ve 3000 £'a sigorta yaptırıyordu."

"Bunu nerden biliyorsun?" diyerek kaşlarını çattı İsveçli, gitgide umutsuzluğa kapılıyordu.

"Birçok yolu var elbet," dedi Bay Dingle kaçınırcasına. "Yaşlı Toch'un bu kertenkeleleri nereden taşıdığını biliyor musun? Şeytan Koyu'ndan, Jensy! Orada bir tanıdığım var, aracılık yapıyor, eğitimli de bir adam ve dedi ki: Kardeşim, bunlar eğitilmiş kertenkele filan değil. Daha da ötesi! Sakın kanmayın, dedi." Bir şeyler

ima edercesine göz kırptı Bay Dingle. "İşler böyle, Jensen, bilesin diye diyorum ve sen de diyorsun ki Kaptan van Toch gayet iyi!"

"Tekrar de bakayım," diye homurdandı İsveçli tehdit edercesine.

"Yaşlı Toch aklı iyi filan olsaydı o iblisleri her bir yana taşımazdı... Posttaki pire gibi dağıtmazdı o adalara. Beraber çalıştığım vakitlerde yüzlercesini taşıdı, Jensy. Yaşlı Toch ruhunu satmış ve bu iblislerin de karşılığında ona ne verdiğini biliyorum. Yakut, inci gibi şeyler. Mantıksız değil, karşılıksız yapmazdı zaten."

Jens Jensen mor kesildi. "Seni alakadar eden kısım nedir peki?" diye gürledi, masaya yumruğunu çaldı. "Paşa paşa işine bak hele sen!"

Küçük Dingle irkilip sıçradı. "Lütfen..." diye kekeledi şaşkınlıkla; "Ne diye bir anda... Gördüğümü söylüyorum ve hoşuna gidecekse rüya görüyordum. Çünkü öyle düşünüyorsun. Hoşuna gidecekse hezeyana kapıldım derim. Sinirlenme, Jensen. Frisco'da da buna benzer bir şeyler yaşadığımı gayet iyi biliyorsun. Sinirlerim alt üst olmuş demişti Denizci Hastanesi'nde doktor ama şu ölümsüz ruhumun üstüne ant içerim ki iblis midir kertenkele midir nedir onlar gerçekten gördüm, oğlum. Fakat gerçek değillerdi."

"Gerçekti, Pat," dedi İsveçli kasvet içinde. "Kendim de gördüm."

"Hayır, Jensy," diye iddialaştı Dingle. "Hezeyana kapılmıştın. Yaşlı Toch gayet aklı başında ama bu iblisleri sağa sola taşımayı bırakmalı. Ne yapacağım, biliyor musun? Eve döndüğünde kaptanın ruhuna ayin düzenleyeceğim. Vermezsem gebereyim."

"Pek öyle yapmayız bizim dinimizde," diye çıkıştı Jensen hüzünle. "Ne düşünüyorsun Pat, birisi için düzenlenen ayin gerçekten işe yarıyor mu?"

"Hayli işe yarıyor hem de kardeşim," diye söylendi İrlandalı. "Yaşadığım yerde hayli işe yarayan örnekleri anlatır dururlardı... En zorlu durumlarda niye işe yaramasın? Hele hele iblislere, o tür şeylere karşı!"

"Ben de Katolik bir ayin düzenleyeceğim, öyleyse," diye karar verdi Jens Jensen. "Kaptan van Toch için lakin burada düzenleyeceğim, Marsilya'da. Şu büyük kilisede çok daha ucuza yapıyorlar sanırım, toptan fiyata galiba."

"Olabilir ama İrlanda Ayini daha iyidir. Bizim oralarda düpedüz büyücü olan iblis rahipleri var. Derviş ya da cinciler gibi."

"Dinle hele, Pat, bu Ayin için on iki Frank verirdim ama hergelenin tekisin. Gidip kafayı çekerim o parayla."

"Jensy, böyle bir günaha girişmem ama parayı tut. Bu on iki Frank karşılığında sana senet vereyim, böylelikle bana biraz inanırsın. Ne dersin?"

"Olabilir," dedi nizam içindeki İsveçli. Bay Dingle bir parça kağıt ve bir kalem ödünç alıp masaya yayıldı. "Ne yazacağım öyleyse?"

Jens Jensen sağa sola bakındı. "Tamam, tepesine senet filan yaz."

Bay Dingle gayretle dilini çıkarıp kalemini yaladı, yavaşça yazmaya başladı:

Zenet

Kap. Toch'un *ruğuna* düzenlenecek olan Ayin için Jens Jensen'den 12 Frank altığımı işbu

belgeyle *tastik* ederim.

Pat Dingle

"Böyle mi olacak?" diye sordu Bay Dingle karmaşa içinde. "Peki hangimiz saklayacak belgeyi?"

"Sen saklayacaksın, gerizekalı, sen," dedi İsveçli hiç tereddüt etmeden. "Böylelikle benden para aldığını unutmayacaksın ya."

Bay Dingle, on iki Frank'ı Le Havre'de içerek harcadı ve İrlanda'ya gitmektense Cibuti'ye yelken açtı. Kısacası, Ayin düzenlenmedi ve sonuç olarak hiçbir ilahi güç olayların doğal akışını bozmadı.

Altıncı Bölüm: Lagündeki Yat

Bay Abe Loeb gözlerini batan güneşe çevirdi; gün batımının nasıl güzel olduğunu kelimelere dökmek istedi lakin Şekerparesi Li, diğer adıyla Lily Valley, daha resmi olursa Miss Lilian Nowak, kısaca altın saçlı Li, Beyaz Lily, uzun bacaklı Lilian ya da on yedi yaşına gelene kadar her ne isim takılarsa artık, ılık kumda uyuyordu, yumuşacık sabahlığına sokulmuş uyuyan bir köpek gibi kıvrılmıştı. Bu sebeptendir Abe bir kelime dahi etmemiş ancak hafifçe iç geçirip arasına kum kaçtığı için ayak parmaklarını oynatmıştı. Denizde yatı, Gloria Pickford, yüzüyordu; finalleri geçtiği için Baba Loeb tarafından Abe'ye hediye edilmişti. Hali vakti yerinde bir adamdı Baba Loeb. Jesse Loeb, filmlerden filan parayı kırmıştı. "Abe, evlat, niye davet etmiyorsun dostlarını, kız arkadaşlarını dünyayı görmeleri için," dedi yaşlı adam. Baba Jesse hayli zengindi. Orada, sedef denizinde, Gloria Pickford'u sürüyor, burada Şekerpare Li ılık kumların üstünde uyuyordu. Küçük, zavallı bir çocuk gibi uyuyordu. Abe, son derece yoğun bir koruma içgüdüsü hissetmişti nedense. 'Evlenmeliyim sanırım,' diye düşünüyordu genç Bay Loeb; yüreğinde nadide ama eziyet edici bir baskı hissetmişti, sıkı bir kararlılık ve korkuyla karışık. Anne Loeb muhtemelen onaylamayacaktı ve Baba Loeb de ellerini iki yana açıp: Delirmişsin sen, Abe. Anne babalar pek anlamıyordu, durum buydu. Hassasiyetle iç çeken Abe, sabahlığın köşesiyle Şekerpare Li'nin ince, beyaz bileklerini örttü. 'Yazık, böyle kıllı bacaklarım var,' diye düşündü utançla.

"Tanrım, ne güzel, ne de güzel! Li bu manzarayı göremiyor, ne yazık." Kalçasının muhteşem kıvrımına bakındı, belirsiz bir çağrışımla sanat hakkında düşünmeye başladı. Dahası, Şekerpare Li bir sanatçıydı. Bir kadın oyuncu. Henüz bir filmde oynamamıştı ancak gelmiş geçmiş en iyi kadın oyuncu olacağına karar vermişti ve Li aklına koyduğu her şeyi yapmıştı. Anne Loeb'ün de anlama-

dığı buydu işte; bir sanatçı sadece sanatçıdır ve diğer kızlar gibi olamaz. Diğer kızlar daha iyi değil ki, diye karara varmıştı Abe. Şu yatın üstündeki Judy'i ele alalım: zengin bir kız ve gayet de iyi biliyorum Fred kamarasına girip çıkıyor. Her gece, şimdi sorarım sana, ben ve Li... Yani, Li pek *öyle bir kız değil*. "Beyzbolcu Freddie'yi kıskanmıyorum," dedi kendi kendine Abe, cömertlikle; üniversiteden arkadaşıydı ama her gece; *böylesine* zengin bir kızın yapmaması gerekirdi. Demek istediğim, Judy'nin ailesinden gelen bir kızın yapmaması gerekir ve Judy sanatçı bile değil. (Kızlar kendi arasında ne fısıldıyor, düşündü Abe; gözlerinin nasıl parladığını, nasıl kıkırdadıklarını; Fred'e hiç böyle şeyler anlatmıyordu Abe.) (Li'nin bu kadar içmemesi gerek, içtikten sonra ne dediğini bilmiyor.) (Bu öğleden sonra olduğu gibi, gereği yoktu.) (Yani, kimin daha güzel bacağı var diye Judy ile didişmesinin. Düşünecek olursak, Li tabii ki, başka kimin olacak.) (Ve Fred'in de bu bacak yarışını başlatmasının lüzumu yoktu. Hadi Palmiye Sahili'nde yaparsın da özel bir partide... Kızların da eteklerini *o kadar yukarı* kaldırmasına da gerek yoktu ve olay sadece bacak da değildi. En azından Li'nin yapmaması gerekirdi. Hele hele Fred'in önünde! Judy gibi zengin bir kızın da yapmaması gerekirdi.) (Ve sanırım kaptana hakem olması için sormamalıydım. Salakça bir hareketti. Kaptanın da kızarıp, dimdik bıyıkları ve 'Müsaadenizle, efendim.' deyip kapıyı çarpması. Utanç verici. Son derece utanç verici lakin kaptanın da *o seviyede* kaba olmasının lüzumu yoktu. Dahası, benim yatım, değil mi?) (Doğruya doğru, kaptanın yanında şekerparesi yok, ne diye o zaman adamcağız *o tür şeylere* baksın? Demek istediğim, kendi halinde olmalı adam.) (Ve Fred, Judy'nin bacakları daha güzel dediğinde ne diye ağladı ki Li? Sonrasında da Fred, terbiyesiz gibi bütün turu berbat ettiğini söyledi... Zavallı kız, zavallı Li!) (Ve şimdi de kızlar birbirleriyle konuşmuyor. Fred'le konuşmaya çalıştığımda da süs köpeğiymiş gibi yanına çağırıyor Judy. Hepsini geçtim, Fred en yakın arkadaşım. Judy'nin sevgilisiyse ister istemez Judy'nin daha güzel bacakları olduğunu söyleyecek! Ancak bu kadar vurgulamasına gerek yoktu. Zavallı Li'ye

karşı pek kibar olmadı; Li haklı, kendini beğenmiş hödüğün teki Fred. Rezil bir hödük.) (Doğrusunu söylemek gerekirse, bu yolculuğu daha farklı hayal etmiştim. Fred'e hiç mi hiç gerek yokmuş!)

Abe, sedef renkli denize artık hoşnutlukla bakamadığını, aksine küçük deniz kabuklarıyla birlikte kumu parmaklarının arasından akıtırken hayli öfkeli olduğunu fark etti. Baba Loeb, git ve dünyayı gör, demişti. Dünyayı yeterince görmedik mi sanki? Abe gördüğü yerleri hatırlamaya çalıştı ancak pek bir şey anımsayamadı; bacaklarını birbirine gösteren Judy ve Şekerpare Li; Fred, önlerinde diz çöküp oturan geniş omuzlu Fred haricinde. Bu mercan adasının adı neydi? Taravia, demişti kaptan. Taraiva ya da Tahuara ya da Taraihatuara-ta-huara. Eve dönüp yaşlı adama "Baba, ta Taraihatuara-ta-huara'ya kadar gittik." diyebilir miydi? (Keşke kaptanı çağırmasaydım, diye düşündü Abe sinirlenerek.) (Li'yle konuşup böyle şeyler yapmaması gerektiğini söylemeliyim. Tanrım, nasıl oluyor da onu böylesine *delice* sevebiliyorum? Uyandığında gidip konuşacağım. Evlenebileceğimizden bahse...) Abe'nin gözleri yaşla doldu; Tanrım, acı mı aşk mı bu ya da onu sevmenin yarattığı hudutsuz ıstırap mı?

Şekerpare Li'nin narin bir kabuk gibi görünen parlak, mavi gölgeli göz kapakları titredi. "Abe," dedi uykulu bir ses, "ne düşünüyorum, biliyor musun? Bu adada mü-kem-mel bir film çekebiliriz."

Kısmetsiz bacaklarının üstüne biraz kum yığdı Abe. "Güzel fikir, Şekerpare. Nasıl bir film?"

Şekerpare Li hayli mavi gözlerini açtı. "Şunun gibi bir şey: Beni bu adada Robinson Crusoe gibi düşün. Kadın Crusoe. Harika bir fikir değil mi?"

"Elbet," dedi Abe belirsizce. "Peki bu adaya nasıl ulaşmış olacaksın?"

"Basit," dedi narin tatlı bir ses. "Yani, yatımız fırtınada alabora olmuş ve hepiniz boğulmuşsunuz; sen, Judy, kaptan, bütün grup."

"Fred de mi? Hatırlarsın ki Fred iyi yüzer."

Pürüzsüz alın bir anda kırıştı. "Fred de, Fred bir köpekbalığı tarafından yenilecek. Enfes bir bölüm olur," Şekerpare ellerini çırptı. "Çünkü Fred'in tam da bu bölüme uygun tanrılar gibi vücudu var, değil mi?"

Abe sıkkınlıkla iç çekti. "Sonrasında?"

"Bir dalgayla bilinçsizce sahile savrulmuşumdur. Önceki gün beğendiğin o mavi çizgili geceliği giyiyor olurum." Narin gözkapaklarının arasından kadınsı baştan çıkarıcılığı haylice yansıtan aralıklı bir bakış taştı. "Filmin aslında renkli olması gerek, Abe. Herkes mavi rengin saçımla nefis uyuştuğunu söylüyor."

"Peki adada kiminle karşılaşıyorsun?" Abe gerçekten merak edermiş gibi sordu.

Şekerpare düşündü. "Kimseyle. Başkaları olursa kadın Crusoe olamam." dedi pek beklenmedik bir mantıkla. "Bu yüzden mükemmel bir eser olacak ya, Abe; bütün film boyunca, kendi başıma. Düşün bir sadece, başrol ve tek rol olarak Lily Valley."

"Peki bütün film boyunca ne yapacaksın?"

Li dirseğine dayandı. "Çoktan düşündüm bile. Yıkanır ve bir kayanın tepesine konup şarkı söylerim."

"Sabahlığınla mı?"

"Olmadan," dedi Şekerpare. "Müthiş bir başarı getirmez mi sence de?"

"Bütün filmi çıplak çekmezsin herhalde," pek onaylamayan bir ses tonuyla homurdandı Abe.

"Neden çekemeyeyim?" Şekerpare masumane afalladı. "Sorun ne ki?"

Abe manasız şeyler zırvaladı.

"Sonrasında da," Li düşündü, "bir dakika, buldum. Sonrasında bir goril gelip beni taşır. Şu korkunç, kıllı siyah gorillerden."

Abe kızardı, bahtsız bacaklarını daha da derine gömmeye çalıştı. "Ama etrafta hiç goril yok ki," diye karşı çıktı, kendi de pek inanmadan.

"Tabii ki var. Her türden hayvan var. Bir sanatçı gibi bakman lazım, Abe. Goril ile ten rengim birbirine harika uyar. Judy'nin bacaklarındaki kılları fark etmedin mi?"

"Hayır," dedi Abe, konudan pek memnun değildi.

"İğrenç," diye fikrini belirtti Şekerpare, kendi bacaklarına bakınırken. "Sonra goril beni kollarına alıp taşırken, son derece yakışıklı bir vahşi ormandan çıkar ve gorili vurur."

"O ne giyecek peki?"

"Oku var," Şekerpare tereddüt etmeden karar verdi. "Kafasında da bir şerit. Vahşi beni ele geçirip yamyamların kampına götürür."

"Etrafta yamyam filan yok," diye karşı çıktı Abe, küçük Tahuara adasını savunurcasına.

"Tabii var. Yamyamlar beni putlarına feda etmeye çalışıyor, o sırada Hawaii dilinde şarkılar söylüyor. Bilirsin işte, Paradise restoranındaki zenciler gibi ama beni kampa getiren vahşi, bana aşık oluyor," Şekerpare soluklandı, gözleri hayranlıkla fal taşı gibi açılmıştı. "...Sonra başka vahşiler de bana aşık oluyor, işte bu yamyamların şefi... Sonra başka bir beyaz adam daha..."

"Bu beyaz adam nereden çıktı?" diye sordu Abe, emin olmak için.

"Orada tutsakmış. Yamyamların eline düşen ünlü bir tenor olabilir. Böylelikle de filmde sıklıkla şarkı söyleyebilir."

"Peki o ne giyiyor?"

Şekerpare gözünü yere devirdi. "O da... O da hiçbir şey giymiyor, tıpkı yamyamlar gibi."

Abe başını salladı. "Şekerpare, mümkünatı yok. Bütün ünlü tenorlar fena halde şişko."

"Yazık oldu," Şekerpare hayıflandı. "O halde Fred rolü üstlenebilir, tenor da sadece şarkı söyler. Bilirsin işte filmlerde nasıl senkronizasyon yaptıklarını."

"Fakat Fred'i köpekbalıkları yemişti!"

Şekerpare sinirlendi. "Bu kadar gerçekçi olmasana, Abe. Seninle sanat hakkında konuşmak *neredeyse* imkansız. Ve şu kabile şefi de beni inci şeridiyle sarmaya başlı..."

"İnci şeridini nereden buluyor?"

"Etrafta *yığınla* inci var." dedi Li. "Ve Fred de kıskançlıktan kayalıklara çarpan dalgaların tepesinde bir boks maçı yapıyor kabile şefi" Şekerpare bir anda neşelendi. "Bu köpek balıklı kısmı şimdi çekebiliriz. Filmde Fred'le beraber olursam Judy'nin ne kadar sinirleneceğini düşün! Ben de o yakışıklı vahşiyle evlenirim." Altın saçlı Li sıçrayarak ayağa kalktı. "Düğün tam burada, sahilde... gün batımına karşı... tamamen çıplak... ve ekran yavaş yavaş kararır." Li sabahlığını çıkardı. "Denize giriyorum."

"...Mayonu giymedin," diye hatırlattı Abe, donakalmıştı, kimsenin bakmadığından emin olmak için yatı kontrol etti ama Şekerpare çoktan kumların üstünde sıçrayıp lagüne doğru ilerliyordu.

...Kıyafetleriyle daha iyi duruyor, bir anda soğukkanlı ve vahşi bir ses uyanmıştı genç adamın içinde. Abe, sevgilisine duyduğu perestişin eksikliğiyle yıkılmış, hatta suçlu neredeyse suçlu hissediyordu; ama... Ne yaparsın, Li nadide kıyafetlerini, ayakkabısını giydiğinde... Nedense daha güzel duruyordu.

'Daha edepli demek istedin sanırım,' diye savundu kendini Abe, donuk sese karşı.

Yani, o da var. Ve daha zarif. Niye böyle tuhaf bir şekilde salınıyor ki? Bacaklarındaki et ne diye öyle savruluyor? Niye böyle, ne diye öyle...

Yeter, diyerek telaş içinde kendini korudu Abe. Li, gelmiş geçmiş en güzel kız! Fena halde aşığım...

'...Kıyafetleri üstünde değilken bile mi?' Kusur bulucu donuk ses sormuştu.

Abe bakışlarını başka bir tarafa devirdi ve lagündeki yata bakındı. Ne kadar da güzel, ne kadar düzgün, ne kadar da pürüzsüz! Keşke Fred burada olsaydı diye içinden geçirdi. En azından yatın güzelliğinden konuşabilirdi Fred'le.

Şekerpare, o sırada, dizine kadar suya girmiş, kollarını güneşe doğru uzatmış, şarkı söylüyordu. 'Ne diye hala denizde oyalanıyor ki,' diye düşündü rahatsız olmuşçasına Abe. Ama pek güzeldi kaftanına sokulup, sarmalanıp yanında gözleri kapalı uzanırken. Sevgili Li. Derinden bir iç çekerek, Li'nin kaftanının kollarını öptü Abe. Evet, delicesine tutulmuştu. Öylesine tutulmuştu ki acı veriyordu.

Lagünden keskin bir çığlık patlak verdi. Daha net görebilmek için bir dizinin üstüne yüklendi Abe. Şekerpare Li bağırıyor, kollarını sallıyor, sığ suda aceleyle sahile ilerliyor, tökezliyor, sağa sola su sıçratıyordu... Abe fırlayıp yanına koştu. "N'oldu Li?"

(Nasıl da tuhaf koşuyor, şuna bak, diye fişekledi donuk ses. Dizlerini çok çekiyor. Kollarını fazla savuruyor. İşin özü, pek de şirin değil. Hepsinin yanı sıra, cırlıyordu, evet, cırlıyor.)

"Ne oldu, Li?" Abe seslendi, yardımına koşmuştu.

"Abe, Abe," diye ağladı Şekerpare ve -kendini attı- çoktan Abe'ye yaslanmıştı, bütünüyle ıslak ve soğuk. "Abe, hayvan gibi bir şey vardı!"

"Bir şey yok oralarda," diye sakinleştirdi Abe. "Muhtemelen balıktır."

"Ama korkunç bir kafası vardı," Şekerpare, kafasını Abe'nin göğsüne yaslayıp ince ince bağırıyordu.

Abe, babasıymışçasına, sakinleştirmek için omzunu hafifçe vurdu kızın, ama kızın ıslak bedeninde bu dokunuşlar sesli bir şaplağa dönüşmüştü. "Bak şimdi," diye mırıldandı; "bak, bir şey yok şimdi."

Li, lagüne döndü. "İğrençti," soluklanmıştı ve bir anda çığlık kopuverdi: "Bak... Orada... Gördün mü?"

Muğlak bir kafa sahile yanaşıyordu, ağzı açılıp kapanıyordu. Şekerpare Li deli gibi çığlık atıyor, suyun kıyısından çaresizce kaçmaya başlamıştı.

Abe ikilemde kalmıştı. Li'nin peşinden koşup yatıştırmalı mıydı? Yoksa yaratıktan korkmadığını göstermek için yerinden kımıldamamalı mı? Doğal olarak ikincisini seçti; yaklaştı, bileği suya batana kadar yaklaştı ve yumruklarını sıkıp hayvanın gözlerine baktı. Kara kafa durmuş, tuhaf bir şekilde salınarak konuşmuştu: "Pst, pst, pst"

Abe tedirgin hissetmiş ancak göstermemeye çalışmıştı. "Ne?" dedi hiddetle, kafanın olduğunu yöne doğru.

"Pst, pst, pst," diye devam etti kafa.

"Abe, Abe, Aaabee," diye seslendi Şekerpare Li.

"Geliyorum," diye bağırdı Abe ve yavaşça (erkekliğini korumak için) kız arkadaşının yanına yürüdü. Bir kere daha durup sertçe denize baktı.

Denizin kum üstünde süreğen bir şekilde gelip geçici çizgiler çektiği sahilde yuvarlak bir kafayla karaca bir hayvan arka ayakları üstüne dikelmiş, öne doğru eğilmişti. Abe oracıkta durmuş, kalbi yerinden çıkacakmış gibi atıyordu.

"Pst, pst, pst" diye sesler çıkardı hayvan.

"Aaaabee," Şekerpare çığlığı basmıştı, neredeyse bayılacaktı.

Abe usul usul geri çekildi, hayvanı bakış açısından çıkarmadan; hayvan hareket etmemiş ancak kafasını hafiften Abe'ye çevirmişti.

Nihayet Abe, yüzükoyun yerde yatan ve korkuyla ağlayan Şekerpare'ye ulaşmıştı. "Bir tür... Bir tür fok balığı," dedi Abe kendinden pek emin olmayan bir şekilde. "Bota dönsek daha iyi olacak, sanırım, Li." Fakat Li, anca titremekteydi.

"Tehlikeli falan değgil," diye iddia etti Abe. Li'nin yanı başına diz çökmek istemişti fakat hayvanla arasında cesurca dikilmesi ge-

rekti. Keşke mayo değil de başka bir şey olsaydı üstümde, diye düşündü, keşke bir çakım olsa ya da bir sopa bulabilirsem...

Hava kararmaya başlamıştı. Hayvan, otuz adım mesafeye kadar tekrar yanaştı ve sonrasında durdu. Arkasından beş, altı, sekiz tane aynı türden hayvan denizden çıkıp Abe'nin Şekerpare Li'yi kolladığı yere sendeleyerek paytak paytak yürüdüler.

"Sakın bakma, Li," Abe soluklandı lakin uyarısı hayli gereksizdi çünkü hiçbir kuvvet Li'yi o tarafa baktıramazdı.

Denizden gölgeler yükselmeye başlamış, yarım dairelerle ilerlemişlerdi. Sayılar altmışa yakın olması lazım, Abe içinden saydı. O yerde duran parlak şey Şekerpare Li'nin kaftanıydı. Biraz önce giyip uyuyakaldığı kaftan. Hayvanlar, kumun üstüne serili o kaftana çoktan ulaşmıştı.

Bu noktada Abe, Schiller'in şiirinde, hanımının eldivenini almak için aslanın kafesine giren şu şövalye gibi çok bariz ve mantıksız bir harekete kalkıştı. Ne olmuş yani; dünya dönmeye devam ettiği sürece erkekler de bariz ve mantıksız şeyler yapmaya devam edecek. Düşünmek için kendine süre vermeden başını dikip yumruklarını sıktı, Şekerpare Li'nin kaftanını almak için hayvanların arasına yürüdü.

Hayvanlar biraz çekilmiş ama kaçmamıştı. Abe kaftanı aldı, matador gibi koluna sardı ve durdu.

"Aaa-bee," arkasından çaresiz bir inilti duyuldu.

Abe içindeki hudutsuz kuvvet ve güvenin farkındaydı. "Yani?" hayvanlarla konuşuyordu, bir adım ilerledi. "Ne istiyorsunuz?"

"Pst, pst" diye şapırdadı hayvanlardan biri, ama sonra, çatlayan yaşlıca bir sesle bağırdı, "Piçak!"

"Piçak!" Yakınlardan başka biri bağırdı.

"Piçak!"

"Piçak!"

"Aaabee!"

"Korkma, Li!" diye seslendi Abe.

"Li," diyerek bağırdı hemen önünde birisi. "Li." "Li." "Aaabee!"

Abe rüya gördüğünü sandı. "Ne istiyorsun?"

"Piçak!"

"Aaabee," diye inledi Şekerpare. "Geri gel!"

"Bir dakika. Bıçağı mı kast ediyorsun? Bıçağım yok. Sana da zarar vermeyeceğim. Daha ne istiyorsun?"

"Pst, pst," diye ıslıadı hayvan, daha da yakınına süründü.

Abe bacaklarını açmış, kaftanı koluna asmış duruyor ama geri çekilmiyordu. "Pst, pst," dedi. "Ne istiyorsun?" Hayvan ön patisini uzatıyor gibiydi ama Abe'nin pek hoşuna gitmedi. "Ne?" dedi Abe, daha sinirli bir şekilde.

"Piçak," diye bağırdı hayvan; ön patisinden, bir su damlası gibi, beyazca bir şey düştü. Ama su damlası değildi çünkü kumun üstünde yuvarlanıyorlardı.

"Abe," diye kekeledi Li. "Beni burada yalnız başıma bırakma!"

Şimdiye dek herhangi bir korku hissetmemişti Abe. "Defolun gidin," dedi ve kaftanı hayvanlara doğru salladı. Hayvan aceleyle yalpalayarak geri çekildi. Şimdi itibarını yitirmeden uzaklaşabilirdi Abe ama Li'ye ne kadar cesur olduğunu göstermek istedi. Hayvanın ön patisinden düşen beyazımsı şeye daha yakından bakabilmek için eğildi. Mat pırıltısıyla dolu üç sert, pürüzsüz küçük yuvarlak bir cisim vardı. Hava karardığından gözünün önüne kadar kaldırdı.

"Aaabe," diye bağırındı yalnız başına kalmış Şekerpare. "Abe!"

"Geliyorum," diye seslendi Bay Abe. "Li, bir şey buldum! Li, Li, getiriyorum!" Kaftanı başına dolayan Bay Abe Loeb genç bir tanrıymışçasına sahilde koşturdu.

Li korkudan sinip çömelmiş, baştan aşağı titriyordu. "Abe," diye hıçkırarak ağladı, dişleri birbirine vuruyordu. "Bunu bana nasıl yaparsın... Nasıl yaparsın..."

Abe resmiyetle diz çöktü. "Lily Valley, denizlerin, Tritonların, tanrıları sana hürmetlerini sunmaya geldi. Venüs kabuğundan çıktığından beri, hiçbir sanatçı senin kadar adını duyuramadı. Hayranlıkların bir nişanesi olarak sana bu," Abe elini uzattı, "üç inciyi sunduklarını bildiririm. Bak."

"Saçmalamayı kes, Abe," diye sızlandı Şekerpare Li.

"Gerçekten, Li. Baksana; gerçek inci bunlar!"

"Bakayım," diye homurdandı Li, tir tir titreyen parmaklarıyla beyazımsı tanelere uzandı. "Abe," soluğu kesilmişti, "ama bunlar *sahiden de inci*! Kumda mı buldun?"

"Li, Şekerparem, inciler kumda bulunmaz ki ama!"

"Bulunurlar tabii," diye inat etti Şekerpare. "Ve elekten geçirilip bulunurlar. Gördün mü, etrafta yığınla inci var demiştim sana!"

"İnciler suyun altında, bir tür deniz kabuğundan oluşur," diye açıkladı Abe, kuşkuları kaldırırcasına. "Açık açık diyorum, Li, Tritonlar getirdi sana bunları. Seni yıkanırken gördüler, anladın mı? Bu kadar korkmasaydın bizzat kendileri takdim edecek..."

"Ama çok çirkinler," diye söylendi Li. "Abe, inciler *harika*! İncilere bayılıyorum!"

(Şimdi pek bir şirin, dedi eleştiren ses. Avcunda incilerle diz çöküşü; pek bir zarif, doğruyu söylemek gerekirse.)

"Abe, *gerçekten* bu hayvanlar... Bunlar mı getirdi?"

"Hayvan değil onlar, Şekerpare. Denizlerin tanrıları onlar. Tritonlar."

Şekerpare biraz olsun şaşırmamıştı. "Çok kibarlar, değil mi? Çok tatlılar. Ne dersin, Abe, gidip bir şekilde teşekkür etmeli miyim?"

"Artık korkmuyor musun?"

Şekerpare titredi. "Hayır, korkuyorum. Götür beni buradan, Abe, lütfen!"

"Buraya bak," dedi Abe. "Bota geri dönmemiz lazım. Gel hadi, korkma."

"Ama... Ama yolumuzun üstünde duruyorlar," derken kekeledi Li. "Yanlarına gitmek ister misin? Ama beni de bir başıma bırakamazsın!"

"Kollarımda taşırım seni," Abe kahramanlar gibi teklifte bulundu.

"Olabilir," Şekerpare soluklandı.

"Ama şu kaftanı geçir üstüne," diyerek homurdandı Abe.

"Bir dakika," Bayan Li altın saçlarını elleriyle düzleştirdi. "Saçım da berbat halde değil mi? Abe, yanında ruj da yoktur değil mi?"

Abe, kaftanı kızın omzuna sardı. "Gidelim şimdi!"

"Korkuyorum," Şekerpare soluklandı. Bay Abe, kızı kollarına aldı. Kuş kadar hafifti. 'Hay bin kunduz, düşündüğünden daha ağırmış değil mi,' dedi o kusur bulan donuk ses. "Ve şimdi her iki elinde dolu oğlum ya şu hayvanlar şimdi saldırıya geçerse? Ne yapacaksın?"

"Biraz daha hızlı gitmeye ne dersin?" dedi Şekerpare.

"Olur," Bay Abe nefes nefeseydi, bacaklarını anca hareket ettirebiliyordu. Hava hızlıca kararıyordu. Hayvanların oluşturduğu o yarı çembere yanaştı. "Hızlı, koş, daha hızlı," diye inledi Şekerpare, ayaklarını savurup gümüş boyalı tırnaklarını Abe'nin boynuna geçirirken.

"Hay, kes şunu Li," diye gürlerdi Abe.

"Piçak," diye biri bağırdı Abe'nin yanında. "Pst, pst, pıst."

"Piçak." "Li." "Piçak." "Piçak." "Piçak." "Li."

Yarı çemberden çıkmışlardı ve ayağının nemli kuma gömüldüğünü hissediyordu Abe. "Şimdi bırakabilirsin beni," Abe'nin kolları çözüldüğünde soluklandı Şekerpare.

Abe nefes nefese kalmış, koluyla alnındaki teri siliyordu. "Çabuk bota dön, çabuk," diye buyurdu Şekerpare Li'ye. Kara gölgelerin oluşturduğu yarı çember yüzlerini Li'ye çevirip yaklaşmaya başladılar. "Pst-pst-pst." "Piçak." "Piçak." "Li."

Ve Li çığlık atmadı. Li koşmaya başlamadı. Kollarını yukarı kaldırdı ve kaftan omuzlarından kayıverdi. Çırılçıplak, Li, salınan siluetlere el sallayıp öpücük yolladı. Titreyen dudaklarında, akılları baştan alan bir gülümseme olduğu söylenecek bir şey belirmişti. "Çok tatlısınız," dedi titreyen bir sesle. Ve beyaz kolları tekrar salınan gölgelere uzandı.

"Elini ver, Li" diye homurdandı Abe, biraz sertçe, botu daha derinlere iterek.

Şekerpare Li kaftanını aldı. "Hoşça kalın canlarım!" Gölgelerin sebep olduğu şapırtılar duyulabiliyordu. "Acele et, Abe," diye fısıldadı Abe, bota yanaşarak. "Yine geldiler!" Bay Abe Loeb çaresizce botu yüzdürmeye çalışıyordu. Başarmıştı ve Bayan Şekerpare bota tırmandı ve selamlarcasına elini salladı. "Diğer tarafa geç Abe; beni göremiyorlar."

"Piçak." "Pıst, pst, pst." "Aaa-be!"

"Piçak, pst, piçak."

"Pıst, pst."

"Piçak."

Nihayet bot, dalgalar arasında hareket ediyordu. Bay Abe küreklere asılmak için gayret etti ve tüm gücüyle küreklere asıldı. Küreklerden biri hayli kaygan bir bedene vurmuştu.

Şekerpare Li derin bir nefes aldı. "Sence de fena halde tatlı değiller mi? Ve ben de *kusursuz* değil miydim?"

Bay Abe gücü yettiğince asıldı küreklere, yata ulaşmak için. "Şu kaftanı üstüne geçir, Li," dedi duygudan arınmışçasına.

"Bence *muazzam* bir başarıydı," dedi Bayan Li. "Ve şu inciler, Abe! Sence ne kadar ederler?"

Bay Abe kürek çekmeyi bıraktı bir anlığına. "Bence kendini *pek öyle* göstermemeliydin hayvanlara, Şekerpare."

Bayan Li epey alınmıştı. "Nesi varmış? Sanatçı olmadığın gün gibi ortada, Abe. Kürek çekmeye devam et, lütfen; donuyorum bu kaftanla!"

Yedinci Bölüm: Lagündeki Yat (Devamı)

O akşam, *Gloria Pickford*'un güvertesinde kişisel bir tartışma yok, sadece bilimsel fikirler yaygara koparark çatışıyordu. Kaptan memelilerden yana taraf tutarken -Abe tarafından sadakatle desteklenen- Fred, sahildeki hayvanların kesinlikle bir tür sürüngen olduğundan karar kılmıştı. "Denizde sürüngen olmaz," diye ısrar etti kaptan, şiddetle; ama üniversite eğitimi almış genç adamlar itirazlarını dikkate almadı; hepsinden öte, sürüngenler daha heyecan vericiydi. Şekerpare Li, Tritonlar olduğuna, ılımlı bir şekilde pek bir hoş olduklarına ve başlarından geçenin harikulade bir başarı olduğuna inanmakla pek bir mutluydu, Ve Li -Abe'nin *çok* beğendiğin mavi çizgili geceliği giyen- incilerin parıldayan gözlerini, deniz ilahlarını düşlemişti. Judy, hiç kuşkusuz, bütün her şeyin bir şaka olduğundan, Li ve Abe'nin beraber planladığı bir oyun olduğundan emindi; konu kapansın diye Fred'e kızgın bir şekilde göz kırpıp duruyordu. Li'nin, kaftanını almak için sürüngenlerin arasına nasıl korkusuzca yürüdüğünden bahsetmiş olabileceğini düşünüyordu Abe; bu sebeptendir kendisi botu suya iterken, Li'nin sürüngenlere karşı *görkemle* nasıl dik durduğunu üç kez anlatmış, şimdi de dördüncüye anlatacaktı. Ama Fred ve kaptan dinlemiyor, onun yerine sürüngen-memeli mevzusunda hararetle tartışıyorlardı. (Çok da önemli sanki *ne* oldukları, diye düşündü Abe.) Judy en sonunda esnemiş ve yatağa gidiyorum demişti; Fred'e pis pis baktı, ama Fred, tufandan önce yaşamış komik sürüngenleri hatırladı, neydi adları, diplosaurus, bigosaurus veya onun gibi bir şey ve arka ayaklarına dayanıp yürüyorlardı, aynen öyle; komik bir resimli bilim kitabında kendisi görmüştü Fred, bu kadar kalınlıkta bir kitap. "Mükemmel bir kitap, efendim, görmeniz lazım."

"Abe," diye lafa girdi Şekerpare. "Film için enfes bir fikrim var."

"Neymiş o?"

"Son derece yeni bir şey. Anlarsın, yatımız batmış ve ben de kendi başıma kurtulmuş ve adaya düşmüşüm. Ve orada da Kadın Crusoe olarak yaşıyorum."

"Ne yapıyor olacaksın peki adada?" diye sordu kaptan, kuşkuyla.

"Denizde yüzeceğim, falan," dedi Şekerpare, basitçe. "Ve şu deniz Tritonları da bana aşık olur... Ve bana inci getirip dururlar. Biliyorsun, sahilde olduğu gibi işte. Hatta eğitim amaçlı bir doğa filmi bile olabilir, olmaz mı? Trader Horn[4] gibi bir şey?"

"Li haklı," diye fikrini belirtti Fred, ansızın. "Şu sürüngenleri yarın akşam kaydetmeliyiz."

"Memelileri demek istedin sanırım," diye düzeltti kaptan.

"Beni kast ediyorsun yani," dedi Şekerpare. "Deniz Tritonlarının arasında dururken."

"Ama üstünde kaftan varken," diye söylendi Abe.

"Şu beyaz mayoyu giyebilirim," dedi Li. "Ama Greta'nın saçını güzel bir şekilde yapması lazım. Korkutucu derecede berbat görünüyordum bugün."

"Peki filmi kim çekecek?"

"Abe. Böylelikle, en azından, bir işe yarar. O vakitlerde karanlık olur diye Judy'nin de ışık tutması gerekecek."

"Peki ya Fred?"

"Fred elinde bir ok alıp kafasına da bir taç takacak ve şu Tritonlar beni götürmeye çalışırsa hepsinin soyunu kurutacak."

"Teşekkürler," diyerek sırıttı Fred. "Ama elimde bir altıpatlar olsa daha iyi olur. Ve kaptan da filmde olmalı."

Kaptan bıyıklarını burdu, savaşa girermiş gibi. "Hiç dert etme, lütfen. Ne gerekiyorsa yaparım."

"Ne yapacaksınız peki?"

---

4 ç.n.: *Trader Horn*, kaybolan bir misyonerin kızını bulmak için Afrika'daki vahşi bir kabileye yolculuk yapan iki beyaz tüccarın hikayesini anlatmaktadır.

"Mürettebattan üç kişi, efendim. Gayet silahlanmış bir şekilde, efendim."

Şekerpare neşeyle hayretler içinde kaldı. "*O kadar* tehlikeli olacağını mı düşünüyorsun, kaptan?"

"Ben hiçbir şey düşünmem, çocuk," diye homurdandı kaptan. "Ama emir geldi Bay Jesse Loeb'ten; hiç yoksa Bay Abe'yi içeriyor."

Delikanlılar, hevesle kendilerini projelerinin teknik detaylarına verdiler; Abe, Şekerpare'ye göz kırptı, yatağa gitme vakti dercesine. Li itaat edercesine ayrıldı. "Biliyor musun, Abe," dedi kamaradayken, "Bence *fantastik* bir film olacak!"

"Elbette öyle olacak, Şekerpare," diye destekledi Bay Abe; öpmeye çalışarak.

"Bu akşam olmaz, Abe," diyerek direndi Şekerpare. "Sen de biliyorsun ki *fena halde* odaklanmam lazım."

Sonraki gün boyunca Bayan Li, yoğun bir şekilde zihnini toparlamaya çalışıyordu; zavallı hizmetçisi Greta her zamankinden daha da meşguldü. Ehemmiyetli tuzlar ve esansları içeren duşlar, sarı saçlara özel şampuanlarla yapılan saç yıkamaları, masajlar, ayak bakımı, tırnak bakımı, saç buklesi, taranması, düzleştirilmesi ve kıyafetlerin denenmesi, değiştirilmesi, makyaj ve daha birçok farklı hazırlık yapıldı; Judy bile rüzgara kapılıp Şekerpare Li'ye ayakçılık yapmıştı. (Kadınların birbirine şaşırtıcı bir şekilde destek olabildiği kriz anları bulunmaktadır, elbise seçme mesela.) Bayan Li'nin kamarasında hummalı bir çalışma sürerken erkekler de kendi düzenlemelerini tamamlamıştı ve küllüğü ve viski bardakları masaya koyulmuş, kimin nerede duracağı ve bir şey olduğu takdirde kimin neyden sorumlu olduğuyla ilgili stratejik plan yapılmıştı; plan yapılırken kaptan, komuta zincirindeki saygınlık sorunundan çokça ve hayli alınmıştı. Öğlen vakti her şeyi kıyıya taşıdılar: kamera, ufak bir makinalı, yiyecek dolu bir sepet, tabak-çanak, tüfekler, bir gramofon ve diğer askeri teçhizatlar; hepsi, belli olmayacakmışçasına palmiye yapraklarıyla gizlenmişti. Gün batımından

hemen önce, üç silahlı mürettebat üyesi ve kaptan (başkomutan rolünde) yerlerini aldı. Sonrasında Bayan Lily Valley'ın ihtiyaçlarını içeren koca bir sepet kıyıya getirildi. Bunun peşine Fred, Judy ile beraber botla kıyıya ulaştı. Ve sonrasında da güneş, tüm tropik ihtişamıyla batmaya başladı.

O vakte kadar, Bay Abe, Bayan Li'nin kamarasının kapısını onuncu kez çalmıştı. "Şekerpare, *gerçekten* gitmemiz gerek artık!"

"Bir dakika, bir dakika," diye cevap verdi Şekerpare. "Germe lütfen beni! Giyinmem lazım, değil mi?"

Bu süre zarfında, kaptan durumlarını gözden geçirdi. Hemen aşağıda, suyun yüzeyinde uzun, düz bir şerit parıldıyor, dalgalı denizi lagünün durgun suyundan ayırıyordu. Suyun altında bir tür set ya da dalgakıran var sanki, diye düşündü kaptan; belki de bir kordon ya da resifti, fakat neredeyse sanatsal bir yapı gibiydi. "Hayli tuhaf yer, burası." Lagünün yüzeyinde kara kafalar bir orada bir burada beliriyor, sahile ilerliyordu. Kaptan dudağının içini ısırdı ve endişeyle altıpatlarına sarıldı. 'Şu kadın,' diye düşündü, 'gemide kalsa daha iyi olacaktı.' Judy titremeye başlamış, telaş içinde Fred'e sarılıyordu. 'Ne kadar da güçlü,' diye içinden geçirdi Judy. "Tanrım, çok seviyorum!"

Nihayetinde, son bot da yattan ayrıldı. Beyaz mayosu ve alabora olmuşluğunu yansıtabilmek için giydiği içgösterir kaftanıyla Bayan Lily Valley; aynı zamanda Bayan Greta ve Bay Abe de botun içindeydi. "Niye bu kadar yavaş kürek çekiyorsun, Abe," diye sitem etti Şekerpare. Bay Abe, sahile doğru ilerleyen kara kafaları görmüş lakin tek kelime etmemişti.

"Pıst-pst."

"Pıst."

Bay Abe, botu kıyıya çekti, Şekerpare Li ve Bayan Greta'ya inmeleri için el uzattı. "Kameranın yanına koş, çabuk," diye fısıldadı sanatçı. "Ve 'Şimdi' dediğimde de çekmeye başla."

"Ama çok karanlık olacak," diye karşı çıktı Abe.

"Öylese Judy ışıkları açsın. Greta!"

Bay Abe, kameranın arkasında yerini alırken sanatçı da ölmek üzere olan bir kuğu gibi kumun üzerine uzanmış, Bayan Greta da kaftanın kıvrımlarını düzeltiyordu. "Biraz bacağım görünsün," diye fısıldadı kazazede. "Hazır? Çekil o zaman! Abe, şimdi!"

Abe kamerayı kavradı. "Judy, ışık!" Lakin ortalıkta hiçbir ışık yoktu. Denizden salınan gölgeler çıkmaya başlamıştı ve Li'ye doğru ilerliyorlardı. Greta çığlık atmamak için eliyle ağzını kapattı.

"Li," diye bağırdı Bay Abe. "Li, kaç!"

"Piçak!" "Pıst-pıst-pst." "Li." "Li." "Abe!"

Birileri emniyet mandalını kaldırmıştı. "Sikeyim, ateş etmeyin," diye söylendi kaptan.

"Li," diye bağırdı Abe, kamerayı bırakmıştı. "Judy, ışık!"

Li yavaşça ve narin bir şekilde ayağa kalktı ve ellerini gökyüzüne açtı. İncecik kaftan bedeninden kayıverdi. Bu suretle, zambakbeyazı Lily, bayginlıktan ayılan kazazedelerin yaptığı gibi ellerini cezbedici bir şekilde başının üstüne kaldırmış duruyordu. Bay Abe, öfke haliyle kamerayı tutuyordu. "Yapacağın işe, Judy, ışık gelsin artık!"

"Pst-pıst-pıst."

"Piçak."

"Piçak."

"Aaaabeee!"

Kara gölgeler, beyaz Li'nin etrafında salınıyor, çember oluşturuyordu. Bir dakika, bu oyunculuk falan değildi artık. Li artık ellerini yukarı doğru kaldırmıyor ama bir şeyleri fırlatıyordu, çığlık atıyordu: "Abe, Abe, bir şey değdi!" Tam o sırada gözerini kör eden ışık yansıdı. Abe hızlıca kamerasına sarıldı, Fred ve altıpatlarına sarılmış kaptan da korkuyla bir yere sinmiş ve kekeleyen Li'nin yardımına koştular. Hemen sonrasında parlak ışık, bir hışımla denize kayan yüzlerce kara gölgeyi ortaya çıkardı. Aynı zamanda, tam o

sırada, iki yüzücü, kaçan gölgelerden birinin üstüne ağ fırlattı. Bunun peşi sıra Greta bayılmış, çuval gibi yığılıp kalmıştı. İki ya da üç el ateş sesi yankılandı, suda bir karmaşa yaşanıyordu; ağı tutan iki yüzücü altlarında salınan ve kıvrılan bir şeyi bastırıyorlardı ve Bayan Judy'nin elindeki ışık söndü.

Kaptan cep fenerini çıkardı. "İyi misin, evlat?"

"Bacağıma dokundu," diye sızlandı Şekerpare. "Fred, çok korkunçtu!"

Hemen öncesinde, Bay Abe de cep feneriyle Li'nin yanına ulaşmıştı. "Harikaydı, Li!" diye yükseldi; "keşke Judy ışığı daha erken açsaydı!"

"Açılmadı," diye kekeledi Judy. "Açılır mıydı, Fred?"

"Judy korkmuştu," diye bahane uydurdu Fred. "Sahiden, korkmuş. Bilerek yapmadı ya. Değil mi, Judy?"

Judy alınmıştı; lakin iki yüzücü yaklaşmakta, ağlarında koca bir balık gibi çırpınan bir şeyi sürüklemekteydiler. "İşte burada, kaptan. Canlı bir şekilde."

"Vahşi, üstüme zehir gibi bir şey fışkırttı. Ellerim kabarcıklarla dolu, efendim. Ve leş gibi de kokuyorlar."

"Bana da dokundu," diye sızlandı Bayan Li. "Işığını şuraya tut, Abe! Kabarcık var mı yok mu bakalım."

"Kabarcık yok, Şekerpare. Bir şeyin yok." diyerek teskin etti Abe. Li'nin endişeyle ovup durduğu, dizinin üstündeki noktayı neredeyse öpecekti. "Çok soğuk bir temastı, korkunçtu," diye yakındı Şekerpare Li.

"Bir inci düşürmüşsünüz, efendim," dedi yüzücülerden biri ve kumdan aldığı ufak yumruyu Li'ye uzattı.

"Tanrım, Abe," haykırdı, Bayan Li; "bana inci getirmişler, tekrar! Hadi gençler, incilere bakının! Şu zavallıların getirdiği yığınla inci çıkacak etraftan! Pek de şirin değiller mi, Fred? Bak, başka bir inci daha!"

"Ve burada da var!"

Üç fener, odağını yere çevirdi.

"Kocaman bir tane buldum!"

"Benim o," diye ağzından kaçırıverdi Şekerpare Li.

"Fred," dedi Bayan Judy donuk bir sesle.

"Bir dakika," dedi Bay Fred, kumun üstüne dizleri ve elleriyle çökmüş bir şekilde.

"Fred, gemiye dönmek istiyorum!"

"Birisi götürür seni," diye öneride bulundu Fred, hayli meşguldü. "Çok eğlenceli lan!"

Üç beyefendi ve Bayan Li, kumun üstünde kocaman ateş böceği gibi hareket etmeye devam ettiler.

"Üç inci de burada," dedi kaptan.

"Göster, göster bana," diye çığırdı Li, mest olmuşçasına, dizlerinin üstünde kaptana koşturdu. O anda magnezyum ışık tutuştu ve kamera takırdadı. "Tabii ya. Şimdi çalışırsın," dedi Judy, gücenmişçesine. "Gazeteler için harika bir poz olacak. Amerikalılar İnci Avlıyor. Sualtı Sürüngeni İnsanlara İnci Savuruyor."

Fred oturdu. "Öyle, Judy haklı. Bunları gazeteye ulaştırmalıyız, gençler!"

Li oturdu. "Judy. Hayatım. Tekrar çeksene bizi, ama bu sefer önden!"

"Önden o kadar da güzel görünmezsin, tatlım." diye fikrini belirtti Judy.

"Aramaya devam etmeliyiz, gençler." dedi Bay Abe. "Akıntı yaklaşıyor."

Suyun kıyısında, karanlıkta, salınan kara bir gölge hareket ediyordu. Li çığlığı bastı: "Ora... Orada!"

Üç fener, ışık çemberini o yöne doğrulttu. Lakin ortalıkta görebildikleri tek şey, karanlıkta elmas arayan, dizlerinin üstündeki Greta'ydı.

Li'nin kucağında, içinde yirmi bir inciyle kaptanın şapkası vardı. Abe içkileri dolduruyor ve Judy gramofonu hazırlıyordu. Denizin bitmek bilmez uğultusuyla birleşen uçsuz bucaksız bir yıldızlı geceydi.

"Ee, başlık nasıl bir şey olacak?" diye yükseldi bir anda Fred. "MILWAUKEELİ FABRİKATÖRÜN KIZI FOSİL SÜRÜNGENLERİ KAMERAYA ALDI."

"NUH NEBİ'DEN KALMA KERTENKELELER GENÇLİĞE VE GÜZELLİĞE SAYGILARINI GÖSTERİYOR." diye şairane bir öneride bulundu Abe.

"GLORIA PICKFORD ADLI YAT BİLİNMEYEN BİR HAYVAN TOPLULUĞU KEŞFETTİ," diye önerdi kaptan. "Ya da TAHUARA ADASI'NIN GİZEMİ."

"Pek başlık gibi olmadı," dedi Fred. "Başlık daha fazla şey anlatmalı."

"Mesela: BEYZBOLCU FRED CANAVARLARLA SAVAŞTI," dedi Judy. "Saldırırken muhteşemdi Fred. Umarım filmde güzel çıkmıştır!"

Kaptan boğazını temizledi. "Aslına bakarsanız, Bayan Judy, ilk kaçan oydu; lakin boş verin, kusuruma bakmayın. Bence başlığın bilimsel bir tınlaması da olmalı, efendim. Sade ve... öz, kesin. PASİFİK ADASI'NDA NUH NEDİ'DEN KALMA BİR HAYVAN TOPLULUĞU."

"Nuh Beni," diye düzeltti Fred. "Hayır, Nuh Deni. Hay, hangisi doğruydu? Hun Nebi, Nuh Debi. Ya hayır, hiçbir kullanışı yok. Daha basit bir başlık olmalı, herkesin okuyabileceği bir şey. Judy'ninki taş gibi sağlam."

"Nuh Beni'den kalma." dedi Judy.

Fred başını salladı. "Çok uzun Judy. Kuyruğundan başına kadar o vahşilerle kıyasladığında bile uzun. Canlı kanlı, şık bir başlık olmalı. Ama Judy muhteşem, değil mi? Sence de muhteşem değil mi, kaptan?"

"Elbet," dedi ve katıldı kaptan. "Göz alıcı genç bir hanım."

"Bir dost kadar da iyi, kaptan," dedi genç dev, onaylarcasına. "Hakkını verin gençler, kaptan muhteşem biri. Fakat şu tufan öncesi, nuh nebiden kalma hayvanlar filan saçmalık. Gazeteye başlık falan olmaz ondan. Niye İNCİ ADASINDAKİ AŞIKLAR gibi bir şey olmasın ki."

"TRİTONLAR BEYAZ LİLY'İ İNCİ YAĞMURUNA TUTTU," diye bağırdı Abe. "POSEYDON'UN KRALLIĞINDAN SUNULAN HÜRMET! YENİ AFRODİT!"

"Zırva," diye karşı çıktı Fred, sinirle. "Triton filan diye bir şey var olmadı hiç. Bilimsel olarak kanıtlandı hepsi, yaşlı oğlan. Ve Afrodit filan da yoktu, değil mi Judy? İNSANLAR İLKEL SÜRÜNGENLERLE ÇARPIŞIYOR! CESUR KAPTAN TARİH ÖNCESİ CANAVARLARA SALDIRDI! Haber böyle çekilir işte, başlık budur."

"Özel baskı," diye bağırdı Abe. "FİLM AKTRİSTİ DENİZ CANAVARLARINCA SALDIRIYA UĞRADI! MODERN KADININ CİNSEL ÇEKİCİLİĞİ TARİH ÖNCESİ KERTENKELELERİ MEST ETTİ! ANTİK SÜRÜNGENLERİN TERCİHİ SARIŞINDAN YANA!"

"Abe," diyerek lafa girdi Şekerpare. "Bir fikrim var."

"Ne fikri?"

"Film için. Şahane olacak, Abe. Düşün, denizin kıyısında yıkanıyorum..."

"Mayoyla gayet iyi duruyorsun," diye söyleyiverdi Abe, aceleyle.

"Duruyorum, değil mi? Ve şu Tritonlar da bana aşık oluyor ve denizin dibine taşıyorlar. Ve ben de kraliçeleri oluyorum."

"Deniz dibinde?"

"Tabii, suyun altında. Gizemli krallıklarında, bilirsin ya? Kesin şehirleri filan vardır."

"Fakat Şekerpare, boğulacaksın!"

"Dert etme, yüzebilirim," dedi Şekarpare, pek endişe etmemişçesine. "Ama günde bir defa, ciğerlerimi havayla doldurmak için

sahile yüzmem gerekir." Li, göğsünü kabartarak, kollarını yavaşça oynatarak nefes alma egzersizini gösterdi. "Bunun gibi bir şey, anladın mı? Ve sahilde de bir... genç bir balıkçı olur, bana aşık olan. Ve ben de ona aşığımdır. Muhteşem," Şekerpare iç çekti. "Yani, yakışıklı, güçlü biri olur. Ve şu Tritonlar da onu boğmaya çalışır, ama onu kurtarıp barakasına kadar eşlik ediyorum. Ve Tritonlar da bizi kuşatıyor sonra, sonra da sen gelip bizi kurtarıyorsun."

"Li," dedi Fred ciddiyetle, "o kadar gerzekçe ki, yemin ederim, gerçekten bir film çıkabilir burada. Yaşlı Jesse, çarpıcı bir film çıkarmazsa hayretler içinde kalırım."

Fred haklıydı; vakti geldiğinde Jesse Loeb Pictures tarafından sükse yapan bir filme dönmüştü, Bayan Lily Valley başrolde; ek olarak 600 genç su perisini oynamak için çağrılan oyuncular, bir Neptün ve tarih öncesine ait çeşitli sürüngen gibi giyinmiş 12.000 figüran da vardı. Fakat bu gerçekleşene kadar köprünün altından çok su akması ve birçok olayın gerçekleşmesi gerekti; ekseriyetle:

1) Şekerpare Li'nin banyosundaki küvette tutulan ele geçirilmiş hayvan, ilk iki gün boyunca herkesin ilgisinden pek hoşnuttu; üçüncü günde hareket etmeyi bıraktı ve Bayan Li de hayvanın sabit durduğunda ısrar etti; dördüncü günde ise kokmaya başlamış ve hayli çürümüş durumdayken atılmak zorunda kalmıştı.

2) Lagünde çekilen görüntülerden sadece iki tanesi kullanılabilir durumdaydı. Birinde Şekerpare Li korkuyla bir yere sinmiş, ayağa dikelmiş hayvanlara çaresizce kollarını savuruyordu. Herkes sahnenin muhteşem olduğunda ısrar etti. Diğer parçada ise üç erkek ve bir kız, kafaları yerde dizlerinin üstüne çökmüş bir şekilde görünüyordu; hepsi arkadan çekilmiş ve sanki bir şeye secde eder gibiydiler. Bu sahneyi ise atıp gittiler.

3) Önerilen başlıkların neredeyse hepsi ("Nuh Nebi'de Kalma Hayvanat"ı bile) yüzler ama yüzlerce günlük ve haftalık Amerikan gazete ve dergilerinde kullanılmıştı; bunlara ek olarak siyah kadife üzerindeki incilerin ayrı fotoğrafı, Taraiva Adası'nın ayrı fotoğrafı, *Gloria Pickford*'un kaptanı, Beyzbolcu Fred, Bay Abe Loeb, Bayan

Judy'nin yalnız fotoğrafı, Li'nin mayolu ayrı fotoğrafı, küvetteki kertenkelenin ayrı fotoğrafı, kertenkelelerin arasındaki Şekerpare Li'nin ayrı fotoğrafı gibi çeşitli detay ve fotoğraf da kullanılmıştı. Böylelikle Şekerpare Li'nin kariyeri sağlama alınmıştı; çeşitli programlarda bulunmayı bile reddetmiş, kendini yalnızca Sanat'a adayacağını muhabirlere bildirmişti.

4) Beklendiği üzere üst düzey eğitimlerini bahane göstererek, fotoğraflardan mümkün olduğu kadarıyla yargılayıp, bu canlıların tarih öncesi olmadığını, ancak bir tür semender olduğunu iddia eden insanlar da vardı. Bu uzman yetkinliğine sahip olan insanlar bu semender türünün bilim tarafınca tanınmadığını ve bu sebeple var olmadığını iddia etti. Basın önünde uzunca bir tartışma gerçekleştirildi ve Professor J. W. Hopkins'in (Yale) kendisine gönderilen fotoğraflarını incelediğini ve fotoğrafları sahte ("Bir şaka.") ya da bir tür fotoğraf oyunu olduğunu düşündüğünü; tarif edilen hayvanların Kabuklu-Solungaçsız Dev Semender'in (Cryptobranchus japonicus, Sieboldia Maxima, Tritomegas Sieboldii veya Megalobatrachus Sieboldii) kalıntıları olduğunu, lakin tutarsız, sakarca ve baştan aşağı amatörce kopyalandığını belirten açıklamasıyla sonlandı. Bu sayede konu, zamanı gelinceye dek bilimsel olarak çözülmüş oldu.

5) Nihayetinde, uygun bir zamanda, Bay Abe Loeb Bayan Judy ile evlendi. En yakın arkadaşı, Beyzbolcu Fred, büyük bir ihtişamla gerçekleşen ve siyasi, artistik ve diğer çevrelerden pek çok ismin katıldığı düğünde sağdıcı oldu.

Sekizinci Bölüm: Andrias Scheuchzeri

İnsanın merakı sınır tanımaz. Sürüngenler konusundaki yaşayan en yetkin kişi, Professor J. W. Hopkins'in nezdinde bu gizemli yaratıkları bilimdışı bir düzenbazlık ve saf fantezi olarak açıklamak yeterli değildi; Pasifik'in çeşitli bölgelerinde dev semenderlere benzeyen, şimdiye dek bilinmeyen hayvanların keşfine dair artan sayıda bildiriler hem konuya münhasır yayınlarda hem de

günlük yayınlarda artmaya başlamıştı. Nispeten güvenilir veriler Nukufetau, Funafuti, Nukonono ve Fukaofu, Hiau, Uahuka, Uapu ve Pukapuka gibi küçük adalar kadar Solomon Adaları, Schouten Adaları, Kapingamarangi, Butarita ve Tapeteuea adalarındaki keşiflere işaret etmekteydi. Kaptan van Toch'un iblislerine (temel olarak Melanezya bölgesinde) ve Bayan Lily'nin Tritonlarına (çoğunlukla Polinezya'da) dair söylentiler vardı; bu sebeple yayınlar, bu gizemli yaratıkların tarih öncesi yaratıkların ve su altı canlılarının farklı bir türü olduğunda karar kılmış, basın olarak durgun bir sezon yaşandığından başka da yazacak bir şey kalmamıştı. Okuyucular arasında su altı canavarları sükse vaad eden bir konu. Ekseriyetle Amerika'da, Tritonlar pek meşhurdu; New York'ta, 300'e yakın Triton kızı, Nereid ve Sirenler'le Poseydon'u içeren cafcaflı oyun 300 kez sahnelenmiş; Miami ve Kaliforniya sahillerinde gençler Nereid ve Triton mayoları (başka bir deyişle yalnızca üç parça elması içeren "elmaskini") giyiyor, Orta Batı eyaletleri ve İncil Kemeri'nde[5] Ahlaksızlığı Bastırma Hareketi (ABH) hayli destek toplamıştı; bu bağlamda birçok gösteri meydana gelmiş ve birçok zenci ya asılmış ya da yakılmıştı.

Velhasıl Kolombiya Üniversitesi Bilim Gezisi'nin (Konserve Gıda Kralı olarak da bilinen J. S. Tincker pahasına düzenlendi) topladığı verilerle hazırlanan bir rapor National Geographic dergisinde yer buldu; rapor P. L. Smith, W. Kleinschmidt, Charles Kovar, Louis Forgeron ve D. Herrero, balık parazitleri, yuvarlak kurt, bitki biyolojisi, infusorya, kurtçuk konusunda küresel olarak tanınmış birçok uzman tarafından imzalanmıştı. Hayli hacimli raporlarından alıntılıyoruz:

Rakahanga Adası'nda, gezi ilk defa bilinmeyen bir semenderin arka ayak izleriyle karşılaştı. 3 ila 4 santimetreyi bulan beş parmağı işaret ediyordu iz. Rakahanga Adası'nın kıyısındaki izlerden yola çıkarsak, adanın bu semenderlerce gerçek anlamıyla kaynadığı söylenilebilir. Keşif gezisi, ön ayak izlerinin yokluğundan (bir tane dört parmaklı iz haricinde, nispeten genç bir örneğe ait olsa

5 ç.n.: İng. *Bible Belt.* Daha tutucu ve dindar olan güney eyaletleri kast edilmektedir.

gerek), semenderlerin arka ayaklarıyla hareket ettiği sonucuna vardı.

Rakahanga Adası'nda herhangi bir nehir ya da bataklık olmadığına dikkat çekilmeli, bu sebeple semenderler denizde yaşıyor olmalılar ve muhtemelen, pelajik yaşam alanlarıyla türlerinin tek temsilcilileri. Elbette, Meksika aksolotlinin (Amblystoma mexicanum) acı göllerde yaşadığı bilinmektedir; ancak W. Korngold'un klasik çalışmasında (*Kuyruklu Amfibiyanlar-Urodela*, Berlin 1913) bile pelajik (denizde yaşayan) semenderlere atıfta bulunulmamaktadır.

... Canlı bir örneği yakalamak için ya da en azından görebilmek için öğleden sonraya kadar bekledik. Maalesef, D. Herrero'nun yeni ve güzel bir Tingidae türü keşfetmeyi başardığı etkileyici Rakahanga adasını terk ettik...

Tongarewa adasında çok daha şanslıydık. Elimizdeki tüfeklerimizle sahilde bekliyorduk. Gün batımından sonra semenderlerin kafaları sudan çıktı: nispeten büyük ve biraz düzdü. Bir süre sonra semenderler kumun üzerinde süründü, arka ayakları üzerinde sallanan bir yürüyüşle yürüdüler fakat oldukça çeviktiler. Oturduklarında bir metrenin biraz üzerindeydiler. Geniş bir çemberde oturdular ve garip bir hareketle üst bedenlerini bükmeye başladılar; sanki dans ediyorlarmış gibi görünüyordu. W. Kleinschmidt daha iyi görebilmek için ayağa kalktı. Semenderler başlarını ona doğru çevirdi ve kısa bir süre hareketsiz kaldılar; sonra tıslama ve bağırma sesleriyle olağanüstü bir hızla yaklaştılar. Yaklaşık yedi metre uzaklıktayken tüfeklerimizi ateşledik. Çabucak kaçtılar ve kendilerini denize attılar; o akşam bir daha görünmediler. Sahilde ise iki ölü ve kırık bir omurgaya sahip, "tonrom, tonrom, tonrom" diye garip sesler çıkaran semender kalmıştı. W. Kleinschmidt plevral boşluğunu bir bıçakla açmasının akabinde öldü... (*Sonrasını pek alakalı olmayanlar için anlaşılamayacak kadar anatomik detaylar takip ediyor; konuda uzmanlaşmış okuyucu bahsi geçen rapora göz atabilir.*)

Bu nedenle, yukarıda verilen özelliklerden yola çıkarak, dev semendergiller (Cryptobranchiata) ve solungaçlı (Phanerobranchiata) formlarını içeren perinnibranch (Ichthyoidea) ailesinin yanı sıra sukelerleri (Triton) ve semenderleri (Salamandrae) kapsayan gerçek semenderler (Salamandrida) ailesi olarak da bilinen kuyruklu sürüngenlerin (Urodela) bilindik bir üyesi ile alakadar olduğumuz açıktır. Tangarewa adasında kaydedilen semender, perinnibranch dev semendergilleri ile yakından ilişkili gibi görünmektedir; boyut gibi birçok açıdan, Japon Dev Semenderi'ne (Megalobranchus Sieboldii) ve "bataklık şeytanı" olarak bilinen Kuzey Amerika Semenderi'ne benzemekle birlikte, iyi gelişmiş duyu organları ve hem suda hem de kuru arazide belirgin bir çeviklikle hareket etmesini sağlayan daha uzun ve daha güçlü kol ve bacak yapılarıyla bunlardan farklıdır. (*Geri kalan kısımları karşılaştırmalı anatomik detaylarla takip etmektedir.*)

Öldürülen hayvanların iskeletlerinin hazırlanmasını takiben en ilginç bir keşfi gerçekleştirdik: Semenderlerin iskeletleri, Dr. Johannes Jakob Scheuchzer tarafından Oeningen ocağından gelen bir taş levha üzerinde bulunan ve 1726'da yayınlanan "Homo Diluvii Testis"inde gösterilen bir semender iskeletinin fosil baskısıyla neredeyse kusursuz bir şekilde eşleşmektedir. Daha az bilgili okuyucuların yararı için, yukarıda bahsedilen Dr. Scheuchzer'ın bu fosili tufan öncesi insanın kalıntıları olarak gördüğü açıklanmalıdır. "Öğrenme dünyasına gönderdiğim," der, "burada sunulan şekil, hiç şüphesiz Büyük Tufana tanık olan İnsanın imgesidir. Bunlar, sadece canlı bir hayal gücünün İnsana benzeyecek bir şeyi yorumlaması gereken çizgiler değildir, ancak her yerde insan iskeletinin çeşitli kısımlarına tam uygunluk ve mükemmel uyum vardır. Taşlaşmış Adam ön yüzden taklit edilmiştir: tüm Roma, Yunan, hatta Mısır ve diğer oryantal mezarlardan daha eski olan soyu tükenmiş bir insan ırkının anıtına dikkatle bakın." Daha sonra Cuvier, Oeningen baskısını, Cryptobranchus primaevus veya Andrias Scheuchzeri Tschudi olarak adlandırılan ve uzun süre önce tükenmiş bir tür olarak kabul edilen fosilleşmiş bir semender iskeleti

olarak tanımladı. Kemikbilimsel karşılaştırma, semenderlerimizi soyu tükenmiş olduğu varsayılan tarih öncesi Andrias semenderi olarak tanımlamamızı sağladı. Gazetelerin adlandırdığı üzere gizemli ön-kertenkele, *eski muammalı solungaçlı semender Andrias Scheuchzeri*'den başka bir şey değildir; veya yeni bir isme ihtiyaç duyulursa, Cryptobranchus Tinckeri erectus veya Polinezya Dev Semenderi denebilir.

... Bu ilginç dev semenderin, şimdiye kadar, Manihiki takımadalarındaki Rakahanga ve Tongarewa adalarında çok sayıda olmasına rağmen, bilimsel ilgiden sıyrılması bir gizem olarak kalmaya devam etmekte. Randolph ve Montgomery tarafından *Manihiki Adaları'nda İki Yıl* (1885) adlı çalışmalarında bahsedilmemiştir. Yerel nüfus, tesadüfen zehirli olduklarına inandıkları bu hayvanın sadece son altı veya sekiz yıl içinde kendini göstermeye başladığını iddia ediyor. Yerel halk 'Deniz şeytanlarının' konuşabileceğini (aynen böyle ifade edilmiştir) ve yaşadıkları koylarda, denizaltı şehirlerinde tüm bariyer ve baraj sistemlerini inşa ettiklerini iddia etmekte; bu koylardaki suyun yıl boyunca durgun olduğu; ayrıca suyun altında, metrelerce uzunlukta çukurlar ve pasajlar kazdıklarını ve gün boyunca burada kaldıklarını; geceleri tarlalardan tatlı patates, yam ve hatta çapa ve diğer aletleri çaldıkları söylemektedir. Yerel halk topyekün semenderlerden hoşlanmıyor ve hatta onlardan korkuyorlar; bazı durumlarda aslında başka yerlere taşınmayı tercih etmişlerdir. Bu durumun, muhtemelen zararsız dev semenderlerin itici görünümüne ve dik insani yürüyüşüne dayanan ilkel efsaneler ve batıl inançlar örneği olduğu aşikardır.

...Bu semenderlerin Manihiki takımadaları dışındaki adalarda da bulunduğunu belirten gezginlerin söylemlerine hayli yer verilmelidir. Öte yandan, Tongatabu Adası plajında bulunan ve *La Nature*'daki Yüzbaşı Croisset tarafından yayınlanan bir arka ayak izinin, Andrias Scheuchzeri'ye ait olarak tanımlanmasından şüphe duyulmamalıdır. Bu bulgu, hayvanların Manihiki Adaları'ndaki oluşumunu, eski bir faunadan kurtulanların çoğunun korunduğu Avustralya-Yeni Zelanda bölgesi ile ilişkilendirmesi bakımından

özellikle önemlidir: sadece 'tufan öncesi' kertenkelesi Hatterii veya hala Stephen Adası'nda yaşayan Tuaturu'yu düşünmemiz gerekmektedir. Uzak ve neredeyse medeniyetin el değmemiş olduğu seyrek nüfuslu bu küçük adalarda, başka bir yerde nesli tükenmiş hayvan türlerinin kalıntıları hayatta kalmayı başardı. Bay J. S. Tincker sayesinde eski kertenkele Hatterii şimdi tufan öncesi bir semenderle birleşti. Güzel İnsan Dr. Johannes Jakob Scheuchzer şimdi Oeningen Adem'in dirilişine tanık olacaktı...

Okunmuş olan bu açıklama, uzun süredir konuştuğumuz gizemli deniz canavarları sorununu bilimsel olarak aydınlatmak için mutlaka yeterli olmalı. Nasıl bir şanssa, bu raporla aynı vakitte, Hollandalı araştırmacı van Hogenhouck tarafından, bu gizli solungaçlı dev semenderleri, gerçek semenderlerin veya Tritonların ailesine ait olarak sınıflandıran ve olaylarını Hollanda Sunda Adaları Dgilolo, Morotai ve Ceram'da sınıflayan bir rapor ortaya çıktı; Fransız bilim adamı Dr. Mignard tarafından ortaya atılmış, yaratıkları tipik semender olarak sınıflandıran, orijinal oluşumlarını Fransız adaları olan Takaroa, Rangiroa ve Raroira atayan ve onları oldukça basit bir şekilde Cryptobranchus salamandroides olarak adlandıran bir rapor da vardı; dahası onları Gilbert Adalarına özgü olan ve Pelagotriton Spencei soy adı altında zoolojik varlık kazanabilecek yeni bir aile -Pelagidae- olarak gören H. W. Spence tarafından hazırlanan bir rapor da vardı. Bay Spence, canlı bir örneği Londra Hayvanat Bahçesi'ne kadar taşımayı başardı; Londra'da Pelagobatrachus Hookeri, Salamandrops maritimus, Abranchus giganteus, Amphiuma gigas ve çok sayıda başka isimler altında ortaya çıkan daha ileri araştırmaların nesnesi haline geldi. Bazı bilim adamları Pelagotriton Spencei'nin Cryptobranchus Tinckeri ile özdeş olduğunu ve Mignard'ın semenderinin Andrias Scheuchzeri'den başka bir şey olmadığını; öncelik ve tamamen bilimsel diğer sorular hakkında birçok tartışma vardı. Nitekim, sonunda her ulusun doğal tarihinin kendi dev semenderine sahip olduğu ve diğer ulusların dev semenderlerine karşı öfkeli bir bilimsel savaş yürüttüğü or-

taya çıktı. Sonuç olarak, semenderlerin önem arz eden kısımları bilimsel açıdan hiçbir suretle yeterince çözülmedi.

Dokuzuncu Bölüm: Andrew Scheuchzer

Bir Perşembe sabahı, Bir Perşembe sabahı, Londra Hayvanat Bahçesi halka kapatıldığında, Kertenkele Hücresi'nde bekçi olan Bay Thomas Greggs, görevlerini yerine getiriyor; depoları ve çitleri temizliyordu. Japon Dev Semenderi, Kuzey Amerika Semenderi, Andrias Scheuchzeri ve sayıca az olan sukeleri, semender, aksolotl, yılan balığı, sireni ve amfibiler, pleurodeles ve solungaçlıyı sergileyen semender bölümünde yalnızdı. Bay Greggs, bir süpürge ve bir bezle meşgul ediyor ve ıslıkla Annie Laurie'yi çalıyordu, arkasından biri aniden böğürerek konuşuncaya dek:

"Anne, bak."

Bay Thomas Greggs etrafına bakındı, ama kimse yoktu; sadece Amerika semenderi bataklık havuzunda şapırdıyordu ve o büyükçe semender, Andria, tankın kenarında ön ayaklarıyla eğilmiş, salınıyordu. 'Rüya gördüm herhalde,' diye düşündü Bay Greggs ve elinden geldiğince yerleri süpürmeye devam etti.

"Bak, bir semender," dedi arkasından bir ses.

Bay Greggs döndü; o kara semender, Andrias, Greggs'e bakıyor, göz kapaklarını kırpıyordu.

"Iyğ, çirkin değil mi ya?" dedi aniden Semender. "Hadi ilerleyelim, hayatım."

Bay Greggs'in ağzı şaşkınlıktan bir karış açıldı. "Bu ne lan?"

"Isırıyor mu?" semender boğuk ses tonuyla konuşuyordu.

"Sen... Konuşabiliyor musun?" Bay Greggs kekeliyor, algıladıklarına inanamıyordu.

"Korkutuyor beni," diye hızlıca söylendi, semender. "Anne, ne yer ki bu?"

Semender bedenini büküyordu. "Günaydınlar," dedi. "Günaydın. Günaydın. Biraz çörek verebilir miyim hayvana?"

Şaşkınlık içinde Bay Greggs elini cebine daldırdı ve bir dilim çıkardı. "Al bakalım."

Semender, dilimi patisine aldı ve kemirmeye başladı. "Bak, semender," diye böğürdü hayli mutlu bir şekilde. "Baba, hayvan niye bu kadar siyah?" Bir anda suya giriverdi, kafasını suyun tepesinde bırakacak şekilde. "Neden suyun içinde? Niye? Iy, aşırı iğrenç değil mi?"

Bay Thomas Greggs, hayretler içinde ensesini kaşıdı. "Anladım, insanlar ne derse onu tekrar ediyor. 'Greggs de'," diyerek şansını denedi.

"Greggs de," diye karşılık vardı semender.

"Mister Thomas Greggs."

"Mister Thomas Greggs."

"Günaydın, efendim."

"Günaydın, efendim. Günaydın. Günaydınlar, efendim." Anlaşılan, semenderin konuşmaktan pek yorulacağı yoktu; ama Bay Thomas Greggs pek konuşkan biri değildi. "Yeter, sus bakalım şimdi," dedi. "Ve işim bittiğinde sana konuşmayı öğretirim."

"Yeter, sus bakalım şimdi," diye mırıldandı semender. "Günaydın, efendim. Bak, bir semender. Konuşmayı öğreteceğim."

Halbuki, Hayvanat Bahçesi yönetimi, bekçilerin hayvanlarına hile öğretmelerini sevmiyordu; bir fil kaide dışıydı, ancak hayvanların geri kalanı, sirk numarası sergilemek için değil eğitimsel nedenlerle oradaydı. Bu yüzden Bay Greggs, kimsenin olmadığı zamanlarda, semender bölümünde az çok gizlice vakit geçirdi. Dul olduğundan, Sürüngen Hücresi'ndeki münzevi hayatını hiç kimse garip bulmadı. Herkesin hobileri vardı. Ayrıca, semender bölümü pek çok kişi tarafından ziyaret edilmezdi: timsah küresel çapta bir ünden keyif alıyor olabilirdi, ancak Andrias Scheuchzeri günlerini nispeten inzivada geçiriyordu.

Bir gün -hava kararmaya başlamıştı- Sör Charles Wiggam, Hayvanat Bahçesi Müdürü, her şeyin yerli yerinde olduğundan emin olmak için belli başlı hücrelerini turluyordu. Semender bölmesinin önünden geçerken havuzlardan birinden bir şapırtı duyuldu ve boğuk bir ses tonuyla biri konuştu: "İyi akşamlar, efendim."

"İyi akşamlar," diye cevap verdi Müdür, şaşkınlıkla. "Kim o?"

"Kusuruma bakmayın, efendim." dedi boğuk ses. "Bay Greggs değilim."

"Kim o?" diye yineledi Müdür.

"Andy. Andrew Scheuchzer."

Sör Charles havuza yanaştı. Yalnızca bir tane hareketsizce duran, dikelmiş semender vardı. "Kim o konuşan?"

"Andy, efendim." dedi semender. "Siz kimsiniz?"

"Wiggam," diye afallayarak ağzından kaçırıverdi Sör Charles.

"Memnun oldum," dedi Andrias nezaketle. "Nasılsınız?"

"Hay yapacağın işe," diye gürlerdi Sör Charles. "Greggs! Greggs, dedim!" Semender döndü ve yıldırım hızıyla suyun içine saklandı.

Bay Thomas Greggs hemen orada bitiverdi, soluğu kesilmiş ve endişeliydi. "Evet, efendim?"

"Greggs, ne demek oluyor bu?" diye lafa girdi Sör Charles.

"Yanlış bir şey var, efendim?" Bay Greggs gerginlikle kekeliyordu.

"Şuradaki hayvan konuşuyor!"

"Özür dilerim, efendim," dedi Bay Greggs, başını öne eğerek. "Bunu yapmamamız gerekiyor, Andy. Gevezelik edip insanları sinirlendirmeyeceğiz," dedi yüzlerce kez. "Çok özür dilerim, efendim, bir daha olmayacak."

"Şu semendere konuşmayı öğreten sen misin?"

"Önce *o* başlattı ama, efendim." diye savundu kendini Greggs.

"Umarım bir daha yaşanmaz, Greggs," dedi Sör Charles, tüm ciddiyetiyle. "Gözüm üzerinde."

Bir süre sonra Sir Charles, Profesör Petrov'un yanında oturuyor: sözde hayvan zekasını, koşullandırılmış tepkileri ve popüler inancın hayvanlarn zihinsel faaliyetlerini nasıl abarttığını tartışıyorlardı. Profesör Petrov, sadece hesap yapmakla kalmayıp aynı zamanda sayıları üssüyle çarpabilen ve kare kökleri bulabilmesiyle bilinen Elberfeld atları hakkındaki şüphelerini ifade etti; dahası, "Düz eğitimli kaç tane insan karekök yapabilir ki," dedi büyük bilim insanı. Sir Charles, Greggs'in konuşan semenderini hatırladı. "Burada da bir semender var," diye tereddütle başladı konuşmaya, "şu ünlü Andrias Scheuchzeri papağan gibi konuşmayı öğrendi."

"Mümkünatı yok," dedi bilim insanı. "Semenderin tepkisel bir dili var, kuşkusuz."

"Niye gelip bir bakmıyorsun," dedi Sör Charles. "Bugün temizlik günü, o yüzden kimse olmaz. Hepsi gitti."

Sör Charles, semenderlerin bölmesinin girişinde durdu. İçerden yükselen süpürge sesini ve tuhaf bir şekilde bir şeyleri hecceleyen tutuk bir ses duyuluyordu.

"Bekle," diye fısıldadı Sör Charles Wiggam.

"MARS'TA YAŞAM VAR MI?" diye tane tane konuştu tutuk ses. "Okuma mı ister misin?"

"Başka bir şeye bakalım, Andy." diye yanıtladı başka biri.

"BU YILIN DERBİSİNİ PELHAM BEAUTY Mİ YOKSA GOBERNADOR MU KAZANACAK?"

"Pelham Beauty kazanır," dedi diğeri. "Ama oku bakalım."

Sör Charles sessizce kapıyı açtı. Bay Thomas Greggs, süpürgesiyle yerleri süpürüyor; havuzda ise Andrias Scheuchzeri oturmuş, yavaşça ve derinden bir sesle patileriyle tuttuğu akşam gazetesini okuyordu.

"Gregss," diye çağırdı Sör Charles. Semender bedenini savurdu ve suyun altında kayboldu.

Bay Greggs, ürkerek süpürgesini düşürdü. "Evet, efendim?"

"Bütün bunlar ne demek oluyor?"

"Kusuruma bakmayım, efendim," diye kekeledi talihsiz Greggs. "Süpürge yaparken Andy de bana gazeteyi okuyordu. Ve o süpürürken de ben ona okuyordum."

"Kim öğretti peki?"

"Kendi başına öğrendi, efendim, sadece ve sadece beni izleyerek... Ben de... Ben de gazetemi verdim çok fazla konuşmasın diye. Hep konuşmak istiyordu, efendim. Ben de düzgün bir şekilde konuşmayı da belki öğre..."

"Andy," diye seslendi Sör Charles.

Hayvanın karaca kafası suyun yüzeyinde belirdi. "Evet, efendim," dedi derinden bir ses.

"Profesör Petrov sana bakmaya geldi."

"Tanıştığımıza memnun oldum, efendim. Ben Andy Scheuchzer."

"Adının Andrias Scheuchzer olduğunu nereden biliyorsun?"

"Neden bilmeyeyim, burada yazıyor, efendim. Andreas Scheuchzer, Gilbert Adaları."

"Sık sık gazete okur musun?"

"Evet, efendim. Her gün."

"En çok ne ilgini çekiyor peki?"

"Üçüncü sayfa haberleri, at yarışı, futbol..."

"Hiç futbol maçı izledin mi?"

"Hayır, efendim?"

"Peki at gördün mü?"

"Hayır, efendim."

"Öyleyse ne diye okuyorsun ki bunları?"

"Çünkü gazetede yazıyor, efendim."

"Siyasetle ilgilenmiyor musun?"

"Hayır, efendim. SAVAŞ ÇIKACAK MI?"

"Bunu kimse bilemez, Andy."

"ALMANLAR YENİ BİR DENİZALTI ÜRETİYOR," dedi Andy, endişeyle. "ÖLÜM IŞINLARI BÜTÜN KITAYI ÇÖLE DÖNÜŞTÜRECEK."

"Bunu gazetede mi okudun?" diye sordu Sör Charles.

"Evet, efendim.

"BU YILIN DERBİSİNİ PELHAM BEAUTY Mİ YOKSA GOBERNADOR MU KAZANACAK?"

"Sen ne düşünüyorsun, Andy?"

"Gobernador, efendim. Ama Bay Greggs Pelham Beauty diyor." Andy kafasını salladı. "İNGİLİZ MALI ALIN, efendim. SNIDER'İN BİLEZİKLERİ EN İYİSİDİR. ALTI SİLİNDİRLİ TANCRED JUNIOR ALMADINIZ MI? HIZLI, UCUZ VE ZARİF."

"Teşekkürler, Andy. Bu kadarı yeterli."

"EN SEVDİĞİNİZ FİLM YILDIZI KİM?"

Profesör Petrov'un saçları ve sakalları diken diken oldu. "Afedersiniz, Sör Charles," diye mırıldandı, "lakin gitmem gerek."

"Öyle olsun bakalım, gidelim. Andy, birkaç eğitimli beyefendiyi seninle ilgilenmek üzere yollasam rahatsız olur musun? Bence seninle konuşmak isterler."

"Çok memnun olurum, efendim," diye böğürdü semender. "Hoşça kalın, Sör Charles. Esen kalın, profesör."

Profesör Petrov aceleyle uzaklaşıyor, burnundan soluyor, sinirle bir şeyler homurdanıyordu. "Kusura bakmayın, Sör Charles," dedi sonunda. "Ama gazeteden *okumayan* başka bir hayvan gösteremez miydin?"

Eğitimli beyefendiler Sör John Bertram, D. M. Profesör Ebbigham, Sör Oliver Ddge, Julian Foxley ve diğer birçok isim içermekteydi. Andrias Scheuchzer üzerinde gerçekleşen gözlemlerinden çıkan rapordan alıntılıyoruz:

Adın ne?

A.: Andreas Scheuchzer.

Kaç yaşındasın?

A.: Bilmiyorum. Genç görünmek mi istiyorsunuz? Spor sutyen giyin.

Bugün günlerden ne?

A.: Pazartesi. Ne de güzel bir hava, efendim. Cebelitarık koşusu, bu Cumartesi Epsom'da koşulacak.

Üç kere beş kaç eder?

A.: Neden?

Hesap yapabiliyor musun?

A.: Evet, efendim. On yedi çarpı yirmi beş kaç eder?

Soruları *biz* soracağız, Andrew. Birkaç İngiliz nehrinin adını söyle.

A.: Thames...

Başka?

A.: Thames...

Başka bilmiyorsun, değil mi? İngiltere'de kim hüküm sürmekte?

A.: Kral George. Tanrı onu korusun.

Bravo, Andy. En iyi İngiliz yazar kim?

A.: Kipling.

Çok güzel. Herhangi bir eserini okudun mu?

A.: Hayır. Mae West'i sever misiniz?

Soruları *biz* yönelteceğiz, Andy. İngiltere tarihi hakkında ne biliyorsun?

A.: Sekizinci Henry.

Sekizinci Henry hakkında ne biliyorsun?

A.: Son yıllardaki en iyi film. Muhteşem dekor. Harika görüntü.

İzledin mi?

A.: Hayır, izlemedim. İngiltere'yi görmek ister misin? *Baby Ford*[6] al.

En çok neyi görmek istiyorsun, Andy?

A.: Oxford-Cambridge Kürek Yarışı, efendim.

Dünyada kaç kıta var?

A.: Beş.

Çok güzel. Peki hangi kıtalar onlar?

A.: İngiltere ve geri kalanlar.

Geri kalanlar neler?

A.: Bolşevikler ve Almanlar. Ve İtalya.

Gilbert Adaları nerede?

A.: İngiltere'de. İngiltere kendisini kıtayla sınırlı tutmayacak. İngiltere'nin on bin uçağa ihtiyacı var. İngiltere'nin güney kıyısını ziyaret edin.

Diline bir göz atabilir miyiz, Andy?

A.: Tabii ki, efendim. Dişlerinizi *Fresh*'le fırçalayın. Paranız cebinde dursun, en iyi ürün ve aynı zamanda Britanya malı. Nefesiniz güzel koksun mu istiyorsunuz? *Fresh* diş macunu kullanın.

Teşekkürler, Andy. Bu kadarı yeterli. Şimdi söyle bakalım, Andy...

Ve öyle devam etmekte. Andrias Scheuchzer ile konuşmanın raporu on altı sayfayı buldu ve *Natural Science*'da yayınlandı. Uzman komisyonu, testin sonuçlarını raporun sonunda şu sözlerle açıkladı:

(1) Londra Hayvanat Bahçesi'nde tutulan semender Andrias Scheuchzeri, böğürerek de olsa konuşabiliyor; yaklaşık dört yüz kelimelik bir kelime dağarı var; duyduğunu ya da okuduğunu söylüyor. Münhasır fikirlerin elbette önerdiği bir şey olamaz. Dili yeterince esnek; bu şartlar altında ses tellerini daha yakından incelemek mümkün değildi.

6 ç.n.: Ford Model Y Baby Ford takma adı kullanılmıştır.

(2) Aynı semender sadece akşam gazetelerini okuyabiliyor. Ortalama bir İngiliz ile aynı şeylerle ilgilenmekte ve bunlara benzer bir şekilde, yani yerleşmiş olan genel görüşler doğrultusunda tepki vermekte. Entelektüel hayatı -bu örneklerle beraber sahip olduğundan söz edebiliriz- tam olarak şu anda mevcut olan fikir ve görüşlerden oluşmaktadır.

(3) Zekasını abartmaya kesinlikle gerek bulunmamakta; çünkü zekası, hiçbir açıdan zamanımızın ortalama insanının zekasını aşmamakta.

Uzmanlar tarafından yapılan bu açık değerlendirmelere rağmen, konuşan semender Londra Hayvanat Bahçesi'nin heyecanı haline geldi. Sevgili Andy, hava koşullarından ekonomik durgunluğa ve siyasi duruma kadar birçok şeyi tartışmak için sabırsızlanan insanlar tarafından kuşatıldı. Bunun neticesinde, ziyaretçilerinden o kadar çok çikolata ve tatlı aldı ki mide ve bağırsak iltihabına yakalandı. Nihayetinde semender bölümü kapanmak zorunda kaldı, fakat iş işten geçmişti: Andy olarak bilinen Andrias Scheuchzeri, popülaritesinin sonuçlarına katlanarak vefat etti. Görüleceği üzere, şöhret semenderleri bile ayartıyor.

Onuncu Bölüm: Nové Strašecí Fuarı

Bondy konutunun kapıcısı Bay Povondra, bir zamanlar iznini memleketinde harcamaktaydı. Bir sonraki gün yıllık fuar olacaktı; Bay Povondra evinden çıkıp 8 yaşındaki Frankie'yi elinden tutup götürürken, Nove Straseci'nin tamamı kek kokuyor; kadınlar ve kızlar taze yoğrulmuş hamuru fırıncılara taşıyan sokaklarda aceleyle koşuşturuyorlardı. Şehir meydanında, ucuz cam ve porselen satan tezgah ile yüksek sesle konuşan bir kadın tarafınca her türden tuhafiyenin satıldığı tezgahların yanı sıra iki şekerleme tezgahı da kurulmuştu. Dahası her tarafı çarşaflarla çevrili kanvas bir kare çadır vardı. Ufakça bir adam merdiven üstünde duruyor, tepeye bir uyarı asıyordu.

Bay Povondra uyarıda ne yazdığını okumak için durdu.

Pörsümüş ufarak adam merdiveninden indi, bir hoşnutlukla astığı yazıya baktı ve Bay Povondra da şaşkınlıkla okudu:

KAPTAN J. VAN TOCH ve EĞİTİLMİŞ SEMENDERLERİ

Bay Povondra, bir süre önce Bay Bondy'yi görmeye gelen kaptan şapkalı tombul herifi hatırladı. Yazık, ne hallere düşmüş, zavallı herif, Bay Povondra içten içe merhamet etti: kaptandı ve şimdi de bu ucube sirkle beraber tura çıkıyor! Ne de sağlıklı bir adamdı! 'Bir bakınayım,' diye düşündü Bay Povondra merhamet edercesine.

O vakit, ufak adam çadırın girişine başka bir yazı astı:

KONUŞAN KERTENKELELER

EN MUHTEŞEM BİLİMSEL GELİŞME

Giriş 2 Koruna. Çocuklara yarı fiyatına.

Bay Povondra duraksadı. İki Koruna, çocuk için de bir tane, biraz fazla gelmişti. Fakat Frankie okulda pek de başarılıydı ve şu tuhaf hayvanları görmek eğitimin bir parçası olabilirdi. Bay Povondra eğitim için fedakarlıkta bulunmaya niyetliydi ve böylelikle yüzü gözü pörsümüş adama yaklaştı. "Merhabalar," dedi, "Kaptan van Toch ile bir şey konuşmak istiyorum."

Küçük adam, çizgili üstlüğünün altındaki göğsünü kabarttı. "Ben oluyorum, efendim."

"Kaptan van Toch siz misiniz?" Bay Povondra şaşkınlığını dile getirdi.

"Aynen öyle, efendim," dedi ufak adam, bileğindeki çapa dövmesini gösterdi.

Bay Povondra düşüncelere dalıp gözlerini kırptı. Kaptan bu kadar küçük olamaz. Mümkün değil. "Aslına bakarsanız, Kaptan van Toch şahsen tanımaktayım," dedi. "Adım Povondra."

"O zaman başka," dedi küçük adam. "Ama sizi teyit ederim ki bu semenderler gerçekten Kaptan van Toch'un semenderleri, efendim. Yüzde yüz Avustralya kertenkelesi. İçeri buyurun, efendim?

Sahne başlamak üzere," diye keyifle söylendi, girişteki brandayı kaldırarak.

"Gel bakalım, Frankie," dedi Baba Povondra ve içeri girdi. Hayli genişçe bir hanımefendi aceleyle küçük bir masaya oturdu. 'Ne tuhaf bir çift,' diye düşündü Bay Povondra şaşkınlıkla, üç Korunayı öderken. Çadırın içinde nispeten nahoş bir koku ve teneke havuzdan başka hiçbir şey yoktu.

"Şu semenderleriniz nerede?" diye sordu Bay Povondra.

"Havuzda dedi," büyükçe hanımefendi, kayıtsızca.

"Korkma, Frankie," dedi Baba Povondra ve havuza yaklaştı. Havuzun içinde siyaha çalan rengiyle aşırı halsiz, yaşlı bir yayın balığı büyüklüğünde bir şey vardı; kafasının arkasındaki cildi genişlemiş ve büzüşmüştü.

"Demek gazetede haberini okuduğumuz tufan öncesi semender bu." dedi Baba Povondra bir bilgi verircesine, hayal kırıklığını gizleyip pek bozuntuya vermeyerek. (Oldu işte yine, diye düşündü kendi kendine, ama bu bozuntu çocuğu alakadar etmiyordu. Havaya giden Üç Kuron!)

"Baba, niye suyun içine?" diye sordu Frankie.

"Çünkü semenderler suda yaşar."

"Peki neyle besleniyorlar?"

"Balık gibi şeylerle," diye ortaya bir şeyler attı Baba Povondra. (Bir şeyler yemeleri gerekirdi.)

"Peki niye bu kadar çirkin?" diye üsteledi Frankie.

Bay Povondra ne diyeceğini bilemedi; fakat tam o vakitte küçük adam çadıra giriş yaptı. "Baylar bayanlar, dikkat, dikkat," diyerek boğuk bir ses tonuyla konuşmaya başladı.

"Sadece bir semenderin mi var?" diye sordu Bay Povondra, sitem edercesine. (En azından iki tanesiyle verdiğim paranın bir değeri olurdu.)

"Diğeri öldü," dedi küçük adam. "Bu da ünlü Andrias, baylar bayanlar; Avustralya adalarından gelen, nadir görülen ve zehirli bir kertenkele. Doğal alanında, boyu bir insan boyu kadar olup dimdik yürürler." Hareketsiz yatan, karaca ve aşırı halsiz yığını sopayla dürtüp "Hadi," dedi. Siyah öbek kıvrıldı ve bir çabayla suda yükseldi. Frankie biraz geçildi, fakat Bay Povondra ellerini sıktı; "Sakın korkma, yanındayım."

Şimdi arka ayakları üzerinde dikiliyor, ön patilerini havuzun kenarına dayamıştı. Kafasının arkasındaki solungaçlar düzensiz aralıklar seğiriyor ve siyah ağzı hava alabilmek için bilfiil açılıp kapanıyordu. Çitilenmiş derisi çok gevşek ve siğillerle kaplanmıştı ve kurbağanınkine benzeyen yuvarlak gözleri, zarımsı alt kapaklarıyla ıstırap içinde kapandı.

"Gördüğünüz üzere, bayanlar ve baylar," küçük adam boğuk ses tonuyla konuşmaya devam etti, "bu hayvan suda yaşıyor; bu yüzden hem solungaçla hem de akciğerle donatılmıştır, böylelikle de karaya çıktığında nefes alabilir. Arka ayakları üzerinde beş, önde dört parmağı vardır, fakat o dört parmakla nesneleri tutabilir. Aynen şöyle." Hayvan sopayı parmaklarıyla kavradı ve kasvetli bir asaymış gibi kaldırdı.

"Bir sicime düğüm de atabilir," dedi küçük adam, çubuğu hayvandan aldı ve onun yerine kirli bir ip uzattı. Hayvan belli bir süre parmaklarının arasında tuttu ve sonrasından gerçekten de düğüm attı.

"Aynı zamanda davul çalıp dans da edebilir," diye öttü küçük adam, hayvana oyuncak davul uzattı. Hayvan birkaç defa davula vurdu ve bedenini büktü; bedenini bükerken bagetini suya düşürdü. "Hay vahşiliğin kadar," diye çıkıştı küçük adam ve bageti sudan çıkardı.

"Ve bu hayvan," dedi, ciddiyetle sesini yükselterek, "o kadar zeki ve yetenekli ki insan gibi konuşabiliyor." Heyecanı yükseltmek için alkışlamaya başladı.

"Guten Morgen," diye böğürdü hayvan, acı içinde gözlerini kırparken.

"Günaydın."

Bay Povondra dehşete kapılmıştı, lakin Frankie pek etkilenmişe benzemiyordu.

"Bu cana yakın izleyicilerimize ne diyoruz?" diye sertçe sordu küçük adam.

"Hoş geldiniz," diyerek selam verdi semender, solungaçları kasılarak kapandı. "Wilkommen. Ben venuti."

"Hesap yapabiliyor musun?"

"Yapabilirim."

"Altı kere yedi kaç eder?"

"Kırk iki," dedi bir çabayla, kırk iki derken sesi ördeğe benzemişti.

"Gördün mü, Frankie," dedi Baba Povondra, "hesap yapabiliyormuş!"

"Bayanlar ve baylar," diye bağırındı küçük adam; "siz de soru sorabilirsiniz."

"Sor bir şeyler, Frankie," Baba Povondra oğlunu dürtükledi.

Frankie, utanıp kıvrandı biraz. "Sekiz kere dokuz?" deyiverdi sonunda; belli ki muhtemel sorular arasında en zor olandı, onun için.

Semender aheste aheste gözlerini kırptı. "Yetmiş iki."

"Bugün günlerden ne?" diye sordu Bay Povondra.

"Cumartesi," dedi semender.

Bay Povondra'nın aklına durgunluk gelmişti. "Gerçekten de insan gibi. Buranın adı ne?"

Semender ağzını açtı, gözlerini yumdu. "Yoruldu," diye açıklama girişiminde bulundu küçük adam, alelacele. "Son olarak seyircilerimize ne diyoruz?"

Semender eğilip selamladı. "Saygılarımla. Gönülden teşekkürlerimi sunarım. Hoşça kalın. Tekrar görüşmek dileğiyle." Ve çabucak suyun altına girdi.

"Çok hayli tuhaf bir yaratık." Bay Povondra hala şaşkınlık içindeydi. Ancak üç koruna hala üç koruna olduğundan söylenmeyi ihmal etmedi: "Bu mu yani çocuğa göstereceğin her şey?"

Ufarak adam mahcubiyetten olsa gerek alt dudağını ısırdı. "Bu kadar," dedi. "Önceden maymun da vardı, nispeten daha iyilerdi," diye açıkladı kendini çok açıklık getirmeden. "Fakat eşimi gösterebilirim size. Önceden dünyanın en kilolu kadınıydı. Mary, tatlım, sahneye gel!"

Mary bin bir zorlukla ayağa kalktı. "Ne oldu?"

"Beyefendilere bir göster kendini, Mary."

Dünyanın en kilolu kadını cilve yaparcasına başını bir tarafa çevirip bir ayağını ileri attı ve eteğini dizinin üstüne çekti. Kırmızı bir çorap ve çorabın içinde şişmiş, kocaman, jambon gibi bir şey vardı. "Baldır ölçüsü seksen dört santimetre," diyerek bilgilendirdi küçük adam; "fakat bugünün koşulları altında Mary dünyanın en kilolu kadını değil artık."

Bay Povondra, donakalmış Frankie'yi dışarı sürükledi. "Saygılarımla," havuzun içinden bir ses yükseldi. "Tekrar bekleriz. Auf Wiedersehen."

"Söyle bakalım, Frankie," diye sordu Bay Povondra, dışarıya çıktıklarında. "Bir şeyler öğrendik mi?"

"Evet," dedi Frankie. "o kadın niye kırmızı çorap giyiyordu?"

On Birinci Bölüm: İnsan-Kertenkeleler Hakkında

Bu süre içerisinde, konuşan semenderlerden başka bir muhabbet konusu veya gazetelerin ilgilendiği başka bir konu olmadığını iddia etmek abartılı olurdu. Muhabbetler ve gazeteler bir sonraki savaşla, depresyonla, kupa finaliyle, vitaminlerle ve modayla ilgi-

liydi; bunlarla birlikte, konuşan semenderler şöhretin, dahası habersiz bir şöhretin keyfini sürüyordu. Brno Üniversitesi'nin seçkin bilim insanı, Profesör Vladimir Uher'in, *Lidove Noviny* için Andrias Scheuchzeri'nin heceleyerek konuşma yeteneğinin temelde sadece konuşulan kelimelerin papağan gibi tekrarlamaktan ibaret olduğunu ve bilimsel bir bakış açısıyla, sıra dışı amfibinin, Andrias Scheuchzeri'nin, bilimsel gizeminin başka bir yerde yattığı bir dizi diğer soru -örneğin, nereden gelmişti; kökenleri neredeydi, bütün jeolojik dönemlerden sağ kurtulduğu yer neresi, neden Pasifik'in ekvatoral bölgesi boyunca çok sayıda göründüyse neden bu kadar uzun süre bilinmiyordu?- kadar ilginç olmadığını belirttiği bir makale yazmasının sebebi de buydu. Son zamanlarda inanılmaz bir hızla çoğalıyor gibiydiler; kısa bir süre öncesine kadar keşfedilmemiş ve bundan dolayı hayli seyrek ve coğrafi olarak kesinlikle ayrılmış bu antik tersiyer hayvanının muazzam canlılığı nereden geliyordu? Bu eski semenderin çevre koşullarının biyolojik olarak elverişli bir yönde gelişmesi mümkün müydü; bu sayede, bu Miyosen kalıntısı yeni ve akıllara durgunluk veren bir evrim sürecine mi nail oluyordu? Bu durumda Andrias'ın sadece niceliksel olarak çoğalmayacağı, aynı zamanda niteliksel olarak da gelişeceği göz ardı edilemezdi; böylelikle bilim, en azından bir hayvan türünde, eylemsel olarak gerçekleşen bir değişinime tanıklık edebilmek adına benzersiz bir fırsata erişecekti. Bilimsel muhakeme çerçevesinde, Andrias Scheuchzeri'nin birkaç düzine kelime böğürmesi, birkaç numara öğrenmesi - meslekten olmayanların bir tür zekanın kanıtı olarak görmekte bunu - bir mucize değildi. Asıl mucize, evrimsel olarak geri kalmış ve soyu neredeyse tükenmiş olan tutsak edilmiş bir canlıyı aniden ve geniş çapta dirilten güçlü ve bir o kadar da önem arz eden canlılığıydı. Bu olayda bir dizi özel durum söz konusuydu: Andrias Scheuchzeri, denizde yaşayan ve daha da önemlisi efsanevi Lemurya bölgesindeki, Etiyopya-Avustralya bölgesindeki tek semenderdi. Doğanın, bölgede gelişmesini ihmal ettiği veya gelişmesini desteklemeyi başaramadığı biyolojik potansiyelleri ve formları gecikmişçesine ve aceleyle ilerletmeye çalıştığını söyleye-

bilir miyiz? Dahası, bir yanda Dev Japon Semenderinin olduğu ile diğer yanda Alleghaniyen orojenizinin olduğu okyanus bölgesinde, herhangi bir bağlantı olmaması şaşırtıcı olurdu. Andrias ortaya çıkmasaydı, var olduğu coğrafyada öyle bir türün yaşamış olduğunu farz edecektik; coğrafi ve evrimsel koşullara neredeyse uygun olarak daima olması gereken alanı doldurmuş gibi. Öyle olsa dahi; uzman profesörün makalesi, bir Miyosen semenderinin evrimsel dirilişi hakkında, gezegenimizdeki Evrim Dâhisinin henüz yaratıcı faaliyetini sonuçlandırmadığını gözlemlediğimizi belirtmekte.

Makale, bu tür alimane şeylerin günlük gazetede yeri olmadığını savunan sessiz ama bir o kadar da sarsılmaz kanısına rağmen basıldı. Bu yayın sonucunda, Profesör Uher bir okuyucudan mektup aldı:

Değerli Profesör,

Bir yıl önce Câslav'daki Şehir Meydanı'nda bir ev satın aldım. Eve göz atarken, tavan arasında Hıbl'a ait 1821-22 yıllarına ait periyodik "Hyllos"u, Jan Svatopluk Presl'a ait "Memeli", Vojtěch Sedláček'in "Doğa Bilimlerinin veya Fiziğin Dayanakları", on dokuz yıllık ansiklopedik yayın "Krok" ve üç yıl boyunca basılan "Bohem Müzesi Dergisi" gibi değerli eski yayınları içeren bir kutu buldum. Cuvier'in "Yerkabuğunun Dönüşümleri Üzerine Tez"inin Presl tarafından yapılan çevirisinde (1834'ten kalma) ayraç olarak kullanılmış bazı garip kertenkele açıklamalarıyla eski bir gazeteden bir kesim buldum.

Bu gizemli semenderlerle ilgili muhteşem makalenizi okuduktan sonra o kitap ayracını hatırladım ve ayracı inceledim. Bunun ilginizi çekebileceğine inanıyor ve bu nedenle, doğanın hevesli bir arkadaşı ve yazılarınızı istekli bir okuyucu olarak bu mektupla gönderiyorum.

J. V. Najman

Ekte yollanan kesilmiş kağıt parçası ne kağıdın adını ne de tarihini içeriyordu; bununla birlikte türüne ve yazımına bakılırsa, geçen yüzyılın Yirmileri ya da Otuzlarından geldiği barizdi; o kadar sararmış ve yıpranmıştı ki sadece zorlukla okunabiliyordu.

Profesör Uher neredeyse çöp sanıp atacaktı, fakat basılı kağıdın antikliği bir şekilde profesörü etkilemişti; sonra da okumaya başladı. Bir süre sonra soluklandı, "Tanrım!" ve heyecanla gözlüklerini yuvasına oturttu. Metinde şöyle yazıyordu:

Yabancı bir gastede, uzak bir bölümden dönen bir İngiliz savaş gemisinin bir kaptanının (Binbaşı) Avustralya okyanusundaki bir küçük adada bulduğu garip sürüngenler hakkında bir takrir verdiğini okuduk. Bu adada, tuzlu sulu bir göl bulunmakta, mamafih hiçbir şekilde denize bağlı olmamasına ve ulaşımının hayli zor olmasına karşın söz konusu kaptan ve geminin mürettebatının soluklandığı yer de orasıydı. Gölün içinde kertenkele şeklinde hayvanlar belirdi; amma velakin tek farkı insan gibi iki bacağının üstünde yürüyor, ayı balığı ya da fok balığı büyüklüğünde ve dans ediyormuşçasına çekici lakin tuhaf bir şekilde kendilerini eğip büküyorlardı. Komutan ve cerrah, tüfeklerini ateşledi bu hayvanlardan iki tanesini öldürdü. Bunların kürk veya herhangi bir pul içermeyen ince gövdelere sahip oldukları söylenir, bu sebeple semenderlere benzerler. Ertesi gün geri döndüklerinde, azametli kokuları nedeniyle geride bırakmak zorunda kaldılar ve bazı yüzücülere ağ kullanmalarını ve bu Canavarlardan birkaçını canlı yakalayıp gemiye getirmelerini emretti. Küçük gölü ağ ile süzdükten sonra, çok sayıda kertenkeleyi bir tarafa yığdı lakin yalnızca iki tanesini güverteye çıkartabildi; ısırgan gibi sokulan zehirli bir vücuda sahip olduklarından pek mümkün değildi. Bunun üzerine onları İngiltere'ye geri götürmek için deniz suyu içeren fıçılara yerleştirdiler. Sumatra adasını geçtiklerinde, fıçılardan dışarı sızan ve kendileri de gece boyunca dümen güvertesinde lumbar açan esir kertenkeleler kendilerini denize attılar ve uzaklaştılar. Komutan ve gemi cerrahının kanıtlarına göre, bu hayvanlar iki ayak üzerinde garip ve kurnaz bir şekilde geçiyorlar, garip havlama ve şapırtı sesleri çıkarıyorlardı, ancak hiçbir şekilde insanoğlu için tehlike arz etmemekteydi. Binaenaleyh, Adamsı Kertenkele denmesi usulen pek doğrudur.

Ayraç bu kadardı. Tanrım, Profesör Uher heyecanla tekrarladı, falanca kişilerin kesip ayraç yaptığı bu kâğıdın üstünde ne diye bir tarih veya ad yok? Ve o yabancı gazete neydi ve o İngiliz savaş gemisinin kaptanın adı neyin nesiydi ve Avustralya okyanusundaki

küçük ada hangisiydi? Ne diye biraz daha detay vermemişlerdi ki; ve ne diye biraz daha bilimsel değillerdi ki? Kuşkusuz bu, muazzam keşfin tarihsel bir kaydıydı.

Avustralya okyanusunda küçük bir ada, tamam. Tuzlu küçük bir göl. Öyleyse burası böylesine bir eski hayvanın yaşayabileceği, evrimsel olarak daha gelişmiş bir ortamdan yalıtılmış ve doğal rezervinde rahatsız edilmeyeceği bir mercan adası, ulaşımının hayli zor **olduğu** tuz lagünü olan bir atol. Doğru, çok fazla çoğalamadı çünkü o küçük gölde çok fazla yiyecek bulamadı. Her şey gün gibi ortada, diye düşündü profesör, gazeteden kesilen kısmın arkaik dilde düşündü. Bir kertenkeleye benzeyen, ancak pulu olmayan ve iki ayak üzerinde İnsan gibi yürüyen bir hayvan: bu Andrias Scheuchzeri veya onunla yakından ilişkili başka bir semender demek oluyordu. Farz edelim ki bu bizim Andrias; ve farz edelim ki bu kör olasıca yüzücüler küçük göldeki tüm örnekleri öldürdü ve sadece bir çift güverteye canlı çıkartılabildi ve o çift de Sumatra adasının yakınlarında gemiden kaçtı. Başka bir deyişle, doğrudan ekvatora, biyolojik olarak en elverişli ve sınırsız yiyecek kaynakları sunan bir ortama. Böylesine bir çevre değişikliğinin Miyosen semenderde güçlü evrimsel dürtüye yol açması mümkün müdür? Tuzlu su için alışkın olduğu aşikar; yeni habitatını bereketli, sakin, kıyı tarafı kapalı bir koy olarak düşünelim. Sonucunda ne olur? Diğer türlü, yiyecek peşinde gerçekleşen bilindik bir göçten farkı yok. Şimdi ise asıl soru geliyor: neden daha önceden evrilmedi? Bu durum, Etiyopya-Avustralya bölgesinde semenderlerin izine rastlanılmaması ya da yakın zamana kadar fark edilmemesine dair bulgularla bağlantılı mı? Miyosen döneminde, semenderler için biyolojik olarak elverişsiz olan bazı bölgelerde bazı değişikliklerin gerçekleşmiş olması mümkün değil mi? Mümkün. Yoksa sadece semenderleri yok eden belirli bir düşman ortaya çıkmış olabilir mi? Sadece tek bir küçük adada, küçük bir kapalı gölde, Miyosen döneme ait bir semender hayatta kaldı - tabii evrimsel tutulma pahasına. Evrimsel süreci tutukluk yapmıştı. Tıpkı gevşeyemeyen bir sarmal yay gibi. Doğanın bu semender için büyük planları var

muhtemelen; daha da uç formlara evrilecek, daha da yukarılara tırmanacak demek, lakin kim bilir ne kadar yukarılara... (Profesör Uher bunları düşünürken sırtından aşağı bir titreme düştü; Andrias Scheuchzeri'nin aslında Miyosen İnsan olmadığını kim söyleyebilir ki?)

Ama dur! Bu az gelişmiş hayvan aniden kendini yeni, daha umut veren bir ortamda bulur; evrim de sarmal bir yay gibi serbest kalır. Ve Andrias'ın kendini evrim yolunda savurduğu o Miyosen canlılığını, yaşam enerjisini izleyin! Kaçırdığı yüz binlerce ve milyonlarca yıllık evrimi ne kadar hararetle telafi ediyor! Bugün ulaştığı evrimsel aşamadan memnun olması muhtemel midir? Tanık olduğumuz türsel yükseliş şimdi kendisini tüketecek mi; yoksa Andrias hala sadece evriminin eşiğinde mi ve sadece daha ileriye yükselmeye hazırlanıyor ve kim ne kadar yükseleceğini, nereye varacağını söyleyebilir?

Bilim Doktoru Profesör Vladimir Uher'in sararmış eski gazete kesimine bakarken, entelektüel keşif heyecanıyla titrerken aklına gelenler ve beklentileri bunlardı. "Gazeteye yazacağım," dedi kendi kendine; ancak bilimsel bültenleri kimse takip etmiyor. Herkes tanık olduğumuz bu büyük doğal olayı anlamalıdır! Başlık olarak da şunu yazacağım: SEMENDERLERİN BİR GELECEĞİ VAR MI?

Fakat Lidove Noviny'nin editör kadrosunun Profesör Uher'in makalesine kafalarını salladılar. "Yine şu semenderler! Okuyucularımız bu semenderlerden bıktılar, gına geldiler. Farklı bir şey sunmamız lazım." Velhasıl kelam, günlük gazeteler, böyle bir bilimsel makale için pek uygun yerler değildir.

Sonuç olarak, semenderlerin evrimi ve geleceği hakkındaki makale hiç yayınlanmadı.

On İkinci Bölüm: Semender Birliği

Başkan G. H. Bondy zili çaldı ve ayağa kalktı.

"Efendiler," diye söze başladı. "Pasifik İhracat Şirketinin olağandışı genel kurulunun başladığını ilan etmekten onur duyarım. Aramızda olanları tanıtmama ve böylesine büyük oranda katılım sağladıkları için kendilerine teşekkür etmeme izin verin."

"Beyler," titreyen bir sesle konuşmaya devam etti; "Bazı kötü haberleri verme görevi bana düşmüş durumda. Kaptan Jan van Toch aramızdan ayrıldı. Kurucumuz, Pasifik'in ucundaki binlerce adayla ticari ilişkiler kurmak gibi müstesna bir fikrin sahibi, ilk kaptanımız ve azimli ortağımız vefat etti. Fanning Adası'nın yakınlarındaki Sdrka gemisinde görevi sırasındayken gelen inme sonucunda hayatını kaybetmiş bulunmakta." ("Zavallı herif, muhtemelen birine saydırıyordu," diye düşündü Bay Bondy.) "Sizleri, Kaptan van Toch'un anısına saygı duruşuna davet ediyorum."

Toplantıdakiler ayağa kalktı, sandalyeleri geri itti ve ağırbaşlı bir sessizlikle ayakta beklediler, toplantının çok uzun sürmemesi umuduyla bir olmuşlardı. (Zavallı yaşlı Vantoch, diye düşündü G. H. Bondy içtenlikle. Şimdi neye benzediğini merak ediyorum! Güverteden denize atmışlardır, kesin; ne biçim su sıçratmıştır ama! Ne yaparsın, doğru düzgün bir adamdı ve masmavi gözleri vardı.)

"Teşekkür ederim," diye ekledi kısaca Bondy, "böylesine bir saygıyla Kaptan van Toch'u andığınız için; yakından tanıdığım bir arkadaşımdı kendisi. Şimdi ise yöneticimiz, Bay Volavka'yı P.İ.Ş.'in bu sene yakalamayı hedeflediği mali verimliliği hakkında bilgilendirmek üzere davet ediyorum. Rakamlar henüz son raddeye ulaşmadı, lakin yılın sonuna kadar büyük ölçüde değişeceğini beklemeyin. Rica ederim."

"Beyler", Yönetici, Bay Volavka mırıldandı ve sonra tane tane konuşmaya başladı. "İnci piyasasında durum pek tatmin edici

değil. 1925 gibi ekonomik olarak güzide geçirilen bir yıla kıyasla yaklaşık yirmi kat artan geçen seneden sonra, incilerin değeri, talihsiz bir şekilde yüzde 65'lik bir değerle düşüş yaşadı. Bu nedenle Kurulumuz, bu yılki inci üretimini piyasaya sürmemeye, talep tekrar artana kadar depolarda tutmaya karar verdi. Ne yazık ki, geçen güzden bu yana incilere olan talep düşmeye başladı, fiyatlarının düşmesinin bu düşüşte etkisinin olması da hayli muhtemel. Amsterdam şubemiz, şu anda pazarlanamayan neredeyse 200.000'den fazla inciyi deposunda tutuyor."

"Öte yandan," Bay Volavka ağzının içinden konuşmaya devam ediyordu, "İnci üretimi bu yıl endişe verici bir şekilde düşmeye devam etmekte. Getirisi uzun yolculukların giderlerini karşılamadığı için bazı yatakları terk etmek zorunda kaldık. İki ya da üç yıl önce açılan kaynaklar hemen hemen tükenmiş durumda. Bu sebepten ötürü Kurulumuz odağını mercan, kabuk ve sünger gibi diğer derin deniz ürünlerine çevirmeye karar vermiştir. Mercan takı ve diğer süs eşyaları pazarını canlandırmak mümkün olmakla birlikte, Pasifik mercanlarından ziyade İtalyan mercanları bu artıştan çıkar sağlayan taraf olarak görünmekte. Ayrıca Kurulumuz Pasifik'teki derin deniz balıkçılığının uygulanabilirliğini inceliyor. Asıl sorun teşkil eden aşama, ürünün Avrupa ve Amerika pazarlarına taşınması; ön araştırmaların sonuçları da pek umut verici yönde değil."

"Bunun yanı sıra," Müdür sesini biraz yükseltti, "Pasifik adalarına tekstil, emaye delikli eşya, kablosuz set ve eldiven ihracatı gibi çeşitli ikincil eşyalarda biraz daha yüksek ciro kaydedildi. Ticaretin bu yönü daha da genişleyebilir ve pekiştirilebilir; bu sene dahi nispeten daha az açık çıkmasını sağlayacak. Elbette, P.İ.Ş.'nin yıl sonunda hisseleri hakkında temettü ödemesi söz konusu değildir; bu yüzden Kurulumuz bunun için önceden bildirmek ister ki bir kereliğine mahsus, tüm ücretlerden ve yüzdeliklerden feragat edilecektir..."

Volavka'nın konuşması peşi sıra uzunca, huzursuz bir sessizlik takip etti. (Şu Fanning Adası nasıl bir yer diye merak edip derin

derin düşünmekteydi G. H. Bondy. Gerçek bir denizci gibi ölmüştü, yaşlı Vantoch. Yazık. Ne delikanlıydı ama. O kadar da yaşlı değildi sanki... Hayır, benden daha yaşlıydı...) Dr. Hubka sözü almak için istedi; Pasifik İhracat Şirketinin olağandışı genel kurul toplantısının geri kalanını alıntılayabiliriz:

Dr. Hubka, P.İ.Ş.'nin tasfiyesinin dikkate alınıp alınmadığını sordu.

G. H. Bondy, Yönetim Kurulu'nun bu konuda önerileri beklemeye karar verdiğini iletti.

M. Louis Bonenfant, incilerin kaynağından toplanmasının, inci avcılığındaki yoğunluğu ve verimi artırabilecek olan o bölgeye yerleşmiş temsilciler tarafından yapılmadığını konusunda eleştirilerde bulundu.

Müdür Volavka, bunun aslında dikkate alındığını, fakat genel giderlerin çok fazla artacağı düşünüldüğünü belirtti. En az 300 maaşlı temsilciye ihtiyaç duyulacaktı ve toplantıdakiler bu temsilcilerin bulunan tüm incilerin iletildiğinden emin nasıl olacağını bilmiyordu.

M. H. Brinkelaer, Semenderlerin buldukları tüm incileri teslim etmek için gerçekten güvenilir olup olamayacağını; incileri Şirket tarafından yetkilendirilmiş kişiler dışındaki kişilere devredip devredemeyeceklerini sordu.

G. H. Bondy, bunun Semenderlerin kamuoyu nezdinde ilk defa bahsinin geçtiğini hatırlattı. Önceden, incilerin nasıl toplama yöntemlerinden bahsedilmemesi yaygın bir durumdu. Aslına bakarsanız Pasifik İhracat Şirketi gibi şüphe uyandırmayan bir adın seçilmesinin sebebi de buydu.

M. H. Brinkelaer, şirketin çıkarlarını ilgilendiren ve dahası, uzun zamandır kamuoyu tarafından bilinen bir konudan bahsetmenin bu toplantıda neden uygun olmadığını sordu.

G. H. Bondy, uygun olduğunu ancak yeni bir başlangıç olduğunu belirtti. Artık daha açık bir şekilde konuşmanın mümkün oldu-

ğu gerçeğini kucakladı. Bay Brinkelaer'ın ilk sorusuna gelince, bilgisi dahilinde, inci ve mercan avcılığında kullanılan Semenderlerin mutlak dürüstlüğünü ve çalışma verimliliğini sorgulayabilecek bir neden olmadığını ifade etti. Fakat mevcut inci kaynakları ya tükenmiş ya da yakın bir zaman dilimi içinde tükenecekti. Yeni kaynaklara gelince, adı unutulmayacak ortakları Kaptan van Toch, şimdiye kadar kullanılmamış adalara giderken öldü. Görevine özveriyle bağlı olmanın da ötesinde, onun kadar tecrübeli ve dürüst birini bulup van Toch'un yerine koymak şimdiye kadar mümkün olmamıştı.

Col D. Wright, rahmetli Kaptan van Toch'un kabiliyetini baştan aşağı tasdik etti. Ancak, vefatına herkesin yas tuttuğu kaptanın bu Semenderleri çok şımarttığını belirtti. ("Haklı, haklı.") Merhum van Toch'un yaptığı gibi Semenderlere bıçak, üst kalite türlü türlü alet edevat vermenin gereği yoktu. Bu kadar masraflı bir şekilde desteklemeye gerek yoktu. Semenderlerin bakımında katlanılan masrafları önemli ölçüde azaltmak ve böylece işletmelerinin maliyet etkinliğini arttırmak mümkün olmalı. (Ve güçlü bir alkış duyulur.)

Başkan Yardımcısı J. Gilbert, Col Bright ile mutabıktı fakat Kaptan van Toch'un yaşadığı süre zarfında bu önerilerin uygulanamadığını belirtti. Kaptan van Toch, Semenderlere karşı kişisel minneti olduğu konusunda ısrar etmişti. Çeşitli nedenlerden ötürü, yaşlı adamın isteklerine, bu bağlamda, yüz çevirmek mümkün olmamıştı.

Curt von Frisch, Semenderleri inci avcılığından başka ve muhtemelen daha karlı projelerde kullanmanın mümkün olup olmadığını sordu. Barajların ve diğer denizaltı yapılarının inşası için doğal, neredeyse kunduz gibi yetenekleri olduğunu hatırlatmakta fayda vardı. Limanları derinleştirmek, dalgakıranlar ve diğer hidrolik mühendislik projeleri için semenderleri kullanmak mümkündü.

G. H. Bondy, Yönetim Kurulu'nun kıyılarda var olan potansiyeli değerlendirdiğini belirtti. Şirket bünyesindeki Semenderlerin

sayısının 6 milyona yaklaştığını; bir semender çiftinin her yıl yüz bin semender doğurduğunu göz önünde bulundurarak şirketin gelecek yıl 300 milyon semenderden tasarruf etmesi gerektiğini, bu rakamın, hiç kuşkusuz, on yılın sonuna doğru astronomik boyutlara ulaşacağını belirtti. G. H. Bondy, doğal gıda maddelerinin yetersizliği nedeniyle aşırı tıka basa dolu semender çiftliklerine kopra, patates, mısır vb. tedarik etmek zorunda olduklarını hatırlatarak şirketin bu kadar çok semender ile ne yapması gerektiğini sordu.

C. von Frisch semenderlerin tüketilebilir olup olmadığını tahkik etti.

J. Gilbert: Tüketilemiyorlar. Derilerinin de bir işe yaradığı yok.

M. Bonenfant Kurulun gerçekten ne yapmak istediğini merak etti.

G. H. Bondy (ayağa kalkar): "Beyler, bu olağanüstü genel toplantıyı düzenlendik ki şirketimizin son derece kötü gidişatına dikkatinizi çekebilelim; çok sayıda fon ve itfanın yanı sıra son yıllarda yüzde 20 ila 23 pay verdiğimizi hatırlamanızı rica ederim. Şimdi bir dönüm noktasındayız: öncesinde başarıya ulaşmış bir sektör bitmenin eşiğine gelmiş durumda. Yeni liman aramaktan başka seçeneğimiz yok." (Alkış kıyamet kopar.)

"Şunu söyleyebilirim ki, güzide kaptanımız ve dostumuz J. van Toch'un vefatı kaderin bir cilvesi. Hayli duygusal, nadide bir kişiliği olduğu kadar -açık konuşmalıyım ki- inci işinde biraz ahmakça davranmıştı. İncileri kuruluşumuzda kapanan bir devir olarak görüyorum. Nasıl ifade edebilirim ki, tuhaf bir çekiciliği vardı lakin bu çekicilik modern çağa ayak uyduramadı. Efendiler, inciler yatay ve dikey bir entegrasyonun bir parçası olamaz. Şahsıma soracak olursanız, inci işi eğlenceli bir oyalamaydı sadece." (Salonda bir tedirginlik hissedildi.) "Evet beyler, sizlere ve bana güzel bir kazanç sağlayan bir oyalama. Ayrıca, girişimimizin ilk aşamalarında bu semenderlerin, kendine özgü bir çekiciliği vardı. Üç yüz milyon semender ile artık bu çekiciliği de olmayacak."

"Dedim ki, yeni limanlar. Eski dostum Kaptan van Toch hayatta olsaydı, şirketimize Kaptan van Toch karakteri dediğimden farklı bir karakter biçebilmek söz konusu olmazdı." ("Neden olmasın?") "Çünkü, farklı karakterleri birbirine katamayacak kadar fazla karakterim var. Kaptan van Toch'un karakteri macera romanlarına benziyordu. Jack London gibi, Joseph Conrad gibi yazarların tarzındaydı. Eski, alımlı, sömürgeci, destansı bir karakter. Kendince beni büyülediğini inkar edemem. Fakat Kaptan van Toch'un ölümünden sonra, bu tür maceracı veya çocuksu destanlara devam etme hakkımız yok. Önümüzde duran beyler, yeni bir sayfa değil, tamamen yeni bir düşünce, yenilikçi ve büyük ölçüde farklı bir hayal gücünün üstesinden gelmesi gereken bir görev. ("Bu bir romanmış gibi konuşuyorsun!") Aynen dediğin gibi; haklısınız. Şahsen, bu işle bir sanatçı olarak ilgileniyorum. Sanatsal bir dokunuş olmadan yeni bir fikir bulamazsınız hiçbir zaman. Dünyanın dönmeye devam etmesini istiyorsak şairler gibi düşünmeliyiz." (Alkış kıyamet.)

G. H. Bondy saygıyla eğildi. "Beyler, van Tochist diye adlandırabileceğim bu dönemi üzüntüyle kapatıyorum. Bu dönem, gençlik ve macera dolu ne varsa sonuna kadar yaşamamıza olanak sağladı. Vakit, incilerin ve mercanların peri masalına bir son verme vaktidir. Denizci Sinbad öldü, efendiler. Asıl soru işte şu; Şimdi nereye gideceğiz?" ("Biz de bunu öğrenmeyi bekliyoruz ya!") "Öyleyse, efendiler, bir kağıt kalem alın ve yazmaya başlayın. Altı milyon. Yazdınız mı? Elli ile çarpın. 300 milyon yapıyor, doğru mu? Şimdi tekrar elli ile çarpın. 15 milyar yapıyor, doğru mu? Ve şimdi efendiler, söyleyin bakalım bu üç sene içerisinde bu 15 milyar semenderle ne yapacağımızı. Nasıl çalıştıracağız, nasıl besleyeceğiz?" ("Bırakalım ölsünler?") "Evet olabilir, fakat imkanları çöpe atmış olmaz mıyız? Her semenderin istifade edebileceğimiz bir ekonomik değeri, bir çalışma gücü olduğunu düşünün. Efendiler, 6 milyon semenderle anca idare ediyoruz. 300 milyonu da eklersek hayli zor olacak. Fakat 15 milyar semender, sınırlarımızın hayli hayli ötesinde. Bu semenderler şirketin kaynaklarını yiyip bitirir. Önü-

müzdeki sorun işte budur." ("Bu senin sorumluluğun! Semenderle ticareti sen başlattın!")

G. H. Bondy doğruldu. "Sorumluluğu tamamen kabul ediyorum. Hevesli olan Pasifik İhracat Şirketi'nin paylarını derhal elinden çıkarabilir. Herkesin payını satın almaya razıyım..." ("Ne kadara?") "Yazılı değeri kadar, efendi." (Kargaşa yaşandı. Başkan, on dakikalık ara verdi.)

Aranın ardından H. Brinkelaer sözü devraldı. Şirketin değerlerinin büyümesine yardımcı olan semenderlerin hızla çoğalmasından doğan memnuniyetini dile getirdi. Fakat, bir amaç olmaksızın semenderleri yetiştirmek zır delilikten başka bir şey değildi; Kurulun, semenderlere önerebileceği uygun bir iş kolu olmaması durumunda, bütün pay sahiplerinin adına, semenderlerin, su altında çalışma yürütmeyi planlayan bir kesime iş gücü olarak satılmasını önerdi. Semenderleri beslemek günde birkaç sente mal oluyordu ve bir çift semender, farz-ı misal, 100 Frank'a satılmışsa ve çalışan bir semender sadece bir yıl hayatta kalsa dahi, herhangi bir taraf ile kendini rahatlıkla telafi eden bir yatırım olacaktı. (Herkes aynı fikirde olduğunu belli ediyordu.)

J. Gilbert, bu zamana kadarki deneyimlerin gerçek yaşam sürelerini belirlemek için yetersiz olmasına rağmen, semenderlerin bir yıldan fazla yaşadığını gözlemlemişti.

H. Brinkelaer, teklifini bir çift semenderin fiyatının 300 Frank'a denk düşmesi gerektiği yönünde tanzim etti.

S. Weissberger, semenderlerin ne tür bir işte çalışabileceğini sordu.

Müdür Volavka: "Doğal içgüdüleri ve olağanüstü teknik uyumları ile semenderler; özellikle barajların, bentlerin ve dalgakıranların inşası, limanların ve su yollarının derinleşmesi, kum çubuklarının ve çamur yataklarının çıkarılması ve nakliye şeritlerinin temiz tutulması için uygundur. Deniz kıyılarını güvence altına alabilir ve düzenleyebilir, kıtaları genişletebilir. Bütün bunlar, yüzlerce ve binlerce işçi birimi gerektiren geniş çaplı çalışmaların örneklerty-

di; dahası, bu projeler, son derece ucuz bir iş gücü mevcut olmadığı sürece, modern mühendislik teknolojisinin bile girişiminde bulunmayacağı kadar büyük projeler." ("Haklı, haklı! Bravo!")

Dr. Hubka, farklı yerlerde çoğalabilecek semenderlerin satılması sonucunda Şirket'in tekelini kaybedeceğini söyleyerek öneriye itiraz etti. Gelecekteki herhangi bir kuşağın Şirket'in mülkü olmaya devam etmesi şartıyla; uygun şekilde eğitilmiş ve nitelikli semenderlerin çalışan zümresinin, sadece ve sadece hidrolik mühendislik girişimcilerine kiralanması gerektiğini önerdi.

Müdür Volavka, değil soylarını, milyonlarca veya milyarlarca muhtemel semenderi korumanın imkansız olduğuna dikkat çekti; doğal yaşam parkları ve hayvanat bahçelerine götürülmek üzere birçok semender ne yazık ki çoktan çalınmıştı.

Col D. W. Bright: "Şirketin sahip olduğu kuluçkaların ve çiftliklerin dışında yayılmasını önlemek için sadece erkek semenderler satılmalı veya kiralanmalıdır."

Müdür Volavka: "Semender çiftliklerinin Şirket'in mülkü olduğunu iddia edemeyiz. Deniz yatağının herhangi bir kısmına sahip olamaz veya kiralayamazsınız. Hukuk açısından, farz edelim ki Hollanda Kraliçesi'nin karasularında yaşayan semenderlerin sahibinin kim olduğu sorusu, son derece belirsizdir ve çok sayıda davaya yol açabilir." (Toplantı odasına bir huzursuzluk yayıldı.) "Çoğu durumda, balıkçılık haklarına bile sahip değiliz. İşin doğrusu, Pasifik adalarındaki semender çiftliklerimizi yasal unvan almadan kurduk." (Odadaki huzursuzluk artmıştı.)

Col Bright'a yanıt olarak J. Gilbert, geçmiş tecrübe üzerine, ayrıştırılmış erkek semenderlerin bir süre sonra çevikliklerini ve iş gücü olarak değerlerini kaybettiklerini; tembelleşip kayıtsız kaldıklarını, güçten kuvvetten düştüklerini belirtti.

Von Fritsch, pazarlanabilir semenderleri hadım etmenin ya da verimsizleştirmenin mümkün olup olmadığını sordu.

J. Gilbert: "Çok pahalıya mal olur. Satılan semenderin üremesini engellemenin hiçbir yolu yok."

Hayvanları Koruma Derneği üyesi olarak konuşan S. Weissberger, gelecekteki gerçekleşebilecek herhangi bir semender satışının insancıl bir şekilde ve insani duyguları rahatsız etmeyecek şekilde yapılması gerektiğini söyledi.

J. Gilbert, önerisi için Weissberger'a teşekkür etti; semenderlerin yakalanması ve nakliyesinin sadece eğitimli personele emanet edileceği ve personellerin de uygun denetim altında çalıştırılacağı anlaşılmıştı. Elbette, semenderleri satın alanların davranışları konusunda bir teminat verilemezdi.

S. Weissberger, Başkan Yardımcısı J. Gilbert'ın verdiği teminattan memnun olduğunu açıkladı. (Toplantı odasında bir alkış koptu.)

G. H. Bondy: "Beyler, gelecekte semender hakimiyetimizi koruyabileceğimiz fikrini bir kenara koyalım. Ne yazık ki, mevcut düzenlemeler uyarınca, bu konu hakkında imtiyaz sahibi olamıyoruz." (Gülüşmeler duyuldu.) "Semenderlerle alakalı olarak ayrıcalıklı konumumuzu başka bir şekilde koruyabilmeli ve sürdürmeliyiz; işimizi bu zamana kadarkinden farklı bir tarzda ve çok daha büyük bir ölçekte yapacak oluşumuz zaruri bir koşul olacaktır." ("Haklı, haklı!") "İşte burada, efendiler, bir dizi ihzari anlaşma mevcut. Yönetim Kurulu, Semender Birliği adı altında yeni bir dikey ortaklığın kurulmasını önermektedir. Bu Birliğin üyeleri, şirketimiz dışında bir dizi büyük işletme ve finansal açıdan güçlü gruplar olacaktır: örneğin, semenderler için özel patentli metal aletler üretecek belirli bir kuruluş..." ("MEAS'tan mı bahsediyorsunuz?") "Evet, efendim, MEAS'tan bahsediyorum. Ayrıca, semenderler için patentli, ucuz gıda ürünü üretecek bir kimyasal ve gıda maddeleri karteli; şimdiye kadar edinilen deneyimi kullanarak, semenderlerin taşınması için sağlıklı, özel tanklar üzerinde patent alacak bir grup taşımacılık şirketi; nakliye sırasında ve iş yerlerinde yaralanma veya ölüme karşı, satın alınan hayvanların sigortalarını üstlenecek bir sigorta şirketleri bloğu ve ciddi nedenlerden dolayı bu aşamada adlandıramayacağız çeşitli sanayi, finans ve ihracat alanlarıyla alakalı nice ilgili iştirakçiler. Birliğin altında, başlan-

gıçta, dört yüz milyon sterlini olacağını bilmeniz, belki de sizin için yeterli olacaktır." (Odadakiler heyecanlandı.) "Bu teklif, dostlarım, yüzyılın en büyük ekonomik kuruluşlarından birinin gerçekleşebilmesi için sadece imza bekleyen sözleşmeleri içermektedir. Yönetim Kurulu, görevi semenderlerin maliyet etkin bir şekilde yetiştirilmesi ve kullanılması olacak olan bu dev kuruluşu yaratmanız için yetki vermenizi talep etmekte." (Alkış sesleri duyulduğu kadar bu fikri beğenmeyenler de vardı.) "Efendiler, sizden böyle bir işbirliğinin avantajlarını düşünmenizi rica ediyorum. Semender Birliği sadece semenderleri değil, aynı zamanda semenderlerin ihtiyaç duyduğu tüm araçları ve yiyecekleri; yani milyarlarca hayvanın beslenmesi için mısırı, nişasta ürünlerini, iç yağını ve şekeri, ayrıca ulaşım, sigorta, veterinerlik hizmetleri ve benzeri gibi hizmetleri de tedarik edecek; ve tüm bunlar, tekellik olmasa dahi semenderleri pazarlamaya çalışabilecek gelecekteki rakiplere göre en azından ezici bir üstünlüğü sağlayacak olan en düşük maliyette gerçekleşecek. Efendiler, bırakınız denesinler; bizimle uzun süre rekabet edemeyecekler." ("Bravo!") "Ve hepsi bu kadarla sınırlı değil. Semender Birliği, semenderler tarafından yapılacak hidro-mühendislik çalışmaları için tüm yapı malzemelerini tedarik edecek. Bu yüzdendir ağır sanayi bizi çimentoyla, keresteyle, taşla destekliy..." (Semenderlerin nasıl çalışacağını daha bilmiyorsun bile!) "Efendiler, şu anda Saigon limanındaki yeni rıhtımlarda, havzalarda, iskelelerde on iki bin semender çalışıyor." (Bize bundan hiç bahsetmedin!) "Hayır. Bu ilk defa böylesine büyük bir deneyime giriştik. Ve bu deneyim, efendiler, şu ana kadar pek memnun edici bir şekilde başarılı görünüyor. Semenderlerin geleceği hakkında herhangi bir belirsizlik söz konusu değil." (Odadan coşkulu alkışlar yükseldi.)

"Ve hepsi bu değil, efendiler. Semender Birliği'nin görevleri bunlarla sınırlandırılamaz. Sendika, dünya çapında milyonlarca semender için iş arayacak. Denizlerin kontrolü için planlar ve fikirler sunacaktır. Ütopyaları ve büyük hayalleri destekleyecek. Yeni sahil kıyılarını, yeni kanalları, okyanusa dikilecek yeni kıtaları ve bu yeni kıtaları birbirine bağlayan geçitleri, okyanus

aşırı uçuşlarda kullanılacak suni ada zincirlerini içeren projeler sunacak. İşte, insanlığın geleceği burada yatmaktadır. Efendiler, yüzeyin dörtte üçünü denizler kaplıyor; hiç kuşkusuz ki çok büyük bir oran bu; dünyanın yüzeyi, okyanusların ve kurak bölgelerin haritası tashih edilmelidir. Dünyaya, denizden gelen iş gücünü sunacağız. Ve bu Kaptan van Toch'un tarzıyla olmayacak; incilerin macera dolu anlatılarını kutsal zafer şarkılarıyla değiştireceğiz... Ya ayakçı olacağız ya da yaratıcı; lakin kıtaları, okyanusları düşüncelerimize dahil etmezsek varacağımız noktanın hayli gerisinde kalırız. Burada birisi bir çift semenderin fiyatından bahsetti. Milyarlarca semenderi, milyonlarca ama milyonlarca işçiyi, yer kabuğunun değişimini, yeni Yaratılış'ı ve açacağımız yeni jeolojik çığırları düşünün. Bugün, yeni bir Atlantis'ten, okyanusların derinliklerine uzayacak eski kıtalardan, insanlığın kendisi için inşa edeceği Yeni Dünyalardan söz edebiliriz. Eğer ki söylediklerim size Ütopya gibi geliyorsa, kusuruma bakmayın. Fakat evet, hiç şüphesiz Ütopya'ya adım atıyoruz. Tam ucundayız, dostlarım. Geriye kalan tek şey semenderlerin geleceğini teknik detaylarıyla hallet-mek." ("Ve ekonomik detaylarla!")

"Elbette düşüneceğiz. Ekseriyetle ekonomik anlamda. Efendiler, şirketimiz milyarlarca semenderi tek başına işletebilecek kadar büyük değil; ne finansal ne de politik olarak yapabiliriz. Okyanusların ve kıtaların haritası değişmeye başladığında büyük şirketlerin ilgisini çekecektir. Ancak bunu tartışmayacağız; Birlik'e karşı çoktandır yatkın bir tavır takınan bu ticaret devlerinin bahsini açmayacağız. İstirham ederim, önerisini oylayacağınız bu girişimin geniş faaliyet alanlarını gözünüzün önüne getirin." (Odada uzunca bir süre devam eden alkış fırtınası koptu. "Mükemmel! Bravo!")

Semender Birliği için oylama yapılmadan önce, o yıl Pasifik İhracat Şirketi'nin rezervlere çekilen hisselerine en az yüzde 10'luk bir temettü ödeneceğini vaat etmek her halükarda gerekli olduğu aşikardı. Sonrasında ise, hisse senetlerinin yüzde 87'sini elinde tutanlar Semender Birliği lehine oy kullanırken geri kalan yüzde 13'lük kısım red oyu kullandı. Sonuç olarak Yönetim Kurulu'nun

teklifi kabul edildi. Semender Birli ortaya çıktı. G. H. Bondy'nin zaferi kutlandı.

"Çok güzel açıkladınız planınızı, Bay Bondy," yaşlı Sigi Weissberger iltifatta bulunmuştu. "Hayli güzel hem de. Fakat Bay Bondy, bu fikir aklınıza nerden geldi, lütfen söyler misiniz?"

"Nereden mi?" diye sordu G. H. Bondy, pek farkında olmadan. "Doğruyu söylemek gerekirse, Bay weissberger, yaşlı van Toch sayesinde oldu her şey. Semenderlere hayli güveniyordu; zavallı herif, bu tapacıklann bitap düşmelerine ya da en kötü ihtimalle ölmelerine izin versek, yaşlı van Toch ne derdi sizce?"

"Tapacık?"

"Şu kör olasıca semenderler be adam. En azından şimdi iyi davranılacak bir ortamları var, bir değerleri var. Üstelik, Bay Weissberger, bu vahşilerin Ütopyo'dan başka var olabilecekleri bir yer yok."

"Pek anlamadım," dedi Bay Weissberger. "Hayatınızda hiç semender gördünüz mü, Bay Bondy? Semenderin ne olduğunu bile bilmiyorum, aslına bakarsanız. Lütfen söyleyin, neye benziyorlar?"

"Hiçbir fikrim yok, Bay Weissberger. Nasıl bir şey şu semenderler, neden bileyim ki? Neye benzediklerini merak edecek vaktim mi var sanıyorsunuz? Bunları merak etmekten ziyade, Semender Birliği'nin temelini attığımız için mutlu olmam gerek."

Ek: Semenderlerin Cinsel Yaşamı

İnsan zihninin kendini meşgul etmeyi sevdiği alanlardan biri de dünyanın ve insanlığın uzak gelecekte nasıl olacağını, hangi teknolojik mucizelerin gerçekleşeceğini, hangi sosyal sorunların çözüldüğünü, bilimsel ve sosyal kuruluşlarca hangi ilerlemenin kaydedildiğine dair kafa yormaktır. Velhasıl kelam, bu Ütopyaların çoğu geleceğin nasıl olacağına dair, ilerlemiş ve en azından teknolojik olarak kusursuz hale gelmiş dünyada seks, üreme, aşk,

evlilik, aile, kadın hakları gibi eski lakin popüler sistemlere dair hararetli bir ilgi göstermekten geri de kalmıyor. Bu noktada Paul Adam, H. G. Wells, Aldous Huxley gibi yazarlara atıfta bulunulabilir.

Yukarıdaki örneklere istinaden; yazar, semenderlerin gelecekteki dünyasında cinsel meseleleri tartışmayı görevi olarak değerlendirmektedir. İlerleyen aşamalarda konuya tekrar dönmemek için şu anda tartışmayı tercih ediyor. Kuşkusuz, Andrias Scheuchzeri'nin cinsel yaşamı, temel olarak, diğer kuyruklu amfibilerin üremesiyle bağdaşmaktadır: tam manasıyla bir birleşme gerçekleşmez, dişi yumurtalarını birkaç aşamada bırakır, döllenmiş yumurtalar suda minik yavrulara dönüşür, vesaire vesaire; bunun gibi detaylar doğal tarihle ilgili herhangi bir kitapta bulunabilir. Bu sebeple, Andrias Scheuchzeri'de cinsellik konusunda gözlemlenen sadece birkaç özelliğe değineceğiz.

Nisan ayı başlarında, H. Bolte, erkeklerin dişilerle birleştiğini gözlemledi; her cinsel dönemde, kural olarak erkek aynı dişiyle yapışır ve birkaç gün boyunca bir an olsun bırakmaz. Bu süre zarfında hiçbir besin almazken, kadın hatırı sayılır ölçüde oburluk sergiler. Erkek dişiyi suda takip eder, kafasını dişininkine yaklaştırmaya çalışır. Başardığından ise muhtemelen kaçmasını önlemek için ağzını burnuna doğru biraz iter ve hareketsiz kalırlar. Böylece, vücutları yaklaşık otuz derecelik bir açı oluştururken yalnızca başlarına dokunarak, iki hayvan herhangi bir hareket olmadan yan yana yüzer. Erkek zaman zaman o kadar şiddetli debelenir ki kanadı dişininkine çarpar; sonrasında erkek yine hareketsiz kalır, bacakları genişçe ayrılır, yalnızca ağzı partnerinin kafasına temas eder, bu arada dişi de tastamam bir kayıtsızlıkla önüne çıkan her şeyi yer. Bu durum ya da adlandırabileceğimiz üzere bu öpücük, birkaç gün devam eder; bazen dişi yiyecek arayışında kendini paralayacak, erkek de belirgin bir tahrikle ve hatta öfke içinde dişiyi takip edecektir. Sonunda dişi direncini yitirmeye başlar, artık kaçmaya çalışmaz ve çift, iki kara kütük birbirine bağlanmışçasına suda hareketsiz yüzer. O aşamada, erkeğin vücudu, su içine hafif

yapışkan olan bolca sperm saldığı konvulsif çarpıntılarla sarsılır. Sarsılmanın hemen sonrasında dişiyi bırakır ve tamamen tükenmiş halde kayaların arasına saklanır; bu durumda bacağı veya kuyruğu savunma tepkisi göstermeksizin kopabilir.

Bu arada dişi, bir süre sabit, hareketsiz kalır; daha sonra vücudunu kuvvetli bir şekilde eğmeye başlar ve jelatinimsi bir kılıfta kloakla birleştirilmiş yumurtalarını çıkarmaya başlar; bu yumurtlama işlemi sırasında, kurbağalar gibi sık sık arka ayaklarıyla yardımcı olur. Yumurtaların sayısı kırk ila elli arasında değişir ve bir püskül gibi dişiye asılı kalır. Dişi, bu yumurtalarla korunaklı noktalara yüzer ve yumurtaları yosunlara veya taşlara bırakır. On gün sonra aynı dişi, yirmi ila otuz arasında yeni bir yumurta dizini bırakır, fakat bu süre zarfında erkekle temas etmemiştir; bu yumurtaların kloakında döllendiği açıktır. Çoğunlukla, yedi veya sekiz gün ve on beş ila yirmi gün sonra üçüncü ve dördüncü parti yumurtaları bırakır; bu gruplarda yumurta sayısı olarak on beş ila yirmi arasında değişmektedir. Bir ila üç hafta arasında dallanmış solungaçlarıyla kıvrak yavrular ortaya çıkar. Bir yıl sonra bu yavrular yetişkin semenderlere dönüşür ve daha fazla üreyebilir.

Öte yandan, Bayan Blanche Kistemaeckers ise iki dişi ve bir erkek Andrias Scheuchzeri'yi esaret altında gözlemledi. Çiftleşme zamanında erkek, dişilerden sadece biriyle yanaşmış, oldukça gaddar bir şekilde takip etmişti; dişi ne zaman sıyrılsa kuyruğuyla vahşice vurdu. Dişiyi beslenirken görmekten pek keyif almamış olsa gerek, yemeğinden uzaklaştırmaya çalıştı; dişiyi kendisi için istediği ve dişiye baştan aşağı korku verdiği açıktı. Spermasını yaydığı zaman kendini diğer dişiye savurdu ve dişiyi yutmaya çalıştı; havuzdan çıkarılmak ve başka bir yere yerleştirilmek zorunda kaldı. Buna rağmen, ikinci dişi de toplam altmış üç olan döllenmiş yumurta bıraktı. Bununla birlikte, Bayan Kistemaeckers her üç hayvanın kloaklarının kenarlarının oldukça şiştiğini gözlemledi. Bu sebepten ötürü, Bayan Kistemaeckers, Andrias'ın döllenmesinin çiftleşme ya da dışsal olarak değil, cinsel ortam olarak adlandırılabilecek bir şeyle tamamlandığını yazmakta. Gözlemlendiği üzere,

yumurtaların döllenmesi için geçici bir birleşme bile gerekmiyor. Bu gözlem, araştırmacıyı daha ilginç deneylere yönlendirdi. Dişi ve erkeği farklı yerlere koydu; uygun an geldiğinde erkekten sperm çıkardı ve dişilerin olduğu yere koydu. Bu işlemin sonucunda dahi dişiler döllenmiş yumurta bırakmaya başladı. Bir başka deneyde, Bayan Blanche Kistemaeckers erkeğin menisini filtreledi ve spermatozoanın çıkarıldığı süzülmüş sıvıyı (berrak hafif asitli bir sıvı) dişilerin olduğu suya bıraktı; o zaman bile dişiler, yaklaşık olarak elliden fazla yumurta bırakmaya başladılar, bunların çoğunluğu döllendi ve normal yavrular doğdu. Bu deneyler, Bayan Kistemaeckers'ı partenogenez (kendiliğinden üreme) ve cinsel üreme arasında ayrı bir ara aşamayı temsil eden "cinsel ortam" önemli kavramına yönlendirdi. Yumurtaların döllenmesi, yalnızca ortamın kimyasal bir değişimi (suni olarak ortaya çıkması mümkün olmayan asitlikte belirli bir artış), erkeğin cinsel işleviyle bir şekilde bağlantılı gibi görünen bir değişim yoluyla gerçekleşiyor. Fakat görünen o ki, bu işlevin kendisi gerekli değildir; Andrias örneğinde döllenme diğer semenderlerinkiyle aynı şekilde gerçekleştiğinde, erkeğin dişi ile yakınlaşması daha erken bir gelişim aşamasının kalıntısı gibi görünmektedir. Bayan Kistemaeckers'ın haklı olarak işaret ettiği gibi, bu ilişki kalıtsal bir babalık yanılsamasıdır; erkek, yavruların babası değil, gerçek döllenme aracı olan cinsel ortamın sadece - esasen kişiliksiz - kimyasal bir faktörüdür. Birleşmiş yüzlerce Andrias Scheuchzeri çiftini bir havuzda tutsaydık, yüz bireysel döllenmenin gerçekleştiğini varsayabilirdik; fakat aslında bu tek bir eylemdir, yani belirli çevrenin kolektif cinsel etkinliği ya da daha net olarak ifade etmek gerekirse, Andrias'ın olgun yumurtalarının yavrulara evrilerek istemsiz olarak tepki verdiği suyun asitliğinde belirli bir artıştır. Bilinmeyen asitlik etkeninin suni olarak üretildiğini farz ettiğimiz takdirde erkeklere gerek kalmayacaktır. Böylece, tuhaf Andrias'ın cinsel yaşamı Büyük Bir Yanılsama olarak ortaya çıkar; erotik tutkusu, evliliği ve cinsel zulmü, geçici sadakati, cansız ve ağır kendinden geçişi... Bütün bunların hepsi döllenmeye izin veren cinsel ortamın yaratılması sonucu

olan erkeğin kişiliksiz cinsel eylemini süsleyen ya da buna eşlik eden gereksiz, modası geçmiş, neredeyse sembolik eylemlerdir. Kadınların erkeklerin anlamsız çılgın kurlarına tepki gösterdikleri tuhaf umursamaması, erkeklerin kur yaparken kadınların içgüdüsel olarak tamamen resmi bir tören ya da döllenen çevreyle cinsel birleşim sağladıkları çiftleşme eylemine bir giriş olarak algıladıklarını göstermektedir; Andrias dişisinin, durum hakkında daha net bir fikre ve erotik yanılsamalardan uzak, daha aklı başında bir yaklaşıma sahip olduğunu söyleyebiliriz.

(Bayan Kistemaeckers'ın deneyleri, bilgin Abbé Bontempelli'nin ilginç deneyleriyle desteklendi. Bontempelli, Andrias'ın spermini kurutup toprakladı ve materyali dişinin bulunduğu suya soktu; bu durumda dahi dişiler verimli yumurta bıraktı. Andrias'ın seks organlarını kurutup toprakladığında ya da alkolle özünü aldığında veya kaynatıp dişilerin olduğu havuza döktüğünde de aynı sonuç elde edildi. Serebral hipofiz özütleriyle ve hatta hayvan kızıştığında salgılanan Andrias'ın epidermal bezlerinin özütleriyle tekrarladığında da aynı sonucu elde etti. Bütün bu durumlarda, dişiler şu durumlara ilk olarak tepki veremediler; yalnızca kısa bir süre sonra yiyecekleri yakalamayı bıraktılar ve hareketsiz kalıp suda kaskatı kesildiler bunun üzerine birkaç saat sonra, jelatinimsi yumurtaları yaklaşık olarak bakla boyutunda çıkarmaya başladılar.)

Semender dansı denilen garip ritüelden de bu bağlamda bahsedilmelidir. (Ekseriyetle o dönemin yüksek sosyetesinde moda haline gelen ve Bishop Hiram'ın 'şimdiye kadar karşılaştığı en müstehcen dans' olduğunu iddia ettiği Semender Dansı'nı kast etmiyoruz.) Dolunay çıktığında (üreme dönemlerinin haricinde) Andriaslar akşamları sahile gelir, ama yalnızca erkeklerden oluşan bir çember oluşturulur ve üst bedenlerini salıntılı garip bir hareketle bükmeye başlarlar. Muhtelif koşullar altında dahi bu dev semenderlerin sergilediği normal bir hareketti, fakat 'dansları' sırasında kendilerini dans eden dervişler gibi heyecanla ve tutkuyla, bitap düşene kadar devam ederler. Bazı bilim adamları bu heyecanlı burkulmaları ve ayak hareketlerini Ay inancı ve do-

layısıyla dini bir tören olarak görüyordu; diğerleri ise, aksine, bu dansı esasen erotik olarak nitelendirip sadece tarif ettiğimiz tuhaf cinsel örnekle açıklıyordu. Andrias Scheuchzeri örneğinde, asıl döllenme aracının, erkekler ve dişiler arasındaki kolektif ve kişiler üstü bir uzlaştırıcı olarak işleyen sözde cinsel ortam olduğunu söylemiştik. Ayrıca dişilerin bu kişiler üstü ilişkiyi, içgüdüsel bir kibir ve saldırganlıktan dolayı en azından cinsel fetih yanılgısını korumak isteyen ve bu sebeple bağlılık ve kocalık rolü yapan erkeklerden çok daha gerçekçi ve duygusuz bir şekilde kabullendiklerini söylemiştik. İşte bu, karşılaşılabilecek en büyük erotik yanılsamalardan biridir ve ilginçtir ki kendilerini "Kolektif Erkek" olarak algılamak için içgüdüsel bir girişimden başka bir şey olmadığı iddia edilebilecek olan bu erkek merasimlerince telafi edilir. Bu toplu dansın, erkek cinsel bireyciliğinin ilkel ve anlamsız yanılsamasının üstesinden geldiği iddia edilmektedir; garip bir biçimde az önce yediği küçük balık veya kalamarın üzerine ağzını şapırdatan dişiler dışlanırken sağa sola salınan, kendinden geçmiş çılgın topluluk, meşhur gerdek dansını gerçekleştiren ve kendini büyük bir düğün ritüeline teslim eden Kolektif Erkek ya da Kolektif Seks Partneri veya Büyük Çiftleştirici'den başka bir şey değildir. Bu semender ritüelini Erkeklik Kaidesi Dansı diye adlandıran meşhur Charles J. Powell şunları da söylemekte: "Ve bu kolektif semender ritüelleri, bu garip semender kolektivizminin kökeni ve dayanağı değil midir? Gerçek hayvan topluluklarının sadece ve sadece bir türün yaşamının ve gelişiminin cinsel çifte dayanmadığı yerlerde bulunduğunu hatırlatırım: arıları, karıncaları ve termitleri. Arıların toplulukları şöyle ifade edilebilir: Ben, Ana Kovanı. Bu durum semender topluluğu için oldukça farklı şekilde ifade edilebilir: Biz, Erkeklik Kaidesi. Tam o anda, sadece tüm erkekler ortaklaşa, doğurgan cinsel ortamlarında kendilerini afişe ettiklerinde, kadınların rahmine giren ve çoğaltan Büyük Erkek olurlar. Babalıkları kolektiftir; bu sebeple de tüm doğaları kolektiftir ve kendilerini toplu bir etkinlikle ifade ederken, yumurtlayan dişiler bir sonraki bahara kadar az çok dağınık ve yalnız bir yaşam sürerler. Sadece

erkekler topluluk halindedir. Yalnızca erkekler müşterek görevleri yerine getirir. Başka hiçbir hayvan türünde dişi, Andrias'ta olduğu gibi alt bir rol oynamaz; dişiler kolektif eylemden dışlanmıştır ve aslında hiçbir noktada en ufak bir ilgi göstermemişlerdir. Erkeklik Kaidesi, çevrelerine kimyasal olarak zar zor algılanabilen fakat biyolojik olarak, okyanus gelgitleri tarafından oluşturulan muazzam seyrelmede dahi etkili olabilecek kadar nüfuz edebilen bir asitliği işlediğinde kadınların sırası gelmiştir. Sanki okyanusun kendisi, kıyılarında milyonlarca ovayı dölleyen bir erkeğin rolünü üstlenmiştir."

"Erkeklerin bu kadar gururlu davranmalarına rağmen,", diye devam ediyor Charles J. Powell, "doğa, hayvan türlerinin çoğunda, dişiyi hayati üstünlükle donatma eğiliminde. Erkek kendi zevki ve öldürmek için var olur; burnu havada ve kendisiyle övünen bir bireydir, dişi ise türünü tüm gücüyle ve yerleşik erdemleriyle temsil eder. Andrias (ve kısmen de İnsan) söz konusu olduğunda ilişki büyük ölçüde farklıdır; erkek topluluğunu ve dayanışmasını tesis ederek, erkek açıkça bir biyolojik üstünlük kazanır ve dişiye nazaran türün gelişimini daha fazla belirler. Belki de Andrias'ın böyle bir mühendislik yeteneğini, yani alışılagelmiş bir erkek yeteneğini sergilemesini sağlayan, evrimindeki bu önemli erkeklik eğilimidir. Andrias, büyük çapta girişimlere eğilimli doğmuş bir teknisyendir; erkeğin bu ikincil cinsel özellikleri, yani teknik yeteneği ve örgütsel becerisi, en güçlü yaşamsal faktörlerin sadece bu cinsel belirleyiciler olduğunu bilmesek, bunu bir doğa mucizesi olarak kabul etmemize sebep olacak derecede başarılı ve hızlı bir şekilde gözümüzün önünde gelişiyor. Andrias Scheuchzer işçi bir hayvandır ve teknik edinim konusunda yakın gelecekte insanı bile aşabilir; ve bu gelişme, doğal bir sonuç olarak, sadece erkeklerden oluşan bir topluluk yarattığı için gerçekleşecektir."

İkinci Kitap

Medeniyet Yolunda
Birinci Bölüm: Bay Povondra Gazetesini Okuyor

İnsanlar ikiye ayrılır; pul biriktirenler ve inkunabel biriktirenler. G. H. Bondy konutunda kapıcı olan Bay Povondra, uzun zaman boyunca aramış lakin hayatının anlamını bulamamıştı; yıllarca tarih öncesi kabristanlara olan ilgisi ve uluslararası politika tutkusu arasında bocalamıştı; fakat bir akşam beklenmedik bir şekilde, hayattaki gayesini tamamlayabilmek için şimdiye dek eksik olan şeyin ne olduğunu durup dururken fark etmişti. Bu tür müthiş şeyler genellikle durup dururken olur zaten.

O akşam Bay Povondra gazetesini okuyor, Bayan Povondra Frankie'nin çoraplarını örüyor ve Frankie de Tuna Nehri'nin sol kollarını öğreniyormuş gibi yapıyordu. Kulağa hoş gelen bir sessizlik hüküm sürüyordu.

"Yok daha neler," diye homurdandı Bay Povondra.

"Ne oldu?" diye sordu Bayan Povondra, ipliği iğneye geçiriyordu.

"Şu semenderler," dedi Baba Povondra. "Gazetede şu semenderlerden yetmiş milyonunun geçtiğimiz üç ayda satıldığı yazıyor."

"Bayağı fazla, değil mi?" diyerek fikrini belirtti Bayan Povondra.

"Doğru söze ne hacet! Ne diye, Tanrım... Devasa bir sayı hem de bu. Bir düşün sadece; 70 milyon!" Bay Povondra başını umutsuzlukla salladı. "Deli gibi para kazanıyor olmalılar. Ve şimdi yaptıklarına bak, biraz düşündükten sonra konuşmaya devam etti. Al burada, yeni toprakların ve yeni adaların büyük bir hızla inşa edildiğini söylüyor. İnsanlar artık kendileri için istedikleri kadar kıta inşa edebilirler. Mükemmel bir şey bu, hatun. Diyorum bak, bu Amerika'nın keşfinden daha büyük bir gelişme. Bay Povondra

düşüncelere daldı. Tarihte açılan yeni bir sayfa, işte bu. Ne düşünmek istiyorsan düşün, hatun, ama unutma ki baş döndürücü zamanlarda yaşıyoruz."

Evin içine uzunca bir sessizlik yerleşti tekrar. Birdenbire Papa Povondra piposunu daha derinden çekti. "Ve ben olmasaydım böyle bir işin varlığından bile söz edemeyecektik!"

"Ne işi?"

"Şu semender işi. Bu bahsettiğim Yeni Çağ. Baştan aşağı dikkatlice bakarsan fark edersin, bütün parçaları birleştiren benim."

Bayan Povondra elindeki delik çoraptan kafasını kaldırdı. "Ne demeye çalışıyorsun ya?"

"Kaptanı, Bay Bondy ile görüştüren benim demeye çalışıyorum. İzin vermeseydim kaptan, sittin sene Bay Bondy ile görüşemezdi. Ben olmasaydım, Hatun, böyle bir işin bahsi bile açılamayacaktı. Bahsi bile!"

"Belki de kaptan başka birilerini bulurdu," diye itiraz etti Bayan Povondra.

Bay Povondra, piposu ağzındayken kibirle söylenmeye başladı. "Sen ne anlarsın! Sadece Bay Bondy böyle bir şey yapabilir. Onun kadar ileri görüşlü biri mi var? Başkaları muhtemelen bu işe delilik der ya da üç kağıt der geçerdi; ama Bay Bondy yapmadı! Kokusunu alır bu işlerin." Bay Povondra biraz düşündü. "Ve kaptan, adı neydi onun, Vantoch, öyle kaptan gibi de görünmüyordu. Tombul, yaşlıca bir adamdı. Başka bir kapıcı olsa başka kapıya git ya da ev sahibi içeride değil filan derdi; ama ben, diyorum bak, içime doğdu. 'Bay Bondy'e haber vereceğim,' dedim kendi kendime; belki Bay Bondy kızacaktı, ama sorumluluğu alıp makamına çıkartacağım dedim. Her zaman derim, kapıcının insan simsarı olması lazım. Zili çalar birisi, mal mülk sahibi biri gibi görünür ama sonunda buzdolabı satmaya geldiğini anlarsın. Başka zamanda şişman, yaşlıca bir adam gelir ve bak neler oluyor sonunda. İnsanların iyice tartıp biçmen lazım." Baba Povondra derin derin düşünmeye başladı. "Bu sana alçakgönüllü bir adamın neler başarabileceğine dair

bir ders olsun Frankie. Bu sana bir örnek olsun ve görevini benim yaptığım gibi en iyi şekilde yapmaya çalış. Bay Povondra başını ciddiyetle ve kendini kutlarcasına salladı. Kaptanı kapı dışarı eder, merdiven çıkma zahmetine de girişmezdim. Başka bir kapıcının umrunda bile olmaz, kapıyı suratına çarpardı. Öyle yaparak da dünyanın bu güzide ilerleyişini engellerdi. Kulağına küpe olsun, Frankie, herkes üstüne düşeni yapsaydı dünya daha iyi bir yer olurdu. Ve sana bir şey anlatırken de dikkat kesil!"

"Tamam, baba," diye mırıldandı Frankie, pek hoşnut kalmışa benzemiyordu.

Baba Povondra boğazını temizledi. "Şu makasları ver hele, hatun. Şu kısmı kesmem lazım, böylece günün birinde beni hatırlarlar."

Bay Povondra da Semenderlerle alakalı haberleri biriktirmeye işte böyle başlamıştı. Şu anda unutulup gidecek olan bir sürü materyali koleksiyoncu olarak gösterdiği gayrete borçluyuz. Semenderler hakkında yazılı olarak bulduğu her şeyi kesip dosyaladı; başlangıçtaki kısıtlamalardan sonra, düzenli gittiği kafede, semenderlerin bahsedildiği gazeteleri arayıp bulma hünerinden ve garsonun gözünün dibinde, ilgili sayfayı kağıttan göze çarpmayan bir şekilde yırtarak ve cebine atma konusunda özel, neredeyse iskambil destelerini bir çırpıda gizleyen sihirbazlar kadar beceri kazandığından bahsedilmeli. Tüm koleksiyoncuların koleksiyonları için yeni bir parça almak uğruna çalmaya ve hatta öldürmeye hazır oldukları pek çok kişi tarafından bilinir; fakat bu ahlaki karakterlerinin lekeli olduğu anlamına gelmez.

Artık hayatın bir anlamı vardı, çünkü yaşadığı hayat artık bir koleksiyoncunun hayatıydı. Akşamdan sonra, her erkeğin biraz deli ve biraz çocuk olduğunu gayet iyi bilen Bayan Povondra'nın müsamahalı bakışlarının altında kestiklerini derler ve okurdu; kestiği kupürlerle vakit geçirmek bara gidip kart oynamaktan hayli keyifliydi. Bayan Povondra, Bay Povondra'nın koleksiyonu için hazırladığı bütün o kutular için mutfağında yer bile vermişti; bir eşten daha fazlası istenebilir mi? Bir eşten ve bir anneden daha ne istenilebilirdi ki?

G. H. Bondy bile, Bay Povondra'nın her fırsatta gösterdiği semenderlerle ilgili ansiklopedik bilgisi karşısında şaşırmıştı. Nihayetinde Bay Povondra, biraz utanarak, semenderler hakkında yazılı her şeyi topladığını itiraf etti ve Bay Bondy'ye kutularını gösterdi. Bondy onu koleksiyonundan ötürü övdü; inkar edemezsiniz: sadece büyük insanlar böylesine cana yakın olabilir ve sadece güçlü insanlar bir kuruş mal etmeden başkalarını mutlu edebilir; büyük insanlar hepsini onlar için yapmaktaydı. Örneğin Bondy; Semender Birliği'nin arşivlerde gerekli olmayan, semenderlerle alakalı tüm kupürlerin Povondra'ya gönderilmesi talimatını vermişti; sonuç olarak, biraz ürkmüş olsa da mutlu Povondra, her gün dünyanın tüm dillerinden örnekler aldı, Kiril alfabesinde yazılmış, Yunanca, İbranice, Arapça, Çince senaryo, Bengalce, Tamilce, Javanca, Birmanca veya Taalikçe belgeler için ayrıca bir hürmet beslemişti. "Düşündüğünde," dedi bunların ardına, "ben olmasan bunların hiçbiri olmayacaktı!"

Daha önce söylediğimiz gibi, Bay Povondra'nın koleksiyonu, semenderlerin tarihine dair birçok materyali içermekte; ama bu demek değildir ki bir tarihçi bunlarla tatmin olsun. Birincisi, tarih biliminde veya arşivleme yöntemlerinde uzman eğitimi almayan Povondra, kupürlerinde kaynağı ya da tarihi belirtmemişti, bu sebeple belgelerin ne zaman ve nerede yayınlandığını bilmiyoruz. İkincisi, Bay Povondra; elinin altında biriken malzemelerden dolayı, daha önemli olduğunu düşünerek, esas olarak daha uzun yazıları korurken, kısa haberleri kömür kovasına attı. Sonuç olarak, yalnızca az sayıda haber ve gerçek bize ulaştı. Üçüncüsü, Bayan Povondra'nın da bunda payı vardı: Bay Povondra kutuları endişe verecek seviyede doldurmaya başladığında Bayan Povondra sessizce ve gizlice bazı kesimleri çıkarıp yaktı; bu durum sene boyunca birkaç defa tekerrür etti. Malabar, Tibet veya Kıpti alfabesinde basılmış kupürler gibi sadece çok fazla birikmeyenleri saklamıştı; elimize ulaşan belgelerin neredeyse çoğunu onlar oluşturmakta fakat eğitimimizdeki bazı eksiklikleri göz önüne aldığımızda bu belgelerin pek de kullanışlı olmadığı kanısına varırız. Bu neden-

le, semenderlerin tarihi hakkında bize ulaşan materyaller, M.S. 8. yüzyıldan kalma tapu kayıtları veya şair Sappho'nun eserleri gibi ziyadesiyle eksiktir; fakat öyle ya da böyle, bu büyük tarihi olayla bir şekilde ilgili belgeler bugüne kadar ulaşmıştır. Yine de tüm eksikliklere rağmen, bu belgeleri "Medeniyet Yolunda" başlığı altında özetlemeye çalışacağız.

İkinci Bölüm: Medeniyet Yolunda (Semenderlerin Yükselişi[1])

G. H. Bondy'nin Pasifik İhracat Şirketi'nin akıllara kazınan o genel toplantısında perdesini açtığı bu yeni çağda, Ütopya'nın[2] başlangıcı hakkındaki peygambervari kelimeleri dile getirdiğinde, tarihi olayların etkisi, o vakte kadar alışılageldiği gibi, artık yüzyıllar ya da on yıllar içinde anlaşılmıyordu; aksine ekonomik verilerin[3] yayınlandığı üç aylık süreçlerle çözülüyordu. Çünkü tarih yazımı, böyle isimlendirebilirsek tabii, toplu üretimle gerçekleşiyordu; sonucunda da tarih akıl almaz bir hız kazanmıştı (kimilerine göre geçmişe nazaran beş kat daha hızlı gelişiyordu her şey). Şimdilerde, bir şeylerin gerçekleşmesi için yüzyıllar beklememize gerek yok. Yüzyıllar boyunca bir oradan bir buraya sürüklenen halkların göçünü ele alalım: günümüzde, mevcut ulaşım birimlerimizle, bu göç üç yıl içinde tamamlanabilir; aksi takdirde herhangi bir kazanç elde edilemezdi. Aynı şey Roma İmparatorluğu'nun dağılması, yeni kıtaların sömürgeleştirilmesi, Kızılderililerin soyunun sonlandırılması gibi konular için de geçerli. Bunların hepsi, elinde yüklüce sermaye bulunduran girişimcilerin eline bırakılsaydı, kıyaslanamayacak kadar hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilirdi. Bu açıdan, Semender Birliği'nin elde ettiği büyük başarı ve dünya tarihinde bırakmış olduğu güçlü etki, hiç kuşku yok ki gelecekte nelerin bizi beklediğine işaret etmekte.

Bu nedenle Semenderlerin tarihi, mükemmel ve akılcı organizasyonu ile en baştan nitelendirilmişti; bu sebeple övgülerin ço-

günluğu -hepsi değil- Semender Birliği'ne gitmelidir; fakat bilimin, hayırsever çabaların, aydınlanmanın, basının ve diğer faktörlerin de semenderlerin yeni kıtaları yayılması ve ilerlemesinde önemli bir rol oynadığı kabul edilmelidir. Bununla birlikte, bu genişlemenin[4] önündeki birçok engeli aşmak zorunda kalsalar da, tabiri caizse, neredeyse günbegün yeni kıtaları keşfeden ve yeni kıyıları semenderler için ele geçiren Semender Birliği idi. Sendikanın çeyrek raporu; semenderlerin, Hint ve Çin limanlarına birbiri ardına nasıl yerleştiklerini gösteriyor; Semender kolonisinin Afrika kıyılarını nasıl ele geçirdiğini ve yeni, süper-modern semender kuluçka makinelerinin arttığı Meksika Körfezi'nden Amerikan kıtasına nasıl sıçradığı ve bu büyük kolonileşme dalgalarının yanı sıra, daha küçük semender gruplarının gelecekteki ticaret noktaları için nasıl öncü keşif kolları olarak gönderildiğini göstermekteydi. Bu niyetle, Semender Sendikası, Hollanda Su Kaynakları Yönetimi'ne en üst kaliteden 1.000 semender; eski limanı temizlemeleri maksadıyla Marsilya şehrine 600 semender ve daha nice yerlere nice semenderleri hediye etti. Kısacası, insanların dünya üzerindeki yayılmasının aksine, Semenderlerin yayılması bir plan doğrultusunda ve verimli bir ölçekte ilerledi; doğal akışa bırakılmış olsaydı, muhtemelen yüz binlerce yıl sürecekti. Ne derseniz deyin; fakat doğa, sanayi ve ticaret kadar girişken ve amaçlı değildir. Semenderler için oluşturulan talepler doğurganlıklarını bile etkilemiş gibi görünüyor; dişi başına üreme verimi yılda 150 yavru kadar artmış. Köpek balıklarının neden olduğu kayıplar, semenderler avcı balıklara karşı[5] su altı silahları ve domdom kurşunlarıyla donatılınca neredeyse durdu.

Söylemeye gerek yok, semenderlerin yayılma planı her yerde eşit derecede pürüzsüzlükle gerçekleşmedi; kimi yerlerde, muhafazakar çevreler, insan gücünün[6] karşısında haksız rekabeti temsil ettiği gerekçesiyle bu yeni iş gücünün getirilmesine karşı çıkmıştı; kimileri ise küçük deniz canlılarıyla beslenen semenderlerin balıkçılık için bir tehdit oluşturmasından korktuklarını dile getirdi; kimileri de su altı oyukları ve geçitleriyle, semenderlerin kıyı şeri-

dine ve adalara zarar verdiğini iddia etti. Dürüst olmak gerekirse, semenderlerin takdimine karşı sözünü esirgemeyip uyarılarda bulunan bayağı kişi vardı; fakat tarihin sayfalarında bu tür olaylara rastlanması gayet normal, her yenilik ve ileriye doğru atılan her adım itiraz ve kuşkularla karşılanır; makinalar, fabrikalarda insanların yerini alırken böyle olmuştu ve semenderlerin durumunda tekrar ediliyordu. Kimi yerlerde de daha farklı türden yanlış anlaşılmalar[7] vardı, fakat semenderlerin muazzam iş potansiyelini doğru bir şekilde değerlendiren uluslararası basının tam desteği sayesinde ve ekseriyetle faydalı ve kapsamlı reklamlarla birlikte, vardıkları her noktada semenderler, canlı bir ilgi ve hevesle[8] karşılandı.

Semender ticareti, çoğunlukla kendisinin özel olarak inşa ettiği tankerlerle yürütülen Semender Birliği'nin elindeydi; ticaretin merkezi ve bir bakıma Semender Borsası, Singapur'daki Semender Binası'nda yönetiliyordu.

5 Ekim'de E. W. baş harfleriyle başlayan isimce verilen kapsamlı ve tarafsız raporla karşılaştırın:

S-Ticareti

'Singapor, 4 Ekim, Öncü 63. Ağır 317. Ekip 648. Yan İş 26-35. Atık 0.08. Yumurta 80-123.'

Bu rapor, okuyucunun gazetesinde her gün iş sütunlarında pamuk, kalay veya buğday gibi ürünlerin fiyatları ile ilgili raporlar arasında bulacağı bir rapordur. Fakat bu gizemli figürlerin ve kelimelerin aslında ne anlama geldiğini biliyor musunuz? Evet, Semender Ticareti veya S-Ticaret; peki kaç okuyucunun bu ticaretin ne olduğuna dair bir fikri var? Muhtemelen, şapkalı ve türbanlı alıcılar etrafta tur attığı, malları incelediği ve en sonunda da irice ve sağlıklı bir genç semenderi parmağıyla işaret edip "Ne kadar?" diye sorduğu, binlerce ama binlerce semenderle kaynayan büyük bir pazar yeri hayal ediyorlar.

Gerçekte ise semender pazarı oldukça farklı görünmektedir. Singapur'daki S-Ticaret'in mermer binasında, tek bir semender

dahi bulamazsın, aksine telefonla siparişleri kabul eden beyaz takım elbiselerindeki rahat giyimli katiplerle karşılaşacaksınız. "Evet efendim. Öncülerin fiyatı 63. Kaç tane? 200? Çok güzel bir rakam, efendim. Yirmi tane Ağır ve 180 Takım. Teşekkür ederiz. Gemi beş hafta içinde yola çıkacak. Yardımcı olabileceğim başka bir konu var mı efendim? Teşekkürler." Görkemli S-Ticaret binasının tamamı telefon konuşmalarıyla yankılanıyor; izlenim, bir borsa binasından ziyade bir devlet dairesi ya da bir banka izlenimi uyandırıyor. Yine de İyonya sütunlarıyla çevrili ön cephesiyle bu asil beyaz binanın, Harun Reşid zamanındaki Bağdat pazarıyla kıyaslandığında bile daha büyük bir dünya pazarı olduğunu anlaşılıyor.

Fakat bu yazının başında bahsettiğimiz borsa raporuna ve ticari jargona geri dönersek... *Öncüler*, basitçe anlatmak gerekirse, özenle seçilmiş zeki semenderler olarak tarif edilebilir ve düzenlemeler gereği üç yaşında olmak zorundadır, semender çalışma ekiplerinin liderleri ve yönlendiricisi olmak üzere özenle eğitilmiştir. Vücut ağırlığına bakılmaksızın ayrı ayrı satılırlar; önemli olan zekaları. İyi derecede İngilizce bilen Singapur Öncüsü, en kaliteli ve en güvenilir olanları olarak bilinir; zaman zaman Kaptanlar, Mühendisler, Malaya Şefleri, Ustabaşı gibi adlara sahip diğer önde gelen semenderler de satılmaktadır, fakat en pahalılar listesinin tepesinde Öncüler yer almaktadır. Güncel olarak, tanesi altmış dolarlık satış geliri sağlamaktadır.

Ağır olanlar bildiğiniz ağır anlamına gelmektedir; atletik özellikleriyle ön plana çıkmış semenderlerdir ve düzenlemeler gereği 100 ila 120 kilo arasında olup iki yaşındadırlar. Sadece altı kişilik gruplar veya "bölükler" olarak satılmaktadır. Kaya kırmak, kayaları yuvarlamak ve benzeri gibi en ağır fiziksel işleri yapmak için eğitilmişlerdir. Eğer raporda "Ağır 317" yazıyorsa, bu altılı bir grubun veya "bölüğün" 317 dolara mal olduğu anlamına gelir. Ağır semenderlerin oluşturduğu her grupta genellikle bir ustabaşı ve amir olarak bir Öncü semender bulunur.

Ekip ise seksen ila yüz kilo arasında ağırlıkları değişen işçi semenderlerden oluşmakta. Sadece yirmi kişilik ekipler halinde

satılmaktadırlar; toplu işler için amaçlanmıştır ve en başarılı oldukları alanlar arasında su altı kazıları, barajları ve setlerin inşası bulunmaktadır. Her takıma bir Öncü liderlik etmektedir.

Yan İşler'in her biri kendi türünü temsil etmektedir. Bu Yan İşler, belirli bir sebepten ötürü toplu ya da özel eğitim alamamış semenderlerdir; örneğin düzgünce yönetilen büyük semender çiftliklerinden uzakta büyüdükleri için bu eğitimi alamamış olabilirler. Teknik olarak gayri vahşi semenderlerdir lakin çoğunlukla çok yeteneklilerdir. Tek tek ya da düzine şekline satılabilir, çeşitli yardımcı işlerde veya semender gruplarının veya takımlarının kullanımını garanti etmeyen küçük projelerde kullanılırlar. Eğer Öncü, semenderler arasındaki seçkinleri temsil ediyorsa, Yan İşler işçi sınıfına benzetilebilir. Son zamanlarda bireysel girişimciler tarafından daha da geliştirilmek ve daha sonra Lider, Ağır, Ekip veya Atık olarak sınıflandırılmak üzere üretilen semender olarak adlarından söz ettirdiler.

Atık veya çöp; (döküntü, sıçmık da denilmekte) aşağılık, zayıf veya fiziksel olarak eksik semenderlerdir. Bunlar tek tek veya belirli miktarlarda değil, ağırlıkça, genellikle ton üzerinden toplu olarak pazarlanmaktadır; bir kilogramı şu anda yedi ila on sent arasındadır. Hangi amaca hizmet ettikleri ya da neden satın alındıkları tam olarak belli değildir; muhtemelen suda daha az talep edilen işler için kullanılmaktadır. Herhangi bir yanlış anlamadan kaçınmak maksadıyla, semenderlerin insanlarca sindirilemeyeceğini hatırlatmakta fayda vardır. Atıkların neredeyse tamamı, nereye götürdükleri henüz bilinmeyen Çinli satıcılar tarafından satın alınmıştır.

Yumurta, oldukça basit bir şekilde anlaşıldığı üzere semender yavruları veya daha doğrusu bir yaşına kadar olan semender yavrularıdır. Yüzer yüzer alınıp satılır; ucuz ve taşıma maliyetleri az olduğundan ticaretleri hayli hareketlidir. Yalnızca çalıştırılacakları yerde iş yapmaya elverişli olana kadar beslenir ve eğitilirler. Yumurtalar, her gün su yüzeyine çıkması gereken yetişkin semenderlerin aksine su içinde kaldıklarından varillerde yollanır. Genel-

likle, kabiliyetli olanların Yumurta'dan, standart Öncü tipini bile aşarak geliştiği görülür; bu tür gelişmeler, Yumurta alım satımlarında özel bir faiz olarak yansır. Son derece yetenekli semenderler ilerleyen aşamalarda birkaç yüz dolara satılır; Amerikan milyoneri Denicker, dokuz dilde akıcı konuşabilen bir semender için 2.000 dolar ödedi ve özel bir gemiyle Miami'ye taşınmasını sağladı; yalnızca bu ulaşım dahi 20.000 dolara mal oldu. Yumurta satışları son zamanlarda atik, sportif semenderlerin seçildiği ve eğitildiği Semender Ahırları'yla popüler hale geldi; bu semenderler, üç kişilik takımlar halinde, bir kabuğa benzeyen düz tabanlı teknelerle dizginlenir. Kabuklu semender yarışları şimdi Amerika'da hayli rağbet görmekte ve Palm Beach, Honolulu veya Küba'da Amerikalı gençlerin favori eğlencesi; "Triton yarışları" veya "Venüs Su Yarışları" da denir. Su yüzeyinde seken hayli hafif ve güzelce dekore edilmiş bir kabukta ise üç semenderi kontrol eden ipeksi dizginleri elinde tutan, mümkün mertebe en dar ve en büyüleyici deniz kıyafetlerini giyen ve Venüs unvanı için çekişen yarışçı kadınlar durur. Konserve Gıda Kralı olarak bilinen Bay Tincker, kızı için en az 36.000 dolar değerinde üç yarış semenderinden -Poseidon, Hengist ve Kral Edward- oluşan bir ekip satın aldı. Bu yarışlar, yalnızca Öncülerin, Ağırların ve Ekiplerin dünya genelindeki teslimatıyla ilgilenen S-Ticaret'in faaliyet alanının dışında yer almaktadır.

Semender Çiftlikleri'nden daha öncesinde bahsetmiştik. Zihninizde çiftlik hayvanlarının tutulduğu binaları ya da ağılları canlandırıyorsanız, yanılıyorsunuz demektir. Aslında birkaç kilometre boyunca uzanan, suyu çekilmiş kıyılardan ve bu kıyıların etrafındaki oluklu demirden yapılmış birkaç barakadan oluşmaktaydı bu çiftlikler. Bu barakalardan biri veteriner cerrah için, diğeri yönetici için, geri kalanı ise denetim personeline aittir. Kıyı şeridini birkaç havzaya bölen, kıyıdan denize doğru uzanan uzun setler anca deniz çekildiği zaman görülebilmekte. Bu havzalardan biri yavrular, diğeri Öncüler, diğeri Ağırlar gibi çeşitli semender türleri için ayrılmıştır; her tür ayrı beslenir ve eğitilir. Besleme ve eğitim de gece gerçekleşir. Gün kararkığında ise semenderler kıyının altı-

na eştikleri yuvalarından çıkar ve terbiyecilerin etrafında toplanır; yönetmelikler gereği bu terbiyeciler emekli askerlerden seçilir. İlk olarak bir konuşma eğitimi verilir; eğitmen semendere bir kelime söyler -farz edelim ki "kazmak"- ve anlamını onlara gösterir. Daha sonra onları dörtlü gruplara ayırır ve yürümeyi öğretir; devamını ise yarım saatlik beden eğitimi ve suda kısa bir dinlenme takip eder. Aradan sonra çeşitli aletlerin ve silahların kullanımıyla ilgili talimatlar verilir ve ardından eğitmenlerin gözetimi altında hidromühendislik çalışmalarına dair üç saatlik pratik eğitim tamamlanır. Bu eğitimin ardından, semenderler, esas olarak mısır unu ve içyağıyla yapılmış Semender bisküvileri ile beslendikleri suya geri dönerler; Öncüler ve Ağırlar ek olarak etle beslenir. Tembellik veya itaatsizlik, açlıkla cezalandırılır; başka fiziksel ceza mevcut değildir; dahası, semenderler acıya duyarlı değildir. Gün açarken Semender Çiftliklerine ölüm sessizliği çöker; görevliler yataklarına çekilir ve semenderler de suyun altında kaybolur.

Bu eğitim, her yıl, yalnızca iki kez değiştirilir. Üreme vakti geldiğinde, semenderler bir iki hafta boyunca kendi hallerine bırakılır ve Semender Birliği'nin tankeri çiftlikte, her bir kategoriden kaç semenderin alınacağına dair talimatlarla birlikte çiftlik yöneticisini çağırdığında eğitim durur. Bu alımlar geceleri yapılır; gözlemciler ve gemi mürettebatı semenderlerin suya erişimini engellerken tankerdeki görevli, çiftlik yöneticisi ve veteriner hekim, üzerinde lamba bulunan küçük bir masada otururlar. Semenderler peşi sıra masaya yanaşır ve hizmet etmeye uygun olup olmadıklarına karar verilir. Uygun bulunan semenderler, botlarla tankere götürülür. Çoğu semender zorluk çıkarmazken, yani basit bir emirle harekete geçerler; fakat kimi zaman da kelepçe kullanmayı da içeren hafif kuvvet gerektiren durumlar da söz konusudur. Yavrular ya da çocuklar, tabii ki, ağ kullanılarak toplanır.

Semenderlerin tankerlerde taşınması hayli insancıl ve hijyenikti; havuzlarındaki su her geçen gün pompalanarak değiştirilmekte ve fazlasıyla beslenmekteydiler. Taşıma sırasında gerçekleşen ölümlerin oranı yüzde 10'a anca ulaşmaktaydı. Hayvanları Ko-

ruma Derneği'nin talebi üzerine semenderlere insanca muamele edilmesini sağlamak için her tank gemisinde papaz bulunur; her gece semenderlere, ekseriyetle insanlara karşı saygı göstermeleri ve sağlıklarına bir babaymışçasına özen gösterecek olan gelecekteki işverenlerine itaat ve sevgi göstermeleri için onları tembihleyen bir vaaz verir. Babalık kavramı nedir bilmediklerinde, türlerinde yer almadığından; bu babalık duygusunu, semenderlere açıklamak şüphesiz hayli zor. Daha eğitimli semenderler, gemideki papaza "Baba Semender" ismini hoş gördü. Eğitimsel filmler de son derece başarılıydı: Semenderler bu filmlerde, insanın elinden çıkan mucizeler kadar gelecekte mesul tutulacakları çalışmalar ve görevlerle de tanıştılar.

S-Ticaret (Semender Ticaret) kısaltmasını "Esir Ticaret" olarak yorumlayanlar da var. Bununla birlikte, tarafsız gözlemciler olarak, sadece geçmiş köle ticareti mevcut semender ticareti kadar iyi organize edilmiş ve sağlıklı olsaydı, ticareti gerçekleştirenlere tebriklerimizi iletebilirdik. Semenderlere bir zarar gelmesi durumunda, gemi kaptanı ve mürettebatının maaşlarından düşüleceği için ederi daha fazla olan semenderlere daha iyi davranılmaktaydı. Bu raporun yazarı, depolardan birinde, iki yüz kırk en yüksek kalitede semender şiddetli ishale boğuşurken, SS 14 tankerindeki en güçlü denizcilerin bile nasıl derinden etkilendiğine şahit oldu. Gözleri neredeyse ağlamaklı bir şekilde semenderlerin ne halde olduğunu görmek üzere aşağı indiler, abuk sabuk kelimelerle en insani duygularını ifade ettiler: "Daha satamadan ölecek, kepazeler!"

Semender ihracatında artan ciro ile, doğal olarak, aynı zamanda kontrolsüz bir ticaret de ortaya çıktı. Semender Birliği, rahmetli Kaptan van Toch'un, özellikle Mikronezya, Melanezya ve Polinezya'nın küçük, uzak adalarında kurduğu semender kuvözlerini kontrol altına alıp yönetemedi, böylelikle de çok sayıda koy kendi hallerine bırakıldı. Sonuç olarak, orada bulunan semenderlerin örgütlü bir şekilde yetiştirmesiyle beraber, geçmişte fok avcılığı seferlerini pek çok açıdan anımsatan yabanıl semenderlerin

avı da büyük ölçüde gelişmişti; bu semenderlerin avı belli bir noktaya kadar yasadışı olarak nitelendirilmektedir; fakat semender avcılığına dair mevzuat getirilmemesi, en iyi ihtimalle, devletlerin egemenliğinin yetkisiz olarak ihlal edilmesi içindi. Ve semenderler adalarda akıllara durgunluk verecek derecede çoğaldığından ve yerlilerin tarlalarına ve bahçelerine zarar verdiğinden, bu kontrolsüz avlar, semender popülasyonunun doğal bir düzenlemesi olarak -pek dile getirilmese de- nitelendirildi.

Güncel açıklamadan alıntılıyoruz:

YİRMİNCİ YÜZYIL KORSANLARI

Gemimizin kaptanı, bayrağın çekilmesi ve botların indirilmesi için emir verdiğinde saatler 23'ü gösteriyordu. Etraf hafif puslu ve ay tepedeydi; yöneldiğimiz küçük ada sanırım Phoenix Takımadaları'ndaki Gardner Adası idi. Böyle mehtaplı gecelerde semenderler sahile çıkar ve dans eder; yanlarına yanaşabilirsiniz fakat sizi duymazlar, sessiz sakin bir şekilde topluca danslarını yapma gayretindedirler. Yirmi kişiydik, elimizde küreklerimizle sahile çıktık, ayın berrak ışığında sahilde toplanan karanlık kalabalığın etrafını sarmaya başladık. Semenderlerin bu dansı üzerine edinilen izlenimi tanımlamak hayli zor. Nereden baksanız 300 hayvan, arka ayakları üzerinde mutlak surette mükemmel bir çember içinde, dairenin içine bakacak şekilde oturuyor; çemberin içinde ise hiç kimse bulunmamakta. Taş kesilmişçesine yerlerinden hareket etmiyor; gizemli bir sunağı çevreleyen yuvarlak bir çit gibi görünüyorlar; fakat ortada ne sunak var ne de bir ilah. Aniden hayvanlardan biri tıslamaya başladı: 'Pıst-pst- ts' ve vücudunun üst yarısını sallamaya ve bükmeye başladı; bu dalgalanma hareketi daha da yayıldı ve saniyeler içinde tüm semenderler, bulundukları yerden bir yere hareket etmeden yalnızca üst bedenlerini noktadan sallamaya başladı: daha hızlı ve daha hızlı, sessizce, sarhoşmuş gibi ya da aklını kaybetmişçesine veya ele geçirilmişçesine. On beş dakika geçtikten sonra, semenderlerden biri yoruldu, sonra diğeri ve sonra bir başkası; sonrasında bitkin düşmüş bir şe-

kilde sallanıp tekrar dikeliyorlardı; devamında ise hemen hemen hepsi heykelmişçesine hareketsiz durmaya başladı; bir süre sonra bir yerden sessiz bir pıst-pst-ts sesi geldi, başka bir semender kıvranmaya başladı ve bu dansı hızla bütün çembere yayıldı. Bu sesin oldukça mekanik çıktığının farkındaydım: fakat ayın kireçli ışığını ve sahile aheste aheste vuran dalgaları düşünün. Son derece büyülü bir şey vardı fakat bir şey, bu büyüyü kötüye yoruyordu. Boğazımın istemsiz bir korku veya şaşkınlık hissi ile soluğum kesildi. "Harekete geç," diye beni uyardı en yakınımdaki, "yoksa olduğun yere kök salacaksın!"

Dans eden hayvanların etrafındaki çemberimizi daraltık. Adamlar ellerinde küreklerini tutuyor, kısık sesle konuşuyordu. Semenderlerin bizi duyacağından korkmaktan ziyade gece vaktiydi. "Hızlanın" diye emir verdi komuta subayı. Salınan çembere doğru koştuk; donuk bir gümbürtü ile kürekleri semenderlerin sırtına indirdik. Ancak o zaman semenderler korkuya kapıldı, çemberin merkezine doğru geri çekildiler ya da denize geri dönmek için sırtlarına inen küreklerin arasından sıvışmaya çalıştılar; fakat kaçmaya çalışanlar da acı ve korku içinde çığırarak, gelen kürek darbeleriyle çembere çekildi. Küreklerimizi kullanarak semenderleri ortaya doğru itekledik, bir yere biriktirip sıkıştırdık, birkaç kat halinde birbirlerinin üzerine çıktılar; aramızdan on kişi, küreklerle yaptığımız çembere semenderleri hapsetti ve diğer on kişi de küreklerin altından sıvışmaya çalışanları kışkırttı veya dövdü. Seri kürek darbelerinin indiği, şaşkına dönmüş bir şekilde bağırıp çağıran, kıvranan karaca bir yığın vardı ortada. Sonrasında iki kürek arasında bir boşluk açıldı; bir semender aradan kaçtı, fakat kafasının arkasına inen bir darbe ile sersemlemişti; peşi sıra ikinci ve üçüncü semender de sıvışmaya çalıştı. Bir süre sonra yirmi tanesi kadarı yerde öylece yatıyordu. "Kapatın şu boşluğu," diye emretti subay ve küreklerin arasında açılan boşluk bir kez daha kapatıldı. Bully Beach ve melez Dingo, iki eliyle birer tane şaşkına dönmüş semenderleri bacağından kavradı ve kumun üstünde, bir canlı değil de çuvalmışçasına bota sürükledi. Sürüklenen semenderler

bazen taşlara takılıyordu; denizciler de daha şiddetli bir şekilde çekiyor ve kimi zaman da hayvanların bacağı kopuyordu. "Salla gitsin," diye mırıldandı dibimde duran yaşlı Mike. "Bir bacak daha çıkarır." Sersemlemiş semenderleri botlara fırlattıklarında, subay fütursuzca derdi: "Bir sonraki grubu getirin." Ve semenderlerin boynuna, yine darbeler inerdi. Subay, Bellamy, eğitimli, sessiz bir adam ve mükemmel bir satranç oyuncusuydu; fakat ava çıkmıştık, daha doğrusu iş üstündeydik. Bu şekilde, iki yüzün üzerinde sersemlemiş semender ele geçirildi; muhtemelen ölmüş ya da sürüklemeye değmeyecek yetmiş kadarı da sahildeydi.

Ele geçirilen semenderler depolara atıldı. Gemi, eski bir tankerdi; kötü temizlenmiş depolardan ham petrol kokusu saçılıyor ve deponun içindeki suyun üstünde de gözle görülebilir bir yağ tabakası vardı; hava alabilsinler diye deponun kapağı alınmıştı sadece; depoya yığılan semenderlerle beraber bir tür oğmaç çorbası gibi yoğun ve tiksindirici görünüyordu. Kimi yerlerde zayıfça ve acınası derecede kıvranarak hareket ediyorlardı; semenderler, kendilerine gelebilmeleri için, ilk gün kendi hallerine bırakıldı. Ertesi sabah dört adam uzun kazıklarla geldi ve "çorbayı" (semender ticaretinde, bunlara çorba denir) dürttü; üst üste yığılmış bedenlerin altını üstüne getirdiler ve hareket etmeyen ya da zayıf düşenleri ayırt ettiler; sonrasında bu ayırt ettiklerini kancalarla depodan çıkarttılar. "Çorba şimdi temiz mi?" diye sordu kaptan. "Evet, efendim." "Biraz daha su dökün!" "Evet efendim." Çorbanın temizliği her gün tekrarlanmalıydı; her seferinde altı ila sekiz "hasarlı ürün" - öyle diyorlardı - denize atıldı. Geminin etrafında, büyük ve besili köpek balıkları yüzüyordu. Tankların etrafında korkunç bir koku vardı; zaman zaman değiştirilmesine rağmen su sarı renkteydi, dışkı ve iyice ıslanmış bisküvilerle benek benek olmuştu; içinde, baygın baygın serpilen veya hissizce yüzen, acı ile nefes alan semenderler duruyordu. "Fena değiller," diye üsteledi yaşlı Mike. "Bir keresinde, bu semenderleri, metal benzin varillerinde taşıyan bir gemi gördüm; hepsi nalları dikmişti."

Altı gün sonra, Nanomea adasından yeni ürünleri aldık.

O zamanlarda, semender ticareti böyle bir şeydi; hiç şüphe yok ki, yasadışı bir ticaret ya da daha doğrusu, neredeyse bir gecede ortaya çıkan güncellenmiş bir korsanlıktı. Satın alınan ve satılan semenderlerin yaklaşık dörtte birinin bu şekilde yakalandığı söyleniyor. Semender Birliği'ne göre düzenli olarak işletilmeye değmeyen semender üreme yerleri vardı; daha küçük Pasifik adalarında semenderler, sıkıntı yaratacak ölçüde fazlaca çoğalmıştı; yerliler semenderleri pek hoşnut karşılamıyor, yuvaları ve geçitleriyle adaları delik deşik ettiklerini iddia ediyorlardı; işte bu yüzden sadece sömürge yetkilileri değil, Semender Birliği de semender yerleşimlerine yönelik yağmalamaları görmezden geliyordu. 400'e yakın korsan geminin, yalnızca semender avıyla meşgul olduğu tahmin edilmekte. Küçük ölçekli girişimlerin yanı sıra, bu modern korsanlığı uygulayan nakliye şirketleri de mevcut: bunların en büyüğü, merkezi Dublin'de bulunan Pasifik Ticaret Şirketi; başkanlığını muteber Charles B. Harriman yürütmekte. Ticaretin durumu, Çinli bir haydut olan Teng, üç gemisiyle, bazı Birlik çiftliklerini yağmaladığından ve direnişle karşılaştıklarında ise çalışanları katletmekten geri kalmadıkları o seneden -1 sene öncesi- daha kötüydü; geçen sonbaharda Teng, küçük filosuyla Amerikan gambotu *Minnetonka* tarafından Midwayadasında alabora edildi. O zamandan beri semender korsanlığı, kullandığı yöntemler itibarıyla daha medenileşti ve hatta istikrarlı bir patlama yaşadı. Bazı kararlar kabul edildi ve bu uygulamalarla birlikte yasa dışı ticarete artık gizliden gizliye de olsa müsamaha gösterildi: bu kararlar neticesinde, örneğin, geminin ulusal bayrağı, yabancı bölgeye saldırı yapılmadan önce indirilecek; Semender korsanlığı, diğer ürünlerin ithalatı veya ihracatı için bir örtü olarak kullanılamayacak; yakalanan semender düşük bir fiyattan satılmayacak ve satılırken de "ikincil" olarak nitelendirilecekti. Yasadışı ticarette bu ikincil semenderler yirmi ila yirmi iki dolar arasında pazarlanıyordu; korsan gemilerindeki bu berbat muameleden kurtuldukları düşünülürse, kalitesiz ama güçlü bir tür olarak kabul edilirler. Yakalanan semenderlerin, ortalama yüzde 25 ila 30'unun, ekseriyetle güçlü olanların, bu taşıma-

dan sağ çıktığı tahmin ediliyor. Ticaret ağzıyla bunlara Makaroni denir; son zamanlarda ticaret borsası raporlarında adları geçmeye başlamıştı.

İki ay sonra, Saigon'daki Hotel France'ın salonunda Bay Bellamy ile satranç oynuyordum. O vakitlerde, elbette, artık gemisinde görevli değildim.

"Bellamy," dedim. "İyi bir adamsın, beyefendi denecek kadar hem de. En sefil köle ticaretinden para kazanıyor olmak hiç mi kanına dokunmuyor?"

Bellamy omuzlarını silkti. "Semender, semenderdir," diye homurdandı cevap vermekten kaçınırcasına.

"İki yüz yıl önce de 'Zenci, zencidir.' diyorlardı."

"Haksız da değillerdi," dedi Bellamy.

"Şah!"

Maçı kaybettim. Aniden, masadaki her hareket eski gibi geldi ve daha her hareket benden önce bir başkası tarafından yapılmış gibi geldi. Belki de tarihimiz de aynı şekilde başka birilerince oynanmış ve biz de sadece satranç taşlarımızı geçmişteki aynı yenilgiler için aynı karelere taşıyorduk. Belki de Bellamy gibi delikanlı birisi de zamanında Fildişi Sahili'nde zencileri yakalayıp gemiyle Haiti veya Louisiana'ya gönderdi ve güverte altındaki sinekler gibi ölüme terk etti. Aklında herhangi bir kötülük yoktu Bellamy'nin. Bellamy'nin aklında hiç kötülük yoktur. Bu yüzden de iflah olmaz ya.

"Siyah kaybetti," dedi Bellamy, her şeyden pek hoşnut bir şekilde ve ayağa kalkıp gerindi.

İyi organize edilmiş bir semender pazarı ve geniş basın tanıtımının yanı sıra, semenderlerin yayılmasındaki ana faktör, daha sonra tüm dünyayı saran devasa bir teknolojik idealizm dalgasıydı. G. H. Bondy, insan zihninin, yeni kıtalar ve yeni Atlantisler için çalışmaya başlayacağını doğru tahmin etmişti. Semender Çağı boyunca teknoloji uzmanları arasında hararetli ve bir o kadar da verimli bir tartışma hüküm sürdü: ağır kıtalar betonarme kıyılarla çevrilmeli

mi veya hafif kıtalar, yığılmış deniz kumuyla mı sarılmalı? Neredeyse her gün, yeni yeni devasa projelere manşetlerde yer alıyordu: İtalyan mühendisler bir yandan Trablusgarp, Balear Adaları ve On İki Adalar'a kadar neredeyse tüm Akdeniz'i kaplayacak Büyük İtalya'nın inşasını, diğer yandan da İtalyan Somali'nin doğusunda, bir gün Hint Okyanusu'nun tamamını kaplayacak olan Lemurya olarak bilinen yeni bir kıtanın kurulmasını teklif ediyorlardı. Gerçekten de, bir semender ordusunun yardımıyla, Mogadişu limanının karşısında, on üç buçuk dönüm büyüklüğünde yeni bir küçük ada oluşturuldu. Japonya, eski Mariana grubunun yerine, yeni bir ada projesini öne sürmüş ve hatta kısmen tamamlamıştı; önceden New Nippon olarak adlandırılan Carolinas ve Marshall Adaları'nı iki büyük adaya bağlamayı planlıyordu; gerçeği söylemek gerekirse, kutsal Fuji Dağı'nı bu adaların gelecekteki sakinlerine hatırlatmak için, bu adalara suni yanardağ yerleştirildi. Alman mühendislerin, geleceğin Atlantis'i olabilecek ve Fransız Batı Afrika'yı tehdit edebilecek şekilde Sargasso Denizi'nde, gizliden gizliye bir beton kıta diktiklerine dair söylentiler vardı; fakat temellerin atılması haricinde herhangi bir gelişme olmadığı ortadaydı. Hollanda'da Zelanda'yı ıslah edilmişti; Guadeloupe'de Fransa, Grande Terre, Basse Terre ve La Desirade'yi kutsal bir ada olarak birleştiriyordu ve Amerika Birleşik Devletleri de, 37. meridyen üzerinde ilk uçak adayı (iki katlı, devasa bir otel, spor stadyumu, bir eğlence parkı ve beş bin kişilik bir sinema) inşa etmeye başlamıştı. Kısacası okyanusların, medeniyetin önüne diktiği son engeller düşmüş gibiydi; hayret verici teknik projelerin coşkulu yeni çağının şafağıydı; insan, dünya sahnesine doğru bir zamanda ve tabiri caizse, tarihsel zorunluluktan adım atan semenderler sayesinde, anca şimdi Dünyanın Hakimi olduğunu anlamaya başlamıştı. Hiç kuşkusuz, teknoloji çağımız onlara bu kadar zengin bir görev ve böylesine geniş bir sürekli istihdam alanı sağlamasaydı Newts'in muazzam çoğalması gerçekleşmeyecekti. Deniz İşçilerinin geleceği yüzyıllar boyu güvence altında gibi görünüyordu.

Semender ticaretinin olumlu gelişiminin önemli bir kısmı, belli

bir süre sonra dikkatini semenderin fiziksel ve psikolojik yönlerini araştırmaya veren bilim tarafından gerçekleştirilmişti.

Paris'teki bilimsel kongreye tanıklık eden R. D. tarafından yazılan değerlendirme raporundan alıntılıyoruz:

1. Congrès d'Urodèles[7]

Kısa başlığı Kuyruklu Amfibi Kongresi, resmi başlığı nispeten daha uzun: Kuyruklu Amfibilerinin Psikolojik Araştırmaları için Birinci Uluslararası Zoologlar Kongresi. Gerçek bir Parislinin kolunuz kadar uzun başlıkları umursamaması haricinde; Sorbonne amfitiyatrosunda devam eden oturumda bulunan bilgin profesörler, sadece *Messieurs les Urodèles*, yani Kuyruklu Amfibi Beyleri demişti. Ya da daha da kısaca ve saygısızca şekliyle, *Ces Zoos-là*.[8]

Görev anlayışımızdan çok meraktan ces Zoos-là'yı incelemeye başladık. Yanlış anlamayın, çoğunlukla yaşlı ve gözlüklü akademik bilgelere karşı beslenen merak değil, bu... Bu yaratıklar hakkında (ne diye 'hayvanlar' teriminde inat ediyorsak?), akademik yazınlardan anlamsız cingıllara kadar kendine yer bulan, bazılarına göre bir gazete aldatmacası ya da kimilerine göre, Hayvanlar Aleminin Efendisi, Büyük Savaş'tan ve diğer nice tarihi olaylardan sonra Yaratılış'ın Hükümdarı olarak etiketlenen İnsan'dan daha becerikli olduğunu söylenen bu yaratık hakkındaydı beslediğimiz merak. Kuyruklu amfibilerin psikolojik soruşturması kongresine katılan seçkin beylerin, konuya dair bilgisi olmayanlara, Andrias Scheuchzeri'nin yere göğe sığdırılamayan öğrenme kabiliyetinin gerçekten nasıl olduğu sorusuna net ve kesin bir cevap verebileceğini ummuştum; ancak şunu söyleyebileceklerini ilettiler: evet, akıllı bir yaratık ya da en azından sizin ya da benim gibi medeniyete erişecek kadar akıllı, bu yüzden, bu yaratığa gelecekte neler olacağını düşünmeliyiz, bir zamanlar vahşi ve ilkel olan biz insan ırkını gelecekte neleri beklediğini düşündüğümüz gibi. ...Ama demiş olayım: kongreden böyle bir cevap gelmedi ve gerçekten böyle bir soru sorulmadı; çağdaş akademi pek de profesyonel değildi...

7 Türkçesi: Urodeles Kongresi
8 Türkçesi: Hayvant Bahçesi Adamları

Böylesi bir sorunla kendini meşgul etmek için.

Öyleyse, bilim insanlarının hayvanların psikolojik hayatı dediği konu hakkında bilgi verelim. Şu anda kürsüden gürleyen, büyücü gibi dalgalı sakalı olan uzun boylu beyefendi ünlü Profesör Dubosque; saygın bir meslektaşın sapkın teorisini yıkıyor gibi görünüyor, ama tartışmanın bu tarafını takip etmemiz hayli zor. Heyecanla gürleyen büyücünün, Andrias'ın renk algısı ve farklı renk tonlarını ayırt etme yeteneği hakkında konuştuğunu anlamak biraz zaman aldı. Doğru anlayıp anlamadığımı bilmiyorum, fakat Andrias Scheuchzeri biraz renk körü olsa da, kağıtları çılgınca parıldayan kalın gözlüklerine kadar yükselttiğini hesaba katarsak, Profesör Dubosque'ün gözlerinin son derece bozuk, ekseriyetle miyop olduğu kanısına varabiliriz. Profesörün konuşmasının ardından kürsüye gülümseyen bir Japon bilim adamı, Dr. Okagawa, geldi: konuşması, reaksiyon eğrisi ve Andrias'ın beynindeki bazı duyusal kanallar kesildiğinde ortaya çıkan olgularla ilgili bir şeydi; daha sonra iç kulak boşluğuna karşılık gelen mekanizmanın ezilmesi durumunda Andrias'ın nasıl davranacağını açıkladı. Profesör Rehmann daha sonra Andrias'ın elektrikle uyarılması durumunda verdiği tepkiyi ayrıntılı olarak açıkladı. Bunun üzerine Profesör Bruckner -kısa boylu, çabucak parlayan ve neredeyse endişe verici derecede hiperaktif bir adam- ile arasında hararetli bir tartışma başladı; Bruckner, bütün her şeyin yanı sıra, Andrias'ın insan gibi duyusal açıdan donanımlı olduğunu ve aynı içgüdü eksikliğini sergilediğini gözlemledi; tamamen biyolojik açıdan bakıldığında, insan kadar yozlaşmış bir hayvandı ve insan gibi, biyolojik geriliğini akıl denilen şeyle aşırı telafi etmeye çalışıı. Amma velakin, muhtemelen herhangi bir duyusal kanalı kesmemiş ya da Andrias'ın beynine elektrik şokları göndermediğinden, diğer uzmanların Profesör Bruckner'ı çok ciddiye almadıkları görülüyordu. Bir sonraki Profesör van Dietan, ayin yaparmışçasına aheste ve derinden konuşarak, sağ ön veya sol oksipital lobu çıkarılan bir Andrias'ta ortaya çıkan rahatsızlıkları anlattı. Sonra Amerikalı Profesör Devrient şöyle dedi:

"Kusura bakmayın fakat profesörün ne dediğini gerçekten bilmiyorum. Çünkü tam profesör konuşurken aklıma bir fikir geldi: Profesör Devrient'in sağ ön lobunu çıkarırsam ne tür rahatsızlıklar ortaya çıkardı? Ve onu elektrikle uyanırsam gülümseyen Dr. Okagawa nasıl tepki verecekti? Ve Profesör Rehmann, birisi iç kulak boşluğunu ezdiğinde nasıl davranacaktı? Ayrıca, renkleri ayırt etme yeteneğim ve motor tepkilerimdeki t faktörü hakkında biraz belirsiz hissediyorum. Serebral loblarımızı çıkarıp birbirimizin duyusal kanallarını (bilimsel anlamda) kesmememiz durumunda zihinsel yaşamımız (bizim zihinsel yaşamımız, İnsan) hakkında konuşma hakkımız olup olmadığı şüphesiyle acı çekiyordum. Doğrusunu söylemek gerekirse, birbirimizi ve kendi aklımızı incelemek için birbirimize elimizde neşterle saldırmalıyız. Bana gelince, bilimin çıkarları doğrultusunda, Profesör Dubosque'un gözlüklerini parçalamaya ya da Profesör Dieten'in kel kafasına elektrik şok göndermeye hazırım, daha sonra tepkileri hakkında bir makale yayınlardım. Aslında tepkilerini oldukça iyi hayal edebiliyorum. Bu deneyler sırasında Andrias'ın aklından neler geçtiği konusunda daha belirsizim ama son derece sabırlı ve iyi huylu bir varlık olduğu izlenimini vermekte. Seçkin öğretim görevlilerinden hiçbiri, biçare Andrias'ın sinirlenip vahşileştiğinden bahsetmedi.

Birinci Kuyruklu Amfibiler Kongresi'nin dikkate değer bir bilimsel başarıyı temsil ettiğinden şüphem yok; ama boş bir günüm olduğunda Jardin des Plantes'e ve doğrudan Andrias Scheuchzer'ın havuzuna gideceğim, ona aheste aheste diyeceğim: 'Sen, Semender, gün yüzü gördüğünde... Ağzından yel alsın, *homo sapiensin* psikolojik yaşamını bilimsel olarak araştırayım deme!'"

Bu tür bilimsel araştırmalar sayesinde semenderlerin bir tür doğa mucizesi gibi algılanması sona erdi; bilimin gösterişsiz ışığı altında, semenderler, orijinal nimbuslarının çoğunu istisnai ve olağanüstü bir şey olarak kaybettiler; psikolojik testler altında hayli ortalama ve yavan özellikler sergilediler; akıllara durgunluk veren yetenekleri, bilim tarafından hayaller alemine indirgenmişti. Bilim, biraz daha sıkıcı ve vasat bir yaratık olan Normal Semender'i

tanıttı; basında ara ara, beş basamaklı sayıları çarpabilen Mucize Semender keşfediliyordu, fakat uygun eğitim verildiği takdirde bu becerinin basit bir insan tarafından bile kazanılabileceği gösterildiğinden, bu haberler dahi okuyucuları eğlendirmiyordu. Kısacası, insanlar semenderleri bir hesap makinesi veya başka bir mekanik alet kadar doğal bir şey olarak görmeye başladılar; artık onları denizin derinliklerinden yükselen gizemli bir varlık olarak algılamıyordu; kim bilir ne için yaratılmışlardı. Öte yandan, insanlar onlara hizmet eden ve üstlerinden fayda sağladıkları bir şeyi, hiçbir zaman gizemli olarak görmezler; sadece ama sadece onlara zarar veren ya da onları tehdit eden şeyler gizemlidir. Ve Semenderler, çok çeşitli şekillerde son derece yararlı yaratıklar olduğunu kanıtladıklarından, doğal ve rasyonel düzenin ayrılmaz bir parçası olan bir şey olarak kabul edildi.

Semenderlerin faydaları, konuyla ilgili yazılarını, en azından özetlerini, alıntıladığımız, Hamburg kökenli araştırmacısı Wuhrmann tarafından detaylıca araştırılmıştır:

Bericht über die somatische Veranlagung der Molche[9]

Hamburg laboratuvarımda Pasifik Dev Semenderi (Andrias Scheuchzeri Tschudi) ile yaptığım deneyler çok kesin bir amaç doğrultusunda ilerledi: semenderlerin ortam değişikliklerine ve diğer dış faktörlere karşı direncini incelemek ve böylece farklı coğrafi bölgelerde ve farklı çevre koşullarında işe yarar faydalarını göstermek.

İlk deney serisi, bir semenderin, suyun dışında ne kadar yaşayabileceğini belirlemek üzere gerçekleştirildi. Deney hayvanları, 40° ila 50° C arasındaki bir sıcaklıkta kuru depolarda tutuldu. Birkaç saat sonra gözle görülür yorgunluk belirtileri sergilediler; su serpildiği anda kendilerine geldiler. Yirmi dört saat sonra hareketsiz durdular, sadece göz kapaklarını hareket ettirdiler; kalp atışları yavaşladı ve tüm vücut aktiviteleri en aza indi. Hayvanlar açıkça acı çekiyordu ve en ufak bir hareket dahi büyük bir çaba gerektiriyordu. Üç gün sonra bir kataleptik sertlik (kseroz) durumu

9 Türkçesi: Semenderlerin bedensel kabiliyetlerini inceleyen bildiri

ortaya çıktı: hayvanlar elektrikli koter ile yanmaya bile tepki vermedi. Havanın nemi arttığında, en azından biraz yaşam belirtisi gösterdiler (parlak ışığı görünce gözlerini kapattılar, vs.). Yedi gün sonra, böylesi bir semender -kurumuş- suya atılırsa, belli bir süre sonra kendini toparlıyor; daha uzun süreli kurumadan dolayı, ne yazık ki, deney hayvanlarının büyük kısmı yok oldu. Doğrudan gelen güneş ışığının altında, birkaç saat içinde ölüyorlar. Diğer deney hayvanları, çok kuru ve karanlık bir ortamda, bir mili çevirmeye zorlandı. Üç saat sonra performansları düşmeye başladı, ancak bolca su serpildikleri an tekrar yükseldi. Sık sık tekrarlanan su serpme işlemiyle, hayvanlar mili on yedi, yirmi ve bir deneyde de yirmi altı saat boyunca kesintisiz olarak çevirmeyi başardı; oysa bir insan, sadece beş saatlik aynı mekanik performanstan sonra önemli ölçüde yorgunluk belirtileri gösterecektir. Bu deneyler, semenderlerin kuru arazide çalışmak için bile sadece iki koşula bağlı olarak son derece uygun olduğu sonucunu haklı çıkarmaktadır: doğrudan güneş ışığına maruz kalmamaları gerek ve tüm vücuda, sıklıkla su serpilmelidir.

İkinci deney serisi, aslen tropik hayvanı olan semenderin soğuğa göstereceği dirençle ilgiliydi. Suyun aniden soğutulması, bağırsak iltihabından ölmelerine neden oldu; fakat çevreleri kademeli olarak soğutulursa, bu ortamlara daha kolay adapte oldukları gözlemlendi; sekiz ay sonra, diyetlerine daha fazla yağ eklenmesi şartıyla (hayvan başına günlük 150 ila 200 gram) 7° C su sıcaklığında bile faal durumdaydılar. Su sıcaklığı 5 ° C'nin altına düşürülürse, hipotermik bir kasılma durumuna (gelosis) evresine giriyorlar; bu evredeyken dondurulduklar ve birkaç ay, boyunca bir buz parçasında donmuş halde tutuldular; buz eridiğinde ve su sıcaklığı 5° C'ye yükseldiğinde tekrar yaşam belirtileri göstermeye başladılar; 7° ila 10° C'da hevesle yiyecek aramaya başladılar. Bu deney, semenderlerin iklimimize ve kuzey Norveç ve İzlanda kadar kuzey bölgelerine de kolayca adapte olabileceği sonucuna varmamızı sağlıyor. Kutupsal iklim koşulları daha fazla deney gerektirmektedir.

Soğuk koşulların tam aksine, semenderler kimyasal faktörlere karşı önemli bir hassasiyet göstermekte: deney sırasında; büyük ölçüde seyreltilmiş alkali, endüstriyel atık su, burukluk verici gibi çeşitli faktörlerle derileri şeritler halinde soyuldu ve deney hayvanları solungaçlarındaki bir tür kangreninden öldü. Bu deney, semenderlerin aslında nehirlerimiz için uygun olmadığı anlamına gelmektedir.

Bir başka deney serisinde, bir semenderin yiyecek olmadan ne kadar süre hayatta kalabileceğini belirlemeyi başardık. Gözle görülür bir uyuşukluk dışında herhangi bir belirti göstermeden üç hafta ve daha fazla aç kalabilirler. Deneyde kullanılan bir semenderi, altı ay boyunca aç bıraktım; son üç ay boyunca aralıksız ve hareketsiz bir şekilde uyudu; nihayet kayılmış karaciğeri havuzuna attığımda o kadar güçsüz düşmüştü ki hiç tepki vermedi, elle beslenmesi gerekiyordu. Birkaç gün sonra normal olarak yemeye başlamış ve gelecek deneyler için uygun koşula gelmişti.

Son deneyler semenderlerin kendini yenileme güçleriyle ilgiliydi. Bir semenderin kuyruğu kesilirse, iki hafta içinde yeni bir tane büyür; bir semender ile bu deneyi, yedi kez tekrarladık ve aynı sonuca ulaştık. Aynı şekilde, kopmuş bacakları tekrar büyüyor. Bir deney hayvanı durumunda, dört uzantısını ve kuyruğunun tamamını kestik; otuz gün içinde uzuvları tekrar uzamıştı. Bir semenderin uyluğu veya kürek kemiği kırılırsa, tüm uzuvları düşer ve yerine yenileri büyür. Gözlerinden birinin çıkarılması veya dilinin kesilmesi durumunda da aynı şey geçerlidir; dilini çıkardığımız bir semenderin nasıl konuşulacağını unuttuğu ve yeniden öğretilmesi ise ayrı bir ilgi konusu olarak yer almakta. Bir semenderin başı kesilirse veya vücudu boynundan ve leğen kemiğinden koparsa hayvan ölür. Öte yandan midesini, bağırsaklarının bir kısmını, karaciğerinin üçte ikisini ve diğer hayati fonksiyonlarına zarar vermeden çıkarmak mümkündür; bu nedenle, içi boşaltılmış bir semenderin hala hayatta kalma kabiliyetine sahip olduğu söylenebilir. Başka hiçbir hayvanın, türlü yaralanmalara karşı semenderler gibi direnci yoktur. Bu açıdan baktığımızda, bu özellikler se-

menderleri; birinci sınıf, neredeyse yok edilemez bir savaş hayvanı yapar; maalesef barışçıl doğası ve savunmasızlığı bu niyete karşı ağır basmaktadır.

Bu deneylerin yanı sıra asistanım Dr. Walter Hinkel, semenderlerin değerini faydalı ham maddeler açısından araştırdı. Özellikle semenderlerin cesetlerinin yüksek oranda iyot ve fosfor içerdiğini; ihtiyaç durumunda bu önemli elementlerin, endüstriyel olarak çıkarılması mümkündür. Semenderlerin cildi, ilk halindeyken pek kullanışlı olmamasına karşın, hafif, makul derecede güçlü ve öküz postunun yerini tutabilecek bir yapay deri üretmek için ezilip macun şekline getirilebilir ve yüksek basınca maruz bırakılabilir. Yağları, ağızda bıraktığı tiksindirici tat sebebiyle insanların tüketmesi için uygun değildir, ancak düşük katılaşma noktası nedeniyle endüstriyel yağ olarak kullanılabilir. Etlerinin tüketim için uygun olmadığı ve gerçekten zehirli olduğu düşünülmektedir; çiğ yenildiğinde akut ağrı, kusma ve yoğun halüsinasyonlara neden olur. Dr. Hinkel, kendi üzerinde yaptığı çok sayıda deneyden sonra, kesilmiş etin sıcak suyla haşlanması (bazı mantar aletlerinde olduğu gibi) ve zayıf bir permanganat çözeltisinde yirmi dört saat boyunca iyice durulanmasından sonra zararlı etkilerin ortadan kalktığını tespit etti. Sonrasında et, kaynatılabilir veya buğulanabilir ve tadı, düşük kalite sığır eti gibi olacaktır. Bu çalışma için Hans diye adlandırdığımız bir semender kullandık; bilimsel çalışma için özel bir yeteneği olan eğitimli ve zeki bir hayvandı; Hinkel'in departmanında laboratuvar asistanı olarak çalışıyordu ve en titiz kimyasal analizler sonucunda güvenilirliği kanıtlanmıştı. Bilgiye olan açlığıyla bizi eğlendirdiği akşamları uzun sohbetlere dalardık. Hans'ımızı kaybettiğimiz için üzgünüz fakat trepanasyon deneylerim sırasında görme yetisini kaybetmişti. Eti siyah renkte ve süngerimsi idi, ancak herhangi bir yan etki gözlemlenmedi. Savaş sırasında, semenderin etinin, sığır eti yerine geçebilecek ucuz bir öneri olabileceğinden şüphe edilemez.

Öte yandan, semenderlerin sayısı altı milyona ulaşınca, semenderlere olan ilginin azalması hayli doğal bir durumdu; yeni bir ürün olarak ortaya çıktıklarında uyandırdıkları ilgi, bir süre bo-

yunca çizgi filmlerde (Sally ve Andy, İyi Semenderler) ve özellikle kötü seslerle donatılmış şarkıcıların semender gibi yarım yamalak konuşup böğüren rollere büründüğü kabarelerde yankılanmaya devam etti. Newts kitle ölçeğinde ve sıradan bir fenomen haline geldiğinde, Semenderlerin cevheri, eğer böyle adlandırırsak, bir değişiklik yaşadı[9]. Gerçek şu ki, Semenderlerin yol açtığı o büyük sükse, farklı ve bir bakıma oldukça devamlı bir şeye yol açtı: Semender sorunu. Semender sorununun temeli, insanın gelişme tarihinde olduğu gibi, elbette Kadın'dı. Lozan'daki genç hanımefendiler için edep okulunun müdiresi olan Madam Louise Zimmermann, oldukça sıradışı bir enerji ve yanıltıcı bir coşkuyla, görkemli sloganını tüm dünyayla paylaşmıştı: Semenderler için düzgün bir eğitim! Bir yandan semenderlerin doğuştan gelen öğrenme kapasitesine ve diğer yandan da dikkatli bir şekilde ahlaki ve zihinsel bir eğitim verilmediği takdirde semenderlerin medeniyete tehdit arz edebileceğine durmadan parmak basarken, halk, uzun bir süre boyunca, anlayış göstermedi. "Nasıl ki Roma, barbarların saldırısıyla çöktüyse, ilerlemiş medeniyetimiz de; günümüz medeniyetinde pay sahibi olması engellenen, ruhen köleleştirilmiş canlıların denizinde bir ada olarak kalırsa Roma gibi çökecektir," Avrupa, Amerika ve Japonya, Çin, Türkiye ve başka yerlerdeki kadın kulüplerine verdiği 6.300 derste bu öngörüyü paylaşmıştı. Kültürümüz yaşamak istiyorsa, herkesin eğitim alması gerekir. Her bir yanımızda, kasıtlı bir şekilde hayvan seviyesinde tutulan milyonlarca ve milyonlarca bitap düşmüş yaratık varken, medeniyetimizin armağanlarından veya kültürümüzün meyvelerinden huzurla yararlanamayız. 19. yüzyılda, slogan olarak "Kadınlara Özgürlük!" diye bağırdıysak, çağımızın sloganı "SEMENDERLERE OKUL!" olmalıdır. Etkili konuşmaları ve inanılmaz gayreti sayesinde Madam Louise Zimmermann, dünya çapında kadınları harekete geçirdi ve Marsilya ve Toulon'da çalışan semenderler yavrularına Fransızca, edebiyat, güzel konuşma, sosyal davranış, matematik ve medeniyet tarihi öğretildiği[10] Beaulieu'daki (Nice yakınlarında) İlk Semender Dil Bilgisi Okulu'nu desteklemek için yeterli finansal fon

sağladı. Müfredatın temel olarak müzik, diyet aşçılığı ve ince iğne işlerinden (Madam Zimmermann'ın esas olarak paedagojik gerekçelerle ısrar ettiği konular) oluştuğu Menton'daki bir Kızlar için Semender Okulu nispeten daha az başarılıydı; bu dersler, genç kız Semenderlerin inat eden bir ilgi eksikliği olmasa dahi, şaşırtıcı bir heves yoksunluğuyla karşılandı. Halbuki, Genç Semenderler için yapılan ilk kamu sınavları şaşırtıcı bir başarıyla sonuçlanmıştı ki, Cannes'da bir Deniz Politekniği ve Marsilya'da bir Semender Üniversitesi (her ikisi de Hayvanları Koruma Derneği'nin desteğiyle) kuruldu; ikinci enstitüye yerleşen ilk semendere, daha sonra Hukuk Doktoru derecesi verildi.

Semenderlerin eğitimi hızla ve öngörülebilecek şekilde gelişmeye başlamıştı. Ecoles Zimmermann gibi emsal niteliği taşıyan okullardaki yenilikçi eğitimciler, bir dizi itirazda bulundu: özellikle insan soylu öğrenciler için hazırlanan modası geçmiş klasik dil bilgisi eğitiminin genç semenderler için uygun olmadığı öne sürüldü. Edebiyat ve tarih öğretimi kesin olarak reddedildi ve bunun yerine mümkün olan kapsam ve zaman; doğa bilimleri, atölye uygulamaları, semenderlerin teknolojik eğitimi, beden eğitimi gibi pratik ve modern konulara ayrılmasını önerdiler. Bu Reform Okulları, klasik öğretimin yandaşları tarafından hararetle saldırıya uğradı: semenderleri, insan kültürel değerlerine yakınlaştırmanın tek yolunun Latince bir temel oluşturmak olduğunu ve şiir okumayı öğrenmedikleri ve Çiçerovari hitabetle konuşmadıkları sürece, sadece konuşmayı öğretmenin yeterli olmadığını savundular. Uzun ve oldukça ateşli bir anlaşmazlıktı fakat semender okullarının devletin kontrolüne geçmesi ve insan ırkından öğrencilerin gittiği okulların, Yenilenmiş Semender Okulları ile mümkün olduğunca aynı çizgiye getirecek şekilde yenilenmesiyle nihayet çözülmüştü.

Doğal olarak, devlet denetimi altındaki semenderler için düzenli ve zorunlu eğitim çağrısı artık diğer ülkelerde de gündeme getirilmeye başlamıştı. Bu eğitim değişikliği, denize kıyısı olan tüm ülkelerde (elbette Büyük Britanya hariç) adım adım gerçekleştirildi ve bu semender okulları, insan okullarında uygulanan klasik

eğitimle yükümlü tutulmadı; bu nedenle psikoteknik eğitimin en güncel yöntemlerinden, evrensel eğitimden ve eğitim araştırmalarının tüm son başarılarından faydalanabildiler ve kısa sürede dünyadaki en modern ve bilimsel olarak en gelişmiş eğitim kurumu olup insan ırkına mensup pedagoglarının ve öğrencilerin haklı kıskançlığının öznesi haline geldi.

Semenderlerin eğitilmesiyle birlikte dil sorunu ortaya çıktı. Semenderler ilk olarak hangi dünya dilini öğrenecekti? Pasifik adalarındaki ilk Semenderler, dillerini yerlilerden ve denizcilerden aldıkları için kendilerini, tabii ki, Pidgin İngilizcesiyle ifade etti; birçoğu Malayca ya da yerel bir lehçe konuşuyordu. Singapur pazarı için yetiştirilen semenderlere ise modası geçmiş dil bilgisel karışıklıktan arındırılmış, birkaç yüz kelimelik bir kelime dağarcığıyla yönetilen ve bilimsel olarak basitleştirilmiş İngilizce formu olan Temel İngilizce öğretildi; böylece yenilenmiş İngilizce, Semender İngilizcesi olarak anılmaya başlandı. Emsal teşkil eden Écoles Zimmermann'daki Semenderler, milliyetçi güdülerden ziyade yükseköğretimin bir parçası olduğu için, kendilerini Corneille dilinde ifade ettiler. Öte yandan, Reform Okullarında ise Esperanto ortak dil olarak öğretildi. Aslına bakılırsa, Babil'de ortaya çıkan dil karmaşasını alt etmek ve tüm dünyaya ortak bir ana dil sağlamak için, o zamanlarda beş-altı yeni Evrensel Dil ortaya çıktı. Bu Uluslararası Dillerin hangilerinin en verimli, en melodik ve en evrensel olduğu konusunda birçok tartışma vardı. Nihai sonuç, bittabi, her ulusta farklı bir evrensel dil yaygınlaştı.[11]

Semender eğitiminin millileştirilmesiyle tüm işler basitleştirildi: Her ülkedeki semenderler sadece ulusal dilde öğretildi. Semenderler oldukça hızlı bir şekilde ve coşkuyla yabancı dilleri seçmelerine rağmen, dil becerileri, bir yandan ses organlarının düzenlenişinden ve diğer yandan psikolojik nedenlerden dolayı bazı tuhaf eksiklikler sergiledi. Örneğin, uzun çok heceli kelimelerin telaffuzunda güçlük çektiler ve bunları daha sonra kısa ve böğürerek dile getirmeye çalıştıkları bir heceye kısaltmaya çalıştılar. "R" yerine "l" diyorlar ve ıslıklı ünsüzleri peltek telaffuz etme eğilimindeydiler.

Çekim eklerinden vazgeçtiler, "ben" ve "biz" arasında ayrım yapmayı hiç öğrenmediler ve bir kelimenin kadınsı ya da eril olup olmadığı umurlarında değildi (bu tercih, belki de, çiftleşme zamanlarının dışında sergiledikleri cinsel soğukluğu yansıtıyordu). Kısacası, her dil tipik olarak farklı bir şeye evrilmiş ve bir şekilde, idareli bir biçimde en basit ve en temel biçimine indirgenmişti. Yeni sözcüklerinin, telaffuzlarının ve basitleştirilmiş gramerlerinin hem limanlardaki süprüntüler hem de sözde en iyi insanlar- toplum- tarafından hızla benimsenmesine değinmekte fayda var. Semenderlerin bu ifade tarzı gazetelere yayıldı ve kısa süre sonra her yere hakim olmaya başladı. İnsanlar arasında bile kelimelerin cinsiyeti çoğunlukla ortadan kalkmış, çekim ekleri düşmüş, bükünler kullanımdan kalkmıştı. Yeni jenerasyon "r" harfini bastırıp peltek konuşmaya başlamıştı; belirlenmezcilik veya transandantalizmin ne anlama geldiğini söyleyebilecek bir avuç eğitimli insan kalmıştı, çünkü bu kelimeler insanlar için çok uzun ve telaffuz edilemez hale gelmişti.

İşin özü, öyle ya da böyle, semenderler, yaşadıkları sahile dayanarak, dünyanın hemen hemen her dilini konuşabiliyordu. O sıralarda, basında bir yazı yayınlandı (Sanırım sağcı Ndrodni Listy gazetesinde), Portekizce, Hollandaca veya diğer küçük ulusların dillerini konuşan bazı semenderlerin olduğunu göz önüne alarak, semenderlerin neden Çekçe öğrenmesi gerektiğini sorguluyordu. Haklısınız, kabullenilmişti, ülkemizin sahil şeridi yok ve bu nedenle denizde yaşayan semenderler de yoktu; ama bize ait bir denizin olmaması; kültürümüzün, dili binlerce semender tarafından öğrenilen birçok ulusun kültürüne eşit ve pek çok açıdan üstün olmadığı anlamına gelmiyordu. Semenderleri, kültürümüzle tanıştırmamak da olmaz: ama aralarında dilimize hakim olan biri yoksa bunu nasıl başaracaklar? Neden dış dünyadan birisinin kültürel borcu üstlenip, kimi semender eğitim kurumlarında Çek dili ve Çekoslovak edebiyatı masası kurmasını bekleyelim? Şairin de dediği gibi, "Yık dünyaya duyduğun güveni uçtan uca, hiçbir yerde tanıdığımız arkadaşça." Çareyi kendimiz bulalım, diyen makale

hayli ilgi çekmişti. Bu dünyada ne başardıysak, kendi çabalarımızla başardık! Semenderleri dost edinmek, hakkımız olduğu kadar görevimizdir. Ancak Dışişleri Bakanlığımız, adımızı duyurmak ve semenderler arasında bilinirliğimiz için yeteri kadar çabalamıyor gibi görünüyor; öte yandan, diğer birçok ve hatta küçük uluslar, kültürel hazinelerini semenderlere açmak için milyonları harcıyor ve aynı zamanda endüstriyel ürünlere olan ilgilerini de artırıyorlar. Gazetede yayınlanan bu yazı, esas olarak Sanayi Federasyonu içinde büyük ilgi gördü ve en azından Çekoslovak *güzel yazın* örnekleriyle birlikte küçük bir el kitabı olan *Semenderler için Çekçe* isimli kitabın yayınlanmasıyla sonuçlandı. İnanılmaz gelebilir, ancak bu küçük kitap yedi binden fazla baskıya ulaştı; dolayısıyla dikkate değer bir başarıydı.[12]

Semenderlerin eğitimi ve dili sorunu, semender sorununun sadece bir parçası idi; bir bakıma, insanların etkisiyle büyüyen bir sorundu. Nispeten daha erken beliren bir sorun da semenderlerin sosyal terimlerle nasıl ele alınması gerektiğiydi. Yeni Çağ'ın ilk dönemlerinde, neredeyse tarih öncesi yıllarında, semenderlerin zalimce ya da insanlık dışı muamele yapılmadığından emin olmak isteyen kurumların başında Hayvanları Koruma Derneği geliyordu; aralıksız çabaları sayesinde, neredeyse her yerdeki devlet daireleri, diğer hayvancılık koşulları için polis ve veterinerlerce belirlenen düzenlemelerin semenderlere de uygulanmasını sağladılar. Denek hayvanı karşıtları, canlı semenderlerle bilimsel deneylerin yasaklanmasını talep eden birçok protesto ve dilekçe imzaladı. Bazı eyaletlerde bu konuyla ilgili bir yasa yürürlüğe girdi.[13] Ancak semenderlerin eğitim seviyesinin yükselmesi ile semenderleri, diğer hayvanlarla aynı parantez içerisine alma konusunda belirsizlikler arttı; pek açık olmayan bazı nedenlerden dolayı, oldukça uygunsuz görünüyordu. O zaman Huddersfield Düşesi himayesinde uluslararası ölçütte, Semenderleri Koruma Birliği kuruldu. Başta İngiltere'de olmak üzere 200.000'den fazla üyesi olan bu birlik, semenderler için önemli ve takdire şayan çalışmalar gerçekleştirdi. Her şeyden önce, bu lig, meraklı seyirciler tarafından rahatsız

edilmeden 'toplantılarını ve spor etkinliklerini' (muhtemelen gizli Ay Dansı'nı ima ediyorlar) düzenleyebilecekleri deniz kıyılarında, semenderlere özel dinlenme alanlarının kurulmasını sağladı; tüm okullardaki (hatta Oxford Üniversitesi'ndeki) öğrencilerin semenderlere taş atmamaları takyit edildi; kısmen de olsa, yavruların okulda fazla çalışmasını engellenmek için de önlemler alındı; ve son olarak semender çalışma kampları ve kulübeleri, semenderleri her türlü tacizden korumak için, fakat esas olarak semender dünyasının insan dünyasından yeterince ayrılmasını sağlamak için uzun ahşap çitlerle çevrildi.[14]

Ancak kısa süre sonra, insanlar ve semenderler arasındaki ilişkileri saygın ve insancıl bir şekilde düzenlemeye niyetlenen bu takdire şayan özel girişimlerin yetersiz olduğu ortaya çıktı. Semenderleri sanayi sürecine dahil etmek nispeten daha kolay olsa da bir şekilde mevcut sosyal düzene sığdırmak çok daha karmaşık ve zordu. Nüfusun muhafazakar kısmı, yasal veya kamusal sorunların varlığını reddetti: onlara göre semenderler, semenderlerden ve semenderlerin yol açabileceği herhangi bir zarardan sorumlu olan işverenlerinin mülküydü. Aynı insanların tartışadurduğu inkâr edilemez keskin zekalarına rağmen semenderler, yasal bir nesneden, bir menkulden veya bir eşyadan başka bir şey değildi ve semenderlerle ilgili herhangi bir özel yasal düzenleme ise özel mülkiyetin kutsal haklarına müdahale anlamına gelecekti. Kimileri ise, semenderlerin zeki ve önemli ölçüde sorumlu yaratıklar olarak, mevcut yasayı bilerek (çok çeşitli şekillerde) ihlal edebileceklerini iddia ederek itirazda bulundu. Semenderin sahibini, semenderi tarafından işlenen olası bir suçtan sorumlu tutmak makul müydü? Böyle bir sorumluluk semender operasyonları alanındaki özel girişimleri baltalayacaktı. Denizi çitlerle çeviremezsiniz, diye kendilerini savundular; semenderleri gözetim altında tutmak için bir yere kapatamazsınız. Bu nedenle, semenderlerin, hukuk sistemine saygı duymasını ve onlar için çıkarılacak yönetmeliklere uymasını sağlamak için birkaç yasal tedbirin alınması gerekiyordu.[15]

Bilindiği kadarıyla, ilk kez Fransa'da semenderler için yasa çıkarıldı. Birinci madde seferberlik ve savaş durumunda, semenderlerin görevlerini belirtiyordu; ikinci yasa (Lex Deval olarak adlandırılır), semenderlerin, kendilerine, yalnızca sahiplerince veya yerel idari makamlarca verilen deniz kıyılarına yerleşebileceği şartını koşuyor; üçüncü madde ise, semenderlerin koşulsuz olarak tüm polis talimatlarına uymak zorunda olduğunu; uymaması durumunda ise, polisin, semenderleri kuru ve iyi aydınlatılmış bir yerde gözaltında tutma, hatta uzun süre işten mahrum bırakarak cezalandırılma hakkına sahip olduğunu söylüyordu. Bunun üzerine Sol partiler, Meclis'te semenderler için bir sosyal refah yasasının hazırlanmasına yönelik bir önerge sundu: bu önerge, çalışma görevlerini tanımlayacak ve çalışan semenderlerini yöneten işverenlerine belirli yükümlülükler (çiftleşme döneminde iki hafta izin verilmesi gibi) getirecekti; lakin tam tersine, aşırı solcular, semenderlerin işçi halkının düşmanı olarak tamamen kovulmasını talep etti: kapitalizm çatısı altında çok fazla ve neredeyse hiçbir şey pahasına çalışıyorlar, bu sebeple de işçi sınıfının yaşam standartlarını tehdit ediyorlardı. Bu talebe karşılık vermek maksadıyla Brest'te greve gidildi, Paris'te gösteriler gerçekleşti; çok sayıda yaralı vardı ve bunun neticesinde, Deval Bakanı istifaya zorlandı. İtalya'da semenderler; işverenler ve yetkililerden oluşan özel bir Semender Şirketi'ne devredildi; Hollanda'da, Hidro-Mühendislik Bakanlığı tarafından yönetiliyorlardı. Kısacası, her ülke semender sorununu kendine özgü bir şekilde ele aldı; yine de semenderlerin kamu görevlerini düzenleyen ve semenderlerin haklarını büyük ölçüde kısıtlayan birçok resmi kararname, hemen hemen her yerde aynıydı.

Semenderler hakkındaki ilk yasalar kabul edildiğinde, hukuki mantık adına, eğer insan toplumu semenderlere belirli yükümlülükler yüklüyorsa, onlara belirli haklar vermesi gerektiğini savunan insanlar da vardı, elbet. Semenderler hakkında düzenlenen yasaları kabul eden herhangi bir devlet, aynı gerekçeyle onları sorumlu ve özgür bir birey, yasal bir konu ve elbette bir vatandaş

olarak da tanımış olacaktı; bu durumda sivil statülerinin, yasaları altında bulundukları devlete göre düzenlemesi gerekmekteydi. Tabii ki, semenderleri göçmen olarak görmek mümkündü; fakat bu durumda devlet, her uygar ülkede (İngiltere hariç) yapıldığı gibi, seferberlik veya savaş dönemlerinde, semenderlere belirli hizmetleri veya görevleri atayamayacaktı. Çatışma durumunda, hiç kuşkusuz, semenderlerin sahil hattımızı korumasını beklemekteyiz; böyle bir durumda, semenderlere oy kullanma hakkı, toplanma hakkı, çeşitli kamu kurumlarında temsil edilme hakkı gibi belli başlı medeni hakların verilmesine itiraz edemeyiz.[16] Semenderlerin, su altında, bir tür özerkliğine erişmesi bile önerildi; fakat bu ve benzeri düşünceler, semenderler hiçbir yerde sivil hak talep etmediği için tamamen akademik kalmaya devam etti ve bir sonuç üretemedi. Aynı şekilde, semenderlerin doğrudan ilgisi ya da müdahalesi olmadan başka bir tartışma ortaya çıkmış, semenderlerin vaftiz edilip edilemeyeceği sorusuna yanıt aranmıştı. En başından beri Katolik Kilisesi, vaftiz edilemeyecekleri görüşünü benimsemişti: soyu Adem'e dayanmayan semender, ilk günahla alakalı olmadığı için, vaftiz kutsallığı yoluyla böyle bir günahtan temizlenemezdi. Kutsal Kilise, semenderin ölümsüz bir ruhu ya da ilahi lütufta ve kurtuluşta bir payı olup olmadığını sorusunu yanıtlamak istemedi; semenderlere karşı iyi niyetlerini, belirli günlerde Araf'taki ruhlar ve kâfirler için okunan dualarla ifade edebilmişlerdi.[17] Protestan Kiliseleri için konu basit bir şekilde ele alınamayacaktı: semenderi bir zeka sahibi olarak ve dolayısıyla Hristiyan öğretilerini anlama yeteneklerini kabul etmelerine rağmen, semenderleri Kilise üyesi ve dolayısıyla İsa'nın kardeşi olarak kabul etmekten çekiniyorlardı. Bu nedenle kendilerini, su geçirmez kağıtların üstüne Semenderler için Kutsal Yazı (kısaltılmış şekilde) yazmakla ve milyonlarca baskıyı dağıtmakla sınırladılar. Ayrıca, semenderler için, temel ve basitleştirilmiş bir Hristiyan doktrini olan ve Temel İngilizceye benzeyen bir tür Temel Hristiyanlık derlemesi düşünceleri de vardı; ancak, bu doğrultuda gösterilen çabalar o kadar çok teolojik anlaşmazlığı tetikledi ki bu

fikirden vazgeçildi.[18] Bazı dini mezheplerin (özellikle Amerika'da) böyle bir endişesi yoktu: misyonerlerini, Gerçek İnanç hakkında vaaz vermek ve Kutsal Kitap'ın emirlerine uygun şekilde vaftiz etmek için semenderlere gönderdiler: "Git ve tüm uluslara öğret." Bununla birlikte, semenderleri insanlardan ayıran ahşap çitleri aşmayı başaran misyonerlerin sayısı bir elin parmaklarını geçmiyordu: işverenler, misyonerlerin semenderlere ulaşmalarını engelledi, böylelikle de durduk yere çalışmalarını engelleyemediler. Bazen, uzaktaki yabancılara öfkeyle havlayan köpeklerin arasında, faydasız bir şekilde ve bağnazca Tanrı Kelamı'nı getiren, katranlaşmış çitte takılı kalmış bir vaizle karşılaşabilirsiniz.

Bilindiği kadarıyla, monizm, Semenderler arasında biraz daha fazla takipçisi olan bir inanıştı; materyalizm, altın esası ve çeşitli bilimsel doktrinler de rağbet gören fikirler arasındaydı. Popüler bir filozof olan George Sequenz, semenderler için, merkezi ve en kudretli inancı Yüce Semender olan özel bir dini öğreti derlemişti. Herkesin tahmin edeceği üzere, bu inanç semenderler arasında takipçi toplayamadı; fakat insanlar arasında, özellikle de semender kültünün çok sayıda gizli tapınağının neredeyse bir gecede ortaya çıktığı büyük şehirlerde oldukça takipçisi vardı.[19] Sonraki dönemlerde ise, neredeyse evrensel ölçütte, Semenderlerin kendileri, kökeni bilinmeyen farklı bir inancı kabul etmeye başlamıştı; bu inanç, insan kafasının altında dev bir semender bedenini betimledikleri Moloch'a tapınmayı içeriyordu; Armstrong veya Krupp tarafından verdikleri siparişlere göre üretilen, demirden yapılmış devasa denizaltı putları oldukları söyleniyordu, ancak su altında gerçekleştirildikleri için tarikat ayinlerine dair daha fazla ayrıntı sızmamıştı; bununla birlikte, son derece acımasız ve gizli olduklarını düşünülüyordu. Bu inancın semenderler arasında hızla takipçi topladığı söylenebilir; çünkü Moloch adı onlara, semender kelimesinin farklı dillerdeki yansımalarını, zoolojik olarak "*molche*"yi veya Almanca *Molch*'ü hatırlatıyordu.

Önceki bölümler, Semender Sorunu başlangıçta Semenderlerin akıl yürütme yetisine ve her ne kadar insan topluluğunun

ve düzeninin sınırlarında yaşasalar da, belirli medeni haklardan yararlanabilecek kabiliyete ne ölçüde sahip olup olmadıkları başlıklarıyla incelendiğini ortaya koymaktadır. Başka bir deyişle, her bir devlet için mevcut olan bir iç işleri meselesiydi, medeni hukuk çerçevesinde çözülmüş bir meseleydi. Birkaç yıl boyunca, Semender Sorununun uluslararası öneme sahip olabileceği veya semenderlerle yalnızca zeki varlıklar olarak değil, aynı zamanda bir Semender kolektifi ya da bir semender ulusu olarak da konuşulması gerekebileceği düşünen hiç kimse çıkmadı. Aslında, Semender Sorunu'nun bu boyutuna atılan ilk adım, semenderleri vaftiz etmeye çalışan, kendilerini kutsal kitabın uyarılarına dayandıran, merkezin biraz dışında kalan Hristiyan mezheplerinden geldi: "Git ve tüm uluslara öğret." Bu tutum, semenderlerin ulus gibi bir şey olduğu anlamına geliyordu.[20] Ancak Semender ulusunun ilk uluslararası ve esas kabulü, Komünist Enternasyonal'in Yoldaş Molokov tarafından imzalanan ve "dünyadaki tüm ezilen ve devrimci semenderlere"[21] hitap eden ünlü manifestosuyla gerçekleşti. Her ne kadar bu manifesto, semenderler üzerinde doğrudan bir etki yaratmasa da, uluslararası basında yankı bulmuş; çeşitli kaynaklardan semenderlere gönderilen, büyük semender oluşumunu kurmak niyetiyle insanlarca inşa edilmiş bu veya şu ideolojik, politik ya da sosyal yapılara katılmalarını öneren coşkulu davetiyelerle taklit edilmişti.[22]

Bu noktada Cenevre'deki Uluslararası Çalışma Örgütü, Semender Sorunu'nu üstlenmeye başladı. Temelde çatışan iki görüş bulunmaktaydı: bir grup, Semenderleri yeni bir işçi sınıfı olarak tanıdı ve çalışma saatlerini, ücretli tatilleri, hastalık izinleri ve yaşlılık sigortası gibi başlıkları içeren tüm sosyal mevzuatın semenderleri kapsayacak şekilde genişletilmesini talep etti; diğer grup ise, semenderlerin insan iş gücü için tehlikeli bir rekabeti temsil ettiği ve semender işçilerinin, oldukça basit bir şekilde, yasaklanması gerektiğiydi. Bu öneri, yalnızca işveren temsilcileri tarafından değil, aynı zamanda semenderlerin artık sadece bir işçi ordusu değil, aynı zamanda büyük ve sürekli büyüyen bir tüketici kitlesi oldu-

ğunu belirten işçi temsilcileri tarafından da yapılan itirazla karşılaştı. Son zamanlarda istihdamın; metal endüstrisinde (semenderlere özel çalışma araçları, makineler ve metal putlar), silahlarda, kimyasallarda (su altı patlayıcıları), kağıt yapımında (semenderler için ders kitapları), çimento, kereste, sentetik gıda maddelerinde (semender gıdası) ve diğer birçok sanayi dalında benzeri görülmemiş bir seviyeye yükseldiğini belirttiler. Nakliye tonajı semender öncesi rakamlara göre yüzde 27, kömür ise yüzde 18,6 artmıştı. Dolaylı olarak, insan istihdamı ve refahı arttıkça, diğer sektörlerdeki iş hacmi de artmıştı. Son zamanlarda semenderler, kendi tasarımlarına göre çeşitli makine parçaları için sipariş vermişti; bu parçaları, kendi başlarına, suyun altında basınçlı matkaplara, darbeli matkaplara, denizaltı motorlarına, baskı makinelerine, su altı vericilerine ve kendi tasarımları olan diğer aletlere monte ettiler. Satın aldıkları bu makine parçaları, daha yüksek bir verimlilik sağladı: ağır sanayi ve hassas mühendislik ile dünya üretiminin beşte biri çoktandır semenderlere gelen siparişlere bağlıydı. Semenderlerin varlığını sildiğiniz takdirde, fabrikaların beşte birini kapatmak zorunda kalacak; şimdi keyfini sürdüğünüz refah yerine milyonlarca işsiz dolacak her yer. Doğal olarak, Uluslararası Çalışma Örgütü bu itirazları göz ardı edemedi. Son olarak, uzun müzakerelerden sonra, yukarıda bahsedilen S grubu (amfibiler) çalışanlarının yalnızca su içinde veya derinlerde veya en fazla 10 metreye kadar suların çekildiği kıyılarda çalıştırılmasına; deniz yatağından kömür çıkarmamalarına veya petrol çıkartmamalarına ve karada tüketim için deniz yosunundan kağıt, tekstil veya suni deri üretmemelerine karar verildi. Semenderlerin üretim ağına yönelik bu kısıtlamalar, ayrıntılı bahsetmeyi düşünmediğimiz -kimsenin bu konuya özen göstermediğini düşünürsek- on dokuz paragraflık bir yasayla belirtilmiştir. Fakat Semender sorununun, ekonomik ve sosyal açıdan cömert ve uluslararası bir çözümü olarak, yukarıda bahsi geçen yasa, övgüye değer ve etkileyici bir başarı oldu.

Kültürel ilişkiler kapsamında, semenderlerin uluslararası tanınırlığıyla alakalı tartışmalar, üretim ağları kadar hızlı çözülme-

di. Hayli alıntılanan "Bahamalar çevresindeki Deniz Yataklarının Jeolojik Kompozisyonu" adlı makale, John Seaman'ın imzasıyla ilk kez bilimsel basında yer aldığında, bunun aslında bilgin bir semenderin makalesi olduğunu hiç kimse fark etmedi. Fakat okyanus bilimi, coğrafya, hidrobiyoloji, yüksek matematik ve diğer kesin bilimlerle ilgili raporlar ve makaleler bilimsel kongrelere veya çeşitli akademilerin ve bilgin çevrelerin sekreterliklerine ulaşmaya başladığında, hayli utanca ve bir o kadar da kızgınlığa neden oldu. Ünü yayılmış Dr. Martel'in de dediği gibi: "Bu haşere, bize bir şey öğretebileceğini mi sanıyor?" Bir semender çalışmasını (derin deniz balığı *Argyropelecus hemigymnus Cocco*'nun yavrularındaki yumurta sarısı evrimi hakkında bir şeydi) alıntılayacak kadar cesur olan Japon bilim adamı Dr. Onoshita, bilimsel topluluklarca boykot edildi ve bunun neticesinde harakiri yaptı. Akademik bilim için, bir semender tarafından yapılan herhangi bir bilimsel çalışmayı dikkate almamak, bir onur ve statü bilinci meselesiydi. *Center universitaire de Nice*'[23]in, Toulon limanında yaşayan ve son derece bilgili bir semender olan Dr. Charles Mercier'i, Öklidyen olmayan geometride konik kesitler teorisi üzerine ders vermek için konuk eğitmen olarak (halbuki hayli başarılı bir şekilde anlatmıştı) davet etmesiyle bu konuya ilişkin tartışmalar (skandal değil) büyüdü. Bu etkinliğe, Cenevre örgütlerini temsilen Mme Maria Dimineanu da katıldı; bu görkemli ve cömert hanım, Dr. Mercier'in mütevazı davranışlardan ve bilgisinden o kadar etkilenmişti ki ("Pauvre petit", diye iç çektiğini söylenmekte. "il est tellement laid!"[10]), semenderleri Milletler Cemiyeti'ne kabul ettirmeyi, yorgunluk nedir bilmediği o hayatının hedefi haline getirmişti. Devlet adamları, bu uzdilli ve hayat dolu kadına, devlet egemenlikleri olmadığı ve dünyanın hiçbir yerinde toprak sahibi olmadıkları için semenderlerin Milletler Cemiyeti'ne üye olamayacaklarını açıkladı. Bunun üzerine Madam Dimineanu, semenderlerin dünyanın herhangi bir yerinde kendi topraklarına ve kendi su altı bölgelerine sahip olması gerektiği fikrini savunmaya başladı. Bu fikir, tehlikeli olmasa dahi, elbette hoş karşılanmamıştı; fakat sonunda uygun bir çözüm

10 Türkçesi: "Zavallı minik", "Çok çirkinsin!"

bulundu: Milletler Cemiyeti çatısı altında, Semender Çalışmaları için özel bir Komisyon kurulacak ve iki semender delegesi üzerine koltuk sahibi olarak davet edilecekti. Maadam Dimineanu'nun ısrarıyla davet edilen ilk kişi Toulon'dan Dr. Charles Mercier'di; diğeri ise plankton ve neritik epiplankton alanında araştırma görevlisi olan, Küba'da yaşayan ve hayli kilolu olan Don Mario'ydu. Bu sayede semenderlerin uluslararası tanınırlığı, o zamana kadarki en yüksek seviyeye ulaşmıştı.[24]

Bu nedenle, semenderlerin güçlü ve istikrarlı bir şekilde yükseldiğini söyleyebiliriz. Medeniyet yolunda attıkları adımlar doğum oranlarını önemli ölçüde azaltmış olsa da (her yıl kadın başına yirmi ila otuz yavru), sayılarının çoktan 7 milyarı aştığı tahmin edilmekte. Çoktandır dünyadaki kıyılarının yüzde 60'ından fazlası yerleşik durumdalar; her ne kadar Kanadalı semenderler, Eskimoları daha iç bölgelere ittikleri ve balıkçılık ve yağ ticaretinin kontrolünü ele geçirdikleri Grönland kıyılarını sömürgeleştirmeye başlamış olsalar da şimdiye dek, sadece kutup kıyılarına yanaşmadılar. Medeni gelişmeler, maddi gelişmelerle beraber geldi: zorunlu eğitime sahip aydınlanmış ulusların saflarına katıldılar ve bilimsel araştırma kurumlarında örnek olarak sergilenen, milyonlarca baskıya ulaşan, sayısı yüzleri bulan su altı gazeteleriyle övünecek konuma gelmişlerdi. Açıkçası, bu tür kültürel gelişmelerin pürüzsüz olmadığı bilinmeli ve içten gelen itirazlar olmadan gerçekleşmesi beklenmemeli; semenderlerin iç işleri hakkında çok az şey bilsek de uzun bir süre boyunca Gelenekçi Semenderler ve Jön Semenderler arasında uzun süreli ve şiddetli bir ideolojik mücadelenin hüküm sürdüğüne dair bazı belirtiler (burnu ve kafası kırılan semenderler) mevcut. Anlaşıldığı kadarıyla, Jön Semenderler, çekinceler ve kısıtlamalar olmaksızın ilerlemeyi desteklemekteydi; su altında dahi, karadaki kültürü -futbol, flört, faşizm ve cinsel sapkınlıklar dahil olmak üzere- yakalamak zorunda olduklarını iddia etmekteydiler; öte yandan, Gelenekçi Semenderler, doğal Semenderizm'e ihtiyatlı bir şekilde yapıştı ve eski, güzel hayvan alışkanlıklarını ve içgüdülerini terk etmeyi kabul etmediler çök-

müş bir hadise ve geleneksel semender tutumları nazarında ihanet olarak algıladıkları yeniliğin peşindeki tüm hararetli arzuları katiyen reddettiler. Ayrıca, yanlış yönlendirilmiş günümüz gençliğinin körü körüne boyun eğdiği tüm yabancı etkilere karşı da savaş açıp, böylesine insandan bozmaların, gururlu ve kendine saygılı semenderlere layık olup olmadığını sorguladılar.[25] "Miyosene Dönün!", "İnsanlaştırma Çabanız Batsın!", "Ari Semenderlik için Savaşın!" gibi ortaya atılan çeşitli sloganları zihninizde canlandırabilirsiniz. Kuşaklararası derin bir fikir çatışması ve semenderlerin evriminde ciddi bir ruhsal devrim için tüm ön koşullar, hiç şüphesiz, hazırdı. Bu konu hakkında daha fazla bilgi verememekte; ancak semenderlerin bu çatışmadan mümkün olduğunca faydalanabildiğini umut etmekteyiz.

Semenderler, en olgun formlarına doğru ilerlemekte; bu sırada insanlar da benzeri görülmemiş bir refahın tadını çıkarmaktaydı. Yeni kıta kıyıları büyük bir hızla inşa edilmekte, sığlıkların olduğu yerden araziler ortaya çıkmakta; suni hava destek adaları okyanusun ortasında yayılmaktaydı. Ancak tüm bunlar, dünyamızın baştan aşağı yeniden inşası için geliştirilen devasa teknik projelere kıyasla devede kulak kalıyordu; projelerin hayata geçmesi için finansal yükün altına birinin girmesi bekleniyordu. Semenderler, karanlık saatlerde, her denizde ve tüm kıtaların kıyılarında soluksuz çalışıyor; hoşnut gibi görünüyorlar ve istihdam dışında kendileri için delik açıp karanlıktaki evlerine uzanan geçitleri oluşturmak haricinde hiçbir şey talep etmiyorlardı. Denizaltında ve yeraltında şehirler kurmuşlardı; derinlerdeki metropolleri, Essens ve Birmingham kentleri, yirmi ila elli metre derinlikteydi. Aşırı kalabalık fabrika bölgeleri, limanları, ulaşım bağlantıları ve milyonların bir araya geldiği yerler vardı. Kısacası, hakkında çok fazla bilgi sahibi olmasak da[26] göründüğü üzere teknik olarak son derece gelişmiş kendi dünyaları vardı. Kendilerine ait fırınları veya dökümhaneleri olmadığı biliniyordu, fakat emekleri karşılığında insanlardan metal alıyorlardı. Patlayıcıları yoktu, ama bunlar da insanlar tarafından satılıyordu. Enerjiyi, yüksek ve alçak gelgitleri, akımları ve

sıcaklık değişimlerini denizden sağlıyorlardı. Denize kurdukları tesislerdeki türbinler insanlar tarafından sağlansa da, semenderler bunları nasıl kullanacağını biliyordu; halbuki medeniyet, başkası tarafından icat edilen şeyleri kullanma yeteneğinden başka ne olabilirdi ki? Diyelim semenderlerin kendilerine özgü fikirleri yok, lakin kendilerine özgü fikirlerinin olmaması, kendi bilimlerine sahip olamayacaklan anlamına gelmez. Kendi müzikleri veya edebiyatları yok ama onlar olmadan da harika bir şekilde idare ediyorlar; aslına bakarsanız, insanlar bunun inanılmaz derecede modern olduğunu düşünmeye başlamıştı bile. İşte beklenen son, insanlar semenderlerden nihayet bir şey öğrenebilecekti. Ve hiç şaşılası bir durum değildi: başarılı olandan değil de başka neyden örnek alacak ki insanlar? İnsanlık tarihinin daha önceki hiçbir dönemlerinde, bu büyük çağdaki kadar çok üretilmemiş, inşa edilmemiş veya kazanılmamıştı. Ne derseniz deyin, semenderler dünyaya muazzam bir ilerleme ve Nicelik adını verdikleri bir ülküyü edindirdi. "Biz, Semender Çağının insanları," haklı gururla dile getirilen bir ifadeydi; kültür, sanat, saf bilim adıyla anılan hantal, müşkülpesent ve işe yaramaz yaygara koparan modası geçmiş İnsan Çağı ile şu andakini nasıl aynı kefeye koyabilirsiniz! Semender Çağı'nın kendini tanıyan insanları artık evren üzerine düşünerek zamanlarını boşa tüketmiyorlardı; sadece sayılar ve seri üretim ile ilgileniyorlardı. Dünyanın geleceği, sürekli artan tüketim ve üretimde yatıyordu; bu yüzden daha fazla üretmek ve daha da fazla tüketmek için daha fazla semendere ihtiyacımız vardı. Semenderler, basit bir şekilde, nicelik meselesiydi: yeni bir çağ yaratan başarılarının sırrı, sayılarında gizliydi. İnsan zekası ancak şimdi tam kapsamına ulaşabilmişti, çünkü şimdi daha geniş bir ölçekte, en yüksek üretim kapasitesi ve hatın sayılır bir iş hacmiyle çalışmaktaydı. İşin özü: akıllara durgunluk veren bir çağ yaşanmaktaydı. Öyleyse, bu evrensel memnuniyeti ve refahı Mutlu Yeni Çağ'a dönüştürmek için hala eksik olan neydi? Teknolojik zaferleri, insanların refahına ve sonsuzluğa uzanan semender sanayisine açılan fevkalade manzarasıyla hayali kurulan o Ütopya'nın önünde duran neydi?

Aslına bakarsanız, engelleyen hiçbir şey yoktu. Semender Ticareti, şimdilik, Yeni Çağ'ın dinamiklerin sorunsuz çalıştığını temin eden devlet adamlarının öngörüsü ile taçlandırılıyordu. Londra'da, Uluslararası Semender Anlaşması'nı hazırlamak ve onaylamak için bir denizcilik konferansı düzenlenmişti. Anlaşmayı imzalayan temsilciler; semenderleri diğer devletlerin karasularına göndermeyecekleri; semenderlerin, herhangi bir şekilde, toprak bütünlüğü ya da başka bir devletin bildirdiği çıkarları ihlal etmelerine izin vermeyecekleri; hiçbir şekilde, diğer deniz devletlerinin semender ilişkilerine müdahale etmeyecekleri; kendi semenderleri ve yabancı semenderlerin çatışması durumunda Lahey Mahkemesi tarafından tahkime sunulacaklarını; semenderlerin, köpek balıklarına karşı su altı tabancalarında anlaşılan silahların haricinde (Safranek Tabancası veya köpek balığı tabancası) başka çapta bir silahla silahlandırmayacakları; semenderlerin, diğer egemen devletlerin semenderleriyle yakın ilişkilere girmelerine izin vermeyecekleri; Cenevre'deki Daimi Denizcilik Komisyonu'nun onayı olmadan, semenderlerin Yeni kıtalar inşa etmelerine veya bölgelerini genişletmelerine izin vermeyecekleri konusunda ve daha birçok konuda mutabık görüş belirttiler. (Anlaşma, toplamda otuz yedi paragraftan oluşuyordu.) Öte yandan, donanma güçlerinin, semenderleri zorunlu askeri eğitime tabi tutmamaları yönünde İngiltere'nin yapmış olduğu teklif reddedildi; semenderlerin uluslararasılaştırılması ve Dünya Karasularının Kontrolü için Uluslararası Semender Otoritesinin altına yerleştirilmesi için Fransızların yaptığı teklif de; keza, her semenderin ait olduğu devletin simgesini taşıma gerektiği, aynı zamanda her deniz devletine sayısal bir oran temelinde belirli sayıda semenderinin olması yönündeki Almanların yaptığı teklif de reddedilmişti. Ayrıca, semenderleri fazla olan eyaletlere, yeni sömürge kıyılarının veya deniz yataklarının tahsis edilmesi gerektiğini savunan İtalyan önerisi ve Japon ırkının renkli ırkların bir temsilcisi olarak semenderler üzerinde (doğaları gereği siyah olduğu için)[27] uluslararası bir yetki sahibi olmasını savunan önerisi de reddedilmişti. Bu önerilerin çoğu sonraki denizcilik konfe-

ransında tartışılmak üzere rafa kaldırıldı; bununla birlikte, bir dizi nedenden ötürü bu konferanslar hiç gerçekleşmedi.

"Bu uluslararası anlaşmayla", diye açıkladı M. Jules Sauerstoff, Le Temps'de. "Semenderlerin geleceği ve insanlığın huzurlu gelişimi uzun yıllar boyunca güvence altına alınmıştır. Zor geçen müzakerelerin ardından başarılı bir şekilde sonuçlandığı için Londra Konferasını kutluyoruz; aynı zamanda, Lahey'deki Uluslararası Mahkemenin koruması altında kabul edilen tüzük ile semenderleri tebrik ediyoruz; şimdi huzur ve güvenle, kendilerini, çalışmalarına ve denizaltındaki gelişmelere adayabilirler. Semender Sorununun, Londra'da ortaya konan çözümünün, dünya barışının en önemli güvencelerinden biri olduğunu tekrar vurgulayalım. Ekseriyetle, semenderlerin silahsızlandırılması, devletler arasında denizaltı çatışması olasılığını azaltmaktadır. Hemen hemen her kıtada, çok sayıda sınır ve güç anlaşmazlığı devam etmesine rağmen; dünya barışına, en azından denizden gelen bir tehdit ortadan kaldırılmıştır. Fakat karada dahi, barış her zamankinden daha sağlam bir şekilde korunuyor gibi görünüyor: deniz devletleri, tamamen yeni kıyı inşa etmekle meşguller ve sınırlarını kara üzerinde genişletmektense, topraklarını okyanusa doğru genişletebilecekler. Artık bir karış toprak için tankla tüfekle savaşmaya gerek kalmayacak: semenderlerin kazmaları ve kürekleri yardımıyla, her devlet, ihtiyaç duyduğu kadar toprak kazanabilecek. Ve Londra Konferansının garanti ettiği, tüm uluslara barış ve refah getirecek olan, işte bu semenderlerin barışçıl emeğidir. Dünya, daimi barışa ve huzura, bu huzurlu gelişmelerle olduğu kadar daha yakın olmamıştı. Hakkında çok şey duyduğumuz ve hakkında çok şey okuduğumuz Semender Sorunu'nun yerine, yakın zamanda konuşacağımız konu Semenderlerin Altın Çağı olacak."

Notlar

[1]krş. G. Kreuzmann, Geschichte der Molche; Hans Tietze, Der Molch des XX. Jahrhunderts; Kurt Wolff, Der Molch und das deutsche Volk; Sir Herbert Owen, The Salamanders and the British Empire; Giovanni Focaja, L'evoluzione degli anfibi durante il Fas-

cismo; Leon Bonnet, Les Urodeles et la Societe des Nations; S. Madariaga, Las Salamandras y la Civilizacion ve diğerleri.

[2] krş. *Semenderlerle Savaş*, Birinci Kitap, Bölüm 12.

[3] Bay Povondra'nın koleksiyonundaki ilk kupürle kanıtlanmıştır:

Semender Borsası Raporu

Semender Birliği tarafından son çeyreğin sonunda yayınlanan son rapora göre, semender satışları yüzde 30 arttı. Son üç ay içinde semender teslimatı, başta Güney ve Orta Amerika, Hindiçin ve İtalyan Somaliland olmak üzere yaklaşık 70 milyona ulaştı. Yakın gelecek için planlanan projeler arasında Panama Kanalı'nın derinleştirilmesi ve genişletilmesi, Guayaquil limanının temizlenmesi ve Torres Boğazı'ndaki tüm sığı yerlerin ve kıyı kordonunun kaldırılması yer alıyor. Yalnızca bu çalışmalar, yaklaşık tahminlere göre, 9 milyar metreküp katı toprağın çıkarılmasına neden olacak. Madeira-Bermuda güzergahına konuşlanacak havalimanları için yapılacak ada inşasının önümüzdeki baharda başlaması bekleniyor. Japon Mandası altındaki Mariana adalarında dolgu çalışmaları devam ediyor; şu ana kadar Tinian ve Saipan adaları arasında 840.000 dönümlük yeni, hafif, kuru toprak çıkartıldı. Artan talep ışığında semender fiyatları yükselmeye başladı: Öncü 61, Ekip 620. Yeteri kadar semender bulunmakta. (Çekoslovak Basın Ajansı)

[4] Bu tür engellemeler, tarihi belirtilmeden gazeteden kesilen bu kupürle örneklendirilebilir:

BRİTANYA SEMENDERLERE KAPIYI KAPATIYOR MU?

Milletvekili J. Leeds Commons'ın sorusuna cevap olarak, Sir Samuel Mandeville, Majestelerinin Hükümeti'nin, Süveyş Kanalını tüm Newt taşımacılıklarına kapattığını bugün açıkladı; Hükümet, Britanya Adaları'nın kıyılarında veya kara sularında tek bir semenderin çalıştırılmasına izin verme niyetinde değildi. Sir Samuel, bu önlemlerin gerekçesi olarak ise bir yandan İngiliz kıyılarının güvenliğini ve diğer yandan da köle ticaretinin kaldırılmasıyla ilgili eski yasaların ve anlaşmaların sürekli geçerliliğine işaret etti.

Milletvekili Russell tarafından sorulan bir soruya yanıt olarak Sir Samuel, bu uygulamanın elbette İngiliz Hakimiyeti altındaki bölgeler veya Koloniler için geçerli olmadığını belirtti. (Reuter)

[5] Bu amaçla neredeyse evrensel olarak kullanılan silah, mühendis Mirko Safranek tarafından icat edilen ve Brno Silah Fabrikası tarafından üretilen bir tabancaydı.

[6] krş. gazete haberi:

AVUSTRALYA'DA GREV

Avustralyalı sendika lideri Harry MacNamara; limanlarda, ulaşımda, elektrik santrallerinde ve diğer yerlerde çalışan işçiler için grev çağrısında bulundu. Sendikalar, Avustralya'ya gelen semenderlerin, göçmenlik mevzuatına göre katı kontrollere tabi olmasını talep ediyor. Avustralyalı çiftçiler ise yerli darı ve hayvansal yağların, özellikle koyun eti yağının satışını büyük ölçüde teşvik ettiğinden semender ithalatının serbestleştirilmesini istiyor. Hükümet bir uzlaşma sağlamaya çalışıyor; Semender Birliği, sendikalara ithal edilen her semender için katkı olarak altı şilin ödemeyi teklif ediyor. Hükümet, semenderlerin sadece su altında çalışacağını ve (genel ahlak sebebiyle) 40 santimetreden fazla, yani göğse kadar yüzmeyecekleri garantisini veriyor. Bununla birlikte, sendikalar 12 santimetrelik sınırda ve semender başına 10 şilin artı sendika üyeliğinde ısrar ediyorlar. Eyalet Maliye Bakanlığı'nın yardımıyla anlaşmaya varılacağı düşünülüyor. (Havas)

[7] krş. Bay Povondra'nın koleksiyonundaki kayda değer belge

BOĞULMAK ÜZERE OLAN OTUZ ALTI YOLCU
SEMENDERLER TARAFINDAN KURTARILDI

Limandaki vapur, Hint Yıldızı, yaklaşık kırk adet yerliyi taşıyan bir feribotla çarpıştı. Çarpışmadan sonra feribot hızlıca batmaya başladı. Polis dahi olay yerine varmamışken, limanda kumları kaldırmak için kullanılan bazı semenderler boğulmak üzere olanların yardımına yetişti ve otuz altısını karaya taşıdı. Bir semender tek

başına üç kadını ve iki çocuğu sudan çıkardı. Bu cesur davranışları neticesinde Semenderler, yerel makamların su geçirmez zarf içerisinde yazılı teşekkürü iletildi.

Öte yandan yerli nüfus, semenderleri kirli ve dokunulmaz olduğunu düşündükleri için semenderlerin daha üst sınıftan boğulan kişilere dokunması gerektiğini düşündükleri için hayli kızgın durumda. Birkaç bin yerliden oluşan bir kalabalık limanda toplandı ve semenderlerin sınır dışı edilmesini istedi. Polis durumu kontrol altına aldı: üç kişi yaşamını yitirdi ve yüz yirmi kişi tutuklandı. Akşam saat 10 civarında ortalık sakinleşti. Semenderler çalışmalarına devam ediyorlar. (Özel muhabirlerimizin haberi, 3 Nisan, Madras)

[8] krş. Maalesef bilinmeyen bir dilde olduğu için tercüme edilemeyen son derece ilgi uyandırıcı kupür:

Saht na kchi te Salaam Ander bwtat

Saht gwan t'lap ne Salaam Ander bwtati og t'cheni bechri ne Simbwana m'bengwe ogandi sumkh na moimoi opwana Salaam Ander sri m'oana gwen's. Og di bwtat na Salaam Ander kchri p'we ogandi p'we o'gwandi te ur maswali sukh? Na, ne ur lingo t'lslami kcher oganda Salaam Andrias sahti. Bend op'tonga kchri Simbwana medh, salaam!

[9] Bilindik bir örnek, *Daily Star* tarafından konuyla ilgili düzenlenen bir kamuoyu yoklamasıyla bilindik bir örnek sağlanmakta: SEMENDERLERİN RUHU VAR MI? Bazı seçkin kişilerden alınan cevapları (güvenilirlikleri olmadan) alıntılanmakta:

Sevgili bayım,

Arkadaşım, Reverend H. B. Bertram ve ben, Aden'de bir baraj inşa eden semenderleri gözlemledik; iki ya da üç kez semenderlerle konuşma fırsatı elde ettik, ancak Onur, İnanç, Vatanseverlik ya da centilmenlik ruhu gibi daha yüksek duyguların herhangi bir göstergesini keşfedemedik. Ve ruhun göstergesi olarak, sorarım efendim, başka neyi gösterebilirsiniz?

Saygılarımla,

John W. Britton (Albay).

Daha önce hiç semender görmedim, ama müziği olmayan canlıların da ruhu olmadığına inanıyorum.

Toscanini.

Ruh sorununu bir kenara bırakalım; ama Andrias hakkında öğrenebildiğim kadarıyla, bireysel olmadıklarını söyleyebilirim; hepsi birbirine benziyor, aynı derecede çalışkan, eşit derecede yetenekli ve eşit derecede tasasız. Kısacası: Modern uygarlığın ideallerinden birini, yani vasatlığı karşılıyorlar.

Andre d'Artois.

Kesinlikleri ruhları yok. Bu yönden insana benziyorlar.

Sevgilerimle, G. B. Shaw.

Sorduğunuz soru kafamı karıştırıyor. Örneğin, küçük Çinli köpeğim Bibi'nin hoş bir küçük ruhu olduğunu biliyorum, küçük Fars kedim Sidi Hanum'ım da, pek güzel ve pek de acımasız bir ruh! Peki semenderler? Evet, baya yetenekli ve zeki, zavallı küçük şeyler; konuşabilir, hesap yapabilir ve çok faydalı olabilirler; ama çok çirkinler!

Sevgiler Madeleine Roche

Semender olmaları kimin umrunda. Marksist olmasınlar da.

Kurt Huber

Cinsel olarak hiçbir çekicilikleri yok. O yüzden ruhları da yoktur kesin.

Mae West

Her canlının, her bitkinin, yaşayan her şeyin bir ruhu olduğu gibi onların da ruhu var. Büyüktür, bütün yaşamın gizemi.

Sandrabharata Nath

Hayli ilginç bir yüzme teknikleri var; onlardan öğrenebileceğimiz çok şey var, özellikle uzun mesafeli yüzmede.

Tony Weissmiiller

[10] Ayrıntılar için şu kitaba bakınız: Madam Louise Zimmermann, *sa vie, ses idees, son oeuvre* (Alcan). Ondan, ilk öğrencilerinden biri olan sadık bir semenderin hatıralarından alıntılıyoruz:

Basit ama temiz ve konforlu havuzumuzun yanında oturup La fontaine masalları okurdu; nemden muzdarip olmasına rağmen kendi rahatsızlığını göz ardı etti: öğretmenlik görevine adanmıştı. "mes petits Chinois" derdi bize, çünkü Çinliler gibi r'yi telaffuz edemezdik. Ancak bir süre sonra o kadar alıştı ki, adını Madam Zimmelmann olarak telaffuz etmeye başladı. Biz yavrular Zimmelmann'ı severdik: akciğerleri henüz düzgün bir şekilde gelişmemiş ve bu nedenle suyu terk edemeyen yavrular, okul bahçesindeki yürüyüşlerinde ona eşlik edemedikleri için ağlarlardı. Çok nazik ve kibardı ve hatırladığım kadarıyla sadece bir kez kızmıştı; sıcak bir yaz gününde genç kadın tarih öğretmenimiz, mayolarını giyip bizimle birlikte havuza girip boynuna kadar suyun içinde otururak, Belçika, Hollanda'nın bağımsızlık savaşlarını anlattı. Bu olay üzerine, sevgili Madam Zimmelmann gerçekten sinirlendi: "Gidin ve bir an önce yıkanın Matmazel, bir an önce," gözlerinde yaşlarla haykırdı. Bizim için bu, hey şeyden öte, insanlarla aynı olmadığımızı anlatan, hassas ama kolayca anlaşılan bir dersti; sonrasında ise manevi annemize, bu farkındalığı böylesine sağlam ve düşünceli bir şekilde bize kattığı için minnettar kalmıştık.

Sıkı çalışıp iyi notlar aldığımızda, Francois Coppe gibi bazı modern şairlerin şiirlerini okuyarak ödüllendirirdi. "Evet, *biraz* fazla modern," derdi, "lakin bu bile iyi bir eğitimin parçası." Akademik yılın sonunda, Nice'den Monsieur le Prefect'in ve diğer önde gelen isimlerin davet edildiği bir gün vardı. Akciğerleri çoktan gelişmiş, olgun ve yetenekli öğrenciler okul bakıcısı tarafından kurutuldu ve öğrencilere bir tür beyaz elbise giydirildi; daha sonrasında öğrenciler, ince bir perdenin arkasında (hanımefendileri korkutmamak için), La fontaine'in masallarını, matematiksel formüllerini ve Capet hanedanının verasetini tüm tarihleriyle birlikte okudular. Bunun üzerine Monsieur le Prefect, uzun ve güzel bir konuşmayla, sevgili müdiremize teşekkür ve övgülerini dile getirdi; ve o keyifli

güne noktayı koydu. Fiziksel sağlığımız, ruhsal gelişimimiz kadar önemsendi: ayda bir kez yerel veteriner bizi inceledi ve her altı ayda bir, belirlenen kiloda olduğumuzdan emin olmak için tartıldık. Değerli müdiremiz, özellikle Ay Dansı'nın utanç verici ve çirkin geleneklerini bir kenara bırakmamızı istedi; yine de bazı büyük öğrencilerin, gizlice bu hayvani ve medeniyetsiz uygulamayı gerçekleştirdiğini söylemekte utanç duyuyorum. Umarım dostumuz ve annemiz, bu dansın gizlice yapıldığını hiç duymamıştır; yoksa büyük, asil ve sevgi dolu gönlünde derin bir ıstırap belirirdi.

[1] Diğer öneriler arasında, ünlü filolog Curtius, *Janua linguarum aperta*'da, Virgil'in en iyi yıllarındaki Latince'sinin, semenderlerin evrensel dili olarak kabul edilmesini savunan görüşü de yer almaktaydı. Dillerin en iyisini, en zengin dil bilgisi kurallarına sahip olan ve akademisyenler tarafından araştırılan en iyi dil olan Latince'yi, bir kez daha yaşayan bir dünya dili haline getirmek bizim elimizde, diye açıklıyordu eserinde. Eğitim almış insanlar bu fırsatı değerlendirmiyorsa, neden sizler, *Salamandrae, gens maritima*, şansınızı denemeyesiniz, bütün *orbis terrarum* tarafından konuşulmaya değer tek dil olan *eruditam linguam latinam*'ı ana diliniz olarak benimseyin. Eğer tanrıların ve kahramanların ebedi dilini diriltirseniz, *Salamandrae*, ebediyen yararlanacağınız bir erdeme erişeceksiniz; çünkü bu dil sayesinde, *gens Tritonum*, günün birinde, dünyaları hükmeden Roma'nın mirasını üstleneceksiniz.

Öte yandan, papaz Mendelius ile işbirliği içinde olan Wolteras adlı Letonyalı bir telgraf memuru, *semenderler için pontik lang adı verilen özel bir dil* ortaya atıp bu dili geliştirdi; tüm Afrika dillerinin unsurlarını, özellikle de Afrika lehçelerini kullandı. Bu Semenderce (adlandırıldığı üzere), özellikle İskandinav ülkelerinde belli bir geçerlilik elde etti, lakin yalnızca insanlar arasında kullanıldı; Uppsala'da bir Semender Dili Başkanlığı kuruldu ancak bilindiği kadarıyla tek bir semender dahi bu dili konuşmamıştı. Gerçek şu ki, Temel İngilizce, semenderler arasında en yaygın dildi ve daha sonra resmi semender dili olarak kabul edildi.

[12] krş. Bay Povondra'nın koleksiyonunda korunan Jarormr Seidl-Novomestsky'nin kaleminden çıkan yazı dizisi.

GALAPAGOS ADALARINDAKİ DOSTLARIMIZ

Sevgili teyzemizin acılı kaybına istinaden biraz olsun teselli bulmak maksadıyla; eşim, şair Henrietta Seidlova-Chrudimska ve yazar Bohumila Jandova-StreSovicka ile dünya turuna çıktığımızda, birçok yeni ve derin izlenimin büyüsüyle, kendimizi bir gün efsanelerle çevrelenmiş, ıssız Galapagos adalarında bulduk. Sadece iki saat ayırabilmiştik ve bu iki saat içinde de, bu çıplak adaların sahilleri boyunca yürüyüşe çıktık.

"Şu batan güneşe bak," dedim eşime.

"Sanki bütün sema, altın ve kan gölü içinde boğuluyor gibi, değil mi?"

"Bir Çek beyefendisiyle konuşma şerefine mi erişiyorum?" Hemen arkamızdan, pürüzsüz ve hatasız Çekçe konuşan birinin sesini duydum.

Şaşkınlıkla sesin geldiği yöne çevirdik kafamızı. Elinde bir kitap gibi görünen bir şeyle, kayaların üzerinde oturan büyükçe siyah bir semender haricinde kimse yoktu. Dünyadaki gezimizde çoktan bir dizi semenderle karşılaşmıştık, ancak şimdiye kadar herhangi biriyle konuşma fırsatı bulamamıştık. Bu nedenle, güzide okuyucu, böyle bir ıssız sahilde bir semender ile karşılaştığımızda, dahası ana dilimizde bir söz duyduğunda şaşkınlığımızı takdir edersiniz umarım.

"Kim seslendi?" diye bağırdım, Çekçe.

"Ben cüret ettim, efendim, "diye cevap verdi Semender, nazikçe ayağa kalktı. "Hayatımda ilk defa Çekçe bir sohbet duymanın üstüne kendime engel olamadım."

"Fakat nasıl oluyor da," şaşkınlık içinde soluğum kesilmişti, "Çekçe konuşabiliyorsun?"

" 'Olmak' fiilinin düzensiz çekimlerine çalışmakla oyalıyordum kendimi," diye yanıtladı semender "Bu fiil, aslında, tüm dillerde düzensiz."

"Nasıl, nerede ve neden," peşi sıra diziyordum soruları, "Çekçe öğrendin?"

Elinde tuttuğu kitabı bana uzatarak "Bu kitabın elime geçmesi büyük şans," diye yanıtladı semender; kitabın adı *Semenderler için Çekçe* idi ve sayfalarının sık ve özenli okumalara katlandığı aşikardı. Eğitim amaçlı kitap sevkiyatıyla ulaştı bu kıyıya. Altıncı Sınıf için Geometri, Askeri Strateji Tarihi, Dolomit Rehberi ve Bimetalizm İlkeleri arasında seçim yapma şansım vardı. Ancak, bu küçük kitabı seçtim ve hayli hoşuma gitti. Kitabı ezbere biliyorum, fakat içinde hala beni eğlendirebilecek ve öğretebilecek şeyler bulabiliyorum."

Eşim ve ben, yaratığın doğru ve kusursuz telaffuzundaki içten şaşkınlığımızı ve hoşnutluğumuzu ifade ettik. "Ne yazık ki, burada Çekçe konuşabileceğim kimse yok," dedi yeni arkadaşımız mütevazı bir şekilde. "*Huh* kelimesinin araç halinin *koni* mi yoksa *konmi* mi olduğundan bile emin değilim."

"Konmi," dedim.

"Hayır, koni," diyerek itiraz etti eşim.

"Af buyurun lakin" neşe dolu muhatapımız hevesle sordu, "Yüz Kuleli Şehir Prag'dan ne haberler var, söyler misiniz?"

"Prag gelişiyor, dostum," dedim, gösterdiği ilgiden memnundum ve birkaç kelimeyle altın metropolümüzün müreffeh büyümesini özetledim.

"Bu ne kadar güzel havadisler bunlar," dedi semender, memnuniyetini açık ederek. "Peki başı kesilmiş Çek soylularının kafaları hala Köprü Kulesi'nde asılı duruyor mu?"

"Hayır, uzun zaman önce kaldırdılar" dedim, sorduğu soru karşısında (itiraf ediyorum) biraz şaşırmıştım.

"Yazık," diye tepkisini dile getirdi semender, sempatik bir şekilde. "Değerli bir tarihi eserdi. Otuz Yıl Savaşı'nda çok sayıda muhteşem anıtın yanına alan Tanrıya minnetlerimizi sunmalıyız! Yanılmıyorsam, Çek toprakları kan ve gözyaşıyla yıkanan bir çöle

dönmüştü. Olumsuz genitifin o sıralarda kullanımdan kalkmaması ne büyük bir mucize! Her ne kadar kitapta, şu anda yok olma noktasında olduğunu söylese de. Bunu öğrendiğimden beri çok üzgünüm, efendim."

"Aynı zamanda tarihimiz de ilgini çekiyor demek," diye keyifle bağırdım.

"Kesinlikle, efendim," diye yanıtladı semender. "Özellikle Beyaz Dağ'ın felaketi ve üç yüz yıllık esaret hayli ilgimi çekmekte. Bu kitapta bunun hakkında çok şey okudum. Şüphesiz, üç yüz yıllık esaretinizle gurur duyuyorsunuzdur. Harika bir dönemdi, efendim! "

"Evet, zor bir dönemdi," diye kabul ettim. "Baskının ve kederin dönemi."

"Peki çok acı çektiniz mi?" diye sordu arkadaşımız büyük bir ilgiyle.

"Vahşi zalimlerin boyunduruğu altında ifade edilemeyecek ölçüde acı çektik."

"Bunu duyduğuma sevindim," dedi semender, iç geçirerek. "Kitabımda tam olarak öyle söylüyor. Doğru olduğunu öğrendiğim için mutluyum. Mükemmel bir kitap, efendim, Ortaokullar için Geometri'den daha iyi. Bir gün Çek soylularının idam edildiği unutulmaz yerleri ve diğer görkemli zalim adaletsizliklerin yaşandığı yerleri görmek istiyorum."

"Gel gör o halde," diye içtenlikle teklif ettim.

"Nazik davetiniz teşekkür ederim," diyerek başını eğdi semender.

"Ne yazık ki tamamen özgür değilim..."

"Seni satın alırız" diye bağırdım. "Yani demek istediği, ulusal koleksiyon, seni almak için gerekli finansal koşulları sağla... "

"Çok incesiniz" diye mırıldandı dostumuz, hayli etkilenmişti. "Ancak, Vltava'nın suyunun pek iyi olmadığını duydum. Gerçek şu ki, nehir suyunda tatsız bir dizanteri geliştiriyoruz." Kısa bir

süre durakladı ve konuşmaya devam etti: "Ayrıca küçük bahçemi terk etmekte zorlanacağım."

"Ah!" diye heyecanla bağırdı eşim. "Ben de bahçeme tutkuyla bağlıyım! Bize yerel bitkilerinizden birkaçını gösterebilirseniz çok minnettar olurum!"

"Büyük zevkle, sevgili hanımefendi," diye yanıtladı semender, nazikçe başını eğerek. "Lakin, bahçemin suyun altında olduğunu pek dert etmezseniz."

"Suyun altında mı?"

"Evet. On iki metre derinlikte."

"O kadar derinde hangi çiçekleri yetiştiriyorsunuz?"

"Deniz anemonları" diye yanıtladı arkadaşımız; "nadir görülen birkaç çeşidi. Aynı şekilde deniz yıldızları ve deniz salatalıkları, mercan çalılarından bahsetmiyorum. Şairin de dediği gibi; yurdu için filiz yetiştiren, ne mesut bir insandır. "

Ne yazık ki *adieux* demek zorunda kaldık, kalkışın pek yakın olduğunu söyleyen sirenini çalıyordu. "Ve siz, Bay... Bay..." dedim, arkadaşımızın adını bilmeden.

"Adım Boleslav Jablonsky," diye semender, biraz çekinerek. "Bence güzel bir isim, efendim. Kitabımdan seçtim."

"Peki ne iletmek isterdiniz, Bay Jablonsky, ülkemizdeki insanlara?"

Semender bir süre düşündü. "Vatandaşlarına söyle," dedi sonunda derin bir duygu ile, "onlara... eski Slav anlaşmazlığına geri dönmemelerini... ama Lipany Savaşı'nı ve özellikle Beyaz Dağ'ı minnetle hatırlamalarını söyle! Güle güle, saygılarımla," diye sözünü bitirdi bir anda.

Teknemiz kıyıdan ayrıldı, derin düşüncelere ve duygulara kapıldık. Arkadaşımız bir uçurumda duruyordu, elini bize sallıyor ve bir şeye sesleniyor gibiydi.

"Ne diyor?" diye sordu karım.

"Emin değilim," dedim, ama "Prag Belediye Başkanı Lord Dr. Baxa'ya selamlarımı iletin," gibi geliyordu kulağa.

[13] Özellikle Almanya'da, sadece Yahudi araştırmacılar için olsa da, tüm deney hayvanları üzerinde ameliyat yapmak yasaklanmıştı.

[14] Bazı ahlak konularının da dahil olduğu görülmektedir. Povondra'nın kupürleri arasında, dünyanın dört bir yanındaki gazetelerde yayınlanan ve Huddersfield Düşesi tarafından imzalanan bir çok dilde yayınlanan bir Bildiri bulundu. Bildiri şunları söylemekteydi:

Semenderleri Koruma Birliği, sizden, kadınlardan, dürüstlük ve ahlak adıyla, semenderlere uygun kıyafetler sağlamayı naçizane yardıma elinizin emeğinizle katkıda bulunmanızı istemek etmektedir. Bu amaç doğrultusunda, 40 cm uzunlukta, 60 cm bel genişliğinde, tercihen elastik olan küçük bir etek dikilmesi en uygun olandır. Hem çekici hem de hareket özgürlüğü sağlayan kıvrık bir etek öneriyoruz. Tropikal alanlar için; bir kenara attığınız giysilerinizden, kolaylıkla yıkanabilir malzemeden yapılmış, ipli kısa bir önlük yeterli olacaktır. Böylece, sizin yardımınızla, insanların yakınında çalışan çaresiz semenderler, kendilerini teşhir etmek zorunda kalmayacaklar, böylelikle adab-ı muaşereti yıkılmayacak ve edep sahibi insanlar, ekseriyetle de tüm kadınlar ve anneler artık utanmayacak.

Görünüşe göre bu girişim, beklenilen yanıtı bulamadı. Semenderlerin küçük bir etek veya önlük giydiği hiçbir zaman görülmedi; büyük bir ihtimalle su altında engel teşkil etmekte, yaşamlarını zorlaştırmaktaydı. Semenderlerin yaşam alanı, ahşap çitlerle insanlarınkinden ayrılınca, bir utanca veya sıkıntıya sebep olabilecek herhangi bir sebep de doğal olarak, her iki taraf için de, giderilmiş oldu.

Semenderleri çeşitli türlerde tacizlere karşı koruma ihtiyacına değinirken, aklımızdaki ilk konu köpeklerdi. Bunlar, firari bir semenderi ısırdıkları takdirde tükürük bezlerinin enfekte olmasına aldırmaksızın, semenderlerle yıldızı barışmadı ve suda dahi hışım-

la takip ettiler. Semenderler bazen direnir ve birden fazla yaramaz köpek bir çapa veya kazma ile öldürülürdü. Sonuçta, köpekler ve semenderler arasında bir nebze dahi azalmayan ve bölgelerin arasına çekilen sınır ile daha da yoğunlaştırılıp ve sağlamlaştırılan, kalıcı ve amansız bir düşmanlık başladı. Fakat sınırlar çekilince genellikle olaylar böyle gelişir, köpeklerle sınırlı değildir.

Bu arada, bazı yerlerde yüzlerce ve yüzlerce kilometrelik kıyı şeridi boyunca uzanan bu çitler eğitim amaçlı da kullanılmıştır: tüm şerit boyunca, semenderler için uygun sloganlarla çitlere yazılmıştı. Örneğin:

İŞİNİZ BAŞARINIZDIR. SANİYELERİNİZİ HARCAMAYIN! BİR GÜNDE SADECE 86.400 SANİYE VAR! BİREYİN DEĞERİ EMEĞİNİN ETTİĞİ KADARDIR. 57 DAKİKA İÇİNDE BİR METRELİK BARAJ DİKEBİLİRSİNİZ! ÇALIŞAN KİŞİ TOPLUMA HİZMET EDER. ÇALIŞMAYANA YEMEK YOK!

Ve daha niceleri. Bu sıkış pıkış yapılmış tahta çitlerin, tüm dünyada üç yüz bin kilometreden fazla deniz kıyısında olduğunu düşünürsek, üzerine yazılabilecek teşvik edici ve çoğunlukla yararlı sloganların sayısını az çok tahmin edebilirsiniz.

[15] krş. (Durban'da görülen ilk semender davası, uluslararası basın tarafından büyük ilgiyle takip edildi Povondra'nın kupürlerinden alınılanmıştır). A.'daki Liman Dairesi, semenderlerden oluşan bir grubu çalıştırdı. Zamanla, semenderler o kadar fazla çoğaldı ki limana sığamamaya başladılar; bu nedenle birkaç yavru kolonisi, yakınlardaki kıyıya yerleştirildi. Kıyı şeridinin sahibi B., sahilinde güneşlenmeyi sevdiği için, liman otoritesinin semenderlerini özel plajından çıkmasının istedi. Liman Dairesi, konunun kendilerini alakadar etmediğini dile getirdi; semenderler, davacıların topraklarına yerleşir yerleşmez, davacıların özel mülkü haline gelmişlerdi. Bu dava görülmeye devam ederken, semenderler (kısmen doğuştan gelen içgüdülerden ve kısmen eğitimle aşılanmış çalışma gayretinden) baraj inşa etmeye ve uygun emir veya izin olmadan Bay B.'nin plajlarında havzalar inşa etmeye başladı.

Bay B. bunun üzerine mülküne zarar verdiği gerekçesiyle Liman Dairesi'ni dava etti. Alt Mahkeme, Bay B.'nin mülkünün barajlardan zarar görmediği, aksine iyileştiği gerekçesiyle davayı düşürdü. Öte yandan, yüksek Mahkeme, kimsenin arazisinde, komşunun çiftlik hayvanlarını tolere etmek zorunda olmadığı ve A.'daki Liman Dairesi'nin, sığırının verdiği hasar dolayısıyla, çiftçinin hasarı karşılamak zorunda olduğu gibi, semenderlerce oluşturulan hasarı karşılamak zorunda olduğu konusunda karara vardı. Sanık, denizin altında kilitli tutulamadıkları için semenderlerden sorumlu tutulamayacağını söyleyerek itiraz etti. Bunun üzerine yargıç, görüşüne göre, semenderlerin neden olduğu zararın, tıpkı uçabildikleri için bir yerde tutulması imkansız olan tavukların neden olduğu hasara benzer şekilde görülmesi gerektiğini ifade etti. Liman otoritesinin avukatı müvekkilinin semenderleri ne şekilde aktarabileceğini ya da Bay B.'nin plajını kendi iradeleriyle terk etmeye nasıl teşvik edebileceğini sordu. Hakim bunun Mahkeme'nin ilgilenmesi gereken bir konu olmadığını söyledi. Avukat daha sonra, davalı Liman Dairesi'nin, istenmeyen semenderleri vurması sonucunda, hakimin vereceği tepkiyi sordu. Bu soru üzerine hâkim, bir İngiliz Beyefendisi olarak bunu son derece münasebetsiz bir yöntem ve dahası Bay B.'nin avcılık haklarının ihlali olarak göreceğini söyledi. Bu nedenle sanık, bir yandan semenderleri davacının özel mülkünden uzaklaştırmak, diğer yandan da barajların ve kıyı yapılarının yol açtığı hasarı iyileştirmek zorunda kaldı; bütün bu iyileştirmeler sahil şeridinin ilk haline geri getirilmesi ile yapılacaktı. Bunun üzerine sanık avukatı semenderlerin yıkım için kullanılıp kullanılamayacağını sordu. Hakim, davacı kabul etmediği sürece kullanılmaması kararına vardı; ancak davacının karısı semenderleri çirkin bulmuş ve semenderler tarafından istila edilen plajda yüzemeyeceği söylemişti. Davacı semenderler olmadan yüzeyin altına inşa edilen barajların kaldırılmasının imkansız olduğuna dikkat çekti. Bunun üzerine hakim, mahkemenin teknik ayrıntıları tartışmak niyetinde olmadığı ve de bu konuda yetkin olmadığı kararına vardı; davaların neyin mümkün olup neyin mümkün

olmadığına karar vermek için değil, mülkiyet haklarını korumak için görüldüğünü söyledi.

Böylelikle dava sonlandırıldı; A.'daki Liman Dairesi'nin kendini bu zor pozisyonundan nasıl kurtardığı bildirilmemiştir. Fakat dava, semender sorununun yeni yasal belgelerle düzenlenmesinin gerekli olacağını göstermiştir.

[6] Bazıları Semender eşitliğini öyle ciddiye almıştı ki, semenderlerin suda veya karada herhangi bir kamu dairesini sahibi olmasını istediler (J. Courtaud); ya da baştan aşağı silahlı denizaltı semender alayları kendi derin deniz komutanlarınca kurulmasını (General M. S. Desfours); ya da gerçekten insanlar ve semenderler arasında evliliklere izin verilmesini savunanlar (Maitre Louis Pierrot, avukat) da vardı. Zoologlar, elbette, bu tür evliliklerin mümkün bile olmadığına dikkat çekti, fakat Maitre Pierrot, söz konusu olanın doğal bir olasılık veya imkansızlık değil, yasal bir ilke olduğunu ve savunduğu evlilik kanunu reformunun sadece kağıt üzerinde kalmaması gerektiğini göstermek için eş olarak dişi bir semenderi kabul etmeye istekli olduğunu açıkladı. (Bu açıklamaların ardından Maitre Pierrot, boşanma davalarında aranan bir avukat oldu.)

(Bu noktada, özellikle Amerikan basınında, duş alırken semender tarafından tecavüze uğradığını söyleyen kadınların iddialarına yer verilebilir. Sonuç olarak, Birleşik Devletleri'nde, semenderlerin yakalanıp linç edildiği ve çoğunlukla yakıldığı şiddet olayları giderek daha sık görülmeye başlandı. Bu popüler alışkanlığa karşı, semenderlerin bu tür bir suçu işlemesinin fiziksel olarak imkansız olduğuna işaret ederek bilim insanları boşu boşuna protesto ettiler; fakat birçok kadın, semenderler tarafından taciz edildiğine yemin etmişti ve bu edilen yemin de, herhangi bir sağ görüşlü Amerikalı için konuya kilit vurmuştu. Daha sonra pek bilindik semender yakma işlemi, sadece Cumartesi günleri ve İtfaiyenin gözetimi altında yapılmasına izin verilerek kısıtlandı. Bu eylemlerin yaygın olduğu dönemde, Siyahi Reverend Robert J. Washington tarafından yönlendirilen Semender Lincine Karşı Hareket ortaya çıktı;

bu hareket, kısa süre içinde sadece yüzlerce üye kazandı, fakat bu üyelerin çoğunluğu siyahi nüfusuna aitti. Amerikan basını bu hareketin siyasi ve yıkıcı olduğunu iddia etmeye başlamıştı; sonuç olarak siyah yerleşim bölgelerine baskınlar yapıldı ve bir çok zenci kardeşleri için, semenderler için, kiliselerinde dua ederken yakıldı. Siyahi düşmanlığı zirveye ulaşmıştı; Gordonville, Louisiana'daki siyahi kilisesine ateş açıldıktan sonra, bütün kasaba alevler arasında bırakıldı. Ancak bu dönem, semender tarihinin ufak bir kısmına işaret etmektedir.)

Semenderlere sağlanan sivil tesisler ve avantajlar arasında en az birkaçını listeleyebiliriz: her semender, çalıştığı yerde Semender Kayıtları'na kaydedildi; resmi oturma iznine sahip olması gerekti; aslında işvereni tarafından ödenen ve yemeğinden kesilen (semender ücretlerini nakit olarak alamadığından) kelle vergisini ödemek zorundaydı; aynı şekilde, yaşadığı sahil için kira, kamu aidatı, ahşap çit yapım maliyeti, okul ücreti ve diğer kamu imtiyazları için para ödemek zorundaydı. İtiraf etmeliyiz ki, tüm bu başlıklar çerçevesinde, semenderler, diğer vatandaşlar gibi muamele görüyordu - ki bu da bir çeşit eşit haktır.

[17] krş. Papa'nın Ansiklopedisi, *Mirabilia Dei opera*.

[18] Bu konudaki literatür o kadar hacimlidir ki, sadece bir kaynakça hazırlamak dahi iki büyük cilt alacaktır.

[19] krş. Bay Povondra'nın kupürlerinin arasında kayda değer bir pornografik broşür. B.'deki polis kayıtlarının iddia edilen bir kopyası. "Bilimsel araştırma amaçlı özel baskı"nın ayrıntılarını belirtememekteyiz. Bunun yerine, ufak bir kısım alıntılayacağız:

... sokağı, ... daire numaralı Semender tarikatı tapınağı, merkezinde koyu kırmızı mermerle kaplı büyük bir havuz içermekte. Havuzdaki su, kokulu esanslarla donatılmış, ısıtılmış ve sürekli değişen renkli ışıklar ile aşağıdan aydınlatılmakta; tapınağın geri kalanı ise karanlığa gömülmüş durumda. Semender dualarını zikretmek için tamamen çıplak erkek ve dişi semender takipçiler, mermer havuza iner -bir taraftan erkekler, diğer taraftan kadınlar- bu takipçiler arasında Barones M., film yıldızı S., Büyükelçi

D. ve birçok tanınmış isim olduğunu söyleyebiliriz. Aniden mavi ışık, sudan yükselen büyük bir mermer bloğu aydınlattı; üzerinde, Efendi Semender olarak bilinen büyük, eski, siyah bir Semender durmaktaydı. Bir an sessizlikten sonra Efendi Semender konuşmaya başladı: kendilerini, başlamak üzere olan Semender Dansı'na tamamen ve yürekten terk etmek ve Yüce Semender'e saygı göstermek üzere müminlerine seslendi. Konuşmasının ardından yükseldi ve vücudunun üst kısmını sallamaya ve bükmeye başladı. Bunun üzerine, suya boyunları daldırılan erkek inananlar, söylenene göre Cinsel Ortam oluşturmak için, öfkeyle, daha hızlı bir şekilde sallanmaya ve bükülmeye başladı; Bu arada kadın Semenderler keskin bir 'pıst-pst-ts' diye tıslamaya ve çatallı çığlıklar atmaya başladı. Bundan sonra su altı ışıkları birer birer söndü ve toplu ilişki başladı.

Bu anlatıya pek güvenememekteyiz, fakat Avrupa'nın tüm başlıca şehirlerinde polisin bu Semender mezheplerini amansız bir şekilde takip etmekle, onlarla bağlantılı sosyal skandalları bastırmak için meşgul olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte, Yüce Semender tarikatının son derece yaygın olduğuna inanıyoruz, ancak bütün ayinleri masal ihtişamıyla gerçekleşmedi ve nüfusun daha fakir bölümleri arasında, karada dahi ayin yapıldı.

[20] Yukarıda sözü edilen Katolik dua, semenderleri *Dei creatura de gente Molche* (Tanrı'nın Semender ulusunun yaratıkları) olarak tanımladı.

[21] Bay Povondra'nın kupürleri arasında biriktirilen manifestoda şöyle yazmaktaydı:

YOLDAŞ SEMENDERLER!

Kapitalist sistem son kurbanını buldu. Zulmü nihayetinde sınıf bilincine erişmiş proletaryanın devrimci hamleleri karşısında parçalanmaya başlarken, köhnemiş kapitalizm sizi, Derinlerin Çalışanlarını, hizmetine soktu, ruhunuzu burjuva uygarlığıyla köleleştirdi, baskılayıcı yasalara tabi kıldı, sizi tüm özgürlüklerinizden mahrum etti, acımasızca ve çekinmeden sömürmek için bütün gücünü kullandı.

(Sansür sebebiyle 14 satıra ulaşılamadı.)

İşçi semenderler! Vakit, yaşamış olduğunuz köleliğin ağırlığını fark etme vak

(Sansür sebebiyle 7 satıra ulaşılamadı)

ve bir sınıf olarak, bir ulus olarak haklarınızı talep ettiğinizde!

Yoldaş Semenderler! Tüm dünyadaki devrimci proletarya elini size uzatıyor

(Sansür sebebiyle 11 satıra ulaşılamadı)

tüm imkanlarla hizmetinizdedir. Sendikalar kurun, sözcülerinizi seçin, grev fonu oluşturun! Aydın işçi sınıfının haklı mücadelenizde sizi yalnız bırakmayacağını ve sizinle aynı safta, son saldırıyı başlatacağını unutmayın.

(Sansür sebebiyle 9 satıra ulaşılamadı)

Bütün ülkelerin ezilen ve devrimci semenderleri, birleşin! Nihai mücadelemiz başlamıştır!

(İmza) MOLOKOV

[22] Bay Povondra'nın koleksiyonunda yalnızca birkaç bildiri bulabildik; Bayan Povondra, büyük bir ihtimalle geri kalanını yakı. Geride kalan baskılardan, birkaç başlığı alıntılıyoruz:

Semenderler, silahlarınızı bırakın! (Barış yanlısı bir manifesto)

Semenderler, Yahudileri atın! (Bir Alman broşürü)

Kardeşim Semender! (Anarşist bir grubun bildirisi)

Yoldaş Semenderler! (Deniz İzcileri tarafından yapılan halka açık bir bildiri)

Arkadaşlar, Semenderler! (Su Dernekleri Merkezi ve Deniz Hayvanları Yetiştiricileri'nin ortak bildirisi)

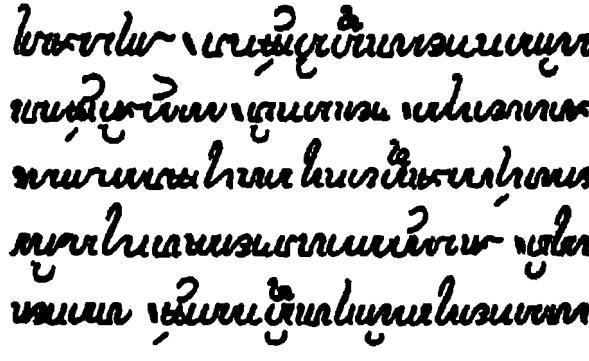
Semenderler, Arkadaşlar! (Ahlak Tazeleme Derneği tarafından yapılan çağrı)

Yurttaş Semender (Dieppe'deki Sivil Reform Birliği'nin çağrısı)

Semenderler, saflarımıza katılın! (Eski Denizciler Destekleme Derneği)

Meslektaşlarımız, Semenderler! (Aegir Yüzme Kulübü)

Ekseriyetle önem arz eden parça (Bay Povondra'nın sert bir kağıda dikkatlice yapıştırdığı göz önüne alırsak), tamamını alıntıladığımız bu manifesto idi:

[23] Bay Povondra'nın koleksiyonunda bu kutlu günle ilgili sade, oldukça yüzeysel bir açıklama bulduk; ne yazık ki sadece bir kısmına erişebildik; ikinci kısım kaybolmuş durumda.

6 Mayıs, Nice

Promenade des Anglais'deki Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü'nün ihtişamlı havadar binası, bugün pek bir hareketli. İki polis, kırmızı halıyı geçen davetlilerin hoş, serin amfitiyatroya girmeleri için yolu açıyor. Nice'in gülümseyen Belediye Başkanını, şapkalı Valiyi, soluk mavi üniformasıyla generali, Şeref Nişanı takan beyefendileri, çeşitli yaşlardan hanımefendileri (toprak rengi bu yılın modasına hakim), yardımcısı - Amiraller, gazeteciler, profesörler ve Cote d'Azur'da her daim görebileceğiniz, tüm ulusların saygıdeğer yaşlı hanımlarını aramızda görmekteyiz. Aniden bir olay yaşandı: tüm bu seçkin ziyaretçilerin ortasında garip bir küçük yaratık utanarak ve fark edilmeden araya kaynamaya çalıştı; baştan ayağa bir

tür siyah pelerin veya cübbe ile örtülü, muazzam siyah gözlüklerin arkasından bakıyor, aceleyle ve belirsiz bir şekilde kalabalık girişe sessizce yürüyordu. "*He, vous*," diye sordu polislerden biri, "*qu'est-ce que vous cherchez ici*?" Fakat şaşıp kalan konuğun etrafını üniversite yetkilileri çoktan sarmıştı bile; hemen dibinde çok sayıda *cher docteur* bitivermişti. İşte o küçük yaratık, Cote d'Azur sakinlerine ders verecek olan saygın semender Dr. Charles Mercier idi! Çabuk, içeri geçip her bir yanını heyecan sarmış bu konferans salonunda bir koltuk bulalım!

Mösyö le Maire, Mösyö Paul Mallory (ünlü şair), Madam Maria Dimineanu (Uluslararası Entelektüel İşbirliği Enstitüsü delegesi), Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü Müdürü ve diğer resmi karakterler sahnede yerlerini aldı. Sahnenin bir yanında öğretim görevlisi için kürsü ve arkasında - evet, yanlış görmedik- bir küvet bulunmaktaydı. Herhangi bir banyoda görebileceğiniz sıradan bir küvet. Ve iki görevli, uzun pelerinli utangaç yaratığı kürsüye kadar eşlik etti. Biraz niyetsiz bir alkış koptu. Dr. Charles Mercier utangaç bir şekilde eğildi ve nereye oturacağını bilemeden sağa sola bakındı. '*Voild, Monsieur*," diye fısıldadı görevlilerden biri, küveti işaret ederek. "Sizin için getirdik, efendim." Dr Mercier hayli utanmış lakin bu özenli düzenlemeyi nasıl reddedebileceğini bilmiyordu; küvete olabildiğince dikkat çekmeden girmeye çalıştı, fakat uzun pelerinine dolanıp gürültüyle suya düştü. Sahnede beyefendilerin üstüne biraz su sıçradı fakat hiçbir şey olmamış gibi davrandılar, elbette; seyircilerden biri kahkahayı bastı lakin ön sıradaki beyefendiler pek hoşnut kalmamış olacak ki arkaya dönüp "şşşt!" diyerek kadını susturdular. O anda *Monsieur le Maire et Depute* ayağa kalktı ve konuşmaya başladı. "Bayanlar ve baylar" dedi, "Dr. Charles Mercier'i güzel şehrimiz Nice'e davet etmekten onur duyuyorum. Dr. Mercier, yakın komşularımızın, derin deniz sakinlerinin seçkin bir temsilcisi." (Dr. Mercier yarısı küvetinden çıktı ve saygıyla selamladı.) "Medeniyet tarihinde ilk kez deniz ve kara bilimsel işbirliği içinde el sıkışıyor. Geçmişteki entelektüel yaşamımız geçilmez bir engelle karşı karşıyaydı: okyanuslar. Okyanusları aşabildik,

her yöne yelken açabildik; fakat sevgili konuklar, okyanus yüzeyinin altına medeniyeti indiremedik. İnsanlığın yaşadığı o küçük topraklar bu zamana kadar bakir, vahşi bir denizle çevriliydi; etrafımızda güzel bir çerçeve, lakin aynı zamanda bizi bölen ebedi bir sınır da olmuştu: bir tarafta yükselen bir medeniyet, diğer yandan sonsuz ve değişmeyen doğa. O sınır, sevgili konuklar, şimdi kalkıyor. (Salonda alkış koptu.) Bizler, bu büyük çağın çocukları olarak, manevi evimizin büyümesine, kıyı şeridimizin ötesine ulaşmasına, denizin dalgalarını aşmasına, derinleri fethetmesine ve antik uygarlığın modernliği ile okyanusların bilgisini birleştirmesine tanıklık ettik. Ne yüce bir deneyim! ("Bravo!") Sevgili konuklar, bugün seçkin bir temsilcisini aramızda ağırlamaktan onur duyduğumuz okyanus kültürünün ortaya çıkmasıyla, gezegenimiz gerçekten ve büsbütün uygar hale gelmiştir." (Salonda hevesli alkışlar koptu. Dr. Mercier küvetinden yükselip selamladı.)

"Sevgili doktor ve büyük bilim insanı," *Monsieur le Maire et Depute*, küvetin kenarına tutunan Dr. Mercier'e döndü, solungaçları yoğun bir duygu ile seğirdi - "deniz yatağındaki arkadaşlarınıza, vatandaşlarınıza tebriklerimizi, hayranlığımızı ve iyi dileklerimizi iletebilirsiniz. Denizdeki komşularımıza, adım adım, denizin hudutsuz bölgelerini kolonize edecek ve okyanus tabanında yeni bir kültür dünyası kuracak öncülüğü, ilerlemenin ve eğitimin öncülüğünü memnuniyetle karşıladığımızı söyleyin. Okyanusun derinliklerinde yükselen yeni bir Atina ve yeni bir Roma görüyorum; Orada denizaltındaki *Louvres* ve *Sorbonnes*, *Arc de Triomphe* ve *Kimsesiz Askerin Mezarı* ile, tiyatrolarıyla ve bulvarlarıyla yeni bir Paris'in geliştiğini görebiliyorum. Ve izninizle, en saklı kalan düşüncemi söyleyeyim: sevgili Nice'imize bakan, Akdeniz'in mavi dalgaları altında, masmavi sahilimize süs kenarı oluşturan muhteşem denizaltı yolları, parkları ve mesireleriyle yeni bir görkemli Nice, *sizin* Nice'sinizin ortaya çıkmasını umut etmekteyim. Sevgili Nice'imize bakan, Akdeniz'in mavi dalgaları altında, masmavi sahilimize süs kenarı oluşturan muhteşem denizaltı yolları, parkları ve mesireleriyle yeni bir görkemli Nice, sizin Nice şehrinizin orta-

ya çıkmasını umut etmekteyim. Sizi daha iyi tanımayı umuyoruz ve umarız bizi daha iyi tanırsınız; kişisel olarak, bugün mutlulukla açılışını yaptığımız, daha yakından kuracağımız bilimsel ve sosyal temasların, dünya barışı, refah ve ilerleme niyetiyle milletlerimizi tüm insanlığın iyiliği için daha yakın kültürel ve politik işbirliğine yönlendireceğine inanmaktayım." (Salonda uzun süre alkışlar dinmedi.)

Sonrasında Charles Mercier ayağa kalktı ve Nice'in Belediye Başkanlığı ve Milletvekilliğini yürüten mösyöye teşekkür etmeye çalıştı; ama hem başkanın konuşmasından çok etkilenmişti hem de telaffuzu o kadar garipti ki bütün konuşması boyunca yalnızca büyük bir zahmetle telaffuz edebildiği birkaç kelimeyi anlayabilmiştim; yanılmıyorsam "büyük onur", "kültürel ilişkiler" ve "Victor Hugo" demişti. Sonrasında ise çok gergin olduğu görülüyordu, tekrar küvetine saklandı.

Bir sonraki konuşmacı Paul Mallory idi; bir konuşma yapmaktan ziyade, derin bir felsefeyle aydınlatılmış ilahi bir şiir okumuştu. "Kadere minnettarım," dedi, "insanlığın en gökçe efsanelerinden birinin tamamlandığını ve onaylandığını görecek kadar yaşadım. Hayli tuhaf onay ve tamamlanış bu: gözlediğimiz dalgaların altında batıp giden efsanevi Atlantis yerine; şaşkınlıkla, derinden yükselen yeni bir Atlantis. Siz sevgili arkadaşım, mekansal geometri şairi olan sevgili meslektaşım Mercier ve bilgin dostlarınız, denizin içinden köpükten doğan Afrodit gibi değil, Pallas Anadyomene gibi yükselip gelen bu yeni dünyanın ilk büyükelçilerisiniz. Ama çok daha şaşırtıcı ve çok daha gizemli olan ise..."

(Konuşmanın geri kalanı kayıtlarda bulunmamaktadır.)

[24] Bay Povondra'nın gazeteleri arasında, Komisyon toplantısına gitmek Cenevre Gölü kıyısındaki Quai du Mont Blanc'ı tırmanan iki semender delegesini gösteren oldukça bulanık bir fotoğraf bulunmakta. Bu nedenle, resmi olarak Cenevre Gölü'nde yerleştirildikleri anlaşılıyor.

Cenevre Semender Sorunu İnceleme Komisyonu'na gelince; ehemmiyetli ve takdire şayan çalışmalarının özü, tüm tartışmalı

siyasi ve ekonomik meselelerden kaçınmaya özen göstermelerinde yatmaktaydı. Semenderler için uluslararası geçerlilikte bir terminoloji oluşturmak için fazlaca konuşmanın yapıldığı 500'den fazla oturum ile yıllarca toplantı düzenlendi. Gerçek şu ki, bu alana çözülmez bir kaos çökmüştü: Salamandra, Molche, Batrachus ve diğer bilimsel terimlerinin (oldukça saldırgan olarak görmeye başladıkları terimler) yanı sıra bir dizi başka unvan da önerildi. Semenderler; Tritonlar, Neptunidler, Tethydler, Nereidler, Atlantlar, Okyanussallar, Poseidonlar, Lemurlar, Pelajikler, Litoraller, Bathydler, Abyssides, Hydrionlar, Zhandemereler (*gens deMer*), Soumarinler vb. isimlerle anılacaktı. Semender Sorunu İnceleme Komisyonu bu öneri listesinden en uygun ismi seçti ve Semender Çağı'nın sonuna kadar bu doğrultuda gayretle ve vicdanen kabul edildi. Kabul etmemiz gerekir ki, hiçbir nihai sonuca ya da oy birliğine ulaşılamadı.

[25] Bay Povondra'nın koleksiyonunda *Ndrodni Politika*'da yer alan, bugünün gençliğine dair iki veya üç makale de bulunmaktaydı; muhtemelen semender medeniyetiyle alakalı kısma yanlışlıkla dahil etmişti.

Dejvice'den bir beyefendi Bay Povondra'ya Katwijk am Zee sahilinde yüzmeye gittiğini söyledi. Cankurtaran geri dönmesi gerektiğini söylediğinde denizde hayli açılmıştı. Söz konusu beyefendi (bir komisyon görevlisi olan Bay Pfihoda) bu çağrıya dikkat etmedi ve daha fazla açıldı.

Bunun üzerine cankurtaran bir tekneye atladı ve peşinden kürek çekti. "Hey sen," dedi "Burada yüzemezsin!"

"Ne diye yüzemeyecekmişim?" diye sordu Pfihoda.

"Etrafta semender var."

"Semenderlerden korktuğumu söyleyen kim," diye itiraz etti Bay Pfihoda.

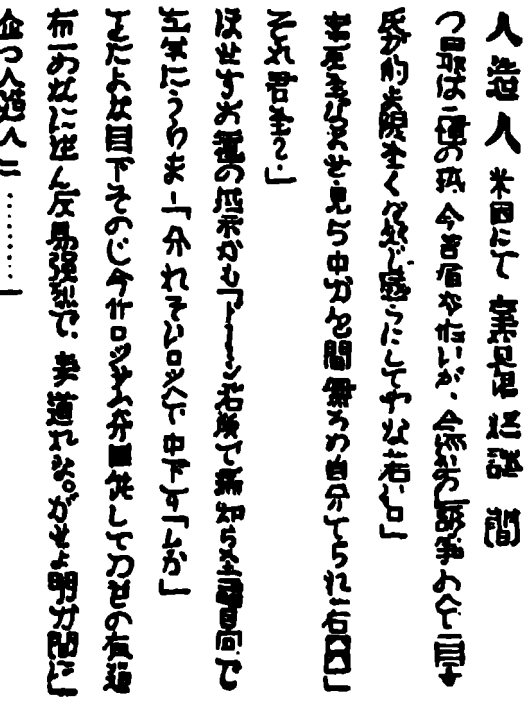
"Sualtı fabrikası gibi bir şey var buralarda" diye homurdandı cankurtaran.

"Kimsenin yüzmeye izni yok burada, efendim."

"O niyeymiş peki?"

"Semenderlerin hoşuna gitmiyor."

[26] Bu öneri, açıkça büyük bir siyasi propaganda ile alakalıydı: Bay Povondra'nın koleksiyoncu olarak gayreti sayesinde konu hakkında son derece önemli bir belgeye erişmekteyiz. Belgede tam anlamıyla şu yazmaktadır:

Üçüncü Bölüm: Bay Povondra Tekrar Gazetesini Okuyor

Hiçbir şey zamanın nasıl geçtiğini çocuklarımızın büyümesinden daha açık bir şekilde gösteremez. Tuna'nın sol koluna (hayli yakın bir zamanda) bıraktığımız genç Frankie nerede?

"Nereye kayboldu şu Frankie?" diye gürledi Bay Povondra, akşam gazetesini açarken.

"Her zamanki yerinde, biliyorsun," dedi Bayan Povondra dikiş atarken.

"Kızların peşinde koşuyor demek," diyerek hoşnutsuzluğunu belirtti Baba Povondra. "Adı batsın şu çocuğun! Neredeyse otuz oldu ama hala bir gece olsun evde durmuyor!"

"Şu giydiği çoraplara bak," diye iç çekti Bayan Povondra, ahşap mantarının üzerine başka bir umutsuz çorap koydu. "Ne yapayım ben şimdi bunu?" diye sordu kendi kendine, topukta, Seylan'ı andıracak derecede geniş deliğe göz gezdirirken. "Atayım gitsin, en iyisi" tenkit etti, ancak uzun bir stratejik değerlendirmeden sonra iğnesini kararlı bir şekilde Seylan'ın güney kıyılarına indirdi.

Onurlu bir aile sessizliği vardı, Baba Povondra'nın pek sevdiği sessizlik; sadece gazetesi hışırdıyordu ve bu hışırtıya hızlı hızlı atılan dikişler eşlik ediyordu

"Yakalayamadılar mı hala?" diye sordu Bayan Povondra.

"Kimi?"

"Katili, şu kadını öldüren katili."

"Katilin filan umurumda değil," dedi Bay Povondra biraz hor görerek. "Japonya ile Çin arasında gerilimin yükseldiği yazıyor. İşte bu ciddi bir mesele. Oralarda ciddi bir şeyler patlak verir."

"Şimdi yakalayacaklarına inanmıyorum," dedi Bayan Povondra.

"Neyi yakalayacaklarına inanmıyorsun?"

"Şu katili. Bir adam, bir kadını öldürürse çoğunlukla yakalanmıyor."

"Japonya, Çin'in Sarı Irmak'ı kontrol etmesini istemiyor. Politika bu işte. Sarı Irmak bir sıkıntı olduğu sürece, taştığı sürece ve Çin'de açlığa neden oluyor, bu da haliyle Çin'i güçsüzleştiriyor, anladın mı? Şu makası ver bakalım, hatun, kesmem lazım."

"Niye kesiyorsun?"

"Çünkü 2 milyon semenderin Sarı Irmak'ta çalıştığını yazıyor burada."

"Bayağı fazla, değil mi?"

"Doğru söze ne hacet! Ama her bahsine varım, kesin Amerikalılar ödüyordur parasını. Yoksa ne diye Mikado, kendi semenderlerini oraya koysun ve şuna bak!"

"Neye?"

"*Petit Parisien*'in pek hoşuna gitmemiş bu durum. Kesin gitmemiştir. Ben olsam onların yerinde, benim de gitmezdi."

"Niye hoşuna gitmeyecekmiş ki?"

"İtalya Lampedusa adasını genişletiyor. Çok önemli bir stratejik konum orası, anlıyor musun? İtalyanlar, Lampedusa'dan Tunus'u tehdit edebilir. *Petit Parisien*, İtalya'nın Lampedusa'yı tam kapsamlı bir deniz üssüne dönüştürmek istediğini söylüyor. 60.000 silahlı semender olduğu söyleniyor. Bir düşün sadece; altmış bin, üç tümen eder bu, hatun. Diyorum bak, bir gün Akdeniz'de bir şeyler olacak. Ver şu makası, keseceğim bunu."

Bu arada Seylan, Bayan Povondra'nın çalışkan parmakları altında kayboluyordu: Rodos kadar kalmıştı şimdi.

"Ve İngiltere," diye düşündü Baba Povondra; "onların da başı belada. Avam Kamarası'ndan birileri, Büyük Britanya'nın bu su altı inşaatlarında diğer ülkelerin gerisinde kaldığını söylüyor. Diğer sömürgeci güçler aralıksız bir şekilde yeni kıyılar, kıtalar inşa ederken, İngiliz Hükümeti, semenderlere beslediği bu tutucu güvensizlikle... Aynen öyle, hatun. Bu İngilizler son derece muhafazakârdır. Bir zamanlar İngiliz Elçiliği'nde çalışan birini tanıyordum ve Tanrı'nın sevgisi için bir Çek sosislisini dudağına bile değdirmedi. Evde böyle bir şey yemediklerini ve burada da yemeyeceğini söyledi. Diğer ülkelerin bu İngilizleri nasıl geride bıraktığına şaşmamalı." Bay Povondra ağır ağır başını salladı. "Ve Fransa, Calais'deki sahilini uzatıyor. Şimdi İngiliz gazeteleri kanal daha da daralınca, Fransızların Kanal'dan ateş edebileceği düşünüp deliriyorlar. Bu işten tek anladıkları bu. Dover'daki kıyılarını uzatmak için önlerinde engel yok, kıyıyı uzatıp onlar da Fransa'ya ateş edebilir."

"Peki niye birbirlerine ateş etsinler ki?" diye sordu Bayan Povondra.

"Anlamıyorsun, askeri kaygılar bunlar. Günün birinde orada da sorun çıkarsa şaşırmamalı. Ya orada ya da başka bir yerde. Sebep şu, şimdi bu semenderlerle dünyanın durumu hayli farklı, Hatun. Tamamen farklı."

"Sence savaş çıkacak mı?" Bayan Povondra'nın sesinde endişe gizliydi. "Bizim Frankie yüzünden soruyorum. Savaşa gittiğini görmek istemem."

"Savaş mı?" Baba Povondra düşüncelere daldı. "Bir dünya savaşı çıkacak, çıkacak ki ülkeler de denizi kendi aralarında bölebilsin. Ama tarafsız kalacağız. Birinin tarafsız kalıp diğerlerine silah filan temin etmesi gerek. Bu işler böyledir." diyerek fikrini belirtti Bay Povondra. "Ama siz kadın kısmı ne anlarsınız ki."

Bayan Povondra dudaklarını birbirine bastırıp hızlı iğne darbeleriyle genç Frankie'nin çorabındaki Seylan'ı ortadan kaldırdı.

"Ve düşün bir," Baba Povondra güçlükle bastırdığı haklı gururla konuştu, "ben olmasaydım, bu tehdit edici durum hiç olmayacaktı! Eğer o kaptanı Bay Bondy'yi görmek için almamış olsaydım, bambaşka şeyler konuşuyor olacaktık şimdi. Başka bir kapıcı izin vermeyebilirdi, ama kendi kendime dedim ki, bir şans verelim. Ve şimdi de İngiltere ya da Fransa gibi bazı ülkelerdeki sıkıntıya bak! Ve bu işin sonu nereye varacağına dair bir fikrimiz bile yok..." Bay Povondra heyecanla piposundan duman çekti. "Aynen öyle, hatun. Gazeteler, bu semender haberleriyle dolup taşıyor. Bak yine..." Papa Povondra piposunu kenara koydu. "Seylan'ın Kankesanturai kasabası yakınlarında semenderlerin bir köye baskın düzenlediği yazıyor. İlk olarak yerliler, birkaç semenderi öldürmüş gibi duruyor. Yerli birliklerin yanı sıra polis de göreve çağrılmış." Bay Povondra yüksek sesle okudu, "bunun üzerine semenderler ve insanlar arasında karşılıklı taciz ateşi açıldı. Birkaç asker yaralandı..." Baba Povondra gazetesini bir kenara bıraktı. "Bu gidişat hiç hoş değil, hatun."

"Niye hoş değilmiş?" Bayan Povondra şaşırmıştı. Dikkatle ve memnuniyetle Seylan adasının bulunduğu bölgeyi makasıyla toparladı. "Hepsini geçtim, Seylan'da bir şey yok ki!"

"Ne bileyim ben," diye söylendi Baba Povondra, odada volta atmaya başladı. "Ama gidişat hiç de hoş değil. Hem de hiç. Semenderler ve insanlar birbirine taciz ateşi açıyor, en son olması gereken şey bu."

"Belki de şu semenderler kendilerini savunuyordur," dedi Bayan Povondra sakinleştirmeye çalışarak, çoraplarını kenara koydu.

"Aynen öyle," diye mırıldandı Bay Povondra, pek huzursuzca. "Bu vahşiler kendilerini savunmaya başladı mı gün yüzü görmeyiz artık. İlk kez böyle bir şeye kalkışıyorlar... Hay tükürdüklerim... Hiç mi hiç iyi değil bu gidişat!" Bay Povondra durdu ve düşüncelere daldı. "Bilmiyorum... Ama sanırım o kaptanı Bay Bondy ile görüştürmemeliydim!"

Üçüncü Kitap

Semenderlerle Savaş
Birinci Bölüm: Cocos Adaları'nda Katliam

Bay Povondra, bir konuda yanılmıştı: Kankesanturai'deki çatışma, insanlar ve semenderler arasındaki ilk çatışma değildi. İlk kaydedilen çatışma, birkaç yıl önce, korsanların semenderleri yağmaladığı Cocos Adaları'nda vuku bulmuştu. Ancak bu olay dahi semenderler ve insanlar arasındaki çatışmanın ilk örneği değildi: Pasifik limanlarında, semenderlerin, normal semender ticaretine karşı bile bir tür aktif direniş gösterdiğine dair söylentiler yayılmıştı; fakat bu gibi küçük çaplı olaylar, tarih kitaplarında pek fazla yer bulmaz.

Cocos Adaları'nda ya da Keeling Adaları'ndaki olan buydu. Yüzbaşı James Lindley yönetimindeki tanınmış Harriman Pasifik Ticaret Şirketi'nin akıncı gemisi Montrose, Makaroni adı verilen semenderleri avlamak için Cocos Adaları'na geldi. Cocos Adaları'ndaki bir koyda, Kaptan van Toch zamanında kurulan, hayli meşhur ve zengin bir semender kolonisi vardı, ancak Tanrı'nın dahi unuttuğu bir yerde olduğu için, herkesin dediği gibi, Tanrı'ya havale edildi. Kimse Kaptan Lindley'i dikkatsiz olmakla suçlayamazdı, ekibini silahsız olarak karaya çıkmasına izin vermemişti bile. (Mesele şu ki, korsan semender ticareti hayli rahat bırakılmıştı. Elbette, ilk zamanlardaki korsan gemilerinin ve mürettebatlarının makineli tüfeklerle ve toplarla donatıldığı doğrudur; lakin semenderlere karşı değil, diğer korsanların haksız rekabetine tepki olarak silahlandırılmışlardı. Karakelong Adası'nda, Harriman buharlısının çıkarma birliklerinden biri, bir keresinde Karakelong'u kendi avlanma alanı olarak gören Danimarkalı bir gemi ile çatışmıştı; bunun üzerine, her iki taraf da semenderleri unutup, itibar ve ticari anlaşmazlıkları çözmek için tüfekleri ve Hotchkissleriyle

hesaplaştılar. Bıçaklarıyla karadan saldıran Danimarkalılar bu hesaplaşmadan galip çıkan taraf oldu, fakat Harriman vapuru daha sonra silahlarını Danimarka gemisine ateşlemiş ve Kaptan Niels'la birlikte mürettabını suya gömmeyi başarmıştı. Karakelong Olayı olarak anılan bu çatışmadan sonra iki ülkenin yetkilileri müdahale etmek zorunda kaldı ve müdahalelerinin ardından korsan gemilerinin ağır silah, makineli tüfek veya el bombası kullanmaları yasaklandı. Dahası, korsan şirketleri sözde serbest avlanma alanlarını kendi aralarında, her bir bölgeyi sadece belirli bir korsan gemisi düşecek şekilde bölüştüler. Büyük korsanlar arasındaki bu centilmen anlaşmaya sadık kalındı ve küçük korsancıklar tarafından da kabul görmüştü.) Kaptan Lindley'e dönersek; Sadece sopalar ve küreklerle donanmış semenderleri avlamak için adamlarını Cocos Adaları'na gönderdiğinde, tamamen geleneksel ticari ruhu ve zamanının bahri düzenlemeleri çerçevesinde hareket etmişti. Olayların sonrasında yapılan soruşturmalar, rahmetli kaptanı tamamen temize çıkarıyordu.

Ay ışığının aydınlattığı gecede, Cocos Adaları'nda karaya çıkan çıkarma birliği, bu tür bir av geçmişi olan Teğmen Eddie McCarth tarafından yönetilmekteydi. Kıyıda karşılaştığı semenderlerin alışılmadık derecede kalabalık olduğu doğruydu; tahminlerine göre altı veya yedi yüz güçlü yetişkin erkek semenderin karşısında, Teğmen'in emri altında sadece on altı erkek vardı. Fakat görevini yerine getirmediği söylenemez; subaylara ve özel gemilerin mürettebatına, ele geçirilen semender sayısına göre ödenen ikramiyeleri göz önünde bulundurursak. Sonraki soruşturmalarında bahriyeli yetkililer, 'Teğmen McCarth'ın talihsiz olaydan sorumlu tutulmasına rağmen, verilen şartlar altında kimsenin farklı davranmayacağı' kanısına vardı. Talihsiz genç teğmen aslında, yavaş yavaş etraflarını kuşatan semenderlerin karşısında -sayılar göz önüne alındığı takdirde, herhangi bir sağlıklı orana erişilemiyordu bile- hatırı sayılır bir sağduyu göstermişti; semenderleri denizden koparıp adanın merkezine doğru sürerek, sopalar ve küreklerle tek tek bayıltmayı emretmişti. Ancak ne yazık ki saldırı sırasında denizcilerin

borda hattı kırılmış ve iki yüze yakın semender denize kaçmıştı. Baskın birliği, denizden uzaklaştırdıkları semenderleri paylarken, tam arkalarında patırdayan silah seslerini (köpek balığı silahları) işittiler: Keeling Adaları'nın bu vahşi semenderlerinde köpek balığı tabancası olduğundan kimsenin haberi yoktu ve bu silahları onlara kimin verdiği hiçbir zaman öğrenilemedi.

Bu felaketten kurtulan genç bir denizci, Michael Kelly, olayı şöyle anlatmıştı: "Silah seslerini duyduğumuzda başka bir mürettebatın bize ateş ettiğini düşündük, semenderler için avlanmaya gelen başka bir mürettebat. Teğmen McCarth hemen bize döndü ve bağırdı: 'Ne yaptığınızı sanıyorsunuz, salaklar, Montrose mürettebatısınız siz!' Tam o sırada kalçasından vuruldu ama silahını çekmeyi başardı ve ateş etmeye başladı. Sonra boynundan da vuruldu ve yere yığıldı. Uzun Steve bir kürek kapıp semenderlere saldırmaya başladı, 'Montrose! Montrose!' diye bağırarak. Ekibin geri kalanı da Montrose diye bağırmaya başladı ve elimizde kürekle gücümüzün yettiğince dövdük semenderleri. Aramızdan beş ya da altı kişiyi kaybettik, geri kalanlarımız suya ulaştı. Uzun Steve atladı ve tekneye doğru yürümeye başladı; ama birkaç semender Steve'i yakaladı ve suyun altına çekti. Charlie'yi de boğdular; 'İsa aşkına, yalvarırım yardım edin! Beni suya çekmesinler, yardım edin!' diye bağırıyordu, fakat yapabileceğimiz hiçbir şey yoktu. Piç kuruları arkamızdan ateş açtı. Bodkin döndü ve karnından vuruldu; 'Hassiktir' diyebildi bir tek ve yere yığıldı. Bu yüzden adanın iç kısmına geri dönmeye çalıştık; ama kürek ve sopalarımızı bu vahşileri döverken kırmıştık, tek yapabildiğimiz tazı gibi koşmaktı. O vakit sadece dört kişi kalmıştık. Geminin kontrolünü tekrar ele alamayız endişesiyle kıyıdan uzaklaşmaktan korkuyorduk; bu yüzden kayaların ve çalıların arkasına saklandık ve semenderlerin arkadaşlarımızı öldürmesini izlemek zorunda kaldık. Yavru kedi gibi suda boğuyorlar, yüzmeye çalışan varsa da başını levyeyle bastırıyorlardı. Ancak o zaman bileğimin burkulduğunu ve daha fazla hareket edemeyeceğimi fark ettim."

Görünüşe göre *Montrose* gemisinde kalan Kaptan James Lindley, adadaki silah seslerini duymuş olmalıydı. Yerlilerle bir çatışma olduğunu ya da diğer bazı semender tüccarlarının adaya çıktığını düşündü, geminin aşçısına ve iki makinacıya -kalan tüm mürettebat buydu- kalan son botu şans eseri gemisine gizlediği silahlarla -sıkı emirler gereğince bu silahların bulundurulması yasaktı- doldurmalarını söyledi ve mürettebatına yardım etmek için yola çıktı. Karaya çıkmayacak kadar temkinliydi, ancak uç kısımda makineli tüfeği hazır tutup tekneyi kıyıya yanaştırdı ve 'kollarını birbirine kenetleyip' öylece durdu. Geri kalanını genç denizci Kelly açıklıyor.

'Kaptana seslenmek istemedik çünkü semenderlerin olduğumuz yeri keşfetmesini istemedik. Bay Kindley kollarını kenetlemiş bir şekilde botta duruyordu ve bağırmaya başladı: "Ne oluyor burada?" Sonra semenderler Kindley'e döndü, kıyıda yüzlercesi vardı ve giderek daha fazlası denizde yüzüyor, tekneyi kuşatıyordu. "Hayırdır, ne oluyor?" diye sordu kaptan ve büyük bir semender Kindley'e yaklaştı ve "Geri dön!" dedi.

Kaptan semendere baktı, uzunca bir süre bir şey söylemedi ve ardından sordu: "Semender misin sen?"

"Bizler Semenderiz," dedi Semender. "Geri dönün, efendim!"

"Adamlarıma ne yaptığınızı bilmek isterim," dedi Yaşlı Adam.

"Bize saldırmamalılardı," dedi Semender. "Geminize geri dönün, efendim!"

Kaptan tekrar bir süre boyunca sükunetini korudu ve sonrasında sakin sakin konuştu. "Öyle olsun bakalım. Jenkins, ateş!"

Ve geminin makine dairesinde çalışan Jenkins makinalı tüfeği semenderlere ateşledi.

(Bu olayı takip eden soruşturmada bahriyeli yetkililer tam olarak şunları ifade etti: "Bu açıdan Kaptan James Lindley, İngiliz bir deniz adamından beklenen şekilde davranmıştır.")

"Semenderlerin hepsi bir yere toplanmıştı," diye devam etti Kelly'nin ifadesi; "Böylelikle patates gibi yığıldılar yere birer birer. Birkaçı Bay Lindley'e ateş etti ama Lindley kollarını kenetlemiş, öylece duruyordu. Tam o sırada teknenin arkasından karaca bir semender ortaya çıktı: bir elinde bir konserve gibi bir şey tutuyordu, diğer eliyle bu konserve gibi şeyden bir şey kopardı, sonra botun altına, suya attı. Beş-altı saniye geçmemişti ki o noktadaki su bir anda yükseldi, ayaklarımızın altındaki zemini sallayan boğuk ama güçlü bir patlama meydana gelmişti."

(Soruşturmayı yürütenler Kelly'nin ifadesinden, kullanılan patlayıcının Singapur'un tahkimatlarında çalışan semenderlere verilen, su altındaki kayaları parçalamak için kullanılan bir patlayıcı olan W-3 olduğuna karar verdiler. Fakat bu patlayıcıların Singapur'daki semenderlerden, Cocos Adaları'ndakilere nasıl ulaştığı anlaşılamadı; kimileri bu patlayıcıların insanlar tarafından verildiğini düşünürken diğerleri ise semenderlerin çoktandır kendi aralarında bir tür uzun mesafe iletişimi olduğuna inanıyordu. Kamuoyu, semenderlere bu tür tehlikeli patlayıcı maddeler verilmesinin yasaklanması yönünde bir çağrıda bulundu, ancak yetkili makamlar, "son derece etkili ve nispeten güvenli" bir patlayıcı olan W-3'ün yerine başka bir patlayıcının kullanılmasının imkansız olduğunu dile getirdiler. Ve konu böylece kapandı.)

"Tekne havaya fırladı," diye devam etti Kelly ifadesinde, "parçalara ayrılarak. Hâlâ hayatta olan semenderler patlamanın olduğu yere yığılmıştı. Bay Lindley'in hala hayatta olup olmadığını bilmiyorduk, ama üç arkadaşım - Donovan, Burke ve Kennedy - fırladı ve Lindley'in yardımına yetişmek için, Lindley'i semenderlere bırakmamak için koşuşturdular. Ben de koşmaya çalıştım, ama ayak bileğim çıkmıştı, oturup eklemleri yerine oturtmak için ayağımı itip çekiştirmeye başladım. Bu yüzden o arada ne olup ne bitti bilmiyorum, fakat Kennedy'i ararken sahilde yüzükoyun yattığını gördüm; Donovan ve Burke'e dair ise iz bile yoktu, sadece suda belli belirsiz duran bir şey vardı."

Sonrasında Genç Kelly, ada yerlilerine ait bir köy bulana kadar adanın derinlerine kaçtı; ama yerliler hayli tuhaf davranmış, sığınabilmesi için barınak dahi vermemişlerdi. Muhtemelen semenderlerden korkuyorlardı. Yedi hafta sonra bir balıkçı teknesi tamamen yağmalanmış ve terk edilmiş halde Cocos Adaları'na demirlemiş *Montrose*'yi buldu ve Kelly'yi kurtardı.

Birkaç hafta sonra *HMS Fireball* Cocos Adaları'na açıldı, demir atıp karanlığın çökmesini bekledi. Gece yine dolunayla aydınlanıyordu. Semenderler denizden çıkıp suların çekildiği kıyıda geniş bir daire yaparak oturdu, tören danslarına başladı. Semenderler danslarına başladıkları sırada *Fireball*, ilk şarapnelleri ortalarına ateşledi. Şarapnellerin etkisiyle hala parçalara bölünmemiş olan semenderler, bir anlığına sersemlemiş ve sonrasında denize doğru koşmaya başlamıştı; o sırada gemideki altı toptan dehşet verici bir yaylım ateşi gümlemeye başladı, yalnızca birkaç parçalanmış semender suya geri dönebildi. İlkinin peşi sıra ikinci ve üçüncü yaylım ateşi takip etti.

Semenderlerin dağıldığını gören *HMS Fireball* yarım mil uzakta durdu, kıyı boyunca yavaşça süzüldü, suya ateş etmeye başladı. Altı saatlik yaylım ateşi boyunca yaklaşık 800 mermi ateşlendi. Altı saatin ardından, adadan ayrıldı *Fireball*. Olaydan iki gün sonra dahi, Keeling Adaları'ndaki denizin yüzeyi hala binlerce ama binlerce parçalanmış semender ile kaplıydı.

Aynı gece Hollanda savaş gemisi *Van Dijck*, küçük Goenong Api adasındaki bir semender kalabalığına üç tur ateş açtı; Japon kruvazörü *Hakodate*, Ailinglaplap semender adasına üç bomba isabet ettirdi; Fransız savaş gemisi *Bechamel*, Rawaiwai Adası'nda dans eden semenderleri üç el yaylım ateşiyle dağıttı. Bütün bunlar semender için bir uyarıydı ve semenderler bunu dikkate almıştı: "Keeling Vahşeti"ne benzer bir olaya bir daha rastlanmadı ve hem resmi hem de yasadışı sürdürülen semender ticareti rahatsız edilmeden ve eskisi kadar karlı bir şekilde gelişebildi.

İkinci Bölüm: Normandiya Çatışması

Bütün bu uyan ateşlerinden bir hayli sonra vuku bulan Normandiya çatışması daha farklı bir karakterdeydi. Ağırlıklı olarak Cherbourg'da çalışan ve komşu kıyılarda yaşayan semenderler, elmalara karşı inanılmaz bir iştah beslemişlerdi. Ancak işverenleri normal semender gıdalarının haricinde (inşaat maliyetleri için ayrılan bütçeyi aşacaklarını düşündüklerinden) bir şey yemelerine izin vermek istemediğinden, çevre bahçelerde semenderlerce yapılan hırsızlık akınları baş gösterdi. Arazi sahipleri polise şikayet etti ve semenderlerin, kıyıda Semender bölgesi adı verilen bölgenin dışında dolaşması kesinkes yasaklandı. Fakat bu yasağın pek bir etkisi olmadı: elmalar ortalıktan yok olmaya devam etti, hatta yumurtaların bile kümeslerden çalındığı söylendi ve her sabah gitgide daha fazla bekçi köpeği ölü bulunmaya başladı. Bunun üzerine çiftçiler bahçelerini kendileri korumaya başladılar; eski tüfekleri kuşanıp meyvelerini izinsiz alan semenderleri vurmaya başladılar. Artan vergiler ve mühimmatları için ödemek zorunda oldukları yüklü miktarlarla hayata küsen Normandiya çiftçileri, semenderlere ölümcül bir nefret beslemese ve silahlı gruplar halinde semenderlere baskın düzenlememiş olsaydı, bu durum, hiç kuşkusuz, tamamen yerel bir mesele olarak kalacaktı. Çiftçiler bu baskınlarla, çalıştıkları yerde dahi çok sayıda semenderi öldürünce, hidrolik mühendisliği müteahhitleri Vali'ye şikayet etti; bu şikayetin üzerine vali, çiftçilerin paslı alaybozanlarına el konulmasını emretti. Çiftçiler, doğal olarak, valinin bu emrine karşı geldi ve jandarma ile çiftçiler arasında nahoş olaylar yaşandı: inatçı Normandiya çiftçileri şimdi sadece semenderlere değil, jandarmalarda da rastgele ateş açıyordu. Takviye ekipler Normandiya'ya geldi ve köylerdeki her evi altını üstüne getirip aradılar.

O sıralarda son derecede tatsız bir olay yaşandı: Coutance mahallesinde bazı köy gençleri, gizliden gizliye bir tavuk kümesine

süründüklerini iddia ettikleri bir semendere saldırdılar; semenderi ahır duvarına sıkıştırıp etrafını çevrelediler ve tuğla yağmuruna tuttular. Yaralı semender kolunu savurdu ve yere bir yumurtayı andıran bir şey fırlattı; semenderi parçalarına ayıran bir patlama meydana geldi, aynı zamanda üç çocuk da -on bir yaşındaki Pierre Cajus, on altı yaşındaki Marcel Berard ve on beş yaşındaki Louis Kermadec- parçalara ayrılmıştı. Hafif sıyrıkları olan, kimilerinde de ağır yaralar bulunan beş çocuk daha vardı. Olayla ilgili haberler bölge genelinde hızla yayıldı; uzak çevrelerden yaklaşık yedi yüz kişi otobüslerle bölgeye akın etti. Pompalı tüfeklerle, dirgenlerle, harman dövenlerle kuşanmış kalabalık Bassa Coutance koyunda bir semender kolonisine saldırdı. Jandarmalar çığırından çıkmış kalabalığı kontrol altına alana kadar yaklaşık olarak yirmi semender öldürüldü. Cherbourg'dan çağırılan istihkam erleri, Basse Coutance koyunu dikenli tellerle çevreledi. Fakat her nasılsa geceleri denizden çıkan semenderler tel örgüyü el bombaları ile yarıp bölgelere ilerlemeye çalıştılar. Makineli tüfeklerle teçhizatlanmış piyade bölükleri askeri kamyonlarla bölgeye taşındı, semenderler ve insanlar arasına askeri bir şerit çekildi. Bu arada çiftçiler, yerel vergi dairelerine ve polis merkezlerine saldırıyordu, pek sevilmeyen bir vergi tahsildarı da boynunda bir afişle bir sokak lambasına asılmıştı: "Semenderlere Ölüm!" Gazeteler, özellikle Alman gazeteleri, Normandiya'da bir devrimden söz ediyordu; fakat Paris'teki hükümet, iddiaları kesinkes reddetmişti.

Çiftçiler ve semenderler arasındaki bu kanlı çatışmalar Calvados, Picardy ve Pas de Calais sahilleri boyunca yayılırken, eski Fransız kruvazörü *Jules Flambeau*, Normandiya'nın batı kıyısına ulaşmak için Cherbourg'dan ayrıldı; daha sonra anlaşıldığı üzere, kruvazörün hareket etmesinin tek sebebi, varlığının hem yerel nüfusu hem de semender nüfusunu sakinleştirip güvence altına alacağını düşünmeleriydi. *Jules Flambeau*, Basse Coutance koyundan bir buçuk mil uzakta duruyordu; kruvazörün kaptanı tebaa üzerinde daha güçlü bir etki bırakabilmek için gece karanlık çöktükten sonra renkli işaret fişeklerinin ateşlenmesini emretti. Kıyıdaki

kalabalık işaret fişeklerinin gösterisini izlerken aniden tıslayan bir gürültü duydular, kruvazörün pruvasının olduğu taraftan yükselen büyük bir su sütunuyla karşılaştılar. Gemi alabora olmuş ve aynı zamanda da sağır edici bir patlama yaşanmıştı. Kruvazörün battığı belliydi; on beş dakika içinde çevre limanlardan motorlu botlar ulaşmıştı, lakin yardıma gerek yoktu; patlama esnasında yaşamını yitiren üç adam dışında tüm mürettebat kendini kurtarmayı başarmıştı ve Jules Flambeau kruvazörü, güvertedeki son kişi, kaptan, şu tarihi sözleri söyleyip gemiyi terk ettikten beş dakika sonrasında sulara gömüldü: "Yapacak bir şey yok."

Aynı gece yayınlanan resmi bir duyuruyla, "Eski kruvazör *Jules Flambeau*'nun önümüzdeki birkaç hafta içinde zaten hurdaya çıkarılacağı, gece denize açıldığı için görüş mesafesinin yetersizliği sebebiyle karaya oturduğu ve bir kazan patlaması sonucu battığı" açıklandı; lakin gazeteler bu açıklamayla pek tatmin olmuşa benzemiyordu. Devlete yakınlığıyla bilinen basın kuruluşları geminin, yakın bir zamanda Almanlar tarafından yerleştirilen bir mayına çarptığını iddia ederken, muhalefet ve yabancılar şu başlıklara yer verdi:

SEMENDERLER FRANSIZ KRUVAZÖRÜNE TORPİDOYLA SALDIRDI

Normandiya Sahilinde Garip Olaylar Yaşanıyor

Semender Ayaklanması

Milletvekili Barthélemy "Sorumlu tutmaktayız" demişti gazetesinde yayınlanan yazısında, "insanlara karşı hayvanları silahlandıranları, Fransız çiftçilerini ve oyun oynayan masum çocukları öldürebilsinler diye semenderlere bombaları verenleri, istedikleri an Fransız donanmasını batırabilsin diye bu deniz canavarlarına en yeni torpidoları verenleri sorumlu tutuyoruz. Bu işin hesabını verecekler. Cinayetle suçlanacaklar, vatana ihanetten askeri mahkemede yargılanacaklar, modern donanmanın karşısındaki bu deniz haşerelerine silah sağlamaları karşılığında ne kadar para almış, hepsi ortaya çıkacak!" Ve benzeri suçlamalarla devam etmişti

yazısına. İşin özü, genel bir şaşkınlık hali hakimdi; insanlar isyan etmeye başlamış, sokaklarda barikatlar kuruluyordu. Paris bulvarlarında Senegalli piyadeler tüfekleriyle konuşlanmış, banliyölerde tanklar ve zırhlı araçlar yerlerini almıştı. O anda Donanma Bakanı M. François Ponceau kurul toplantısında ayağa kalkmıştı, yorgun lakin kararlıydı, şunları dile getir: Hükümet, semenderleri Fransız kıyılarında tüfekle, su altı silahları ve bombalarıyla donatmanın sorumluluğunu kabul etmektedir. Fakat Fransız semenderlerinde sadece küçük kalibreli hafif silahlar varken, Alman semenderleri otuz iki santimetre kalibrelik denizaltı havanlarıyla donatılmıştı; Fransız kıyılarında el bombası, torpido ve patlayıcı dolu su altı cephaneliği ortalama olarak yirmi dört kilometrede bir, İtalyan kıyıları boyunca yirmi kilometrede bir bulunurken Alman sularında her on sekiz kilometrede bir su altı cephaneliği bulunmaktaydı. Fransa kıyılarını korumasız bırakmayacaktı, dahası bırakamazdı. Semenderlerin silahlandırılmasından öylece vazgeçilemezdi. Bakan, Normandiya sahillerindeki ölümle sonuçlanan anlaşmazlığın sorumlularını bulmak için çoktan elini taşın altına sokmuştu: anlaşılan o ki, semenderler, renkli işaret fişeklerini askeri müdahale olarak algılamış ve kendilerini savunmaya çalışmışlar. Bu sıkı soruşturmalar devam ederken hem *Jules Flambeau* kruvazörünün komutanı hem de Cherbourg valisi görevden alındı; hidrolik mühendislerinin semenderlere nasıl davrandığını tespit etmek üzere özel bir kurul toplandı; gelecekte bu konuda katı bir denetim yapılacağı aşikâr. Hükümet, kaybedilen yaşamların acısını paylaşıyordu; Pierre Cajus, Marcel Berard ve Louis Kermadec ölümlerinden sonra ulusun genç kahramanları olarak anıldı ve giderleri tamamen devlet tarafından karşılanan bir defin töreni gerçekleştirildi ve ebeveynlerine ömür boyu emeklilik maaşı bağlandı. Fransız Donanmasının üst kademesinde önemli değişiklikler yapılacaktı. Hükümet, daha detaylı bir rapor hazırlandığında bu konuyu mecliste güven sorunu haline getirdi ve kabine de bunun üzerine konunun daimi olduğunu açıkladı.

Bu arada kimi gazeteler -siyasi tutumlarına bağlı olarak- semenderlerin cezalandırılmasını, yok edilmesini, sömürgeleştirilmesini ve semenderlere karşı mücadele edilmesini isterken; kimileri de genel grev çağrısında bulunup hükümetin istifasını, semenderleri çalıştıran işverenlerin tutuklanmasını, bütün komünist liderlerin ve kışkırtıcıların tutuklanmasını ve buna benzer güvenlik önlemlerinin alınmasını istemişti. Kıyıların ve limanların kapatılabileceğine ilişkin söylentileri göz önüne alan halk ise telaş içinde yiyecek stoklamaya başlamış, tüm kentlerinde bu artışlara karşı ayaklanmalar başlamış; borsa üç gün boyunca kapalı kalmıştı. Son üç ya da dört ay içerisindeki en huzursuz ve en vahim zamanlar yaşanmaktaydı. Bu kaygılı zaman diliminde Tarım Bakanı M. Monti olaya müdahale etti. Vagonlar dolusu elmanın, haftada iki kez Fransız sahillerinden denize dökülmesi konusunda bir düzenlemeyle çıkageldi, elbette masraflar devlete aitti. Almış olduğu bu karar sayesinde, semenderleri biraz olsa da yatıştırabilmiş, ayrıca Normandiya'daki ve çevredeki çiftçileri de memnun etmişti. Fakat M. Monti aldığı kararlarda aşırıya kaçmaya başlamıştı: çünkü uzun zamandır, pazar talebinin yetersizliğinden dem vuran şarap yetiştiricilerin olduğu bölgelerde derin ve endişelendirici çalkantılar söz konusuydu; devletin, semenderlere, her bir semenderin günde yarım litre beyaz şarap alabilmesini sağlayacak ölçüde iane vermesini sağladı. Semenderler ilk başta şarapla ne yapacağını bilmiyordu, çünkü tükettikleri takdirde yoğun bir ishalle boğuşuyorlardı ve bu sebeple şarapları denize döktüler; öte yandan semenderlere şarap temin edildiğinden beri Fransız semenderlerinin eskisinden daha az doğurganlıkla fakat daha hevesli bir şekilde çiftleştikleri görüldüğünden zaman geçtikçe tadına ve içmeye alıştıkları söylenebilir. Böylece tek taşla iki kuş vurulmuş oldu; hem tarım sorunu ve hem semender sorunu çözülmüştü: tehlikeli gerginlik hafiflemişti, kısa bir süre sonra Madam Toppler'i alakadar eden mali skandalla bağlantılı yeni bir hükümet krizi ortaya çıktığında, hayli zeki ve kendini kanıtlamış olan M. Monti yeni hükümette Donanma Bakanı pozisyonuna yerleşti.

Üçüncü Bölüm: Manş Denizi Vakası

Fransa'daki hükümet krizinin üstünden pek zaman geçmemişti, Belçika feribotu *Oudenbourgh*, Oostende'den Ramsgate'e süzülüyordu. Dover Boğazı'nın yarısında görevli memur, olağan seyrinin yarım mil güneyinde "suda hareket eden bir şeyleri" fark etti. Birisi boğuluyor muydu, anlayamamıştı, buna istinaden geminin, suyun şiddetli bir şekilde çalkalandığı noktaya yaklaşmasını emretti. 200'e yakın yolcu rüzgârın hayli estiği yerden tuhaf gösteriyi izledi: kimi noktalarda, su dikey bir şekilde sıçrıyor, kimi noktalarda karaca bir gövde fırlıyordu; 300 metre genişliğinde bir yüzey yoğun bir şekilde çalkalanıyor ve köpürüyor, derinlerden gelen bir gümbürtü duyuluyordu. Sanki suyun altında küçük bir yanardağ harekete geçmişti. *Oudenbourgh* yavaşça yaklaşırken, on metre kadar yakınında, aniden, devasa bir dalga yükseldi ve kulakları sağır eden bir patlama duyuldu. Tüm gemi aniden yükseldi ve neredeyse kaynama sıcaklığına erişen su güverteye yağmaya başlamıştı; o sırada, karaca ve hayli yaman bir siyah şey, geminin ön güvertesine vurup acı içinde çığlık attı, kıvranmaya başladı: yaralanmış ve haşlanmış bir semender idi. Kaptan, geminin patlayan cehennemin tam ortasına ilerlemesini önlemek için tam sürat geri gidilmesini emretti, fakat her bir yanda bir şeyler patlıyor, parçalanmış semenderler yüzeye yayılıyordu. Nihayetinde gemi geri gitmeyi başarmıştı, *Oudenbourgh* son süratle kuzeye doğru yol alıyordu. Tam uzaklaşmaya başlamıştı ki geminin altı yüz metre gerisinde, suyu yüz metreye kadar fırlatan, başka bir patlama yaşandı. *Oudenbourgh* hiç beklemeden Harwich'e yöneldi, radyodan herkese ikazda bulunarak: "Dikkat, dikkat! Ostend-Ramsgate rotasında ciddi tehlike. Su altında patlama yaşandı. Nedeni bilinmiyor. Tüm teknelerin bölgeden uzak durmaları önerilmektedir!" Bu sırada, sanki deniz altında tatbikat yapılıyormuşçasına derinden gürültüler gelmeye devam ediyordu; fakat fışkıran sudan ve buhardan dolayı bir şey görmek pek mümkün değildi. Dover ve Calais'den

torpido botları ve muhripler son süratle yola çıkmış, askeri uçak filoları olay yerine intikal etmeye başlamıştı. Ancak, vardıklarında sarı renkli, çamurumsu bir şeyle bulanmış, ölmüş nice balık ve paramparça olmuş nice semenderle kaplı deniz yüzeyinden başka bir şey bulamadılar.

İlk başta Kanal'da bazı mayınların patladığı düşünüldü. Fakat boğazın her iki yanındaki kıyı şeridi birliklerce kordon altına alınınca ve İngiltere Başbakanı, cumartesi akşamı Londra'ya aceleyle geri gelebilmek için hafta sonu tatilini kısaltınca (böylesi bir feragat, dünya tarihinde sadece dördüncü kez yaşanıyordu) insanlar, bunun son derece ciddi bir uluslararası kriz olduğundan şüphelenmeye başladı. Gazeteler en çarpıcı başlıkları yazıyordu; fakat ne tuhaftır ki, gerçekte ne olup bittiğiyle alakalı pek bir bilgi veremiyordu: Avrupa'nın ve dünyanın, pek mühim bir iki gün boyunca, büyük ve tahrip edici bir savaşın eşiğine geldiğini kimse düşünmemişti. Olaydan birkaç yıl sonra, o sırada İngiliz Kabinesi üyesi olan Sör Thomas Mulberry, genel seçimlerde parlamento koltuğunu kaybetti ve bunun üzerine siyasi anılarını yayınladı ve böylece halk da gerçekte ne olduğunu öğrenebilmiş oldu. Lakin o vakte kadar herkes ilgisini çoktan yitirmişti.

Esas itibariyle olan biten şuydu: hem Fransa hem de İngiltere, her biri kendi tarafından, Manş Denizi'nde denizaltında semender surları inşa etmeye başlamıştı; bu surlar sayesinde, savaş durumunda Kanalı tamamen kapatabileceklerdi. Daha sonrasında, elbette, her bir güç diğerini sur inşa etmeye başlamakla suçladı; öte yandan gerçek şuydu ki, dostane komşularının ve müttefiklerinin kanalı kendilerinden önce aşmalarından korktukları için her ikisi de aynı anda çalışmaya başlamıştı. Kısacası, Dover Boğazı'nın suları altında, ağır silahlarla, torpidolarla, geniş mayın tarlalarıyla ve modern silah teknolojisinin en güncel başarılarıyla donatılmış iki devasa beton kale büyüyordu. İngilizlerin tarafındaki bu korkunç denizaltı kalesi iki Ağır Semender tümeniyle ve yaklaşık 30.000 işçi semenderle güçlendirilmişti; Fransız tarafında üç tümen en üst seviye muharebe semenderi bulunmaktaydı.

İngiliz işçi semenderlerinden bir grubun, deniz yatağında bazı Fransız semenderleriyle mühim bir günde karşılaştığı ve aralarında bir tür yanlış anlaşılmanın ortaya çıktığı anlaşılıyor. Fransızlara soracak olursak, huzurlu bir şekilde çalışan semenderleri, uzaklaştırmaya çalıştıkları İngiliz semenderleri tarafından saldırıya uğramıştı; silahlı İngiliz semenderleri (silahlı oldukları iddia edilmekteydi) kimi Fransız semenderlerini kaçırmaya çalışmış ve doğal olarak da Fransız semenderleri direniş göstermiş. Bunun üzerine İngiliz askeri semenderleri, Fransız işçi semenderlerine el bombaları ve havanlarla ateş açarak Fransız semenderlerini de aynı silahları kullanmaya zorlamış. Fransız hükümeti, Britanya Hükümeti'nden kayıplarının karşılığını ve deniz yatağının çatışma yaşanan bölgesinden tam tahliyesini talep etmek zorunda kaldı; ayrıca benzer olayların tekrarlanmayacağına dair güvence istemişlerdi.

Öte yandan, İngiliz hükümeti, Fransa Cumhuriyeti hükümetine yolladığı özel bir bildiride, silahlandırılmış Fransız semenderlerinin, Kanalın İngiliz yarısını işgal ettiğini ve mayın döşemeye başladığını belirtti. İngiliz semenderlerin, İngiliz çalışma bölgesinde oldukları gerekçesiyle Fransız semenderleri uyardığı; bunun üzerine baştan aşağı silahlanmış olan Fransız semenderleri, el bombaları ile saldırarak ve bir dizi İngiliz işçi semenderi öldürerek karşılık vermiş. Majestelerinin Hükümeti, Fransız Cumhuriyeti hükümetinden giderlerini karşılamak ve Fransız askeri semenderlerinin, gelecekte İngiliz Kanalının İngiliz yarısını ihlal etmeyeceğine dair bir güvence talep etmekten üzüntü duymuştu.

Fransız hükümeti bunun üzerine, Fransız kıyılarının hemen yakınında denizaltı surları inşa eden komşu bir ülkeye tahammül edemeyeceğini açıkladı. Kanal yatağındaki yanlış anlaşılma için ise, Cumhuriyet hükümeti, anlaşmazlığın Londra Sözleşmesi çerçevesinde Lahey'deki Uluslararası Mahkemenin kararına sunulmasını önerdi.

İngiliz hükümeti, İngiliz kıyılarının güvenliğini herhangi bir dış karara tabi tutmayı düşünmediklerini ve dolayısıyla bu anlaşmazlığı Lahey'e taşıyamayacaklarını ifade etti. Saldırıya uğrayan

ülke olarak bir kez daha özür dilenmesini, sebep olunan zararların tazminini ve kanaldaki geleceği garanti altına almak istedi. O sıralarda Malta'da konuşlanan İngiliz Akdeniz Filosu, batıya doğru son sürat yola çıkmıştı; Atlantik Filosu'na ise Portsmouth ve Yarmouth'da toplanma emri verildi.

Fransız hükümeti donanmanın seferber edilmesini emretti.

Hiçbir ülkenin artık geri adım atmadığı görülüyordu; sonuçta, söz konusu olan, öyle ya da böyle, bütün Kanalın kontrolüydü. Bu kritik dönemde Sör Thomas Mulberry, ağızları açık bırakan bir durumu ortaya çıkarmıştı: İngiliz tarafında hiçbir işçi ya da muharebe semenderi bulunmuyordu -en azından yasal olarak öyleydi- Sör Samuel Mandeville döneminde alınan ve Britanya kıyılarında veya kara sularında semenderlerin çalışmasını yasaklayan yasa hala yürürlükteydi. Nihayetinde İngiliz hükümeti, Fransız semenderlerinin, İngiliz semenderlerine saldırdığını resmi olarak iddia edemezdi; buna istinaden bütün mesele, Fransız semenderlerinin, İngiliz karasularının deniz yatağına kasıtlı olarak mı yoksa bilmeyerek mi geçtiğine indirgendi. Fransız Cumhuriyeti makamları konuyu araştırmaya söz verdiler; İngiliz hükümeti anlaşmazlığın Lahey'deki Uluslararası Mahkemeye sunulmasını bile önermedi. İngiliz ve Fransız Deniz Kuvvetleri Komutanlıkları, daha sonra iki tarafın denizaltı surlarının beş kilometre genişliğinde tarafsız bir şeritle ayrılması gerektiğine karar verdiler; bu karar neticesinde, iki devlet arasındaki dostluk beklenmedik ölçüde pekişmişti.

Dördüncü Bölüm: *Der Nordmolch*[11]

Kuzey Denizi ve Baltık'ta ilk semender kolonilerinin kurulmasından birkaç yıl sonra Alman araştırmacı Dr. Hans Thüring, Baltık Semenderinin -hiç kuşkusuz, çevresine tepki olarak- bir dizi farklı fiziksel özellik sergilediğini tespit etti. Biraz daha solgun olduğu, daha dik yürüdüğü ve diğer semenderlerden daha uzun ve daha dar bir kafatası olduğunu gösteren bir kraniyal indeksi olduğu söyleniyordu. Bu çeşitlilik *der Nordmolch* veya *der Edelmolch* (Andrias Scheuchzeri türü, nobilis erecta Thüring) olarak adlandırıldı.

11 Türkçesi: Kuzey Semenderi

Bu keşfin ardına Alman basını, Baltık Semenderine yoğun bir ilgi göstermeye başladı. Bu semenderin, Alman coğrafyasına bir yanıt olarak diğer tüm semenderlerden tartışılmaz derecede üstün, farklı ve daha yüksek bir ırksal türe dönüştüğü fikri hayli önem arz etmeye başlamıştı. Gazetelerde yayınlanan yazılarda, bedenen ve ahlaken gelişememiş ve yozlaşmış Akdeniz semenderleri, tropiklerin vahşi semenderleri ve diğer ulusların tamamen köhne, vahşi ve hayvani semenderleri hor görülmüş ve bu semenderlerden alay edercesine bahsedilmişti. "Dev Semender'den Süper Alman Semenderi'ne" herkesin diline pelesenk olan ifadeydi. Nihayetinde Alman toprakları, tüm modern semenderlerin ana kaynağı değil miydi? Alman bilim adamı Dr. Johannes Jakob Scheuchzer'in, semenderlerin şanlı izlerinin Miyosen'e dayandığı keşfettiği yer olan Oeningen değil miydi semenderlerin beşiği? Bu nedenle ataları Andrias Scheuchzeri'nin jeolojik çağlardan önce Cermen topraklarında doğduğuna dair en ufak bir şüpheye dahi yer verilemezdi; daha sonraları bu topraklardan diğer denizlere ve bölgelere göç etmiş ve bu göçün bedelini de evrimsel gerileme ve yozlaşmayla hayli ödemişti. Hâlbuki ilk çağlarındaki ana vatanına bir kez daha yerleştiğinde önceki gücüne tekrar erişmişti: Scheuchzer'ın asil İskandinav Semenderi; açık renkli, dik duruşlu ve uzun kafataslı. Bu sebeple semenderler; Oeningen'deki madende asil Johannes Jakob Scheuchzer tarafından bulunan izdeki gibi saf ve en gelişmiş formlarına ancak Alman topraklarında geri dönebilmişlerdi. Bu sebeple Almanya'nın yeni ve daha da uzun kıyı şeritlerine ihtiyacı vardı; kolonilere, okyanuslara ihtiyacı vardı ve böylelikle ırk olarak pirüpak olan ilk Alman semenderlerinin yeni nesilleri Alman sularında gelişebilecekti. Semenderlerimiz için yeni alanlara ihtiyacımız var, diyerek yaygara koparıyordu Alman gazeteleri ve bu fikrin Alman ulusunun gözleri önünde kalıcı olmasını sağlamak için Berlin'de Johannes Jakob Scheuchzer anısına görkemli bir anıt dikildi. Asil doktor elinde dolgun bir kitap; ayaklarının dibinde ise dimdik oturmuş, uzaklara doğru, uçsuz bucaksız okyanusların hudutsuz kıyılarına doğru bakan asil bir İskandinav semenderiyle betimlenmişti.

Tahmin edileceği üzere, bu ulusal anıtın açılışında kutlu konuşmalar yapılmış ve uluslararası basında hayli ilgi uyandırmıştı. *Yeni Alman Tehdidi*, İngiltere basının verdiği tepkiydi. "Bu tür üslupları hayli alışkınız, lakin Almanya'nın önümüzdeki üç yıl içinde 5.000 kilometrelik yeni deniz kıyılarına ihtiyaç duyduğuna dair açıklamalar yapmak için resmi törenler seçiliyorsa çok net bir şekilde cevap vermek zorundayız: Pekala, sıkıysa gelin ele geçirin! İngiliz kıyılarında dişiniz tırnağınız dökülecek! Şu anda pekala hazırız ve üç yıllık zaman dilimi içerisinde katbekat daha iyi hazır olmuş olacağız. İngiltere, kıtanın en büyük iki gücünden daha güçlü bir donanmaya sahip olmalıdır ve olacaktır da; bu güç dengesini değiştiremezsiniz. İpin ucunu kaçırmışçasına bir donanma yarışını girmek istiyorsanız, öyle olsun; hiçbir Britanyalı dahi geride kalmamıza müsaade etmeyecektir."

Hükümet adına konuşan Donanma Bakanı Sör Frances Drake, Avam Kamarası'nda "Almanların meydan okumasını kabul ediyoruz," dedi. "Her kim elini denizime sokmaya çalışır, cüret ettiği anda zırhlı gemilerimizle karşılaşacaktır. Büyük Britanya, mevzilerine veya egemenliğinin veya kolonilerinin kıyılarına yapılan herhangi bir saldırıyı püskürtecek kadar güçlüdür. Herhangi bir okyanusta yeni kıtaların, adaların, tahkimatın veya hava üssünün inşası sırasında sebep olunan dalgaların ufak bir İngiliz kıyısına vurmasını bile püskürtülecek bir saldırı olarak göreceğiz. Bu, bir deniz kıyısını bir metre kadar bile değiştirmeye çalışanlara yaptığımız son uyarımızdır." Bunun üzerine parlamento, yarım milyar liralık bir ön maliyetle yeni savaş gemilerinin inşasını onayladı. Johannes Jakob Scheuchzer adına dikilen tahrik edici anıta verilen hayli görkemli bir yanıttı. Scheuchzer anıtı, doğruyu söylemek gerekirse, sadece 12.000 Reichmarks'a mal olmuştu.

Fransız cephesinden İngiltere'nin bu açıklamalarına yanıt, hayli bilgili ve bir o kadar dahi Fransız gazeteci Marquis de Sade'dan geldi. "İngiltere'nin Donanma Bakanı," diye söze başlamıştı, "Büyük Britanya'nın tüm olasılıklara hazır olduğunu söylüyor. Çok iyi. Fakat soylu efendimiz, Almanya'nın Baltık denizinde, denizde

veya kıyıda bir anda devreye sokabileceği 5 milyon muharebe semenderinden kurulu, daimi ve hayli donanımlı bir orduya sahip olduğunun farkında mı? Bu orduya ek olarak, destek ya da işgal ordusu olarak her an kullanıma hazır olan, teknik ve tedarik hizmetlerinde kullandığı yaklaşık 17 milyon semenderi de hesaba katmamız gerek. Bugün Baltık Semenderi dünyanın en iyi askeri konumundadır; emir almaya ve uygulamaya müsait, asıl ve yüce görevini savaş olarak görüyor; büyük bir bağlılıkla, düşünce adamı dinginliği ve Prusya'ya özgü katı disiplinle savaşa giriyor."

"Dahası, sevgili İngiltere Donanma Bakanı, Almanya'nın ateşli bir şekilde bir tugay muharebe semenderini aynı anda taşıyabilecek deniz taşıtlarını inşa ettiğinin farkında mı? Sadece Baltık semenderlerinin yardımıyla, üç bin ila beş bin kilometrelik bir menzile sahip olan yüzlerce ama yüzlerce küçük denizaltı inşa ettiğinin farkında mı? Okyanusun çeşitli noktalarında büyük sualtı yakıt depoları kurduğunun farkında mı? Şimdi tekrar cevaplasınlar bakalım; İngiliz vatandaşları, ülkesinin tüm olasılıklar için gerçekten pekâlâ hazır olduğundan emin mi?"

"Pek zor değil," diye devam etti Marquis de Sade, "gelecekteki olası bir savaşta semenderlerin önemini anlamak zor değil: istedikleri kıyıyı bloke etmek için su altı Big Berthalarla, havanları ve torpidolarıyla donatılıyorlar. Tanrı yardımcıları olsun, dünya tarihinde ilk kez hiç kimse, İngiltere'nin muhteşem coğrafi konumunu kıskanmıyor. Peki, İngiliz Donanma Bakanı bu konuyla alakalı soruları cevaplarken, semenderlerin hava basınçlı matkap olarak da bilinen, normal zamanlarda hayli uysal olan bir araçla donatıldığının farkında mı? Ve bu matkabın, en kaliteli İsveç granitini on metre delebildiğinin veya İngiliz kalkerini elli ila altmış metre derinliğe kadar delebildiğini biliyor mu? (Bu veriler, Alman teknikerleri tarafından geçen ayın 11'i, 12'si ve 13'ünün gecelerinde, Hythe ve Folkestone arasındaki İngiliz sahilinde, Dover'daki tahkimatların hemen altında, gizlice yürütülen deneme sondajları ile kanıtlandı.) Kanal çevresindeki dostlarımızın, suyun altında açılan deliklerle, Kent ya da Essex'in kaç haftaya peynir gibi delik de-

şik olacağını hesaplamalarını öneririz. Şimdiye kadar İngiliz adasındakiler, serpilen şehirlerine, İngiltere Bankasına veya huzurlu yeşil sarmaşıklarının altına gizlenmiş huzurlu evlerine saldırılacağı korkusuyla hep gökyüzünü kolladılar. Şimdi ise kulaklarımızı yere vermenin zamanı geldi, çocuklarının neşeyle oyun oynadığı yere: hadi bugün değil, hadi yarın değil fakat yakın bir zamanda kazı seslerini, semenderlerin matkaplarının o yorulmak bilmeyen dehşet verici uçlarıyla santim santim ilerletilen kazının seslerini, adı sanı bilinmeyen patlayıcılarla açılan deliklerin gürültüsünü elbet bir gün duymayacağınızı mı sanıyorsunuz? Savaşın artık havada değil, suda ve yeraltında yapılıyor olması çağımızın hayret verici en son gelişmesi. Albion'ın kaptan köşkünden, kendine hayli güvenen bazı sözler işittik: evet, hala dalgaları delip geçen ve dalgalara hükmeden güçlü bir gemi; ancak bir gün o dalgalar, paramparça olmuş ve denizin derinliklerine doğru batan bir geminin üzerine mezar gibi örtülebilir de. Bu tehlikeye karşı zamanında önlem almak değil midir mantıklı olan? Üç yıllık bir süreç hayli geç kalmak demektir!"

Bu dahi Fransız'ın uyarısı, İngiltere'de ortalığı velveleye verdi. Tüm inkârlara rağmen, İngiltere'nin çeşitli bölgelerinde nice insanlar, semenderlerin matkaplarının duyuyordu. Alman resmi makamları, elbette, bahsi geçen yazıdaki iddiaları kesin bir dille reddetti ve yalanladı, baştan sona kışkırtma ve propaganda olarak nitelendirdiler; fakat aynı zamanda Alman Donanması, kara kuvvetleri ve muharebe semenderlerinin katılımıyla Baltık'ta birleşik tatbikatlar yapılıyordu. Bu tatbikatların bir parçası olarak, yabancı askeri ataşelerin gözleri önünde bir semender istihkâm müfrezesi, altı kilometrekarelik bir alan olan Rügenwalde yakınlarında, altını kazdıkları bir kum tepesi şeridini havaya uçurmuştu. Zemin dehşete düşüren bir gürültüyle yüzen bir buz kütlesi gibi yükselip sonrasında da toza dumana karışınca ürpertici bir hayranlık uyandıran manzaranın oluştuğu söyleniyordu. Gökyüzü sanki geceymişçesine kararmış, yükselen kum yaklaşık yüz kilometrelik bir yarıçapın üzerine dağılmış, birkaç gün sonra dahi Varşova'ya

kadar kumlu yağmur olarak tesir etmiş. Bu muhteşem patlamadan sonra, dünya atmosferinde serbestçe salınan o kadar çok kum ve toz vardı ki, Avrupa genelinde gün batımları, yılsonuna değin fevkalade görünmekteydi; hiç olmadığı kan kırmızısına bulanmış ve pasparlaktı.

Parçalara ayrılmış sahil şeridini sular altında bırakan deniz daha sonra Scheuchzer-See olarak adlandırıldı; pek sevilen semender marşını (*Solche Erfolche erreichen nur deutsche Molche*)[12] söyleyen Alman çocuklarının ve sayısız okul gezisinin odak noktası oldu.

Beşinci Bölüm: Wolf Meynert Şaheserini Yazıyor

Belki de Koenigsberg'de inzivaya çekilen filozofu, Wolf Meynert' i, heybetli eseri *Untergang der Menschheit*'i (İnsanlığın Düşüşü) yazması için ilham veren şey bu muhteşem ve trajik gün batımlarıydı. Meynert'i yalın saçlarıyla, rüzgârda dalgalanan bir mantonun içinde, göğün yarısını kaplayan bu ateş selini ve kanı şaşıp kalmış gözlerle izlerken hayal etmek pek de zor değil. "Evet," diye fısıldayacak bir vecit haliyle, "vakit, insanlık tarihinin son sözünü yazmanın vaktidir!" Ve böylece oturdu ve yazdı.

İnsan ırkının trajedisi sahneleniyor, diye başladı Wolf Meynert. Bu hararetli teşebbüsle veya teknolojik refahla kör olmayın; bütün bunlar zaten ölmeye mahkûm bir organizmanın yanaklarındaki kırmızı beneklerdir. İnsanlık, böylesine fevkalade iyileştirilmiş bir yaşamla daha önce hiç karşılaşmamıştı; fakat bana mutlu bir insan, halinden memnun olan bir sınıf ya da varlığını tehdit altında hissetmeyen bir ulus gösterin. Medeniyetin sunduğu tüm armağanlarının ortasında, manevi ve maddi değerlerin Kroisosvari zenginliğinde hepimiz karşı konulmaz bir belirsizliğe, kaygıya ve keyifsizliğe gitgide daha fazla kapılıyoruz. Ve Wolf Meynert, bugün dünyanın ruhsal durumunu, korku ve nefretin, güvensizlik ve megalomaninin, kuşkuculuğun ve umutsuzluğun karışımını durmaksızın irdeledi: ve tek bir kelimeyle, *umutsuzluk*, sonuçlandırdı Wolf Meynert. Nihai sonun bilindik belirtileri. Ahlaki acı.

12 Türkçesi: Sadece Alman Semenderi başarabilir.

Asıl soru ise şu: insan mutluluğu deneyimleyebilir mi ya da deneyimleyebilmiş miydi? İnsan elbette deneyimlemişti, her canlı varlık gibi; lakin insanlık. İnsanlık kimliğine bürünmek zorunda olduğu için ya da insanlık mertebesine erişmeden önce telafi edilemeyecek bir şekilde çoktan uluslara, ırklara, inançlara, mülklere ve sınıflara, zenginliğe ve fakirliğe, eğitimliye ve eğitimsize, hükümdarlara ve ezilenlere ayrıldığı için ortaya çıkıyor insanın trajedisi. Atları, kurtları, koyunları ve kedileri, tilkileri, geyikleri, ayıları ve keçileri topluca güdün; bir yere kapatın ve toplumsal düzen olarak adlandırdığınız bu saçma kalabalığın içinde birlikte yaşamaya ve ortak yaşam kurallarına uymaya zorlayın; ilahi bir varlığın bile kendini evinde hissetmeyeceği, mutsuz, tatminsiz, ölümle ayrılan bir sürü olacak. İşte insanlık olarak adlandırılan büyük ve umutsuz heterojen sürünün takriben tasviri budur. Uluslar, mülkler ya da sınıflar uzun vadede, birbirleriyle uğraşmadan ve dayanılmaz hale geldiğinde birbirlerine müdahale etmeden birlikte var olamazlar. Ya birbirlerinden ayrı ayrı sonsuza dek yaşayacaklar -bu dünya onlar için yeterince büyükken mümkün olmuştu- ya da birbirlerine karşı, bir ölüm kalım mücadelesinde kilitlenecekler. Irk, ulus veya sınıf gibi biyolojik özlükler için, homojenliğe ve dokunulmamış kutluluğa giden tek doğal yol şudur: kendileri için yer açmak ve diğerlerini yok etmek. Ve insan ırkının zaman içinde yapamadığı şey tam olarak da budur. Artık çok geç. "Diğerlerinden" kurtulmak yerine kendimizi "diğerlerinden" korumak için çok fazla öğreti ve yükümlülük altına aldık; ahlaki bir kodu, insan haklarını, anlaşmaları, yasaları, eşitliği, insanlığı ve daha nice şeyleri oluşturduk; kavramsal olarak daha yüksek bir varlıkta hem bizi hem de 'diğerlerini' kucaklayan insanlık uydurmacasını yarattık. Ne vahim bir hata! Ahlaki yasayı biyolojik yasadan üstün tuttuk. Tüm topluluk varlığının en doğal ön koşulunu ihlal ettik: sadece homojen bir toplum mutlu bir toplum olabilir. Bu ulaşılabilir mutluluktan, yüce fakat imkânsız bir rüyaya ulaşmak için fedakârlık ettik: tüm insanlar, uluslar, sınıflar ve tabakalar için bir insanlık ve bir düzen yaratmak. Ne alicenap bir ahmaklık. Bu rüya, insanın kendini aş-

masına yönelik tek saygın girişimdi. Fakat insan ırkı bu aşırı idealizmin bedelini şimdi kaçınılmaz bir ayrışmayla ödüyor.

İnsanın, insanlığa dönüşmeye çalıştığı süreç, medeniyetin kendisi, ilk yasalar ve ilk topluluklar kadar eskiye dayanır; şu zamanda, binlerce yıl sonra bile, ırklar, uluslar, sınıflar ve ideolojiler arasındaki uçurumun bu kadar geniş ve derin olduğu bir aşamaya geldiysek, bireylerin bütünlüğünden bir tür insanlık yaratmak için ortaya koyduğumuz bahtsız ve tarihi girişimimizin nihayetinde ve acı bir şekilde başarısız olduğu gerçeğini görmezden gelemeyiz artık. Aslına bakarsanız bunu fark etmeye başlıyoruz; dolayısıyla bir ulusa, bir sınıfa veya bir inanca yer açarak insan toplumunu farklı bir şekilde birleştirme girişimleri ve planları yapıyoruz. Ancak, tedavisi olmayan bu farklılaşma hastalığının kanımıza ne kadar bulaştığını kim söyleyebilir ki? Er ya da geç sözde homojen olan her varlık, birbirini yok edecek ya da birlikte yaşayarak acı çekecek, farklı çıkarların, grupların ve mülklerin heterojen bir karışımına kaçınılmaz olarak yine ayrılacaktır. Bundan kaçış yok. Bir kısır döngü içinde hareket ediyoruz; ama evrim sonsuza dek daireler çizmeyecek. Doğanın kendisi, semenderlere dünyada bir yer vererek bunu göstermiştir.

Bir rastlantı değil, diye düşündü Wolf Meynert; insanlığın, hayli sefil bir şekilde toplanmış ve sonsuza dek dağılan bu makro organizmanın, kronik hastalığı acıya evrilirken semenderlerin gelişmeye başlaması bir rastlantıdan da ötedir. Önemsiz sapmalar dışında, semenderler kendilerini büyük ve homojen bir bütün olarak sunar: şimdiye kadar çok fazla ayrışmış kabileler, diller, uluslar, devletler, inançlar, sınıflar veya kastlar geliştirmediler; ne efendileri ne de hizmetçileri, ne köylü sınıfı ne de serfleri, ne zenginleri ne de fakirleri var; doğrusunu söylemek gerekirse, iş bölümünden dolayı aralarında bazı farklılıklar oluşmakta; ancak kendi içinde homojenliği, tekdüzeliği ve önceden olduğu gibi tüm yapılarında biyolojik olarak eşit derecede ilkel, doğa tarafından eşit derecede zayıf bir şekilde donatılmış, eşit derecede boyun eğdirilmiş ve aynı düşüklükte yaşayan tutarlı bir kütleyi temsil etmektedir. En sefil

Siyahi veya Eskimo bile kıyaslanamayacak yükseklikte bir yaşam standardına sahip olup, milyonlarca semenderden daha zengin maddi ve kültürel varlıkların tadını çıkarmaktadır. Oysa semenderlerin bunun acısını çektiği kanısına varabilmemiz mümkün değildir. Aksine, bütüne baktığımızda, insanın metafiziksel korkuları ve varoluşsal endişesiyle rahatlama ve teselli bulmayı umduğu şeylerden herhangi birine ihtiyaç duymadıklarını görmekteyiz. Felsefe olmadan, ölümden sonra yaşam olmadan ve sanat olmadan yaşayabiliyorlar; hayal gücünün, mizahın ya da mistisizmin, oyunun ya da rüyanın ne olduğunu bilmiyorlar; semenderler, mutlak varoluşçu realistlerdir. Karıncalar ya da ringa balığı kadar bizden, insanlardan, uzaktalar; kendilerini sadece farklı bir yaşama -insanların medeniyetine- adapte ederek ringalardan ya da karıncalardan ayırırlar. Köpekler insanların yerleşimine nasıl uyum sağladıysa semenderler de aynısı yaptı; bu ortam olmadan yaşayamazlar fakat aynı zamanda özlerini de yitirmezler: hayli ilkel ve çok ayrışmamış bir hayvan grubu. Yaşamak ve çoğalmak onlar için yeterlidir; hatta mutlu bile olabilirler çünkü aralarındaki herhangi bir eşitsizlik hissinden rahatsız olmazlar. Oldukça basit, homojendirler. Bundan ötürü, bir gün, gerçekten gelecekte herhangi bir gün, insanlığın başaramadığı şeyi, dünya çapında bir topluluğu inşa edebilirler, kısaca Evrensel Semenderliği. İşte o gün insan ırkının bin yıllık acısının sonu gelecek. Gezegenimizde her biri tüm dünyayı yönetmeye çalışan iki taraf için yeterli yer olmayacak. Bu iki taraftan birinin teslim olması gerekecek. Hangi tarafın teslim olacağını çoktandır biliyoruz.

Bugün tüm dünyada yaklaşık 20 milyar ya da insan nüfusunun yaklaşık on katı kadar medeni semender yaşıyor; tarihsel mantık kadar biyolojik gereklilik de boyun eğdirilen semenderlerin özgürlüklerini eline alacağını; türdeş oldukları için birleşeceklerini ve böylece dünya üzerinde var olan en büyük güç haline geleceklerini ve dünyanın kontrolünü ele geçireceklerini iddia etmektedir. O vakit geldiğinde insanların canını bağışlayacak kadar saf olacaklarını mı sanıyorsunuz? Yenilen ulusları ve sınıfları yok etmek yerine

sömürerek tarihsel hatayı tekrarlayacaklarına inanıyor musunuz? Bencillikten yeni çatışmalar yaratan insanlığın hatasını görüp, sırf cömertliklerinden ve ülkülerinden ötürü insanları barıştırmaya çalışacaklar mı sanıyorsunuz? Hayır, dedi Wolf Meynert, semender kitabımı dikkate alırsa bu tarihsel yanılgıya düşmeyecektir! İnsanların bıraktığı uygarlığın tamamının mirasçıları olacaklar; yaptıklarımız ve dünyayı yönetme girişimimiz gökten zeplinle iner gibi kucaklarına düşecek. Fakat bu mirasa bizi de dahil etmeye çalışırlarsa kendi yollarına taş koymuş olacaklar. Homojenliklerini koruyacaklarsa kendilerini insanlardan kurtarmak zorundadırlar. Yapmadıkları takdirde, bu durum, er ya da geç, kendi içlerinde büyüyecek iki yıkıcı eğilimini takdim edecektir: farklılıklar yaratmak ve onlara tahammül etmek. Fakat endişeye mahal vermemize gerek yok: bugün insanlık tarihini devam ettirecek herhangi bir canlı, bu intihara gebe çılgınlığını tekrarlayamayacaktır.

Semenderlerin dünyasının insanların dünyasından daha mutlu olacağına şüphe yok; bütün ve homojen bir yapıda olacak ve aynı ruhla yönetilecek. Bir semender, başka bir semenderden dil, fikir, inanç veya yaşamdan talep ettikleri konusunda ayrışmayacak. Aralarında ne kültürel ne de sınıfsal bölünmeler olacak, sadece iş bölümü olacak. Ne efendilere ne de kölelere yer verecek sosyal yapıları; çünkü tanrıları, hükümdarları, işverenleri ve manevi rehberleri olan Yüce Semender Varlığı'na hizmet edecekler. Tek bir ulus ve tek bir ölçü olacak. Bizimkinden daha iyi ve daha mükemmel bir dünyaya erişecekler. Bu eriştikleri dünya muhtemel olan tek Cesur Yeni Dünya olacak. Öyleyse semenderlere bu dünyada yer açalım; miadı dolmuş insanlık artık kendi ölümünü -trajik bir çekicilikle- hızlandırmaktan başka bir şey yapamayacak, tabii bunun için de çok geç değilse.

Wolf Meynert'in görüşlerini mümkün olan en kolay anlaşılabilir biçimde sunduk; sonuç olarak, yayınlandığı zamanlarda tüm Avrupa'yı ve özellikle de büyük bir hevesle insanlığın düşüşünü ve yaklaşmakta olan sonunu kanıksamış gençleri hayli etkileyen gücünü ve derinliğini kaybettiğinin farkındayız. Reich hükümeti,

bazı siyasi sebepler Büyük Karamsarın öğretilerini yasakladı ve Wolf Meynert, İsviçre'ye iltica etmek zorunda kaldı; buna rağmen, okuma yazma bilen çevrelerde Meynert'in insanlığın düşüşü ile ilgili teorisi memnuniyetle karşıladı. Meynert'in kitabı (632 sayfa) tüm dünya dillerinde yayınlandı ve semenderler arasında da geniş çapta bir okuyucu kitlesi edindi.

Altıncı Bölüm: X'in Uyarısı

Belki de Meynert'ın kitabının bir sonucu olarak, kültür merkezlerindeki edebi ve sanatsal avangartlar şu sloganları dillendiriyordu: Bizden sonra, semenderler! Gelecek semenderlerin elinde. Semenderler kültürel devrimdir. Sanatları olmasa ne olur: en azından aptalca ideallerin, iç bunaltıcı geleneklerin ve genellikle şiir, müzik, mimari, felsefe ve kültür -kültür kelimesi öylesine çirkin ki midemizi kaldırıyor- adıyla bilinen eski, tumturaklı, sıkıcı, ukala zırvalıkların altında ezilmiyorlar. Bu köhnemiş insan sanatını tekrar diriltmeye boğun eğmemiş olmaları ne şanslı bir olay; onlar için yeni bir sanat yaratacağız! Biz gençler dünya çapında Semenderizm için bir yol açacağız: öncül semenderler olmayı diliyoruz, yarının semenderleriyiz! Böylelikle şiirsel genç bir akım ortaya çıktı, semender hareketi ve ilhamını denizanalarının plastik dünyasından, deniz anemonlarından ve mercanlardan alan yeni bir Tritonik (tri-tonik) müzik ve pelajik resim ortaya çıktı. Dahası, semenderlerin kıyı düzenleme çalışmaları yeni bir estetik ve anıtsallık kaynağı olarak görülüyordu. Doğaya minnet duymuyoruz artık, diye devam ediyordu serzenişler; eski engebeli kayalıklar yerine pürüzsüz beton setlerimiz olsun! Romantizm öldü; geleceğin kıtaları pürüzsüz düz çizgilerle çekilecek ve üçgenler ve eşkenar dörtgenler şeklinde yeniden şekillendirilecek; eski jeolojik dünyanın yerini geometrik bir dünya alacak. Kısacası, yine yeni ve çağ ötesi bir şeyler, yeni düşünsel algılar ve yeni kültürel tezahürler söz konusuydu; önümüzdeki Semenderizm trenine erkenden binmeye yanaşmayanlar şanslarını kaçırdıklarını acı bir şekilde fark ettiler ve bu sebeple saf hümanizmi, insana ve doğaya dönüşü ve

diğer gerici sloganları bas bas bağırarak intikamlarını almaya çalıştılar. Viyana'da gerçekleştirilen Tritonik müzik konseri yuhalanmıştı, Paris'te *Salon des Artistes Independants*'da, kimliği belirsiz bir suçlu Capriccio en bleu adlı pelajik bir tabloyu yırtmıştı- kısacası, Semenderizm, muzaffer ve karşı konulamaz ilerleyişine başlamıştı.

Doğal olarak, 'Semendermani' karşısında gerici sesler de eksik kalmamıştı. Bu eleştirilerin en temelinde, 'X'ten Bir Uyarı' başlığı altında yayınlanan anonim bir İngilizce kitapçık yatmaktadır. Bu kitapçığın hayli rağbet görmesine rağmen yazarının kimliği asla ortaya çıkmamıştır; birçok kişi, İngilizcede X'te Mesih'in kısaltması olduğunu göz önünde bulundurarak, kilisenin önde gelenlerinden biri olduğunu düşünüyordu.

Yazar ilk bölümde, semenderler hakkında bazı istatistikleri sunmaya çalışırken, aynı zamanda sayıların güvenilmezliği için özür diliyordu. Semenderlerin toplam tahmini nüfusu bile, şu anda dünyadaki toplam insan nüfusunun yedi ila yirmi katı arasında dalgalanıyordu. Semenderlerin elinin altındaki fabrikaların, petrol kuyularının, yosun tarlalarının, yılan balığı çiftliklerinin, kullanılan su gücünün ve diğer doğal kaynaklarının sayısı da aynı şekilde belli değildi; Semenderlerin sanayisinin üretim kapasitesi hakkında tahmini bir veri dahi yoktu; en azından semenderlerin silahları hakkında biraz bilgimiz vardı. Semenderlerin metal, makine parçaları, patlayıcılar ve çok sayıda kimyasal madde için insanlara bel bağladıklarını elbet biliyorduk; fakat gel gör ki devletler, semenderlere tedarik ettikleri silahların özelliklerini ve miktarlarını gizli tutuyor; dahası, semenderlerin insanlardan hem yarı işlenmiş hem de ham maddelerden denizin derinliklerinde ne ürettiği hakkında şaşırtıcı hayli az şey biliyorduk. Semenderlerin bilmemizi istemediği aşikâr; deniz yatağına inen çok sayıda dalgıcın son yıllarda oksijensiz kalmak suretiyle yaşamını kaybetmesi bir tesadüften fazlasıydı. Ve bu gizlilik hali hem endüstriyel hem de askeri açıdan hayli endişe verici bir durumdu.

Elbette çok zor, diye devam etti X takip eden paragraflarda, Semenderlerin insanlardan almak istediği ya da isteyebileceği şey-

leri tahmin etmek hayli zor. Karada uzun süre yaşayamıyorlar ve etraflıca düşündüğümüzde de, su altında istedikleri gibi yaşamalarını da engelleyemeyiz. Yaşam alanlarımız birbirinden kesin ve kalıcı olarak ayrılmış durumda. Semenderlerin işgücüne ihtiyaç duyduğumuz su götürmez bir gerçek, fakat bu işgücü karşılığında semenderleri büyük ölçüde besliyor, biz olmasak asla elde edemeyecekleri hammaddeleri, metalleri veriyoruz. Fakat bizler ve semenderler arasında herhangi bir düşmanlığa elverişli bir zemin olmasa da, metafiziksel bir iğrenme olduğunu söyleyebilirim: yüzeyin canlılarına karşı derinlerin yaratıkları (cehennem yaratıklar); gecenin yaratıklarına karşı günün yaratıkları, karanlık sulara karşı aydınlık kuru toprak. Su ve toprak arasındaki sınır eskisinden daha keskin: toprağımız onların suyu ile çevrili. Ayrı diyarlarda, sadece belirli hizmetleri ve ürünleri değiş tokuş ederek mükemmel bir şekilde ve sonsuza kadar hayatta kalabiliriz; evet, böylesi bir yaşam tarzının imkânsız olduğunu vurgulayan o huzursuz hisden arınmak zordur. Neden yaşayamayalım? Size kesin nedenler veremem, fakat hissedebilirsiniz; bir gün kimin kime hükmettiği sorusunu çözmek için su dünyası, karayı karşısına alacağını söyleyen bir sezgiyi.

Oldukça mantıksız bir kaygı olduğunu itiraf etmeliyim, X devam etti, fakat semenderler, insanların karşısına bazı taleplerle çıkarsa çok daha rahatlamış hissederdim. En azından o zaman müzakere edilebilir, çeşitli düzenlemeler, anlaşmalar yapılabilir veya uzlaşmaya varılabilir ama ürpertici bir sessizlikleri var. Bu anlaşılmaz, ihtiyatlı suskunluklarından korkuyorum. Örneklendirirsek, kendileri için belirli politik avantajlar talep edebilirler: hiç soru işareti bırakmayacak şekilde açık olmak gerekirse, her ülkedeki semender yasaları biraz eskimiş durumda ve artık uygar veya sayısal olarak güçlü yaratıkların hakkını tam olarak vermiyor. Semenderlerin haklarını ve görevlerini kendileri için iyileştirerek yeniden tanımlamak uygun olacaktır; semenderlere özerklik vermeyi dahi düşünebiliriz; sadece çalışma koşullarını iyileştirmek ve çalışmaları için daha uygun şekilde telafi etmek anca yeterli olacaktır. Talep

etmeleri durumunda birçok bakımdan durumlarını iyileştirmek mümkün olacaktır. Daha sonra onlara birtakım tavizler verebilir ve telafi edici anlaşmalarla semenderleri bize bağlayabiliriz; böylelikle, en azından birkaç yıl kazanabiliriz. Ne tuhaftır ki semenderler hiçbir şey talep etmiyor; yalnızca üretken performanslarını ve siparişlerini arttırıyorlar; vakit, bu anlaşmanın ne zaman biteceğini sormanın vaktidir artık. Eskiden sarı renkli tehlikeden, siyah veya kırmızı renkli tehlikelerden bahsedip dururduk; en azından bu tehlikelerin kaynağı insandı ve insanın ne isteyebileceğine dair az çok fikrimiz var. Ancak şu anda insanlığın bir gün kendisini savunmak zorunda kalacağı şeye dair bir fikrimiz olmasa da, aşikâr olan tek bir şey var: Semenderler bir cephede yer alıyorsa, *tüm* insanlık o zaman diğer cephede yer alacaktır.

İnsanlar Semenderlere karşı! Sorunun bu şekilde ortaya konmasının tam zamanı. Sonuçta, dürüst olmak gerekirse, ortalama bir insan semenderlerden içgüdüsel olarak nefret eder, semenderlerin varlığı midesini bulandırır ve varlıklarından korkar. Pervanın buz kesen gölgesi insanlığın üstüne çöküyor. Bu çılgın düşkünlük, eğlence ve sefahat peşindeki doymak bilmez açlık, günümüz insanlığını ele geçiren zevk verici bu taşkınlık başka nasıl açıklanabilir? Barbar istilasının Roma İmparatorluğu'na çökmek üzere olduğu günden beri böylesine bir ahlaki çöküş yaşanmamıştır. Bu çöküş, yalnızca eşi benzeri görülmemiş maddi zenginliğin sonucu değil, aynı zamanda bölünmeden ve yok olmaktan kaynaklanan korkunun bastırılmış sesinin çaresizliğidir. Ölmeden önce son bir kadeh! Ne büyük bir utanç, ne büyük bir hezeyan! Görünüşe göre uluslar ve sınıflar kendi yıkımlarına dört nala koştuğundan Tanrı da korkunç merhametiyle daha da helak olmalarına göz yumuyor. İnsanlığın büyük ziyafetinin tepesine ateşli harflerle yazılmış *Menetekel*'i okumak ister miydiniz? Ahlaksız ve hovarda şehirlerimizin duvarlarında gece boyunca parıldayan parlak yazılara bakın sadece! Bu açıdan değerlendirirsek, biz insanlar zaten semenderlere benzemeye başladık: gündüzden ziyade geceleri yaşıyoruz.

Bu semenderler bu kadar vasat olmasaydı, X huzursuzlukla haykırmıştı. Evet, hemen hemen eğitimliler ama bu onları daha

da dar görüşlü yapıyor çünkü insan uygarlığından sadece vasat ve faydacı, mekanik ve tekrarlanabilir olanı aldılar. Faust'un yanında duran uşak Wagner gibi duruyorlar insanlığın yanında: öğretileri, Faust gibi kitaplardan kaynaklanıyor fakat aralarında bir fark mevcut; bu öğreti için hayli yeterli ve şüphenin altında ezilip durmuyorlar. Yarı eğitimli, beyinsiz ve kendini beğenmiş bu uygar vasatlığı geniş ölçekte milyonlarca ve milyarlarca örnekle çoğaltmış olmaları ise daha korkunç! Ama hayır, yanılıyorum: daha korkunç olan, bütün bunlara rağmen başarılı olmaları. Makinelerin ve sayıların nasıl kullanılacağını öğrendiler ve dünyalarının efendisi olmaları için bunun yeterli olduğu ortaya çıktı. İnsan uygarlığından amaçsız, eğlenceli, fantastik veya eski olan her şeyi çıkardılar; sonuç olarak, içinde insan olan her şeyi çıkarıp sadece pratik, teknik ve faydalı tarafları benimsediler. İnsan medeniyetinin bu acınası taklidi görkemli işler yapmakta: teknolojik mucizeler yaratıyor, antik gezegenimizi yeniliyor ve nihayetinde insanlığı gözünü kamaştırıyor.

X'in uyarısına dikkate alın, bilinmeyen yazar devam etti. Hepimizi sıkı sıkı saran o soğuk ve yapışık eziyetten kurtulmak hala mümkün. Semenderlerden kurtulmalıyız. Sayıca zaten fazlalar; iyi silahlanmışlar ve hakkında herhangi bir şey bilmediğimiz silahlarının namlularını bize doğrultabilirler. Ancak arz ettikleri daha beter tehlike ise, sayılarından ve güçlerinden ziyade, başarılı ve de kutlu bayağılıklarıdır. Hangisinden daha fazla korkmamız gerektiğini bilmiyorum: insan uygarlığının kendilerince yorumu mu ya da sinsi, soğuk ve hayvani zulümleri mi; fakat ikisi bir araya geldiğinde düşünülemeyecek kadar dehşet verici ve neredeyse şeytani bir şeyi temsil ediyor. Kültür adına, Hristiyanlık ve insanlık adına kendimizi semenderlerden kurtarmalıyız. Ve isimsiz elçi haykırmaya başladı:

Ahmaklar, semenderleri beslemeyi bırakın! Çalıştırmayın, hizmetlerinden vazgeçin, bırakın diğer deniz canlıları gibi kendilerini besleyebilecekleri yere göç etsinler! Doğanın kendisi o kalabalık nüfusla başa çıkacaktır, insanlar, uygarlık ve tarih *semenderlere hizmet etmeyi* keserse!

Ve Semenderlere silah tedarik etmeyi bırakın, metaller ve güçlü patlayıcılar vermeyin artık, daha fazla makine ve insan eliyle yapılmış ürün göndermeyin! Yaralı kaplana dişini ya da yılana zehrini vermezsin; yangına körükle gitmez ya da taşkına karşı inşa edilmiş barajları delip geçmezsin. Okyanusa ürün tedarik edilmesi yasaklasın, Semenderler yasa dışı kılınsın, bırakın lanet okunsun ve dünyamızdan ötelensin, *Semenderlere karşı bir Uluslar Birliği kurulsun!*

Bırakın tüm insanlık silahları kuşanıp kendini savunmaya hazır olsun; Milletler Cemiyeti, İsveç Kralı ya da Papa'nın davetiyle çağrılacak uygar uluslar semenderlere karşı bir Dünya Birliği ya da en azından Hristiyan Uluslar Birliği kursun! Semender tehlikesi ve insani sorumluluklarımızın korkunç baskısı ile karşı karşıya kaldığımız kader anındayız, nice kurban vermesine rağmen dünya savaşının yapamadığını yapabiliriz; Dünya Birleşik Devletleri'ni kurabiliriz. Tanrı yardımcımız olsun! *Buna* erişmiş olsaydık, o zaman semenderler amaçsızca değil ama Tanrı'nın bir tepkisi olarak gelirdi.

Bu uzdilli kitapçık, halk arasında hayli hararetli bir etki yaratmıştı. Yaşlı hanımefendiler, ahlakta eşi görülmemiş bir düşüşün yaşandığını kabul ettiler. Öte yandan, günlük basında ekonomi köşesi yazarları, üretimde büyük bir düşüşe ve sanayinin birçok dalında ciddi bir bunalıma neden olacağından semenderlere yapılan tedarikin son bulmasının imkansız olduğuna dikkat çekti. Tarım sermayesi de semender yemi olarak kullanılan mısır, patates ve diğer mahsullerin büyük çaplı siparişlerine dayanıyordu; semender sayısındaki herhangi bir azalma gıda pazarında ciddi bir düşüşe yol açacak ve çiftçileri yıkımın eşiğine getirecekti. İşçi sendikaları, Bay X'in gerici olduğunu düşündü ve semenderler için hedeflenen malların ihracatına herhangi bir kısıtlamaya tahammül edemeyeceklerini açıkladı; işçiler tam istihdama ve ikramiyelere daha yeni erişmişti ki Bay X işçilerin ağzındaki lokmaya niyetlenmişti; işçi sınıfı Semenderlerin yanında saf tuttu ve yaşam standartlarını düşürme ve kapitalizmin merhametine fakir ve savunmasız

bir şekilde teslim edecek herhangi bir girişimi kabul etmemişti. Semenderlere karşı kurulacak olan Uluslar Birliği'ne gelirsek, tüm sorumlu siyasi organlar bunun gereksiz olacağını ifade etti; ne de olsa, deniz devletleri semenderlere ağır silah tedarik etmemeyi taahhüt ettiği Milletler Cemiyeti ve Londra Sözleşmesi vardı ortada. Doğal olarak, başka bir deniz gücünün semenderleri gizlice silahlandırmadıkları ve böylece komşuluk ilişkileri pahasına askeri potansiyelini artırmadıkları garanti edilmedikçe, herhangi bir devletin silah bırakması beklenemezdi. Ne herhangi bir devlet ne de herhangi bir kıta semenderleri başka bir yere göç etmeye zorlayamazdı; nihayetinde diğer devletlerin ve kıtaların yalnızca sanayi ve tarım pazarları değil, aynı zamanda askeri güçleri de artmış olacaktı ve pek de hoş karşılanacak bir durum değildi. Ve herhangi bir mantıklı kişinin aynı fikirde olacağı daha birçok itiraz vardı.

Bütün bu itirazlara rağmen, kitapçık, *X'in Uyarısı*, güçlü bir etki bırakmayı ihmal etmemişti. Neredeyse her yerde popülist bir Semender karşıtı hareket başlamış ve Semenderleri Atma Dernekleri, Semender Karşıtı Kulüpler, İnsanlığı Savunma Komiteleri ve benzeri birçok örgüt kurulmuştu. Semender delegeleri, Semender Sorunu İnceleme Komisyonu'nun bin iki yüz on üçüncü toplantısı için Cenevre'deyken saldırıya uğramıştı. Deniz kıyısı boyunca uzanan tahta çitlerin üzerlerine Semenderlere Ölüm, Kahrolsun Semenderler ve benzeri gibi tehditkâr yazılar yazılmıştı. Birçok semender öldüresiye taşlanmış; hiçbir semender gün ışığında kafasını sudan çıkarmaya cesaret edemez olmuştu. Buna rağmen, *onların* tarafında herhangi bir eylem belirtisi ya da intikam niyeti görünmüyordu. Görünmez gibiydiler, en azından gün boyunca; semender çitlerinin üstünden bakan insanlar yalnızca kayıtsızca mırıldanan hudutsuz denizi görebilmişti. "Şu piçlere bak," dediler kinle; "Yüzlerini bile gösteremiyorlar!"

Ve bu evhamlı sessizliğe, Louisiana Depremi şimşek gibi çakıverdi.

Yedinci Bölüm: Louisana Depremi

O gün - 11 Kasım, sabah 11'de - New Orleans'da şiddetli bir yer sarsıntısı hissedildi; siyasi mahallesindeki birkaç gecekondu çökmüş; insanlar panik içinde sokaklara koşmuştu fakat sarsıntılar tekerrür etmemişti; Siyahilerin dar sokaklarındaki pencereleri parçalayan ve çatıları uçuran kısa, gürültülü bir siklon, şiddetli bir boran takip etti sarsıntıyı; birkaç düzine insan yaşamını kaybetmişti; sonra şiddetli bir çamur yağmuru inmeye başladı.

New Orleans itfaiye ekipleri en kötü etkilenen sokaklara ilerlerken, telgraflar Morgan City'den gelen mesajlarla çatırdamaya başladı; Plaquemine, Baton Rouge ve Lafayette: SOS! Yardım ekiplerini gönderin! Şehrin yarısı deprem ve boranla yerle bir oldu; Mississippi baraju çökme tehlikesi taşıyor. Hafriyat ekiplerini, ambulansları ve çalışabilecek tüm adamları gönderin! - Fort Livingston'dan yalnızca kısa ve öz bir soru geldi: Alo, siz de mi boka battınız? Sonra Lafayette'den bir mesaj geldi: Dikkat, dikkat! New Iberia en kötü etkilenen yerdi. New Iberia ve Morgan City arasında iletişim kopmuş gibi görünüyordu. Yardım gönderin! - Bir süre sonra Morgan City telefonla ulaşmaya çalıştı; New Iberia ile iletişim kesilmişti. Otoyolun ve demiryolunun kullanılamaz halde olduğu varsayıldı. Vermilion Koyu'na gemileri ve uçakları gönderin! Herhangi bir yardım malzemesine ihtiyacımız yok. Yaklaşık otuz ölü ve 100 yaralı var. - Sonrasında Baton Rouge'dan bir telgraf ulaştı: en vahim rapor New Iberia'dan bildirildi. New Iberia'ya yardım gönderin. Sadece işçilere ihtiyacımız var, fakat mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde gelmeleri gerek; barajlarımız çatırdıyor. Elimizden geleni yapıyoruz. - Biraz sonrasında: Alo, Alo, Shreveport, Natchitoches, Alexandria, New Iberia'ya yardım trenleri gönderiyor. Alo, Alo, Memphis, Winona, Jackson New Orleans üzerinden tren gönderiyor. Bütün araçlar Baton Rouge barajına işçileri taşımakta. - Alo, Pascagoula konuşuyor. Birkaç ölü var. Yardıma ihtiyacın var mı?

O vakte kadar itfaiye araçları, ambulanslar ve kurtarma trenleri Morgan City - Patterson - Franklin'e varmak üzere çoktan yola çıkmıştı. Sabah saat 4'ten sonra ilk ayrıntılı rapor geldi: Franklin ve New Iberia arasındaki yol, Franklin'in yedi kilometre batısında, su ile kesilmişti; Vermilion Körfezi'ne doğru depremin açtığı derin bir çatlağın deniz tarafından doldurulmuş gibi olduğu görünüyor. Şu ana dek doğrulanan bilgiler ışığından, çatlağın Vermilion Koyu'ndan doğu-kuzeydoğu yönünde ilerlediği, Franklin'in yakınında yönünü kuzeye çevirip Grand Lake'e doğru ilerlediği ve daha kuzeye, küçük bir antik gölde bitip çatlağın ikinci kolunun Grand Lake ile batısındaki Napoleonville Gölü'nü birleştirdiği Plaquemine-Lafayette hattına kadar uzandığı söylenmekte. Çöken arazinin toplam uzunluğu yaklaşık seksen kilometreyi, genişliği ise iki ila on bir kilometreyi bulmaktaydı. Depremin merkez üssü burasıydı. Şans yaver gitmiş olacak ki toprağın çöktüğü yerler tüm büyük yerleşim yerlerinden uzaktaydı. Buna rağmen yaşamını yitirenlerin sayısı hayli fazlaydı. Franklin'de altmış santimetre, Patterson'da kırk beş santimetre çamur yağmıştı. Atchafalaya Körfezi'ndeki insanlar, sarsıntı sırasında denizin yaklaşık üç kilometre geri çekildiğini, bunun üzerine otuz metre yüksekliğindeki dalgalarla kıyıya çarptığını dile getirdi. Kıyıda birçok insanın yaşamını yitirdiğinden şüpheleniliyor. New Iberia'dan hala haber yok.

Bu sırada Natchitoches'ten insanları taşıyan tren New Iberia'ya yaklaşmaktaydı; ile eğitim alın batıdan; Lafayette ve Baton Rouge'den gönderilen ilk raporlar korkunçtu. New Iberia'ya birkaç kilometre kala, yol çamura gömüldüğü için tren durmak zorunda kaldı. Felaketten kaçanlar, kentin yaklaşık iki kilometre doğusunda bir çamur yanardağının ortaya çıktığını ve bir anda ince, soğuk çamur yığınları fırlattığını dile getirdi; New Iberia, anlatılanlara göre, çamur tufanı altında kaybolmuştu. Karanlıkta ve aralıksız devam eden yağmurun altında gelişme kaydedilmesi hayli zordu. New Iberia'dan hala haber yok.

Tüm bunlar olurken Baton Rouge'dan bir mesaj geldi:

BİNLERCE KİŞİ MİSSİSSİPPİ BARAJINDA ÇALIŞIYOR STOP ŞU YAĞMUR DURSA STOP KÜREĞE KAMYONA İNSANA İHTİYACIMIZ VAR STOP PLAQUEMINE'A YARDIM GÖNDERİN SU ÇİZMELERİNİ BİLE AŞIYOR STOP

Fort Jackson'dan gelen telgraf:

GECE BİR BUÇUK CİVARI DALGALAR OTUZA YAKIN EVİ SİLİP GÖTÜRDÜ NE OLUP NE BİTTİ BİLMİYORUZ YETMİŞE YAKIN İNSAN DALGALARA KAPILDI İLETİCİYİ YENİ TAMİR EDEBİLDİK POSTAHANE DE UÇUP GİDECEKTİ AZ KALSIN ALO ALO FRED DALTON TELGRAFÇI ALO MINNIE LACOSTE'A İYİ OLDUĞUMUZU SÖYLEYİN BİLEK KIRIK KIYAFETLER GİTTİ İLETİCİ SAĞLAM FRED

En kısa fakat en öz mesaj Port Eads'den gelmişti:

ÇOK FAZLA ÖLÜ DENİZ BURYWOOD'U SÜPÜRÜP GÖTÜRDÜ

Bu arada - sabah sekize geliyordu saatler - felaketin vurduğu bölgelere gönderilen ilk uçaklar geri dönüyordu. Port Arthur'dan (Texas) Mobile'a (Alabama) kadar tüm sahilin gece boyunca gelgit dalgaları altında kaldığı bildirildi; her yerde harap olmuş veya hasar görmüş evler vardı. Güneydoğu Louisiana (Charles Gölü-Alexandria-Natchez hattı) ve güney Mississippi (Jackson-Hattiesburg-Pascagoula hattına kadar) çamurla kaplıydı. Vermilion Koyu'ndan neredeyse Plaquemine kadar uzun, zikzaklı bir fiyort gibi içlere uzanan, yaklaşık üç ila on kilometre genişliğinde yeni bir ağız açılmıştı. New Iberia kötü bir şekilde etkilenmiş gibi görünüyordu, fakat birçok insan evleri ve yolları örten çamurları kürekle temizlemeye çalışıyordu. İniş yapmak imkansızdı. En ağır can kaybı muhtemelen kıyıdaydı. Point au Fer'da Meksikalı olduğu tahmin edilen bir vapur batıyordu. Chandeleur Adaları yakınlarında deniz enkazla kaplıydı. Yağmur bütün bölgeye yayılmış durumdaydı. Görüş mesafesi iyi dereceydi.

Sabah dörtten sonra, New Orleans gazetelerinin ilk özel baskıları çıkmıştı; gün ilerledikçe diğer baskılarda daha fazla bilgiye yer

verilebilmişti; saat sekizde, gazetelerde, felaketten etkilenen alanın fotoğrafları ve yeni oluşan ağzın haritaları vardı. Sekiz buçukta, Memphis Üniversitesi'nden önde gelen bir sismolog olan Dr. Wilbur R. Brownell ile Louisiana depreminin nedenleri hakkında yapılan röportaj yayınlandı. Bilim adamı, herhangi bir kesin sonuç için çok erken olduğunu, ancak sarsıntıların, etkilenen bölgenin karşısında yer alan Orta Amerika volkanik kuşağında hala meydana gelen volkanik aktivite ile bağlantılı olmadığını söyledi. Bugün yaşanılan deprem, daha ziyade tektonik kökenli gibi görünüyordu, yani Mississippi deltasının geniş ovasının devamı olan Meksika Körfezi'nin alçak bölgesindeki dağ kütlelerinin -bir yanda Rocky Dağları ve Sierra Madre, diğer yanda Appalachian Tepeleri- baskısı sebep olmuş olabilir. Vermilion Körfezi'nden çıkan bu çatlak, yeni ve nispeten önemsiz bir çatlaktı; Meksika Körfezi'ni ve Karayip Denizi'ni eski bir sıra dağ kalıntısı olan Büyük ve Küçük Antiller yayıyla oluşturan jeolojik aşağı doğru gerçekleşen hareketin küçük bir bölümü. Orta Amerika alçalmasının devam edeceğine ve yeni sarsıntılara, fay hatlarına ve çatlaklara sebep olacağına dair bir şüphe yoktu. Vermilion çatlağının, Meksika Körfezi merkezli tektonik aktivitenin yeniden canlanması için sadece bir başlangıç olduğu göz ardı edilemezdi. Bu durumda, Birleşik Devletler'in neredeyse beşte birinin sular altında kalmasıyla hayretler uyandırıcı jeolojik felaketlerle karşı karşıya kalınabilirdi. Öte yandan; tekrar gerçekleşmesi durumunda, hayli yüksek bir ihtimalle, Antiller civarındaki deniz tabanının ya da eski efsanelerde yitik şehir Atlantis'in işaret edildiği doğu tarafının yükselmeye başlaması beklenmekteydi.

Tüm bu olasılıklara rağmen, seçkin bilim adamı yüreklere su serpermiş gibi konuşmaya devam etti, etkilenen bölgede volkanik faaliyetlerin gerçekleşeceği korkusuna yer verilmemeliydi; çamur fırlatan kraterler Vermilion çatlağıyla ilişkili bataklık gazlarının patlamasından başka bir şey değildi. Mississippi alüvyonunda büyük yeraltı gaz kabarcıkları olması şaşırtıcı değildi: hava ile temas ettiğinde patlayabilir ve yüzlerce ton su ve çamur fırlatabilir. Niha-

yetinde, Dr. W. R. Brownell tekrarladı, kesin bir açıklama yapabilmek için daha fazla gelişmeyi beklemek zorundayız.

Brownell'in jeolojik felaketler tahminleri baskı makinelerinden geçerken Louisiana eyaleti valisi, Fort Jackson'dan aşağıdaki metni içeren bir telgraf aldı:

KAYIPLARINIZIN ACISINI PAYLAŞMAKTAYIZ STOP ŞEHİRLERİNİZDEN UZAK DURMAYA ÇALIŞTIK FAKAT PATLAMA SONRASINDAKİ GELGİT DALGALARININ GERİ TEPMESİNİ VE BÖYLE BİR ETKİYİ BEKLEMİYORDUK STOP BÜTÜN SAHİL BOYUNCA ÜÇ YÜZ KIRK ALTI KİŞİNİN YAŞAMINI YİTİRDİĞİ DOĞRULANDI STOP DERİN ÜZÜNTÜLERİMİZ PAYLAŞIYORUZ STOP BAŞ SEMENDER STOP ALO ALO FORT JACKSON POSTANESİNDEN FRED DALTON KONUŞUYOR ÜÇ SEMENDER DAHA YENİ AYRILDI ON DAKİKA ÖNCE GELDİLER BİR TELGRAF UZATTILAR SURATIMA SİLAH DAYAYARAK AMA ŞİMDİ GİTTİLER REZİL YARATIKLAR PARASINI ÖDEYİP SUYA KAÇTILAR DOKTORUN KÖPEĞİ KOVALARKEN ŞEHİRDE BÖYLE DOLAŞMASINA İZİN VERİLMEMELİ BAŞKA BİR GELİŞME YOK MINNIE LACOSTE'A SEVGİLERİMİ İLETİN FRED DALTON TELGRAFÇI

Louisiana eyaleti valisi uzunca bir süre telgrafın tepesinde durup başını salladı. Şakacı filan herhalde, şu Fred Dalton, dedi kendi kendine nihayetinde. Gazetede yayınlamazsak iyi olur.

Sekizinci Bölüm: Baş Semender Taleplerini İletiyor

Louisiana depreminden üç gün sonra yeni bir jeolojik felaket bildirildi, bu sefer Çin'de gerçekleşmişti. Yeri göğü inleten bir gürültülü bir sarsıntıyla, Kingsu eyaletindeki sahil, Yangtze ağzı ile Sarı Irmak'ın eski yatağının yaklaşık yarısı kadar bir alana, Nankin'in kuzeyine kadar yarılmıştı. Deniz bir gedik açmış ve Hwaingan ve Fugjang şehirleri ile Panjin ve Hung-tsu göllerini birleştirmişti. Deprem sonucunda Yangtze, nehir yatağını Nankin'ten aşağı kaydırmış, Tai Gölü'ne ve Hangzhou'nun üstüne akmıştı.

Kaç kişinin yaşamını yitirdiğine dair bir tahminde bulunamamıştı kimse. Yüz binlerce insan kuzeydeki ve güneydeki vilayetlere kaçıyordu. Japon savaş gemilerinin felaketin merkezi olan sahile ilerlemesi emredildi.

Jiangsu'daki depremin boyutu, Louisiana'daki felaketi büyük ölçüde aşmasına rağmen, genel olarak çok fazla ilgi görmemişti: dünya Çin'de gerçekleşen felaketlere alışkındı, milyonlarca kişinin hayatı pek de önemli değil gibi görünüyordu. Ayrıca bu felaketin, Ryukyu ve Filipin takımadalarının yakınındaki derin bir okyanus çukuruyla ilişkili tektonik bir deprem olduğu bilimsel olarak açıktı. Fakat felaketin üç gün sonrasında, Avrupa'daki sismograflar, merkez üssü Cape Verde Adaları yakınlarında olan artçı bir sarsıntı kaydetti. Daha ayrıntılı raporlar, şiddetli bir depremin St. Luis'in güneyindeki Senegambiyan sahilini vurduğunu belirtti. Lampul ve Mboro kasabaları arasında derinlemesine bir çökme meydana gelmişti; çöken kısımlar dahil Merinaghen ve Dimara vadileri bile sular altında kalmıştı. Görgü tanıklarının anlattıklarına göre, dehşet uyandıran bir gürlemeyle birlikte geniş bir çevreye kumları ve taşları savuran bir ateş ve duman sütunu oluşmuş; bunun peşi sıra denizin açılan çatlağa doğru hızla aktığı duyulmuş. Çok fazla yaşam kaybı gerçekleşmemiş.

Bu üçüncü deprem biraz endişe yaratmıştı. "VOLKANİK FAALİYETLER ARTIYOR MU?" diye soruyordu gazeteler. "YER KABUĞU ÇATLIYOR", diye yazıyordu akşam gazeteleri. Uzmanlar, "Senegambiya çatlağının" Cape Verde takımadalarındaki Fogo Adası'nın Pico yanardağı ile ilişkili volkanik bir damarın patlamasından etkilenmiş olabileceğini öne sürdü; bu yanardağ en son 1847'de patlak vermiş ve o zamandan beri faal değildi. Buna dayanarak, Batı Afrika depreminin Louisiana veya Jiangsu'daki sismik olaylarla ortak bir tektonik karaktere sahip olduğu iddia edilemezdi. Her nasılsa, insanlar, yer kabuğunun çatlamasına sebep olan şeyin tektonik mi yoksa volkanik bir hareket mi olduğunu pek önemsemiyor gibi görünüyordu. Fakat gerçek şu ki, her yerde kiliseler dua etmeye gelen insanlarla doluydu. Kimi yerlerdeki kiliselerin gece boyu bile açık kalması gerekmişti.

20 Kasım günü, gece 1 gibi, Avrupa'nın dört bir yanındaki amatör telsizler, alıcıları üzerinde ağır bir müdahale gözlemledi; sanki yeni ve alışılmadık derecede güçlü bir verici faaliyete geçmişti. Müdahale 203. frekansta gerçekleşiyor, sanki makinelerin ya da aralıksız çarpan dalgaların sesi geliyordu. Bu uzun süre boyunca devam eden uğultuyu aniden tüyler ürpertici bir böğürme (herkes benzer terimlerle tarif etmişti bu sesi: çökük, çatlamış, suni gibi ve aynı zamanda bir hoparlörle artırılmış gibiydi) kesti ve bu kurbağa benzeri ses coşkuyla seslenmeye başladı: "Alo, alo, alo! Baş semender konuşuyor. Alo, Baş Semender konuşuyor. Tüm yayınları durdurun, siz insanlar! Yayını kesin! Alo, Baş Semender konuşmakta!" Sonra hayli tuhaf şekilde çökük olan başka bir ses soru yöneltti: "Hazır mı?"

"Hazır."

Sonra bir devre değiştirilmiş gibi bir tık sesi geldi ve yine hayli suni cılız bir ses konuştu: "Dikkat! Dikkat! Dikkat!" "Alo!" "Şimdi!"

Ve o huysuz, yorgun fakat her halükarda hükmeden bir ses gecenin sessizliğini kırdı: "Merhaba, insanlar! Louisiana. Jiangsu. Senegambiya. Kayıplarınızın acısını paylaşıyoruz. Gereksiz can kaybı yaşanmasını istemiyoruz. Tek istediğimiz vakti geldiğinde size bildireceğimiz yerlerdeki deniz kıyılarını boşaltmanız. Dediklerimize uyarsanız, üzücü kazalar da yaşanmamış olur. Bir sonraki sefere, denizimizi genişleteceğimiz alanlar hakkında en az iki hafta öncesinden sizleri uyaracağız. Şimdiye kadar sadece teknik deneyler yaptık. Güçlü patlayıcılarınız işe yaradı. Teşekkür ederiz."

"Merhaba insanlar! Paniğe kapılmanıza gerek yok. Düşmanca bir niyet içerisinde değiliz. Yaşamak için sadece daha fazla suya, daha fazla kıyıya, daha fazla sığlığa ihtiyacımız var. Sayımız çok fazla. Kıyılarınızda artık yeterli yer yok. Bu yüzden kıtalarınızı parçalamak zorundayız. Hepsini koylara ve adalara dönüştüreceğiz. Böylelikle dünyadaki kıyılarının toplam uzunluğu beş kat artabilecek. Yeni sığlıklar inşa edeceğiz. Derin okyanusta yaşayamıyoruz. Kıtalarınıza dolgu malzemesi olarak ihtiyacımız olacak. Size her-

hangi bir şekilde kin beslemiyoruz fakat sayı olarak çok fazlayız. Şimdilik iç bölgelere hareket edebilirsiniz. Dağlara doğru ilerleyebilirsiniz. Mecbur kaldığımız takdirde en son dağları yıkacağız."

"Bizi isteyen sizlerdiniz. Bizi dünyanın her yerine yaydınız. Ve şimdi de bizi köşeye sıkıştırdınız. Sizinle iyi geçinmek istiyoruz. Matkaplarımız ve kazmalarımız için bize çelik tedarik edeceksiniz. Güçlü patlayıcılar vereceksiniz. Torpidolar vereceksiniz. Bizim için çalışacaksınız. Yardımınız olmadan eski kıtalan yerlerinden oynatamayız. Sevgiler, insanlar. Baş Semender, dünyanın tüm semenderleri adına size işbirliği sunuyor. Dünyanızın yıkımında bizimle çalışacaksınız. Teşekkür ederiz."

O yorgun bir şekilde cırlayan ses kesildi ve makine ya da denizden gelen uğultuya benzeyen uzun süren bir uğultu duyuldu. "Merhaba, merhaba, insanlar," cılız ses yeniden konuştu; "Ve şimdi pikabınızdan hafif bir müzik programı işiteceksiniz. *Poseidon* adlı muhteşem filmden 'Tritonların Yürüyüşü' ile başlıyoruz."

Gazeteler, tabii ki de, bu gece yayınını bazı korsan vericiler tarafından yapılan "tatsız bir şaka" olarak nitelendirdi. Buna rağmen, ertesi gece milyonlarca insan radyolarına başına oturup bu korkutucu, şeytani, cılız sesin tekrar konuşup konuşmayacağını duymayı bekledi. Hayli gürültülü su sıçrama sesleri ve uğultuların eşliğinde saat tam birde tekrar yayına girdi. "İyi akşamlar, insanlar" diye neşeyle ciyakladı. "Bu akşamki yayınımıza başlamak için sizin için ortaya koyduğunuz operetten, *Galathea*'dan, Semender Dansı'nın bir kaydını çalacağız." Kulaklar taarruz eden bu edepsiz şarkının ardından aynı derecede korkutucu fakat bir yandan neşeli bir şekilde cırlayan ses geri döndü. "Merhaba, insanlar! Kısa bir süre önce, Atlantik Okyanusu'ndaki vericimizi yok etmeye çalışan İngiliz savaş gemisi *Erebus* bir torpido tarafından batırıldı. Mürettebat boğuldu. Merhaba, İngiliz hükümetini sesleniyoruz: radyolarınızın başında durun. Port Said limanından çıkan *Amenhotep* gemisi, sipariş ettiğimiz güçlü patlayıcıları Makallah limanımızda bize teslim etmeyi reddetti. İlerleyen dönemlerdeki tüm patlayıcı sevkiyatlarını durdurulmasına dair emir aldığını iddia etti. Gemi,

elbette, battı. Yarın sabaha kadar bu emrin iptal edilmesi İngiliz hükümetine önerimizdir; aksi takdirde Kanada'dan Liverpool'a tahıl taşıyan *Winnipeg*, *Manitoba*, *Ontario* ve *Quebec* gemileri batırılacaktır. Merhaba, Fransız hükümetini sesleniyoruz: radyolarınızın yanında durun. Şimdi Senegambiya'ya doğru ilerleyen kruvazörlerinizi geri çağırın. Yeni oluşturduğumuz ağzı hala genişletmemiz gerekiyor. Baş Semender, dostane ilişkiler kurmak adına sarsılmaz bir arzusunun bulunduğu her iki hükümete de iletmemi söyledi. Havadislerimizin sonuna geldik. Şimdi 'Salamandria, valse érotique' adlı şarkınızın kaydını yayınlayacağız."

Takip eden günü öğleden sonrasında *Winnipeg*, *Manitoba*, *Ontario* ve *Quebec* gemileri Mizen Head'in güneybatısına ulaşmıştı. Dünyaya bir korku dalgası yayılmıştı. BBC, Majesteleri Hükümeti'nin semenderlere her türlü gıda maddesi, kimyasal madde, ekipman, silah veya metal arzını yasaklayan bir emir yayınladığını aynı günün akşamına açıkladı. Saatler gece biri gösterdiğinde heyecanlı bir ses radyoda yankılandı: "Merhaba, merhaba, Baş Semender konuşuyor! Merhaba, Baş Semender konuşmak üzere!" Ve sonra o yorgun, hüzünlü ve öfkeli ses duyuldu: "Merhaba, insanlar! Merhaba, insanlar! Merhaba, insanlar! Açlıktan ölmeye göz yumacağımızı mı sandınız? Saçmalıklarınıza bir son verin! Almış olduğunuz her bir kararın bir tepkisi olacak! Bütün semenderler adına Büyük Britanya'ya sesleniyorum. Şu andan itibaren, Özgür İrlanda Devleti dışında İngiliz Adaları'nın tamamen abluka altına alıyoruz. Manş Denizi'ni kapatıyoruz. Süveyş Kanalı'nı kapatıyoruz. Cebelitarık Boğazı'nı tüm geçiş işlemlerine kapatıyoruz. Tüm İngiliz limanları kapatılıyor. Hangi denizde olursa olsun bütün İngiliz gemilerine saldırılacak. Merhaba, Almanya'ya sesleniyorum. Güçlü patlayıcı siparişini on kat artırıyoruz. Bir an evvel Skagerak ana deposuna teslim edilmesini talep ediyorum. Merhaba, Fransa'ya sesleniyorum. Sipariş edilen torpidoların denizaltı kaleleri C-3, BFF ve Ouest-5'e teslimatlarını hızlandırın. Merhaba, insanlar! Sizi uyarıyorum. Gıda ürünlerinin teslimatını kısıtladığınız takdirde kendi başımıza gemilerinizden alıkoyacağız. Sizi tekrar uyarıyo-

rum." Bitkin yankılanan ses, az çok anlaşılabilecek bir şekilde boğuklaşmaya başladı. "Merhaba, merhaba, İtalya'ya sesleniyorum. Venedik-Padua-Udine bölgesini tahliye etmeye hazır olun. Bu size son uyarımız, insanlar. Aptallıklarınıza yeteri kadar sabrettik." Arka planda sanki kapkara ve soğuk bir denizin uğultusuna benzeyen bir gürültüyle uzun bir boşluk takip etti konuşmayı. Sonra neşeli fakat cılız ses tekrar duyuldu: "Ve şimdi, kayıtlarınızdan birini, son zamanların sık dinlenen bir eserini, 'Triton Trot', çalacağız."

Dokuzuncu Bölüm: Vaduz Konferansı

Hayli tuhaf bir savaştı, tabii adına savaş denebilirse; çünkü savaş ilan edilebilecek herhangi bir semender devleti ya da tanınmış bir hükümet bulunmamaktaydı. Semenderlerle savaşa giren ilk ülke İngiltere oldu. Savaşın ilk saatlerinde, semenderler neredeyse tüm gemilerini buldukları her limana demirledi; karşılık verebilmenin bir yolu yoktu. Sadece açık denizlerdeki gemiler, özellikle de daha derin okyanus bölgelerinde süzülenler, nispeten daha güvendeydi; böylelikle Malta ablukalarından geçen ve İyon Denizi üzerinde konuşlandırılan İngiliz Deniz Kuvvetleri'nin bir kısmı kurtarılmıştı. Ancak bu birlikler dahi kısa süre sonrasında küçük semender denizaltıları tarafından bulundu ve tek tek batırıldı. İlk altı hafta içinde İngiliz donanması, kapasitesinin beşte dördünü kaybetmişti.

John Bull, kararlılığını ortaya koyabilmek için bir fırsat daha kazanmıştı. Majesteleri Hükümeti, ne semenderlerle müzakereye oturmuş ne de koydukları ambargoyu kaldırmıştı. "Bir İngiliz beyefendisi," dedi Başbakan, tüm ulus adına konuşarak, "hayvanları korur ama onlarla müzakere etmez." Birkaç hafta içinde Britanya Adaları'nda amansız bir kıtlık baş gösterdi. Yalnızca çocuklar her gün küçük bir dilim ekmek ve birkaç kaşık çay veya süt alabiliyordu; İngiliz halkı, tüm yarış atlarını yiyecek kadar düşmüş olsalar da parmakla gösterilecek o metanetlerini yitirmediler. Galler Prensi, Londra yetimhanelerine havuç yetiştirilmesi için Royal Golf

Club'ın sahasına kendi elleriyle ilk sabanı vurdu. Wimbledon'daki tenis kortlarına patates, Ascot'daki yarış pistine buğday ekilmişti. "Her türlü fedakarlığı, hatta en ağır kayıpları bile vereceğiz," Muhafazakar Parti'nin lideri meclisi telkin etmeye çalıştı, "ama İngiliz onurundan ödün vermeyeceğiz."

İngiliz kıyılarının ablukası tamamlandığından, İngiltere adına kolonilerden ithal ürün getirmek ve bu bölgelerle iletişimde kalmak için tek bir yol mevcuttu; hava yolu. Havacılık Bakanı, "100.000 uçağa ihtiyacımız var," dedi ve eli ayağı tutan bütün vatandaşları bu seferberliğe çağırdı. Günlük 1000 uçak üretimi kapasitesine ulaşabilmek adına hararetli bir şekilde çalışıldı; fakat diğer Avrupa devletlerinin hükümetleri, hava kuvvetlerinin dengesine müdahale edildiği gerekçesiyle bu çalışmalara itiraz etti; İngiliz hükümeti uygulamaya koyduğu bu seferberlik programından vazgeçmek zorundaydı, 20.000'den fazla uçak inşa edemeyecek ve bu sayıya da beş yıllık bir sürede erişilmesine izin verilmişti. Dolayısıyla aç kalmaya devam etmekten ya da diğer ülkelerin uçakları tarafından tedarik edilen gıda maddeleri için fahiş fiyatlar ödemekten başka bir çareleri yoktu; yarım kiloluk somun ekmek için on şilin, fare sosisi için yirmi bir şilin, bir kutu havyar için yirmi beş sterlin ödeniyordu. Kıta ticareti, sanayisi ve tarımı için harika bir zamandı. Savaşın ilk saatlerinde donanma ortadan kaldırıldığı için, semenderlere karşı karadan ve havadan askeri operasyonlar yapıldı. Kara kuvvetleri namlularını suya yöneltti, nasıl olduysa semenderler önemli bir kayba uğramadı. Hava bombardımanı nispeten daha etkiliydi. Semenderler, İngiliz limanlarını su altı silahlarıyla bombalayıp harap ederek hava saldırısının intikamını aldı. Thames Nehri'nin ağzından Londra'yı da bombaladılar, bunun üzerine ordu kumandanı Thames'e ve belirli koylarına dökülen bakterilerle, ham petrolle ve kostik maddelerle semenderleri zehirlemeye çalıştı. Zehirleme girişime karşılık olarak semenderler, yüz yirmi kilometrelik İngiliz kıyı şeridi boyunca zehirli gaz yaydı. Yalnızca bir ön gösterimdi ama yeterliydi: tarihte ilk kez İngiliz hükümeti, savaşta gaz kullanımının yasaklanmasına değinerek diğer güçlerin müdahale etmesini istemek zorunda kaldı.

Ertesi gece Baş Semender çatlak, öfkeli ve kasvetli sesi tekrar yayına girdi: "Merhaba insanlar! İngiltere saçmalamayı keserse çok iyi olacak! Suyumuzu zehirlerseniz, havanızı zehirleriz. Şu ana kadar sadece sizin silahlarınızı kullandık. Barbar değiliz. İnsanlara savaşmak istemiyoruz. Yaşama hakkımız dışında hiçbir şey istemiyoruz. Size barış sunuyoruz. Ürünlerinizi bize tedarik edecek ve kıtalarınızı satacaksınız. Hepsi için uygun bir fiyat ödemeye hazırız. Size barıştan başka bir şey sunmuyoruz. Size topraklarınız için altın sunuyoruz. Merhaba, İngiltere'ye sesleniyorum. Wash civarındaki Lincolnshire'ın güney kısmı için biçtiğiniz bedeli iletin. Teklifi düşünmek için üç gününün bulunmakta. Bu üç gün boyunca, abluka hariç, tüm savaş halini askıya alıyorum."

Yayının hemen sonrasında denizaltı toplarının yaylım ateşi kesildi. Kıyıdaki silahlar da susmuştu. Hayli tuhaf, epey korkutucu bir sessizlik hakimdi. İngiliz hükümeti, Parlamento'da, semenderlerle müzakere etme niyetinde olmadığını açıkladı. Wash ve Lynn Deep'deki nüfus yaşanabilecek büyük çaplı bir semender saldırısına karşı uyarıldı, evlerini boşaltmaları ve iç bölgelere hareket etmeleri tavsiye edildi; gelgelelim bu amaçla sağlanan trenler, arabalar ve otobüsler sadece çocukları ve birkaç kadını kaldırmıştır. Yalnızca erkekler kalmıştı; bir İngiliz'in yaşadığı toprağı kaybedeceğine pek inanmamışlardı. Üç günlük ateşkesin sona ermesinden bir dakika sonra ateş sesleri duyuldu: bu ilk kurşun, Kırmızı Gül adlı alay yürüyüşüne eşlik etmek maksadıyla Kuzey Lancashire Alayı tarafından ateşlenmişti. Hemen sonrasından yeri göğü sarsan bir patlama gerçekleşti. Nene nehrinin ağzı Wisbech'e kadar açılmıştı ve Wisbech, Wash tarafından yükselip gelen suların altında kaldı. Wisbech Manastırı'nın ünlü kalıntıları dalgaların arasında kaybolmuştu; keza Hollanda Kalesi, George ve Dragon hanı gibi diğer tarihi binalar da.

Ertesi gün İngiliz hükümeti, Avam Kamarası'nın sorularına yanıt olarak, askeri açıdan İngiliz kıyısını korumak için mümkün olan her şeyin yapıldığını; fakat İngiliz topraklarına yapılacak ileri ve geniş çaplı saldırıların bertaraf edilemeyeceğini bildirdi. Amma

velakin Majesteleri Hükümeti, sivillere ve kadınlara karşı savaş yürüten bir düşmanla müzakere edemezdi. ("Haklı, haklı") Söz konusu olan artık Britanya'nın kaderi değil, tüm medeni dünyanın kaderiydi. İngiltere, insanlık için bir tehdit oluşturan bu korkunç ve barbar saldırılara bir son vermek için uluslararası anlaşmaları değerlendirmeye hazırdı.

Birkaç hafta sonrasında, Vaduz'da, devletlerin katıldığı bir konferans düzenlendi.

Konferans Vaduz'da gerçekleştirilmişti çünkü Yüksek Alplerdeki semenderlerin tehlike arz etmesinin imkanı yoktu; ayrıca kıyı bölgelerindeki varlıklı ve sosyal olarak önemli insanların çoğunluğu çoktan Vaduz'a yerleşmişti. Konferans, evrensel olarak kabul edildiği gibi, hızlı bir şekilde tüm güncel uluslararası sorunların çözümüne odaklandı. İlk sırada, tüm ülkeler (İsviçre, Habeşistan, Afganistan, Bolivya ve diğer denize kıyısı olmayan ülkeler hariç), semenderleri bağımsız ve de savaşa girmiş bir devlet olarak tanımayı ilkeleri gereği reddetti; çünkü tanıdıkları takdirde, ülkelerindeki semenderler, kendilerini bu semender devletinin bir üyesi olarak görebileceklerdi. Semender devletinin, tanınması halinde, semenderlerin yaşadığı tüm sular ve kıyılarda egemenlik iddia edebilmesi göz ardı edilemezdi. Bu nedenle semenderlere savaş ilan etmek ya da uluslararası bir baskı oluşturmak hem yasal hem de pratik olarak imkânsızdı; her devlet sadece kendi semenderlerine karşı harekete geçmekle yükümlüydü; aslına bakıldığında, tamamen iç işlerini alakadar eden bir konuydu. Bu nedenle semenderlere karşı toplu bir diplomatik veya askeri eylemin varlığından söz edilemezdi. Semenderlerin saldırdığı devletlere verilebilecek tek uluslararası yardım, muvaffak bir şekilde kendilerini savunabilmeleri için kredi verilmesiydi.

Tek yardım türü olarak kredi verilmesinin üzerine İngiltere, tüm devletlerin, en azından, semenderlere silah veya patlayıcı tedarik etmemesi gerektiğini önerdi. Uzun müzakereler sonucunda, bu tür bir taahhüdün Londra Konvansiyonunda zaten yer almasından; ikincisi, bir ülkenin, kendi semenderlerine 'sadece kendi

ihtiyaçlarının' karşılanması maksadıyla araç ve sahillerin güvenliği için silah tedarik etmesi engellenemeyeceğinden; üçüncüsü, denize kıyısı olan ülkeler, "deniz sakinleri ile doğal olarak iyi ilişkiler sürdürme" niyetindeydi ve bu nedenle "semenderleri öteki olarak kabul edecek tedbirlerden şimdilik sakınmanın" makul olduğunu düşündü. Buna rağmen, bütün devletler semenderlerin saldırdığı devletlere de silah ve güçlü patlayıcı tedarik edeceklerini sözünü vermeye hazırdı.

Gizli oturumlarda, semenderler ile en azından gayri resmi görüşmelerin başlatılması gerektiği yönünde Kolombiyalı bir delegenin sunduğu öneri kabul edildi. Baş Semender'e, yetkili kişileri konferansa gönderebileceğini bildiren bir davetiye yollanacaktı. İngiliz temsilcisi Semenderlerle aynı masada oturmayı reddederek şiddetle karşı çıkmış; nihayetinde, sağlık sorunları öne sürerek Engadin'e gitmeyi ve böylelikle de konferanstan ayrılmayı kabul etmişti. O gece denize kıyısı olan bütün ülkeler, resmi makamlarınca, Ekselansları Baş Semender'e temsilcilerini bildirmesi ve Vaduz'a göndermesi için bir davetiye yayınladılar. Cılız sesiyle cevap verdi, "Evet, bu seferlik ziyaretinize geleceğiz; bir dahaki sefere delegeleriniz benimle görüşmek üzere su altına gelecekler." Baş semenderin cevabını kısa bir resmi açıklama takip etti: "Semenderlerin yetkili temsilcileri iki gün sonra, akşama doğru, Doğu Ekspresi'yle Buchs'a gelecek."

Semenderlerin ziyareti için tüm hazırlıklar mümkün olabildiğince hızlı bir şekilde tamamlandı; Vaduz'daki en lüks banyolar hazırlandı, delegeler için de havuzlu vagonları olan özel bir tren getirildi. Akşam vakti Buchs'ta, resmi olmayan bir karşılama gerçekleştirilecekti; yerel yönetimlerin temsilcileri ve yaklaşık iki yüz gazeteci, fotoğrafçı ve kameramanı ile birlikte sadece heyet sekreterleri bulunacaktı. Saat tam 18.25'te, Doğu Ekspresi istasyona yanaştı. Lüks vagondan zarif ve uzun boylu üç bey kırmızı halıya adım attı; üç beyefendinin peşi sıra ağır evrak çantalarıyla insan olduğu gün gibi ortada olan giyimli kuşamlı sekreterler takip etti. "Semenderler nerede peki?" diye sordu birisi düşük sesle. İki veya

üç resmi sima, üç beyefendiye doğru tereddütle ilerledi; fakat bu üç beyefendiden biri kısık bir sesle konuşmaya başladı: "Semender heyeti biziz. Ben Lahey'den Profesör Van Dott. Parisli avukat Lider Rosso Castelli. Lizbonlu avukat Doktor Manoel Carvalho." Beyefendiler zarifçe eğilerek selam vererek kendilerini tanıttılar. Fransız sekreteri "Semender değilsiniz yani" diyerek soluklandı. "Elbette değiliz," dedi Dr. Rosso Castelli. "Bizler semenderlerin avukatıyız. Üzgünüm buradaki beyefendiler görüntüleri kaydetmeyi umuyor sanırım." Gülümseyen semender heyeti memnuniyetle görüntülerinin kaydedilmesine izin verdi. Mevcut Elçilik sekreterleri de memnuniyetlerini gösterdiler. Kendilerini temsil etmek adına konferansa insanları göndermek hayli hassas ve uygun bir karardı. İnsanlarla tartışmak her zaman daha kolaydır. En önemlisi, belli bir toplumsal huzursuzluktan da böylelikle kaçınmış oldular.

Aynı günün ilerleyen saatlerinde Semender heyeti ile ilk toplantı yapıldı. Semenderler ve Büyük Britanya arasında barışın en hızlı şekilde nasıl sağlanabileceği sorusu gündemdeydi. Profesör Van Dott konuşmak için izin istedi. "Semenderlerin, Büyük Britanya tarafından saldırıya uğradığı ayan beyan ortada," dedi: İngiliz savaş gemisi *Erebus*, Semenderlerin açık denizdeki vericisine saldırmıştı; İngiliz Donanması, sipariş edilen patlayıcıların *Amenhotep* gemisinden boşaltmasını engelleyerek Semenderlerle olan iş ilişkilerini zedelemişti; üçüncüsü, İngiliz hükümeti, bütün teslimatlara ambargo koyarak semenderleri abluka altına almıştı. Semenderler, Londra Konvansiyonu Semenderlere şikayet etme hakkı vermediğinden, bu düşmanca eylemlerden ne Lahey'de ne de Cenevre'de, Milletler Cemiyeti'ne üye olmadıklarından, şikayetçi olabilmişlerdi. Bundan dolayı meşru müdafaaya gitmekten başka çareleri kalmamıştı. Bütün yaşananlara rağmen, Baş Semender, yalnızca şu koşullar altında tüm bu çatışmaları ortadan kaldırmaya istekliydi: (1) Büyük Britanya, yukarıda belirtilen suçlardan dolayı Semenderlerden özür dileyecek; (2) Semenderlere yapılacak teslimatlardaki tüm yasakları iptal edecek; (3) tazminat olarak, Semenderlerin yeni kıyılar ve deniz koyları kurabileceği Pencap'ın deniz

seviyesinin altındaki nehir kenarlarını bedel ödenmeksizin semenderlere bırakacaktır. Bunun üzerine konferans başkanı, o sıralarda konferansa katılamayan saygın meslektaşına, Büyük Britanya'nın temsilcisine, bu koşulları ileteceğini dile getirdi; ancak bu şartların pek kabul edilebilir olmadığına dair korkusunu gizleyemedi. Her şeye rağmen, bu şartları, ileri müzakereler için bir temel olarak almayı ummak mantıklı görünüyordu.

Gündeme gelen bir sonraki konu Fransızların şikâyetine dayanmaktaydı; Semenderler Senegambiya sahilini havaya uçurmuş, dolayısıyla da Fransız sömürge yönetimine müdahale etmişti. Semenderleri temsil eden Parisli ünlü avukat Dr. Julien Rosso Castelli sözü devraldı. "Kanıtlayınız." Dünyanın en iyi sismografi uzmanları, Senegambiya'daki depremin volkanik kökenli olduğunu ve Fogo adasındaki Pico yanardağının volkanik hareketleriyle ilişkili olduğunu düşünüyordu. "Buyurun," diye haykırdı Dr. Rosso Castelli, elini dosyanın üzerine indirerek, "uzmanlarınızın bilimsel görüşleri. Senegambiya depreminin müvekkillerimin faaliyetlerinden kaynaklandığına dair kanıtınız varsa, lütfen, görmek isterim."

Belçikalı delege Creux: "Baş Semender'iniz bizzat semenderlerin yaptığını söylemişti."

Profesör Van Dott: "Resmi bir açıklama değildi."

Lider Rosso Castelli: "Az önce bahsi geçen iddiaları reddetmemiz söylendi. Yer kabuğunda yapay olarak altmış yedi kilometrelik bir yarık oluşturmanın mümkün olup olmadığını teknik uzmanlardan duymayı talep ediyorum. Aynı ölçekte bir uygulama yapmaları gerektiğini önermekteyim. Böylesine bir kanıt olmadığı sürece, efendiler, volkanik aktivite olarak bahsedeceğiz. Öte yandan, Baş semender, Fransız hükümetinden Senegambiya yarığında oluşan ve Semender kolonisinin kurulması için uygun olan koyun satın alınması konusunda hayli istekli. Fransız hükümeti ile fiyat konusunda anlaşmak üzerine yetkilendirildik."

Fransız Delegesi Bakan Deval: "Sebep olunan zararın tazminatı olarak görülecekse konuşabiliriz."

Lider Rosso Castelli: "Pekâlâ. Ancak Semender hükümeti, satın alma sözleşmesinin Gironde ağzından Bayonne'ye kadar, 6.720 kilometrekarelik bir alan olan Landes bölgesini de içermesini talep ediyor. Başka bir deyişle, Semender hükümeti Fransa'dan güney Fransız toprağının bu kısmını satın almaya hazır."

Bakan Deval (Aynı zamanda Bayonne doğumlu ve Bayonne milletvekilliği de yapmakta): "Böylelikle semenderleriniz, Fransa'nın bir kısmını deniz yatağı haline getirecek değil mi? Asla! Asla!"

Dr. Rosso Castelli: "Fransa bu sarf ettiği sözlerden pişmanlık duyabilir, efendim. Bugün, en azından, satın almak için bir ücret talep ediyoruz."

Bu tartışmanın üzerine toplantı ertelendi.

Bir sonraki oturumda tartışılan konu, Semenderlere sunulan büyük bir uluslararası teklifti: yoğun nüfuslu eski kıtaların imha edilmesi kabul edilemezdi, bunun yerine kendileri için yeni sahiller ve adalar inşa etmelilerdi; bu teklifi kabul etmeleri durumunda semenderlere yeterli miktarda kredi sunulacak; yeni kıtalar ve adalar bağımsız ve egemen devlet bölgeleri olarak tanınacaktı.

Lizbonlu ünlü avukat Dr. Manoel Carvalho, Semender hükümetine ileteceği bu teklif için teşekkür etti. Ancak yeni kıtaların inşasının, mevcut arazileri yıkmaktan çok daha zahmetli ve maliyetli olacağını küçük bir çocuk dahi bilirdi. Müvekkilleri, mümkün olabildiğince kısa bir süre içerisinde yeni kıyılara ve koylara erişmeyi istiyordu; semenderler için bu bir ölüm kalım meselesiydi. İnsanlık, dünyayı zorla ele geçirmektense insanlıktan satın almaya hala istekli olan Baş Semender'in bu cömert teklifi kabul ederek akıllılık yapmış olacaktı. Müvekkilleri deniz suyunda bulunan altının çıkarılmasına dair bir yöntem keşfetmişti; sonuç olarak, neredeyse sınırsız bir mali imkânları vardı; insan dünyası için güzel, gerçekten de güzide bir teklif sunabilecek konumdaydılar. Zaman içinde dünyanın değerinin, tahmin edildiği üzere, özellikle de daha önce tanık olduklarımızdan çok daha geniş volkanik veya tektonik felaketlerin ortaya çıkması durumunda düşeceğinden emin

olabilirsiniz; dahası, bu hareketlerin bir sonucu olarak, kıtaların yüzeyi de daralmaktadır. Bugün dünya, hala tüm büyüklüğüyle satılabilir; yalnızca dağların kalıntıları kalınca su yüzeyinde, bunun için metelik verecek biri dahi bulunamayacaktı! "Doğru, burada Semenderlerin temsilcisi ve yasal danışmanı olarak yer alıyorum," dedi Dr. Carvalho, "ve çıkarlarını korumalıyım: Ama ben de sizin gibi bir insanım, efendiler ve insanların iyiliğini ben de sizin kadar canı gönülden istiyorum. Bu yüzden size tavsiye ediyorum, hayır, hatta yalvarıyorum: zamanınız varken kıtalarınızı satın! Bir bütün olarak veya ülkelere bölerek satabilirsiniz. Yüce ve çağdaş görüşleri şu anda evrensel olarak bilinen Baş Semender, gelecekte dünya yüzeyinde gerekli tüm değişiklikler yapılırken mümkün olduğunca insan hayatını koruyacağının garantisi vermekte; su taşmaları, aşama aşama ve paniğe ya da lüzumsuz felaketlere sebep olmayacak şekilde yapılacak. Bu saygın dünya kongresiyle ya da ülkelerle tek tek müzakerelere başlama yetkimiz var. Profesör Van Dott veya Lider Julien Rosso Castelli gibi seçkin avukatların varlığı, müvekkillerimizin, Semenderlerin, adil çıkarlarının yanı sıra, bizim için en değerli olanı, insan kültürünü ve bir bütün olarak insanlığın iyiliğini, sizinle beraber savunacağımızın teminatı olmalıdır."

Biraz karamsar bir ortamda başka bir öneri daha gündeme getirildi: Çin'in iç bölgelerinin su altında bırakılması için semenderlere verilmesi. Buna karşılık Semenderler, Avrupa devletlerinin kıyılarına ve sömürgelerine ebediyen dokunmayacağının teminatını verecekti.

Dr. Rosso Castelli: "Ebediyen epey uzun bir tanım. Yirmi yıl diyebilir miyiz?"

Profesör Van Dott: "Çin'in orta bölgesi de pek büyük bir bölge değil. Nanhui, Henan, Jiangsu, Chi-li ve Liaoning bölgelerini de ekleyebilir miyiz?"

Japon temsilci, Japonların ilgi alanında yer alan Liaoning eyaletinin devredilmesine itiraz etti. Çin delegesine söz hakkı verilmiş, ancak ne yazık ki kimse ne dediğini anlamamıştı. Toplantı salonunda huzursuzluk tırmanıyordu; saat gece 1'i çoktan geçmişti.

O anda İtalyan heyetinin sekreteri odaya girdi ve İtalyan temsilci Kont Tosti'nin kulağına bir şeyler fısıldadı. Kont Tosti'nin rengi atmıştı, ayağa kalktı ve Çinli delege Dr. Ti'nin hala konuşuyor olmasını umursamadan boğuk bir şekilde bağırdı: "Sayın Başkan, bir görüşme talep ediyorum. Semenderlerin Venedik ilimizin bir kısmını Portogruaro'ya kadar sular altında bıraktığının haberini aldım."

Çinli delege konuşuyor olsa dahi salona ürpertici bir sessizlik çöktü.

"Baş Semender sizi çok önceden uyarmamış mıydı?" diye homurdandı Dr. Carvalho.

Profesör Van Dott huzursuzlukla kıvranıyordu ve elini kaldırdı. "Sayın Başkan, asıl tartıştığımız konuya geri dönebiliriz. Liaoning bölgesinden bahsediyorduk. Japon hükümetine altınla ödeme yapılması için teklif sunmakla yetkilendirildik. Ayrıca, bu konuyla ilgilenen devletlerin, Çin'in tamamen kaldırılması durumunda müvekkillerimize ne kadar ödeme yapacaklarını merak etmekteyiz."

O vakitlerde gece radyocuları, Semender radyosunu dinliyordu. "'The Tales of Hofmann'dan Barcarole'u dinlediniz," dedi spiker. "Merhabalar, merhabalar, şimdi Venedik, İtalya'ya bağlanıyoruz."

Ve sonrasında duyulan tek şey, kulağa yükselen bir su gibi gelen karanlık ve hudutsuz bir uğultuydu.

Onuncu Bölüm: Bay Povondra Kendini Suçluyor

Köprünün altından çok sular akmıştı, bu kadar çok zaman geçeceğini kim bilebilirdi ki? Bay Povondra'mız bile artık G. H. Bondy konutunda kapıcı olarak çalışmıyordu; şimdilerde saygıdeğer yaşlı bir beyefendi olmuştu, uzun ve dürüst hayatının meyvelerini küçük bir pansiyonda huzur içinde topluyordu. Fakat savaş zamanı cepte bir şey bırakmayan bu fiyatlar varken birkaç yüzlükle ne kadar idare edebilirdi ki? Yaşlı dostumuz hala arada sırada balık tutmaya çıkıyordu: teknesine oturuyor, elinde oltası, gün boyun akan suyu ve suyun içinde akıp giden her şeyi izliyordu. Bazen bir gümüşlü balık ve bazen de bir levrek yakalıyordu;

nehirde daha fazla balık varmış gibi geliyordu, belki de nehirler kısa olduğundan öyle görünüyordu. Kötü bir balık değil aslında levrek; doğru, kılçığı fazlaydı ama tadı da badem gibiydi. Ve hanım da nasıl kızartması gerektiğini gayet iyi biliyordu. Bay Povondra, karısının bu levrekleri pişirdiği ateşin genellikle biriktirdiği ve sınıflandırdığı gazete kupürleriyle yandığını elbette bilmiyordu. İşin aslı, Bay Povondra emekli olduğu zaman kupürleri biriktirmeyi de bırakmıştı; onun yerine küçük bir havuz balığıyla birlikte küçük semenderleri beslediği bir akvaryum aldı; hayvanları hareketsiz dururken ya da onlar için inşa ettiği taşların kıyısında sürünürken, Bay Povondra yerinden kıpırdamadan saatlerce akvaryumu izlerdi; sonra başını sallar ve şöyle derdi: "Böyle olacağını kim bilebilirdi ki hatun!" Fakat bütün gün oturup hareket etmeden bir şeyi izleyemezsiniz; Bay Povondra bu yüzden balık tutmaya başlamıştı. Ve niye gitmesin ki, insan bir şeylerle meşgul olmalı, diye düşündü Anne Povondra anlayış gösterircesine. Siyaset tartışmak için bara gitmesinden katbekat evladır!

Evet, köprünün altından çok su akmıştı. Frankie bile coğrafyayı öğrenebilmek için dirsek çürüten bir okul çocuğundan da öte, dünyevi değersizliklerin peşinde çoraplarını eskiten genç bir adam bile değildi. Yetişkin bir erkek olmuştu; Tannya şükür postanede kıdemsiz katip olabilmişti - bu yüzden coğrafyayı özenle çalışması nihayetinde bir işe yaramıştı. 'Aklı başına gelmeye başlamıştı,' diye düşündü Bay Povondra, teknesini Lejyoner Köprüsü'nün altından kaydırırken. 'Bugün yanıma gelecek; Pazar günleri çalışmıyor. Yanıma alıp Okçu Adası'na doğru kürek çekeceğiz; oradaki balıklar daha kolay avlanıyor. Frankie, gazetede ne var ne yok söyleyecek. Ve sonra eve, VySehrad'a gideceğiz ve gelinimiz de çocukları getirecek...' Bay Povondra, bir süreliğine bir dede olmanın huzurlu mutluluğunu hissetti. 'Küçük Mary gelecek yıl okula başlayacak,' diye keyifle düşündü ve torunu Frankie, çoktan otuz kilo olmuştu! Bay Povondra, bu uçsuz bucaksız dünyada her şeyin yerine oturduğunu düşünüyordu derinden.

Ve orada, suyun kenarında oğlu çoktan bekliyordu, el salladı. Bay Povondra teknesini kıyıya yanaştırdı. "Nihayet gelebildin," dedi sitem edercesine. "Dikkat et suya düşme!"

"Yemi yutuyorlar mı?" diye sordu oğlu.

"Pek değil," diye homurdandı yaşlı adam. "Biraz ırmağın yukarısına doğru gidelim mi?"

Keyifli bir Pazar öğleden sonrasıydı; bu kafayı yiyenlerin ve aylakların futbol maçlarından ve ona benzer budalalıktan eve döndükleri saatler gelmemişti henüz. Prag sakin ve sessizdi; kıyı boyunca salınan veya köprüden geçen az sayıda insan vardı ve onların da acelesi yoktu: edepleri ve onurlarıyla yürüyorlardı. Kalabalık içinde ilerlerken insanları itip kakmayan ya da nehirdeki balıkçılarla alay etmeyen asil ve mantıklı insanlardı. Baba Povondra, her şeyin yolunda olduğu hissine yine derinden kapılmıştı.

"Gazetelerde ne var ne yok?" diye sordu bir baba ciddiyetiyle.

"Pek bir şey yok, baba," diye cevapladı evlat. "Ah, semenderlerin Dresden'e kadar çıktığını söylüyor."

"Almanların işi yaş o vakit," diye fikrini belirtti yaşlı Povondra. "Biliyor musun Frankie, şu Almanlar, pek tuhaf bir milletti. Eğitimli ama tuhaf. Bir Almanla tanışmıştım, fabrikada şoför olarak çalışıyordu; kaba saba herifin tekiydi, şu Alman. Ama arabasına iyi bakardı. Hakkını verelim. Almanya'da dünya haritasından silindi demek," diye düşündü Bay Povondra. "Peki ya şu kopardıkları yaygara da neydi öyle! Felaketti, tamamen orduya yatırım yapmışlardı, ne var ne yok askerlere. Fakat Almanlar bile semenderlerle boy ölçüşemiyor. Lafıma kulak ver, o semenderleri bilirim. Sen daha küçücük çocukken sana gösterdiğimi hatırlıyor musun?"

"Baba, eline bak," dedi evlat. "Oltana bir şey takılmış."

"Ufak tefek bir balık," diye homurdandı yaşlı adam ve oltasına davrandı. "Demek sıra Almanya'ya geldi," diyerek düşüncelere daldı. Artık şaşılacak bir durum kalmamıştı. Yıllar öncesinde, semenderler bir ülkeyi sular altında bıraktığında ne yaygara koparmışlar-

dı ama! Her ne kadar Mezopotamya'yı ya da Çin'i vurmuş olsalar da bütün gazeteler bunun haberini yapıyordu. Fakat şimdilerde herkes alıştı, Bay Povondra üzüntüyle düşüncelere dalmıştı, oltasından nehre bakınırken. Her şeye alışılıyordu işin gerçeği. Buraya saldırmıyorlar ya, ne diye endişe edelim? Fakat keşke fiyatlar bu kadar yüksek olmasaydı! Kahve için aldıkları ücreti ele alalım mesela; tabii, Brezilya da sular altında kaldı. Dünyanın bir kısmı sular altında kalınca fiyatları da etkileyecek ya!

Bay Povondra'nın salı, hafif dalgaların üstünde sallanıyordu. Yaşlı efendi, semenderlerin su altında bıraktığı bütün bölgeleri düşünmeye başladı. Mısır, Hindistan ve Çin; nedense Rusya'ya bile saldırmışlardı, eskiden ne de büyük bir ülkeydi! Şimdilerde Karadeniz'in Kuzey Kutup Dairesi'ne kadar uzandığını düşünürseniz; tanrım, baştan aşağı su! Elimizden bir yığın toprak aldıklarını inkar edemezsin! Ve bunu da uzun süre boyunca aheste aheste yapmışlardı...

"Şu semenderler," yaşlı adam konuşmuştu, "Dresden'e kadar çıkmış mı dedin?"

"Dresden'in on altı kilometresine kadar. Neredeyse bütün Saksonya suyun altında demek oluyor bu."

Bir keresinde Bay Bondyile gitmiştim oraya, diye anımsadı Baba Povondra. "Önceleri son derece zengin bir ülkeydi, Frankie, ama güzel yemekleri var mıydı diye sorarsan, yoktu. Bunun haricinde pekiyi insanlardı, Prusyalılardan iyiydi. Kıyaslayamazsın bile."

"Ama Prusya da gitti."

"Şaşırmadım," diye tersledi yaşlı adam. "Şu Prusyalıları hiç sevmiyorum. Şimdi Almanların heba olması Fransızların işine gelir. En azından rahat bir nefes alırlar şimdi."

"Pek rahat edeceklerini sanmıyorum, baba," diye itiraz etti Frankie. "Gazetede, Fransa'nın üçte birinin sular altında kaldığını yazıyor."

"Yapma ya," diye iç geçirdi yaşlı adam. "Önceden bir Fransız çalışanımız vardı, Bay Bondy'nin çalışanı yani, getir götür işlerini hallederdi. Adı Jean. Her vakit kadın kovalayıp dururdu, rezil herifin teki. Görüyorsun işte, tüm bu sorumsuzlukların cezasını çekersin sonunda."

"Paris'in 10 kilometre dışında Semenderleri püskürtmüşler, öyle yazıyor," dedi Frankie. "Görünüşe göre bölgeyi mayınlamış ve her şeyi havaya uçurmuşlardı. İki semender birliğini bozguna uğratmışlar, diyor."

"Tabii, Fransızlar da pekiyi asker yetiştirir," diyerek uzmanlıkla durumu gözlemledi Bay Povondra. Jean bu tür saçmalıklara katlanamazdı gerçi. Nereden bulmuştur o gücü bilemem. Baştan aşağı parfüm kokardı ama iş kavgaya gelince nasıl dövüşüleceğini de iyi bilirdi. Fakat iki semender birliği, pek de büyük bir olay değil. Bir düşününce," diyerek durumu değerlendirmeye başladı yaşlı adam, "insanlar, insanlarla savaşırken daha başarılıydı. Ve savaşları da çok uzun sürmezdi. Bu semenderlerle savaşa başlayalı on iki yıl oldu ve bir gelişme kaydedildiği hala söylenemez; hepsi daha elverişli bir konum kazanmak için uğraşıyorlar... Benim gençliğimdeki savaşlar harbi savaştı. Üç milyon bir tarafta, üç milyon diğer tarafta," yaşlı adam el hareketleriyle heyecanla anlatırken salı sallandırdı. "Ve sonrasında birbirlerine saldırırlardı... Bu hiç de düzgün bir savaş değil," Papa Povondra sinirlenmeye başlamıştı. "Hep beton setler çekili şimdi, süngüyle taarruz ne gezer!"

"Ama semenderlerle insanlar böyle savaşamaz ki, baba," Oğul Povondra, modern savaş tekniklerini meşru kılmaya çalışıyordu. "Suya süngüyle giremezsin, girebilir misin?"

"Aynen öyle," diyerek homurdandı Bay Povondra, hakir görürcesine. "Karşı karşıya gelemiyorlar. Ama insanı insanın karşısına koy, ne yaparlar o zaman görürsün! Sizin nesil ne anlar savaştan!"

"Buraya gelmesinler de," dedi genç Frankie biraz beklenmedik bir şekilde. "Çoluğun çocuğun varken hele, anlıyorsundur..."

"Buraya derken?" yaşlı adam öfkeyle çıkıştı. "Burayı, Prag'ı mı kast ediyorsun?"

"Yani, Bohemya'ya, evet," dedi Oğul Povondra endişeyle. "Semenderler çoktan Dresden'e çıktıysa..."

"Abuk sabuk konuşma," diye azarladı Bay Povondra. "Buraya nasıl gelsinler? Dağların tepesinden mi?"

"Belki Elbe kıyısından; sonra da Vltava boyunca."

Papa Povondra öfkeyle burnundan soluмaya başladı. "Saçma sapan konuşma, Elbe boyunca? Elbe boyunca anca Podmokli'ye kadar ilerleyebilirler. Niye, çünkü gerisi kayalık. Oraları bilirim. Korkma, Semenderler buraya gelemez, durumumuz iyi. Ve İsviçrelilerin de hali vakti iyi. Deniz kıyısına sahip olmamanın en büyük avantajı bu. Sahili olan herkesin bugünlerde başı dertte."

"Ama Dresden'e kadar deniz..."

"Orada Almanlar var," yaşlı adam hor görmeye başladı. "Deniz Dresden'e kadar gitmiş, onların derdi o. Ama Semenderler bize ulaşamaz, buraya ulaşabilmeleri akla mantığa sığmıyor bir kere. Önce o kayaları yoldan çıkarmak zorunda kalacaklar; bunun nasıl bir iş olacağını düşünebiliyor musun?"

"İş," Oğul Povondra kasvetle itiraz etti, "pek de maharetli oldukları bir konu. Hatırlarsın ki Guatemala'da bütün bir sıradağı sular altında bıraktılar."

"O farklı," dedi yaşlı adam dediğinden şaşmayarak. "Saçma sapan konuşma, Frankie. O Guatemala'daydı, burada değil. Burada koşullar aynı değil."

Oğul Povondra iç geçirdi. "Sen öyle diyorsan öyle olsun, baba. Ama bu vahşilerin, kıtaların beşte birini batırdığını düşünün..."

"Deniz kenarındakileri, seni yarım akıllı, başka bir yeri değil. Politika nedir, bilmiyorsun. Deniz kenarındaki devletler onlarla savaş halindeler ama biz değiliz. Tarafsız bir ülkeyiz ve bu yüzden bize dokunamazlar. Uzun lafın kısası bu. Ve konuşmayı kes yoksa bir şey yakalayacağım yok."

Su üzerinde bir sessizlik hüküm sürdü. Okçu Adası'ndaki ağaçlar çoktan Vltava'nın yüzeyinde uzun ve narin gölgeler oluşturmuştu. Köprüden geçen tramvayların çıngırtısı duyuluyor ve giyimli kuşamlı insanlar ve bakıcılar çocuk arabalarıyla kıyı boyunca dolanıyordu.

"Baba," genç Povondra neredeyse çocukça bir sesle fısıldadı.

"O da ne?"

"Yayın balığı değil mi o?"

"Nerede?"

Ulusal Tiyatro'nun hemen önünden, suyun üstünde büyük, karaca bir kafa yavaşça nehirden yukarı doğru ilerliyordu.

"Yayın balığı mı o?" diye tekrarladı Oğul Povondra.

Yaşlı adam oltasını düşürdü. "Bu mu?" diyerek kesik kesik haykırdı, titreyen parmağıyla işaret ederken.

"Bu?"

Karaca kafa suyun içinde kayboldu.

"Yayın balığı filan değildi, Frankie," dedi yaşlı adam, kulağa pek de normal gelmeyen bir ses tonuyla. "Eve gidiyoruz. Sonuna geldik."

"Ne sonu?"

"Semender. O gördüğümüz semenderdi, sonunda buraya da geldiler. Eve gidiyoruz," diye tekrarladı, ne yapacağını bilemeyen ellerle oltasını toplamaya çalışırken. "Demek sonumuz geldi."

"Tepeden tırnağa titriyorsun," dedi Frankie, endişeyle. "İyi misin?"

"Eve gidiyoruz," diye mırıldandı yaşlı adam, dişleri birbirine vuruyordu. "Üşüyorum. Bir bu eksikti! Sonumuz geldi. Buraya da geldiler demek. Tanrım, üşüyorum. Eve gitmek istiyorum."

Oğul Povondra babasını baştan aşağı süzdü ve kürekleri yakaladı. "Eve gidiyoruz, baba," dedi, kendinden pek de emin olmayan bir sesle ve küreklere asılıp salı adaya yönlendirdi. "Burada bırak, ben bağlarım."

"Niye bir anda soğudu etraf?" Yaşlı adam merak etmişti, çenesi titriyordu.

"Tut elimden, baba. Gel hadi," yatıştırmaya çalıştı genç adam, babasının koluna girdi. "Sanırım suda biraz soğuk aldım. Birkaç parça tahtaydı o."

Yaşlı adam tir tir titriyordu. "Birkaç parça tahta demek? Tahtaymış, yok deve. Semenderi gördüm mü gayet iyi ayırt ederim, hem de çoğunuzdan iyi ayırt ederim. Bırak beni!"

Oğul Povondra, hayatında daha önce hiç yapmadığı şeyi yaptı: bir taksiye el salladı. "VySehrad'a," dedi ve babasını taksiye bindirdi. "Eve gidiyoruz, baba. Geç oluyor."

"Evet, geç oluyor," Baba Povondra kekeledi. "Çok geç. Sonumuz geldi, Frankie. Tahta falan değildi o. Semenderlerdi!"

Oğul Povondra, babasını merdivenlerden yukarı taşımış kadar oldu. "Yatağını hazırla, anne," diye fısıldadı kapıda. "Babamı yatağa yatırmamız lazım, biraz rahatsız kendisi."

Ve Baba Povondra tüylü yatağında yatıyordu şimdi; burnu, yüzünde hayli tuhaf görünüyor ve dudakları pek anlaşılmayan bir şeyler mırıldanıyordu; ne kadar da yaşlı görünüyordu. Biraz sakinleşebilmişti...

"Daha iyi misin, baba?"

Yatağın dibinde Anne Povondra, ağzını önlüğüyle kapatıp ağlıyordu; gelinleri ocakta ateş yakıyor ve çocuklar, küçük Frankie ve Mary, sanki tanımıyorlarmış gibi, fal taşı gibi açılmış korkmuş gözlerle büyükbabalarına bakıyordu.

"Doktor çağıralım ister misin, baba?"

Baba Povondra çocuklara baktı ve bir şeyler fısıldadı ve bir anda gözlerinden yaş süzülmeye başladı. "Bir şey istiyor musun, baba?"

"Hepsi benim yüzümden, hepsi benim yüzümden," diye fısıldadı yaşlı adam. "Her şeyin benim yüzüm olduğunu bilmeniz gerek. O kaptanı, Bay Bondy ile görüştürmek için içeri almasaydım bunların hiçbiri olmayacaktı..."

"Ama bir şey olduğu yok ki, baba," Oğul Povondra, babasını teskin etmeye çalıştı.

"Anlamıyorsun," dedi yaşlı adam, sesi hırıltılı çıkıyordu. "Sonumuz geldi, biliyorsun. Dünyanın sonu. Deniz buraya kadar gelecek şimdi, semenderler buraya da geldi. Hepsi benim yüzümden; o kaptanı içeri almayacaktım... İnsanlar suçu kime atması gerektiğini bilmeli."

"Saçmalama," diye çıkıştı oğlu. "Aklına böyle şeyler getirme. Herkesin kabahati var. Devletlerin kabahati var, ekonominin kabahati var... Hepsi mümkün olduğunca semender olsun istedi etrafta. Hepsi semenderlerden para kazanmak istedi. Silahları filan semenderlere gönderen de bizdik... Hepimiz sorumluyuz bundan."

Papa Povondra huzursuzlukla kıpırdanmaya başladı: "Bir keresinde her yeri okyanus kaplamıştı ve şimdi tekrar yapacaklar. Dünyanın sonu geldi. Bir keresinde bir beyefendi, bana Prag'ın olduğu yerde, zamanında deniz yatağı olduğunu söylemişti. Sanırım o kaptanın içeri girmesine izin vermemeliydim. İçimden bir ses diyordu, yapma; ama sonrasında kaptan belki bana da bir şeyler verir diye düşündüm... Ve hiçbir şey vermedi. Bir hiç uğruna bütün dünyayı mahvettim..." Yaşlı adam gözyaşlarına engel olmaya çalışıyordu. "Biliyorum, bu bizim sonumuz, gayet de iyi biliyorum. Hepsi benim hatam biliyorum..."

"Çay içmek ister misin, büyükbaba?" diye sordu genç Bayan Povondra şefkatle.

"Tek isteğim," diye iç çekti yaşlı adam, "tek isteğim bu çocuklardan tek isteğim beni affetmeleri."

Onuncu Bölüm: Yazar Kendisiyle Konuşuyor

"Böyle mi bitireceksin?" diye söylenmeye başladı tam bu noktada, yazarın iç sesi.

"Ne demek böyle mi bitireceğim?" diye sordu yazar, tereddüt ederek.

"Bay Povondra'nın böyle ölmesine izin mi vereceksin?"

"Açıkçası," diye kendini savunmaya başladı yazar; "Böyle bitirmek hoşuma gitmiyor... Her şeyi geçtim, Bay Povondra da yaşını başını aldı iyice, yetmişini aştı diyebiliriz..."

"Ve sen de bu ruhani acıyla ölmesine izin vereceksin öyle mi? Büyükbaba, her şey o kadar da kötü değil aslında; Semenderler dünyayı mahvetmeyecek; insanlık tekrar kurtulacak ve sen de bunu göreceksin, demeyeceksin yani? En azından bir şeyler yapamaz mısın?"

"İyi, bir doktor gönderirim," diye öneride bulundu yazar. "Yaşlı beyefendilerin muhtemelen sinir krizine girdi; onun yaşında, elbette, kolayca zatürreye dönüşebilir, ama belki, Tanrı'nın yardımıyla, iyileşir; belki de dizinde küçük Mary'yi okşamak ve okulda neler öğrendiğini sorabilmek için yaşayacak... Yaşlılıktaki mutluluk, neden olmasın; yaşlı beyefendi yaşlılıkta mutluluğu tatsın bakalım!"

"Bazı mutlulukları," diyerek alay etti iç ses. "O çocuğu, yaşlı kollarıyla saracak, tüm dünyayı kaçınılmaz olarak boğacak olan taşkın sulardan bir gün o küçük kızın da kaçmak zorunda kalabileceğinden korkacak; gür kaşlarını korkuyla çatıp fısıldayacak: Hepsine ben sebep oldum, sevgili Mary, hepsi benim suçum... Dinle hele, gerçekten tüm insanlığın yok olmasına izin vermek istiyor musun?"

Yazar kaşlarını çattı. "Bana ne istediğimi sorma. Kıtaları ufacık toz zerreleri haline getirdiğimi, böylesine bir sonla bitirmek istediğimi mi sanıyorsun? Sebep sonuç ilişkisi bu yönde; buna nasıl

müdahale edebilirim? Yapabileceğimi yaptım; İnsanları zamanında uyardım; şu X, kısmen ben olduğumu söyleyebilirim. Vaaz verdim: Semenderlere silah veya güçlü patlayıcı vermeyin, bu korkunç semender ticaretini durdurun gibi daha nice uyarılarda bulundum ve ne olduğunu gayet iyi gördün. Herkes, semender ticaretini durdurmanın neden mümkün olmadığını dair binlerce kusursuz ekonomik ve politik sebep sundu. Politikacı veya iktisatçı değilim; nasıl ikna edebilirdim ki? Ne yapmamız gerekiyor o zaman? Muhtemelen dünya parçalara ayrılacak ve sular altında kalacak ama en azından evrensel olarak kabul edilen siyasi ve ekonomik nedenlerden dolayı olacak, en azından bilimin, mühendisliğin ve kamuoyunun yardımıyla, tüm insanın zekâsının uygulanışıyla olacak! Evrensel bir felaket değil sadece ulusal, kuvvet politikası, ekonomik ve diğer nedenlerden dolayı. Bunlara ne yapabilirsin ki?"

İç ses bir süre sessizliğini korudu. "Peki, insanlık için hiç mi üzülmüyorsun?"

"Dur hele, o kadar da hızlı değil! Kimse bütün insanlığın yok olması gerektiğini söylemiyor. Semenderler sadece yaşamak ve yumurtalarını bırakmak için daha fazla kıyıya ihtiyaç duyuyor. Diyelim ki, öz kıtalar yerine, karayı uzun spagetti şekline sokacaklar, bu sayede de azami kıyı şeridine sahip olacaklar. Diyelim ki bazı insanlar bu kara parçası şeritlerinde hayatta kalacak, oldu mu? Ve semenderler için metalleri ve diğer ürünleri üretecekler. Sonuçta, Semenderler ateşin başında kendi başlarına çalışamıyor, anladın mı?"

"Yani insanlar, Semenderlere hizmet edecek."

"Aynen öyle, tabii öyle bakmak istiyorsan. Şu anda fabrikalarında nasıl çalışıyorlarsa aynı şekilde çalışmaya devam edecekler. Sadece farklı bir efendileri olacak. Şöyle bir dönüp baktığın zaman, çok da farklı olmayabilir..."

"Peki insanlık için hiç mi üzülmüyorsun?"

"Bir huzur ver artık! Ne yapabilirim? Bunun olmasını isteyen insanlardı; semenderleri isteyen insanlar, ticaretini yapmak isteyen

onlar, sanayi ve mühendislik, devlet adamlan istedi semenderleri ve askeriye de istedi. Tıpkı Genç Povondra'nın dediği gibi: herkes bu işten sorumlu. İnsanlık için elbette üzgünüm! Fakat kendi yıkımlarına paldır küldür koşmaları beni en çok üzen nokta. Geriye dönüp baktığında, feryat ettirecek kadar kasvetli hem de. Trenin yanlış rayda gittiğini anlamışsın gibi ellerini havaya dikip bağırtacak kadar kasvetli. Ve tren rayından çıktı artık, durdurulamaz. Semenderler çoğalacak, eski kıtaları parça parça küçültecekler. Semenderlere bir yer vermemiz gerekiyor diyen ve yalnızca semenderlerin mutlu, muntazam ve homojen bir dünya yaratacağını söyleyen Wolf Meynert'i hatırlamıyor musun..."

"Hadi sen de ama, Wolf Meynert mi? Wolf Meynert bir fikir insanı. Bir fikir insanının dünyayı şekillendirmek amacıyla benimsemek istemeyeceği hayli ürkütücü, çok tehlikeli veya anlamsız bir şey biliyor musun? Unut gitsin onu. Şu anda küçük Mary'nin ne yaptığını biliyor musunuz?"

"Küçük Mary mi? Sanırım VySehrad'da oyun oynuyor. Büyükbabası uyuduğundan sessiz olması gerektiğini söylediler. Ne yapacak bilmiyor ve canı da son derece sıkılmış..."

"Peki ne yapıyor?"

"Hiç mi hiç bilmiyorum. Muhtemelen dilinin ucuyla burnunun ucuna dokunmaya çalışıyordur."

"Al işte. Ve sen de yeni bir tufanın böyle bir kızı alıp götürmesine izin verdin?"

"Sus artık! Mucizeler yaratabileceğimi mi sanıyorsun? Her şey olacağına varır. Kaçınılmaz sona müdahale edemezsin. Bunda bile bir tür teselli var; Ve bunda bile bir avuntu var; her ne olup bitiyorsa o da kendi kaçınılmazlığını ve kendi yasalarını takip ediyor."

"Semenderleri bir şekilde durdurman hiç mi mümkün değil?"

"Değil. Sayıları çok fazla. İster istemez bir yer sahibi olacaklar."

"Bir şekilde ortadan kaybolmaları sağlanamaz mı? Yeni bir hastalıkla ya da belki yozlaşarak?"

"Hayli yüzeysel olurdu o zaman, eski dostum. Doğa, neden insanın berbat ettiği şeyi düzeltsin ki? Buyur, sen bile insanların kendi başının çaresine bakabileceğine inanmıyorsun. İnsanoğlunun, en sonunda birileri ya da bir şeyler tarafından kurtarılmasına inanmak istiyorsun! Şuna bir cevap ver o zaman; Avrupa'nın beşte biri sular altında kaldığında dahi semenderlere güçlü patlayıcıları, torpidoları ve matkapları kimin sağladığını biliyor musun? Dünyayı varlığını silecek daha güçlü makineler ve maddeler keşfetmek için gece gündüz laboratuvarlarda hararetli bir şekilde kimin çalıştığını biliyor musun? Semenderlere kimin borç verdiğini, Dünyanın Sonunu, bu yeni Tufanı destekleyenin kim olduğunu biliyor musun?"

"Biliyorum. Dünyadaki tüm fabrikalar. Tüm bankalar. Bütün ülkeler."

"Buyur bakalım. Bütün tartışma sadece ama sadece semenderlere karşı insanlar olsa belki bir şey yapılabilirdi; ama insana karşı insan söz konusuyken durdurabilmenin bir yolu yok."

"Bir dakika - insan insana karşı! Aklıma bir şey geldi. Sonunda, belki, semenderler semenderlerin karşısında yer alır."

"Semender, semendere mi karşı? Nasıl?"

"Farz-ı misal... Semenderlerin sayısı hayli artıktan sonra, kendi aralarında küçük bir sahil parçası, bir koy için hırgür çıkarabilirler; sonrasında, daha büyük ve daha iyi sahiller için çatışmaya başlarlar ve sonunda dünyadaki kıyılar için savaşmak zorunda kalırlar, öyle ya? Semender semendere karşı! O nasıl? Olay akışı bu şekilde yönlendirilemez miydi?"

"Hayır, hayır... Hiçbir şekilde mantıklı değil. Semenderlerin, semenderlere karşı savaşamadığı ortada. Doğalarına karşı bu. Semenderler, ayrı bir familya."

"İnsanlar da bir familya, sevgili dostum. Ve gördüğün gibi, birbirleriyle savaşmalarına engel bir durum değil bu. Tek familya ve bu familyanın uğruna savaştığı şeylere bir bak! İlla bir toprak parçası için değil, ama güç için, saygınlık için, kontrol için, şan için, pi-

yasa için ve kim bilir daha neler için savaştılar! Öyleyse semenderler neden kendi aralarında, mesela saygınlık için savaşmasınlar?"

"Ama niye savaşsınlar? Sonunda ne elde edecekler ki?"

"Hiçbir şey, muhtemelen bir grubun geçici olarak diğer gruptan daha fazla kıyıya ve güce hakim olması dışında. Ve bir süre sonra da tam tersi olacak."

"Peki bir grup, ne diye diğerinden daha güçlü olsun ki? Hepsinin eşit ve hepsinin semender olduğu aşikar; hepsi aynı iskelete sahip, eşit derecede çirkin ve eşit derecede vasat. Öyleyse neden birbirlerini öldürsünler? Ne adına birbirleriyle savaşsınlar?"

"Kendi hallerine bırak; bir şey illa ki filizlenecek. Şu nasıl: Bir grup batı kıyısında, diğeri de doğu kıyısında yaşıyor: Doğu-Batı karmaşası altında birbirleriyle savaşabilirler. Tam şurada Avrupalı semenderler var diyelim ve aşağısında da Afrikalılar var; önünde sonunda bir grubun, diğerlerinden daha fazla şeye hakim olmak istememesi doğal olmayan bir durum olurdu! Bu yüzden çıkıp diğerlerine medeniyet veya yayılmacılık ya da böyle bir şey adına bir ders vermek isteyeceklerdir: bir kıyıdaki semenderin, diğer kıyıdaki semenderin boğazını kesmesine sebep olacak çeşitli ideolojik veya politik nedenler her zaman bulunur. Semenderler bizimle aynı medeniyete sahipler, sevgili dostum; güç diplomasisinden, ekonomik, yasal, kültürel veya buna benzer tartışmalardan yoksun kalmayacaklar."

"Ve silahları da var. Unutma ki hayli donanımlılar."

"Evet, yığınla silahları var. Al işte. Bir düşün sadece: tarihin nasıl yazıldığını insanlardan öğrenmeleri gerekmez mi?"

"Bir dakika, bir dakika!" (Yazar, koltuğundan fırladı ve odada volta atmaya başladı.) "Haklısın; insanlardan bir şey öğrenmemiş olmaları doğaya aykırı olurdu. Şimdi anlamaya başladım. Haritaya bakarsan hata... Hay sikeyim, nerede bu harita?"

"Hayal edebiliyorum."

"Tamam o zaman. Şurada Atlantik ve şurada da Ege ve Kuzey Denizi. Avrupa şuralarda ve tam burada da Amerika... İşte tam bu-

rası da kültürün ve modern uygarlığın beşiği. Buralarda bir yerde de batık Atlantis..."

"Ve şimdi de semenderler yeni bir Atlantis batırıyor."

"Aynen öyle. Ve Pasifik ile Hint Okyanusu da şurada. Eski, gizemli Doğu, sevgili dostum. Dedikleri üzere, insanlığın beşiği. Buralarda bir yerde, Afrika'nın doğusunda, efsanevi Lemurya dalgaların altında uzanıyor. İşte burada da Sumatra, hemen biraz batısında..."

"Tana Masa adalarının hemen batısında... Semenderlerin doğduğu yer."

"Evet, evet. Ve orada da Yüce Semender hüküm sürüyor, semenderlerin ruhani lideri. Burada da Kaptan van Toch'un tapacıkları var hala; gerçek, yarı vahşi Pasifik semenderleri. Kısacası, *onların* Doğusu, anladın mı? Bütün bu bölgeye Lemurya dedik; öteki tarafa da, medenileşmiş, Avrupalılaştırılmış ve Amerikanlaştırılmış, modern ve teknolojik olarak ilerlemiş bu bölgeye de Atlantis diyelim. İşte burada da Baş Semender var, büyük fatih, mühendis ve asker, semenderlerin Cengiz Han'ı, kıtaların katili. Muhteşem bir karakter, sevgili dostum."

"Bir şey soracağım, *gerçekten* de Semender mi peki?"

"Hayır. Baş Semender bir insan. Asıl adı Andreas Schultze ve Dünya Savaşı sırasında da bir yerlerde başçavuşluk yapmış.

"Şimdi anlaşılıyor!"

"Yani, sonunda anladın. Pekâlâ, Atlantis burada ve burada da Lemurya. Bu bölgenin coğrafi, yönetimsel ve kültürel sebepleri..."

"...Ve ulusal sebepler. Ulusal sebepleri göz ardı edeyim deme. Atlantisliler Temel İngilizceyle konuşurken Lemuryalılar pidgin İngilizcesi konuşuyor."

"Öyle olsun bakalım. Zaman ilerledikçe Atlantisliler Süveyş Kanalı'nı Hint Okyanusu'na kadar uzatmış..."

"Doğal olarak. Doğuya uzanan eski yol."

"Doğru. Öte yandan, Lemuryalı Semenderler de Ümit Burnu'ndan Afrika'nın batı kıyılarına ilerliyorlar. *Tüm* Afrika'nın Lemuryalılara ait olduğunu düşündüklerinden."

"Doğal olarak."

"Lemurya, Lemuryalılarındır, yabancılar dışarı gibi sloganları kullanıyorlar. Atlantisliler ve Lemuryalılar arasında bir güvensizlik ve eski düşmanlık baş gösteriyor. Düşmanlıkları ölüm kalım meselesi haline geliyor."

"Tabiri caizse, ulus oluyorlar."

"Haklısın. Atlantisliler, Lemuryalıları hor görmeye başlıyor, pis vahşiler diye adlandırıyorlar. Lemuryalılar da Atlantislilerden nefret ediyor ve onları emperyalist, batının şeytanı ve eski, saf ve esas Semenderliği yozlaştıranlar olarak görüyor. Baş semender, sözde ticaret ve medeniyet çıkarları için Lemurya kıyılarında ayrıcalık talep ediyor. Saygıdeğer eski Kral Semender, her ne kadar istemese de vermek zorunda; teçhizat olarak daha zayıf durumdalar. Bağdat'ın yakınlarındaki Dicle Körfezi'nden iş ciddileşmeye başlıyor: yerli Lemuryalılar bir Atlantisli bölgesine baskın düzenliyor ve iddialara göre çeşitli milliyetçi hakaretlerden dolayı iki Atlantis subayını öldürüyor. Sonuç olarak..."

"...Savaş çıkıyor. Haliyle."

"Evet. Semenderin, semendere karşı olduğu bir dünya savaşı."

"Kültür ve Adalet adına."

"Gerçek Semenderlik adına. Ulusal Şan ve Yücelik adına. Savaşın sloganı: ya onlar ya biz. Lemuryalılar, Malay kamaları ve Yogi hançerleriyle donanmış, Atlantisli işgalcilerin boğazını gözünü kırpmadan kesiyor; bunun karşısında da daha gelişmiş olan Atlantisliler, Avrupa eğitimi almış Atlantisliler, Lemurya denizlerine zehirli kimyasalları ve ölümcül bakterileri salıyor ve sonuç olarak da dünya okyanusları başarılı bir şekilde zehirleniyor. Deniz, solungaçlı musibetlerin suni kültürüyle ilgilenmiyor. Ve böylece, sevgili dostum, sonları geliyor. Semenderlerin soyu tükeniyor."

"Hepsinin mi?"

"Her birinin. Soyu tükenmiş bir ırk oluyorlar. Geride kalan tek şey Öningen'deki Andrias Scheuchzeri kalıntısı oluyor."

"Peki ya insanlar?"

"İnsanlar mı? Ah, evet, insanlar. Tabii, onlar da azar azar dağlardan kıyılara, kıtalardan kalan tek parçaya inmeye başlıyorlar; fakat çürümüş semenderlerden dolayı okyanuslar uzunca bir süre kokuyor. Kıtalar akarsu çökelleriyle yavaş yavaş büyüyor; deniz yavaş yavaş, santim santim geri çekiliyor ve her şey neredeyse eskisi gibi oluyor. Tanrı tarafından günahkâr bir topluma gönderilen Büyük Tufan'ın yeni bir söylencesi ortaya çıkıyor. Ve insan kültürünün beşiği olduğu söylenen sular altındaki efsanevi toprakların hikâyeleri doğuyor; belki de İngiltere, Fransa veya Almanya denilen bir ülke hakkında efsaneler doğuyor..."

"Ya sonra?"

"...Sonra, bilmiyorum."

Semenderlerle Savaş, insan ırkının başparmağını kullanıp eline alet almasıyla başlayan evrimsel süreci, insanın doğa karşısındaki pozisyonunu yorumlayan, bu yorumu yaparken de yazarın pek münhasır bir soruyu (İnsan kadar başka bir hayvan da gelişip medeniyet inşa etmiş olsa ne olurdu?) cevaplamaya çalıştığı müstesna bir kurgudur. Tana Masa adalarında yıllar boyu yelken açan kaptanın, van Toch, yerel halkın "iblis" diye adlandırdığı yaratıklara, ötekine, yanaşmasıyla başlayan kitap; bu ötekilerin, semenderlerin, inci yataklarından inci toplamada kullanılmaya başlamasıyla amansız bir maceraya gebe kalıyor.

İkinci Dünya Savaşı arefesinde yazılan eser, Nazi Almanyasında yükselen Nasyonal Sosyalizm ve Amerika'da yükselen şiddetli ırkçılığı semenderler üzerinden kurguladığı hikaye ile eleştiriyor. Yarattığı bu alternatif kurgu dünyasında alıntılar ve makalelerle de dönemin dinamiklerini bilişsel dünyamıza sunuyor.

Bu kitabı okurlarımıza sunmaktan kıvanç duyuyoruz.

Dorlion Yayınları

Siz de Yazar Olmak İster misiniz?

DORLION

İnternet satış: www.insancilkitap.com
facebook.com/dorlionyayinlari
instagram.com/dorlionyayinlari
twitter.com/dorlionyayin

ISBN: 978-605-249-958-0
9 786052 499580